

ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΠΕΜΠΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ο ΜΩΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε. ΑΘΗΝΑΙ ΣΤΑΔΙΟΥ

Επιφοιτήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΔΗΜ. Ι. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
Πρόην Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων

(193)

1

Ο ΜΩΡΙΑΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ Α΄.

Ἀριθ. ἐγκριτ. ἀποφ.
Υπουργείου Παιδείας
39751
13162 25 Ἰουλίου 1932

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.—ΑΘΗΝΑΙ
4-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-4

1932

Κάθε αντίτυπο υπογράφεται από τὸ συγγραφέα.

Κολοκωτίνης

Εἰκόνες
ΠΑΝ. ΣΕΛΗΝΗ

ΤΟ ΓΙΑΤΡΕΜΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ

Σε κάποια γωνιά ενός δρόμου της 'Ιερουσαλήμ ένας τυφλός χρόνια τώρα ζητάει έλεημοσύνη. Είναι γνωστός σ' όλους τους διαβάτες. Κάθε πρωί μιὰ σκελετωμένη γριά τόν φέρνει στη γωνιά καί τὸ βράδυ ἔρχεται καί τόν παίρνει.

Γεννήθηκε τυφλός καί ζῇ σ' ἓναν κόσμο ἀλλιώτικο ἀπ' αὐτόν πού ζοῦν, ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς τους. Αὐτὸ τὸ νιώθει καλά· γι' αὐτὸ κι αἰσθάνεται τὴν καρδιά του ραγισμένη ἀπὸ τὸν πόνο· κι ἀπὸ τὴν κρυφὴ πληγὴ της σιγὰ σιγὰ χάνεται κάθε γλυκιὰ ἐλπίδα.

Τί κερδίζει πού ἔχει ὅλες τὶς ἄλλες αἰσθήσεις του! Τὸ φῶς τοῦ λείπει, ὅλα τοῦ λείπουν. Ἀκούει τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦν γιὰ τὶς ὀλόχρυσες τοῦ ἡλίου ἀχτίδες, πού φέρνουν τὴν ἡμέρα. Ἀκούει τὴ ζωή, τὴν κίνηση τῶν ἀνθρώπων. Καταλαβαίνει πῶς αὐτὸ τὸ λένε ἡμέρα ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς τους. Μὰ ἐκεῖνος δὲ μπορεῖ νὰ νιώσει τί εἶναι ἡμέρα.

Μιλοῦν ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἀνοιξης, γιὰ τὰ λουλούδια της, γιὰ τὰ πουλάκια πού κελαηδοῦν, γιὰ τὰ ρυάκια πού κελαρύζουν. Μιλοῦν γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, γιὰ τὰ ὠριμα σπαρτά, γιὰ τὸ θερισμὸ καὶ γιὰ τ' ἄλῳνια. Μιλοῦν γιὰ τὴ γλύκα τοῦ χινόπωρου, γιὰ τὰ ξερὰ τὰ φύλλα τῶν δέντρων, πού τὰ στριφογυρίζει ὁ ἀγέρας καὶ τὰ σωριάζει στὴ γῆ. Μιλοῦν γιὰ τὰ γυμνὰ κλαδιὰ, πού εἶναι σὰ χέρια προσευχῆς σηκωμένα κατὰ τὸν οὐρανό. Μιλοῦν γιὰ τὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα, γιὰ τὸ ἄγριο σάλεμα τοῦ δάσους, γιὰ τὶς μπόρες καὶ τὶς καταιγίδες. Μιλοῦν γιὰ τὴ θάλασσα, γιὰ τὰ ποτάμια, γιὰ τὰ νερά, γιὰ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ.

Γιὰ ἓνα σωρὸ τέτοια πράματα ἀκούει τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦν, κι αὐτὸς ἀναστενάζει. Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν καταλαβαίνει. Ἐνα ἀτέλειωτο σκοτάδι τοῦ κρύβει κάθε ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου. Σκοτάδι!

Ἀλίμονο! Οὔτε τί εἶναι σκοτάδι δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβῃ. ὁ τυφλὸς ζητιάνος! Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὸ σκοτάδι, πρέπει νάχη δεῖ τὸ φῶς...

Καὶ πῶς φαντάζεται τὸν κόσμο! Καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὴ γλυκιά του τὴ μανούλα δὲ γνωρίζει πῶς

είναι· από την όμιλία τούς καταλαβαίνει. Καί πῶς ἤθελε νὰ τούς ἔβλεπε!

Καί τώρα τόσα χρόνια ὁ τυφλὸς κάθεται πάντα στὴν ἴδια γωνιά τοῦ δρόμου, καί μὲ φωνὴ γεμάτη πόνο ξορκίζει τούς διαβάτες στὸ φῶς τους, ζητώντας ἔλεημοσύνη...

Ὁ κόσμος τρέχει σὰν τρελός. Ὁλὴ ἡ συνοικία εἶναι στὸ πόδι. Περνάει ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ διώχνη τὸ σκοτάδι καί νὰ φωτίζη τὰ βάθη τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς.

Ὁ τυφλὸς ρωτᾷ τούς διαβάτες:

—Τί τρέχει, παιδιά; Ἐσεῖς ποὺ μπορεῖτε νὰ βλέπετε, γιὰ πέστε καί σ'ἐμένα, τὸν τυφλό, τί τρέχει;

—Τὸ φῶς τοῦ κόσμου περνάει, τοῦ ἀπαντᾷ κάποιος καί τρέχει νὰ φτάση κι ἐκεῖνος κοντά του.

—Τὸ φῶς τοῦ κόσμου περνάει, ἐπαναλαμβάνει καί ὁ τυφλός· καί μαζὶ μὲ μιὰ ἀνατριχίλα τοῦ κορμιοῦ του τούρχεται καί μιὰ ἐλπίδα:

—Ἀχ, νὰ μούδινε κι ἐμένα τὸ φῶς! Λέει μέσα του. Κι ἀμέσως ἀρχίζει νὰ φωνάζη μὲ ὅλη του τὴ δύναμη:

—Ἰησοῦ, γιὲ τοῦ Δαβίδ, ἐλέησέ με. Καί φωνάζει καί φωνάζει πάντα τὰ ἴδια λόγια, μὰ καί πάντα πιὸ δυνατὰ τὴν κάθε φορά.

Μερικοὶ δὲ μπόρεσαν νὰ βастάξουν στὶς φωνές του καί προπάθησαν νὰ τὸν σταματήσουν:

—Πάψε πιά, στραβέ, τοῦ λένε. Μᾶς πῆρες τ'ἄφτιά μὲ τίς φωνές σου! Ἐσένα θ'ἀκοῦμε;»

Μὰ ὁ τυφλός, χωρὶς νὰ προσέξη διόλου στὰ λόγια

τους, φωνάζει τώρα πιο δυνατά στο Φωτοδότη:
—Ίησοῦ, ἐλέησέ με!

Οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου συγκινήθηκαν ἀπ'αὐτὴ τὴ σκηνή, αἰσθάνθηκαν τὸν πόνο τοῦ τυφλοῦ καὶ θέλησαν νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ δάσκαλό τους τὴ γνώμη του γιὰ τὴν αἰτία, ποὺ ἔφερε μιὰ τέτοια δυστυχία σ'αὐτὸν τὸ ζητιάνο.

Ἐκεῖνος μὲ λόγια στοχαστικὰ τοὺς ἔδειξε τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἐπειτα στάθηκε μπροστὰ στὸν τυφλὸ καὶ τοῦ λέει μὲ ὀλόγλυκΙΑ φωνή:

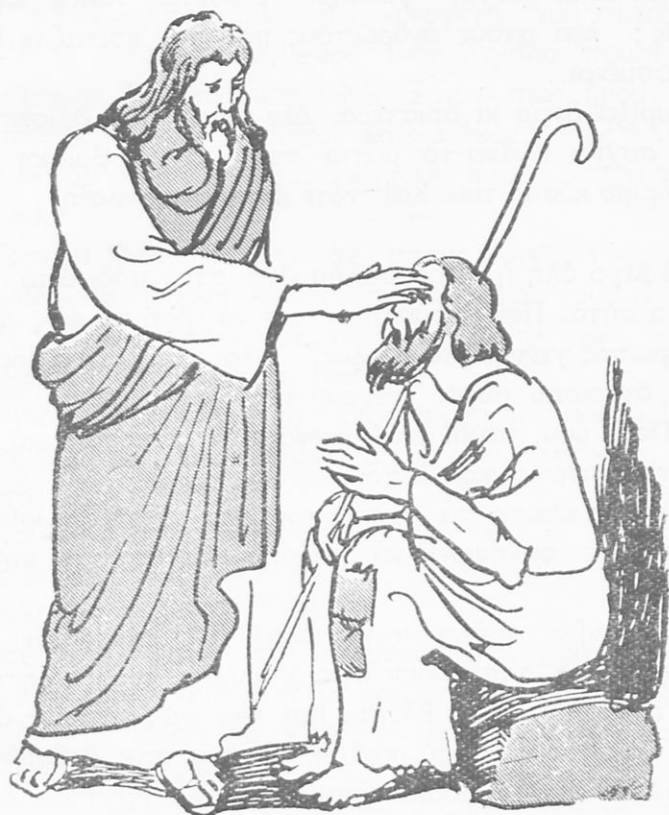
—Τί θέλεις, παιδί μου;

—Τὸ φῶς μου, κύριε! Νὰ ἰδῶ, κύριε. Τὸ φῶς μου ζητῶ, φωνάζει ἐκεῖνος μὲ τρεμάμενη καὶ κομμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση λαλιά.

Χωρὶς νὰ πῇ τίποτε ὁ Φωτοδότης, σκύβει χάμω, φτύνει στὸ χῶμα, κάνει πηλὸ μὲ τὸ δάχτυλό του, τὸν παίρνει, γεμίζει μ'αὐτὸν τὶς κόγχες τῶν ματιῶν τοῦ τυφλοῦ κι ὕστερα τοῦ λέει:

—Πήγαινε στὴν κολυμπήθρα τοῦ Σιλωὰμ νὰ πλυθῇς καὶ θὰ ἰδῇς.

Μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ ὁ τυφλός, μὴν τύχη καὶ τοῦ πέση ὁ πηλός, κι ἔχοντας ἀτράνταχτη πίστη, ἀρχίζει ἀμέσως νὰ πηγαίνει κατὰ τὸ θαματοουργὸ νερό. Ψαχουλεύει ἀπὸ τοῖχο σὲ τοῖχο. Μὰ κάποιος πονετικὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ κείνους ποὺ εἶχαν παρακολουθήσει τὴ σκηνή, τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὀδηγεῖ ἴσαμε κεῖ.

Τώρα ὁ τυφλὸς νιώθει τὸ νερὸ τῆς κολυμπήθρας μέσα στὰ δάχτυλα τῶν χειρῶν του. Τὸ σηκώνει μὲ τὶς φοῦχτες καὶ πλένει μ' αὐτὸ τὶς λασπωμένες κόγχες του.

Καὶ νά! Τί θᾶμα! Θαμπὰ στὴν ἀρχή, ὁλοκάθαρα κατόπι, ἀρχίζουν τότε καὶ παρουσιάζονται τὰ πράγματα ἐμπρὸς του. Τρέμει σύγκορμος καὶ κοντεύει νὰ πέση ἀπὸ τὴ συγκίνηση ὁ τυφλός.

—Τί είναι αυτά; φωνάζει τρέμοντας. Ποιοι είστε έσείς; λέει στους ανθρώπους που τον κοίταζαν ξαφνιασμένοι.

Γυρίζει δεξιά κι αριστερά. Δεν ξαίρει ποῦ βρίσκεται καὶ συχνά κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νὰ βρίσκη τὸ γνῶριμο κόσμο του. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ κλαίη.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ Ἱερουσαλήμ εἶναι στὸ πόδι ἀπὸ τὸ θᾶμα αὐτό. Ποῦ ἀκούστηκε ποτὲ νὰ βρῇ τὸ φῶς του ἄνθρωπος γεννημένος τυφλός! Ὅλοι τρέχουν νὰ ἰδοῦν τὸν ἄνθρωπο αὐτό. Τρέχουν κι οἱ γονεῖς του.

—Παιδί μου, παιδί μου! φωνάζει ἡ μάνα του καὶ ρίχνεται στὴν ἀγκαλιά του.

Ἐκεῖνος κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νὰ τὴ γνωρίσῃ. Ἔτσι εἶχε συνηθίσει νὰ γνωρίζῃ ὡς τότε τὴ μητέρα του.

Τί θόρυβος σ' ὅλη τὴν πόλη! Οἱ ἄνθρωποι δὲ μποροῦν νὰ πιστέψουν πῶς ὁ ἄλλοτε τυφλὸς ζητιάνος εἶναι δυνατό νὰ βλέπῃ. Καὶ λένε πῶς κάποιος ἄλλος θὰ εἶναι ποῦ τοῦ μοιάζει. Ἐκεῖνος τοὺς βεβαιώνει μὲ χαρά: Ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι καὶ τοὺς ἐξιστορεῖ ὅλο τὸ θᾶμα μὲ συγκίνηση.

Τί χαρὰ σὲ ὅλες τίς ἀγνὲς καρδιές! Μονάχα οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ἐχτροὶ τοῦ Ἰησοῦ, κιτρινίζουν ἀπὸ τὸ φθόνο καὶ τὴν κακία τους. Μονάχα αὐτοὶ λυσσομανοῦν ἀπὸ τὸ κακό τους καὶ ζητοῦν, σώνει καὶ καλά, νὰ πείσουν τὸν ἄλλοτε τυφλὸ πῶς ἐκεῖνος, ποῦ τὸν ἔκαμε καλά, εἶναι ἓνας ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος. Μὰ ἐκεῖ-

νος μ'ένθουσιασμό για τὸν εὐεργέτη του ἀπαντᾷ·

—Ἐγὼ ἐκείνον τὸν θεωρῶ ἕναν μεγάλο προφήτη. Δὲν ξαίρω, ἂν εἶναι ἁμαρτωλός. Ξαίρω πὼς ἤμουν θεόστραβος καὶ τώρα βλέπω. Ξαίρω ἀκόμα πὼς ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, παρὰ μονάχα τοὺς ἁγίους.

Τότε οἱ Φαρισαῖοι ἔτρεξαν στοὺς γονεῖς του, γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν καλύτερα. Κι ἐκεῖνοι τοὺς εἶπαν, ὅ,τι τοὺς ἔλεγε κι ὁ γιός τους· πὼς δηλ. τὸν ἔκαμε καλὰ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆ Ναζαρέτ.

—Μά, αὐτὸς εἶναι ἕνας περιφρονητὴς τοῦ νόμου. Πὼς εἶναι δυνατὸ ἕνας τέτοιος ἁμαρτωλός νὰ κάνη θάματα;

Καὶ πάλι ἄρχισαν νὰ ρωτοῦν τὸν τυφλό: "Ἐλα, γιὰ πές μας, ποιὸς σοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια; Πὼς ἔγινες καλὰ;

"Ἐχασε πιά ἐκεῖνος τὴν ὑπομονὴ καὶ τοὺς ἀπάντησε :

—Μά, τέλος πάντων τί μὲ ρωτᾶτε καὶ μὲ ξαναρωτᾶτε; Μήπως θέλετε νὰ γίνετε κι ἐσεῖς μαθητὲς του;

Ἐκεῖνοι τὸν ἀποπῆραν καὶ τοῦ εἶπαν:

—Ἐσύ εἶσαι μαθητὴς ἐκείνου. Ἐμεῖς εἴμαστε μαθητὲς τοῦ Μωυσῆ. Ἐμεῖς ξαίρομε πὼς ὁ Θεὸς μονάχα στὸ Μωυσῆ φανερώθηκε. Τὸν Ἰησοῦ δὲν τὸν ξαίρομε ἀπὸ ποῦ μᾶς ἦρθε.

Ὁ ἄλλοτε τυφλὸς τοὺς ἔδωσε τότε ὅπως ἔπρεπε τὴν ἀπάντησι. Κι ἐκεῖνοι στὸ τέλος μὲ σπρωξιὲς τὸν ἔβγαλαν ἔξω ἀπὸ τὸ ναό, λέγοντάς του: Πήγαινε! Ἐσύ γεννήθηκες ὁλόκληρος μὲς στὴν ἁμαρτία, καὶ θέλεις νὰ διδάξης ἐμᾶς;

Ὡστόσο αὐτὸς μέρα νύχτα, ὅπου πάει κι ὅπου στα
θῆ, δοξάζει τ'ὄνομα τοῦ Φωτοδότη του. Ἕνα μόνο
παράπονο τοῦ τρώει τὴν καρδιά. Δὲν ἔχει κατορθώ-
σει ἀκόμα νὰ γνωρίσῃ τὸν εὐεργέτη του. Ἄ! ἂν τὸν
ἔβλεπε, θὰ ἔπεφτε στὰ πόδια του, καὶ θάχυνε ἀπάνω
του ὅσα δάκρυα δὲν εἶχε χύσει τόσα χρόνια στερημέ-
νος τὸ φῶς του. Ἄχ! ἄς τὸν ἔβλεπε κάπου!...

Μιά μέρα κάποιος ἄγνωστος τὸν σταμάτησε στὸ
δρόμο καὶ τοῦ μίλησε μὲ στοργικὸ χαμόγελο:

—Τί σούκαμαν, καημένο παιδί, οἱ Φαρισαῖοι; γιατί
σ'ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ ναό;

Ἐκεῖνος στάθηκε εὐλαβικὰ μπροστὰ στὸν ἄγνωστο.
Κι εὐχαριστημένος, γιατί τοῦ δινόταν ἀφορμὴ νὰ μι-
λήσῃ πάλι γιὰ τὸν εὐεργέτη του, ἀπάντησε:

—Μὴν τὰ ρωτᾶς, κύριε, μὴν τὰ ρωτᾶς! Καὶ καλὰ
καὶ σώνει νὰ μὲ πείσουν κι ἐμένα τὸν ἴδιο, πῶς δὲν
ἦταν ὁ Χριστὸς ἐκεῖνος ποὺ μούδωσε τὸ φῶς μου!

—Ἐσύ πιστεύεις στὸ Γιὸ τοῦ Θεοῦ; τὸν ἐρωτᾷ ὁ
ἄγνωστος.

—Ἄχ, κύριε, ἀπάντησε ἀναστενάζοντας ὁ εὐεργε-
τημένος. Τὸ παράπονό μου εἶναι αὐτό. Δὲν τὸν γνω-
ρίζω. Τὸν αἰσθάνθηκα μόνο, ὅταν ἤμουν τυφλός. Αἰ-
σθάνθηκα νὰ μοῦ γεμίζῃ τίς κόγχες τῶν ματιῶν μου.
Ἄκουσα καὶ τὰ γλυκόλογά του, ποὺ μοῦ χάρισαν τὸ
φῶς. Ὅμως δὲν τὸν γνωρίζω, δὲν τὸν εἶδα, ἀφότου
ἀπόχτησα τὸ φῶς μου. Καὶ πῶς τὸν ἀποζητῶ, νά-
ξαιρες, κύριε, πῶς τὸν ἀποζητῶ!

—Ἐγὼ εἶμαι, παιδί μου, ποὺ μὲ βλέπεις. Ἐγώ,

πού μιλά μαζί σου τώρα, τοῦ λέγει ὁ εὐεργέτης του·

Κατάματα κοιτάζει τότε τὸ Φωτοδότη ὁ ἄλλοτε τυφλός, μὲ παρμένη τὴ λαλιά του ἀπὸ συγκίνηση. Κι ὕστερα ξεσπάει σ'αὐτὰ τὰ λόγια μ'ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς του:

—Πιστεύω, κύριε, πιστεύω! καὶ πέφτει στὰ πόδια του, μισολιποθυμισμένος καὶ μουσκεύοντάς τον μὲ δάκρυα εὐχαριστίας.

Π. Φωστήνη.

Η ΚΑΛΑΘΟΥ

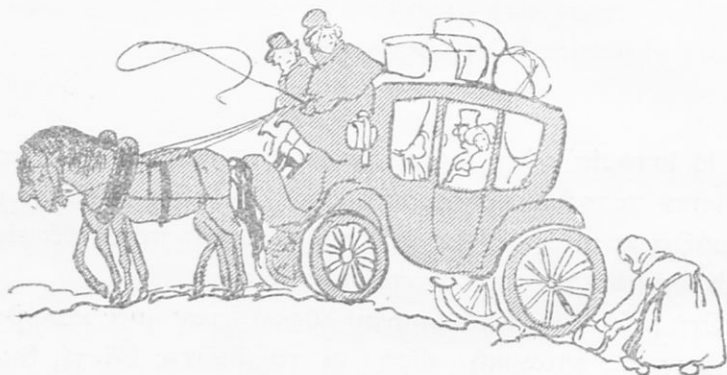
Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἔγινε τὸν παλιὸ καιρὸ· τὸ αὐτοκίνητο τότε ἦταν ἄγνωστο· ὅλος ὁ κόσμος ταξίδευε μὲ ἀμάξια κι οἱ ἀμαξάδες συναγωνίζονταν ποιὸς θὰ εἶχε τὰ ὠραιότερα καὶ δυνατώτερα ἄλογα.

Στὴ ρίζα ἑνὸς ἀπόκρημνου λόφου ἦταν μιὰ καλύβα· ἦταν τόσο φτωχική, ὥστε οἱ ταξιδιῶτες θὰ τὴ θεωροῦσαν ἀκατοίκητη, ἂν δὲν ἔβλεπαν τὸν καπνὸ νὰ ἀνεβαίνει ἀπ'τὸν καπνοδόχο στὸν οὐρανὸ.

Μιὰ γριὰ γυναῖκα ζοῦσε στὴν καλύβα κι εἶχε μαζί της ἓνα ἀγόρι κι ἓνα κοριτσάκι, τὸν Παῦλο καὶ τὴν Ἄννα. Ἦταν ὀρφανὰ καὶ θεόφτωχα κ'αὶ τὰ συμμάζεψε ἐκεῖ, γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν ἀπ'τὴν πείνα. Πόσο εὐτυχισμένο ἔνιωσαν τὸν ἑαυτὸ τους, ὅταν ἡ γριούλα τάβαλε νὰ ζεσταθοῦν στὴ λιγοστὴ φωτιά της καὶ τοὺς ἔδωσε λίγο ξερὸ ψωμί!...

Ἀπ'τὴν κορφὴ τοῦ λόφου ἔβλεπε κανεὶς ἓναν ἀπέραντο κάμπο, πού τὴν ἀνοιξὴ ἰδίως δὲ χόρταινε τὴν

ὁμορφιά του ἦταν ὁλοπράσινος κι ἀνθοστόλιστος· ἓνα φιδωτὸ ποταμάκι σκόρπιζε τὰ νερά του στὰ περιβόλια κι ἔδινε ζωὴ καὶ δροσιὰ στὰ λουλούδια καὶ τὰ δέντρα. Ὁλόγυρα στὸν κάμπο ἦταν ἓνα στεφάνι ἀπὸ χαμηλὰ καὶ κατάφυτα βουναλάκια καὶ στὶς πλαγιές τους, σὰν πελώριες φωλιές, ἦταν κολλημένα τὰ σπίτια τῶν χωρικῶν. Στὸ βάθος τοῦ κάμπου μιὰ μικρὴ λίμνη ἀντιφέγγιζε τὶς χρυσές ἀχτίδες τοῦ ἡλίου καὶ τὸ ἀσημόφωτο τοῦ φεγγαριοῦ. Χιλιάδες πουλιὰ πετοῦ-

σαν ἐδῶ κι ἐκεῖ σκόρπιζοντας παντοῦ τὸ φαιδρὸ τραγούδι τους.

Πολλοὶ ταξιδιῶτες ἀνέβαιναν ἐπίτηδες στὴν κορφή τοῦ λόφου, γιὰ νὰ χαροῦν τὸ ὁμορφο θέαμα. Στὸν ἀνηφορικὸ κι ἀνώμαλο δρόμο μὲ δυσκολία ἀνέβαιναν τ' ἄλογα καὶ πολλὲς φορές οἱ ρόδες τῶν ἄμαξιθων, ἀντὶ ἐμπρός, κυλοῦσαν πίσω· καὶ μποροῦσε νὰ γίνουν καὶ δυστυχήματα, ἂν δὲ βρισκόταν κάποιος νὰ βάλῃ πέτρες πίσω ἀπ' τὶς ρόδες καὶ νὰ τὶς στηρίξῃ.

Αὕτῃ τῇ δουλιᾷ ἀκριβῶς ἔκανε ἡ καλόκαρδη γρι-

ούλα. Μόλις έβλεπε κανένα άμάξι ν'άνεβαινή στο λόφο, αυτή έτρεχε μπροστά κι όταν τ'ό άμάξι έφτανε στην κορφή, ή γριά έβαζε πέτρες στις πισινές ρόδες και τ'ό άμάξι ήταν πιά σίγουρο. Οί ταξιδιώτες έριχναν καμιά δραχμή στη γριά κι αυτή γύριζε στην καλύβα της εύχαριστημένη, γιατί έτσι θα μπορούσε νά περιποιηθῆ καλύτερα τὰ όρφανὰ ψυχοπαίδια της.

Τόν άλλο τόν καιρό ή γριούλα τόν περνούσε γνέθοντας ξένα μαλλιά και πλέκοντας κάλτσες μέ πληρωμή. Κάτι οικονομούσε κι άπ'αυτή τή δουλιά.

—Γιαγιά, είπε ένα βράδυ ό Παύλος. Είναι πολὺ σκληρή δουλιά για σᾶς ν'άνεβοκατεβαίνετε τ'ό λόφο τόσες φορές τήν ήμέρα. Θα μπορούσα εγώ κι ή "Αννα ν'άνεβαινώμε και νά βάζωμε πέτρες στους τροχούς τών άμαξιών· και σεις θα καθόσαστε νά γνέθετε. 'Ο κόσμος θα δίνη και σέ μᾶς δραχμές· θα τίς φέρνωμε σέ σᾶς όλες. Θέλετε, γιαγιά, νά δοκιμάσωμε μιὰ μέρα;

—Καλά, παιδί μου, είπε ή γριά· θα σᾶς ιδῶ αν μπορήτε νά τ'ό κάμετε· αλλά πρέπει δυό-τρεῖς ήμέρες νά άνεβαινώμε μαζί στο λόφο, γιατί φοβοῦμαι μήπως χτυπήσετε πουθενά.

Τ'ό άλλο πρωί ό Παύλος κι ή "Αννα άνέβηκαν μέ τή γριά στον άπόκρημνο λόφο· ή γριά έδειξε στον Παύλο πῶς νά έμποδίζη τ'άμάξια νά κυλᾶνε πίσω βάζοντας πέτρες πίσω στους τροχούς. Κι όταν κατάλαβε πῶς τὰ παιδιὰ μπορούσαν νά τὰ καταφέρουν μόνα τους, γύρισε στην καλύβα και στο γνέσιμό της.

Τήν πρώτη μέρα έτυχε ν'άνεβοῦν πολλὰ άμάξια

στο λόφο κι ἡ Ἄννα μάζεψε πολλές δραχμές μέσα στο καπέλο τοῦ Παύλου. Ἡ γριὰ χαμογέλασε τὸ βράδυ παίρνοντας τὶς δραχμές κι εὐχαρίστησε τὰ παιδάκια. Ἀλλὰ κι αὐτὴ κέρδισε περισσότερα χρήματα, γιατί ἔμεινε ὅλη τὴν ἡμέρα στὴν καλύβα κι ἔγνεθε πολλὰ μαλλιά. Τὰ χεράκια ὅμως τοῦ Παύλου ξεφλουδίστηκαν ἀπ' τὶς πέτρες· ἀλλὰ ὁ Παῦλος καμάρωνε γι' αὐτά.

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ δουλιές τῶν παιδιῶν πῆγαν καὶ πάλι καλά. Ἀκόμα καὶ στοὺς σούρουπο ἦρθαν τέσσερα ἀμάξια μαζί. Μιὰ μικρούλα, μὲ τριανταφυλλὶ φόρεμα, φώναξε τὴν Ἄννα ἀπὸ τὸ ἓνα ἀμάξι καὶ τῆς ἔδωσε κάμποσες δραχμές. Κι ὅταν τ' ἀμάξια ἔφυγαν, τὰ δυὸ ἀδέρφια κάθησαν σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα νὰ μετρήσουν τὰ χρήματά τους.

—Ω, ἀδερφοῦλη, κοίτα ἐδῶ! φώναξε ἡ Ἄννα· αὐτὸ δὲν εἶναι δραχμὴ· αὐτὸ εἶναι ἄλλο πρᾶγμα.

—Βέβαια, ἀποκρίθηκε ὁ Παῦλος· αὐτὸ εἶναι λίρα· σωστὴ ὁλόχρυση λίρα.

—Ἀλήθεια; φώναξε ἡ Ἄννα, ποὺ δὲν εἶχε ἴδῃ λίρα στὴ ζωὴ της κι οὔτε ἤξαιρε τὴν ἀξία της. Καὶ μπορούμε μ' αὐτὴ ν' ἀγοράσωμε καραμέλες; Θὰ τρέξω νὰ ρωτήσω στοὺς μαγαζάκι.

—Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶς πουθενά, τῆς εἶπε ὁ Παῦλος· ἡ λίρα ἀξίζει πολλές δραχμές· δὲ φαντάζεσαι πόσες καραμέλες μπορείς ν' ἀγοράσης. Ἀλλὰ τί θὰ τίς κάνουμε τόσες καραμέλες; Ἀλλὰ σκέφτηκα κάτι ἄλλο, Ἄννα. Σκέφτηκα ν' ἀγοράσωμε κάτι γιὰ τὴν γιαγιά.

—Τί πράγμα, ἀδερφούλη;

—Κάτι πού ὅλο τ'ἀναζητοῦσε τὸν περασμένο χειμῶνα, πού ἦταν ἄρρωστη ἀπ'τοὺς ρευματισμούς.

—Ξαίρω, ξαίρω τί ἐννοεῖς, εἶπε ἡ Ἄννα. Ἐνα πάπλωμα. ὦ! ναί, Παῦλο, αὐτὸ θὰ ἦταν πολὺ καλύτερο ἀπὸ τὶς καραμέλες. Πόσο θὰ χαρῇ νὰ τὸ ἰδῇ!...

Ξαφνικὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Παύλου ζωγραφίστηκε μιὰ δυσάρεστη ὑποψία.

—Στάσου, Ἄννα, εἶπε· ἂς μὴ χαιρόμαστε ἔτσι· δὲ σκέφτηκε κανεὶς ἀπ'τοὺς δυό μας ἓνα πράγμα· αὐτὴ τὴ λίρα μᾶς τὴν ἔδωσαν μὲ τὴν καρδιά τους ἡ ἔκαμαν λάθος καὶ τὴν πέρασαν γιὰ δραχμή; Καὶ τότε δὲ μπορούμε ν'ἀγοράσωμε πάπλωμα, γιατί δὲν ἀποχτήσαμε τίμια τὴ λίρα μας.

—Ἐλα, ἀδερφούλη, εἶπε ἡ Ἄννα· δὲν ἔχω καμιὰ ἀμφιβολία πὼς τίμια κερδίσαμε τὴ λίρα. Μᾶς τὴν ἔδωσαν· κι ἡ γιαιγιά εἶπε πὼς εἶναι δικά μας ὅ,τι μᾶς δώσουν σήμερα.

—Μὰ ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς ταξιδιωτὲς μᾶς τὴν ἔδωσε κατὰ λάθος.

—Καλά, εἶπε ἡ Ἄννα· ἦταν ἓνας κύριος, πού διάβαζε στὸ ἀμάξι καὶ μιὰ κυρία, πού μὲ κοίταξε μὲ καλοσύνη. Ὅταν τοῦ εἶπα πὼς εἶσαι ἀδερφός μου, ἔβαλε τὸ χέρι στὴν τσέπη τοῦ γελέκου του καὶ μοῦ ἔριξε μιὰ χούφτα χρήματα. Χωρὶς ἄλλο αὐτὸς μᾶς ἔδωσε τὴ λίρα, γιατί εὐχαριστήθηκε πολὺ ἀπ'τὴ δουλιὰ σου.

—Ἀς εἶναι, εἶπε ὁ Παῦλος· μπορεῖ αὐτὸ νὰ εἶναι σωστό· ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος. Δὲν εἶναι καλύτερα νὰ πᾶμε νὰ ρωτήσωμε καὶ τὴ γιαιγιά;

Κατέβηκαν στην καλύβα και διηγήθηκαν στη γιαγιά την ιστορία της λίρας.

—'Αγαπημένα μου και τίμια παιδιά, τους είπε ή γιαγιά. Είμαι πολύ χαρούμενη για όλα αυτά· αλλά έχω κι εγώ τη γνώμη πως ή λίρα δέν είναι δική σας· σ'ας την έδωσαν κατά λάθος· πρέπει νά π'άτε στη χώρα, νά ρωτήσετε στα ξενοδοχεία και νά βρ'ητε τ'ο πρόσωπο, πού σ'ας την έδωσε. Κάπου θά βρ'ητε τόν κύριο, πού διάβαζε στο άμάξι.

—'Ω! ξαίρω π'ως θά τόν αναζητήσω· ήταν ένα πράσινο σκούρο άμάξι μέ κόκκινες ρόδες και διάβασα πάνω στο άμάξι τ'ο όνομα τού ιδιοκτήτη· θά π'άμε και στα δυ'ο ξενοδοχεία της χώρας και θά τ'ο βρο'υμε."Ελα, "Αν· π'άμε πρίν σκοτεινιάση.

Σέ μισή ώρα τα δυ'ο παιδιά έμπαιναν στην α'υλόπορτα τού έν'ος ξενοδοχείου. 'Ο Πα'υλος προχώρησε μέ θάρρος στην α'υλή· εκεί ήταν μέγάλος θόρυβος και φασαρία· οί ταξιδιω'τες έπαιρναν τις άποσκευές τους· οί άμαξάδες έτριβαν τα ιδρωμένα άλογα, για νά μήν κρυώσουν· άλλοι κυλο'υσαν τ'άμαξια μέσα στο άμαξοστάσι.

—Τί θέλεις; Τί δουλι'ά έχεις έδ'ω, παρακαλ'ω; είπε ένας υπηρέτης στόν Πα'υλο, όταν περνο'υσε την α'υλή. 'Εμπρός, δρόμο, νεαρέ μου κύριε!

—Σ'ας παρακαλ'ω, κύριε, άπάντησε ό Πα'υλος, άφ'ηστε νά σταθ'ω λίγο έδ'ω· αναζητ'ω ένα σκούρο πράσινο άμάξι μέ κόκκινες ρόδες.

—Τ'ο πράσινο άμάξι σταθμε'υει στο άλλο ξενοδο-

χειο, είπαν οι άμαξάδες που στέκονταν στην αύλή.

Σε λίγη ώρα βρέθηκε τὸ πράσινο άμάξι κι ὁ ὁδηγός του. Τοῦ είπαν τὴν ἱστορία τῆς λίρας.

—Άκριβῶς τώρα πηγαίνω στὸ σαλόνι, γιὰ νὰ πληρωθῶ ἀπ' τὸν κύριο, που εἶχα μεταφέρει, καὶ μπορῶ νὰ πάρω μαζί μου τὴ λίρα.

—Όχι, εἶπε ὁ Παῦλος· θὰ θέλαμε νὰ τὴ δώσουμε μόνοι μας.

—Έχουν δίκιο τὰ παιδιά, εἶπε ὁ ξενοδόχος, που ἄκουσε τὴν ὁμιλία τους.

Ὁ άμαξάς δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ φάνηκε πῶς θύμωσε. Εἶπε στὰ παιδιά νὰ περιμένουν στὸ διάδρομο κι αὐτὸς προχώρησε μέσα.

Στὸ διάδρομο στεκόταν καὶ μιὰ σεμνή, καθαρὴ καὶ καλοκαμωμένη γυναῖκα μὲ δυὸ μεγάλα ψάθινα καλάθια. Τὸ ἓνα καλάθι ἐμπόδιζε λίγο τὸ πέρασμα τοῦ διαδρόμου. Ένας ἄνθρωπος πέρασε βιαστικὸς κρατώντας μιὰ μεγάλη ἀρμάθα σφαγμένα ὀρτύκια. Στὴ βιά του κλώτσησε τὸ καλάθι κι ὅ,τι εἶχε μέσα σκορπίστηκαν κάτω. Γυαλιστερὰ ψάθινα καπέλα, κουτόκια κομψά, ψάθινες παντοῦφλες ἔπεσαν ἄνω-κάτω στὴ σκόνῃ τοῦ διαδρόμου.

—Ω! θὰ τὰ πατήσουν! θὰ τὰ χαλάσουν ὅλα! φώναξε ἡ φτωχὴ γυναῖκα.

—Θὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ τὰ μαζέψετε ἂν θέλετε, φώναξαν τὰ παιδιά. Κι ἀμέσως ἔτρεξαν νὰ τὴ βοηθήσουν.

Όταν ὅλα τὰ πράγματα φυλάχτηκαν πάλι στὸ καλάθι, τὰ παιδιά φανέρωσαν τὴν ἀπορία τους πῶς

μπορούσε νὰ γίνουν με ἄχυρα καὶ βοῦρλα τόσα ωραῖα πράγματα.

Ἡ καλαθοῦ δὲν πρόφτασε ν'ἀπαντήση, γιατί ὁ ἄμαξας γύρισε ἀπ'τὸ σαλόνι. Μαζί του ἦταν καὶ ἓνας ὑπηρέτης. Προχώρησε στὸν Παῦλο καὶ χτυπώντας τον στὴν πλάτη χαϊδευτικά, τοῦ εἶπε:

—Ἔτσι, μικρό μου ἀγόρι, σοῦ ἔδωσα μιὰ λίρα, ἀντὶ μιὰ δραχμή. Ἀκουσα πὼς τὴν ἔφερες πάλι· καλὰ ἔκαμες· μπορεῖς νὰ μοῦ τὴ δώσης.

—Ὁχι, ἀδερφοῦλη! εἶπε ἡ Ἄννα· δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ κύριος, ποὺ διάβαζε στὸ ἀμάξι.

—Μπά, παιδί μου, ἦρθα με τὸ πράσινο ἀμάξι. Ἐδῶ εἶναι κι ὁ ἄμαξας καὶ μπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ. Ὁ κύριός μου κι ἐγὼ εἴμαστε μέσα στὸ ἀμάξι του. Ὁ κύριός μου ἦταν, ποὺ διάβαζε, καθὼς λέτε· αὐτὸς ἔρριξε τὰ λεπτὰ κι αὐτὸς μ'ἔστειλε τώρα νὰ τὴν πάρω.

Ὁ Παῦλος, σὰν τίμιο παιδί, δὲν ὑποψιάστηκε πὼς ἔλεγε ψέματα κι ἔβαλε στὰ χέρια του τὴ λαμπερὴ λίρα.

—Ἐδῶ ἔχω πέντε δραχμές γιὰ σᾶς, παιδιά, εἶπε ὁ ὑπηρέτης· καληνύχτα σας!

Καὶ τὰ συνέβγαλε ὡς τὴν πόρτα. Ἀλλὰ ἡ καλαθοῦ τοὺς ψιθύρισε ὅταν ἔφευγαν:

—Περιμένετε στὸ δρόμο ὅσο νάρθω.

—Παρακαλῶ, φώναξε ὁ γνωστός μας ὑπηρέτης στὴ γυναῖκα τοῦ ξενοδόχου, στὸ δεῖπνο μου θέλω ἀπόψε ψητὰ ὀρτύκια. Ἐσεῖς ἐδῶ φημίζετε γιὰ τὰ ὀρτύκια. Κι ἐγὼ συνηθίζω νὰ τρώγω τὸ καλύτερο φαγητὸ ἀπ'ὅπου διαβαίνω.

—'Ορτύκια γιὰ τὸ δεῖπνο! εἶπε ἡ καλαθοῦ μέσα της κοιτάζοντάς τον ἀπ'τὰ νύχια ὡς τὸ κεφάλι.

Ὁ ἄμαξας τὸν περίμενε, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοῦ μιλή-
ση. Ἐπειτα τοὺς εἶδε νὰ κρυφοκουβεντιάσουν καὶ νὰ
γελοῦν. Τώρα πιά κατάλαβε πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος
γέλασε τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς πῆρε τὴ λίρα, γιὰ νὰ πλη-
ρώση τὰ ὀρτύκια. Ἐλπιζε ν'ἀνακαλύψη τὴν ἀλήθεια
καὶ περίμενε στὸ διάδρομο.

Κάποια στιγμή ποὺ ἄνοιξε ἡ πόρτα ἐνὸς σαλονιοῦ,
εἶδε νὰ κάθεται στὸ τραπέζι μιὰ μεγάλη οἰκογένεια
φαιδρὴ κι εὐθυμῇ. Εἶχε καὶ μερικὰ παιδάκια.

—'Α! τῆς εἶπε ἡ γυναῖκα τοῦ ξενοδόχου, ἐδῶ εἶναι ἄρ-
κετοὶ πελάτες γιὰ σένα· ἀρκεῖ νάχης τὴν καλὴ τύχη
νὰ σὲ καλέσουν μέσα. Ἐγὼ σὲ λίγο θὰ ξανάμπω μέσα
κι ἂν ἰδῶ πῶς τελείωσαν τὸ δεῖπνο τους, θὰ τοὺς πῶ
καλὰ λόγια γιὰ σένα καὶ θὰ καταφέρω νὰ σὲ φωνάξουν
πρὶν πλαγιαίσουν τὰ παιδιὰ.

Καὶ πραγματικά. ὅταν ξαναμπῆκε στὸ σαλόνι, τοὺς
ἔκανε χίλια-δυὸ κοπλιμέντα.

—'Ελπίζω, τοὺς εἶπε, κυρίες καὶ κύριοι, νὰ μείνατε
εὐχαριστημένοι ἀπ'τὸ δεῖπνο. Ἐδῶ ὅλα εἶναι τοῦ γού-
στου σας. Κι ἂν θέλατε νὰ ἰδῆτε τὰ ξακουσμένα ἀχυ-
ρόπλεχτα τοῦ τόπου μας, εἶναι ἀπέξω μιὰ γυναικούλα,
ποὺ πλέκει τὰ καλύτερα καλαθάκια, κουτάκια καὶ
παντοῦφλες.

Τὰ μάτια τῶν παιδιῶν γύρισαν στὴ μαμά τους.
'Εκείνη χαμογέλασε κι ἀμέσως ὁ πατέρας φώναξε μέ-
σα τὴν καλαθοῦ. Τὰ παιδάκια μαζεύτηκαν γύρω στὸ
μεγάλο καλάθι, μόλις τὸ ἄνοιξε.

—Πατέρα! φώναξε μιὰ τριανταφυλλένια μικρούλα· ἔδῳ εἶναι ἓνα ζευγάρι ψάθινες παντοῦφλες, ποὺ θὰ σᾶς πηγαίνουν θαυμάσια. Θέλετε νὰ τὸ ἀγοράσετε, πατέρα;

—"Ὅχι! δὲν ξοδεύω σήμερα τίποτα γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας γελώντας· πρέπει νὰ πληρώσω τὴν ἀπροσεξία μου· ἀφοῦ πέταξα σήμερα μιὰ λίρα, πρέπει νὰ κάμω οἰκονομία.

—"Α! τὴ λίρα ποὺ δώσατε κατὰ λάθος στὴ μικρούλα πάνω στὸ λόφο; Μητέρα, μοῦ φαίνεται παράξενο πῶς ἡ μικρούλα δὲν κατάλαβε πῶς ἦταν λίρα καὶ πῶς δὲ γύρισε πάλι στὸ ἀμάξι νὰ μᾶς τὴν ἐπιστρέψη. Νομίζω πῶς, ἂν ἦταν τίμιο κορίτσι, θὰ τὴν ξανάδινε.

—Κυρία, εἶπε ἡ καλαθοῦ· μοῦ δίνετε τὴν ἄδεια νὰ εἰπῶ μιὰ λέξη; "Ἐνα μικρὸ κορίτσι κι ἓνα ἀγόρι ἔδῳ καὶ λίγη ὥρα ἀναζητοῦσαν ἓναν κύριο, γιὰ νὰ τοῦ ἐπιστρέψουν μιὰ λίρα, ποὺ κατὰ λάθος τοὺς ἔδωσε. Πρὶν ἔμπω ἔδῳ, εἶδα τὸ ἀγόρι νὰ δίνη τὴ λίρα σ'ἓναν ὑπηρέτη κατὰ διαταγὴ τοῦ κυρίου του.

—"Ἐδῳ κάποια παλιοδουλιὰ γίνεται, εἶπε ὁ κύριος. "Ἐφυγαν τὰ παιδιὰ; Πρέπει νὰ τὰ ἴδῳ. Στείλετε νὰ τὰ φωνάξουν.

—Θὰ πάω μόνη μου, εἶπε ἡ καλόκαρδη καλαθοῦ· τοὺς εἶπα νὰ περιμένουν στὸ δρόμο, γιατίὶ κατάλαβα πῶς ὁ ἄνθρωπος, ποὺ τοὺς πῆρε τὴ λίρα, ἦταν ἅπα τεώνας.

Σὲ λίγα λεπτά ὁ Παῦλος κι ἡ "Αννα βρῖσκονταν στὸ

δωμάτιο τῆς οἰκογένειας. Ἡ Ἄννα, ἅμα εἶδε τὸν κύριο, τὸν ἀναγνώρισε ἀμέσως· ἦταν αὐτὸς ποὺ διάβαζε στὸ ἀμάξι, ποὺ εὐχαριστήθηκε ἀπ'τὸν Παῦλο καὶ τῆς ἔρριξε μιὰ χούφτα νομίσματα.

—Μπορῶ νὰ εἶμαι βέβαιος ἂν ἡ λίρα, ποὺ δώσατε στὸν ὑπηρέτη εἶναι ἡ δική μου ἢ ὄχι, εἶπε ὁ κύριος· ἦταν μιὰ ἀνοιχτόχρωμη λίρα, ἡ μόνη ἀνοιχτόχρωμη λίρα, ποὺ εἶχα βάλει σήμερα τὸ πρωὶ στὴν τσέπη τοῦ γελέκου μου. Τὴν ἔχω σημαδεμένη.

Χτύπησε τὸ κουδούνι καὶ κάλεσε τὸν ξενοδόχο. Τὸν παρακάλεσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν κύριο τοῦ ὑπηρέτη, ποὺ πῆρε τὴ λίρα. Ὁ ταξιδιώτης ἦρθε κι ἔμαθε τὴ διαγωγή τοῦ ὑπηρέτη του. Πῆρε τὸν ξενοδόχο καὶ πῆγαν μαζὶ στὸ δωμάτιο, ποὺ δειπνοῦσε ὁ ὑπηρέτης του τρώγοντας ψητὰ ὀρτύκια, ποὺ θὰ τὰ πλήρωνε μὲ τὴν κλεμμένη λίρα.

Ὅταν τοὺς εἶδε νὰ μπαίνουν μέσα, τάχασε.

—Τὴ λίρα! τὴ λίρα! τοῦ εἶπε ὁ κύριός του· τὴ λίρα, ποὺ πῆρες ἀπ'αὐτὸ τὸ μικρὸ παιδί.

Ὁ ὑπηρέτης δὲ μποροῦσε ν'ἀνοίξῃ τὸ στόμα του. Τραύλισε μόνο πὼς εἶχε πολλές λίρες στὴν τσέπη του καὶ δὲν ἤξαιρε ποιά ἦταν ἡ ξένη.

Ἐβγαλε ἔξω τὰ χρήματά του καὶ τὰ ξάπλωσε στὸ τραπέζι, ἐνῶ τὰ χέρια του ἔτρεμαν. Ἡ σημαδεμένη λίρα φάνηκε. Ὁ κύριός του τὸν ἔδιωξε ἀμέσως.

Οἱ ἄλλοι γύρισαν στὸ δωμάτιο, ποὺ ἦταν ὅλη ἡ οἰκογένεια.

—Καὶ τώρα, τίμιο κοριτσάκι μου, εἶπε ὁ κύριος στὴν Ἄννα, πές μου ποιοὶ εἶστε καὶ τί πράγμα ἐσὺ κι ὁ ἄ-

δερφές σου θα ἐπιθυμούσατε πιὸ πολὺ στὸν κόσμον.

Τὰ δυὸ παιδιὰ ἀπάντησαν μαζί:

—Τὸ πρᾶγμα ποὺ θέλομε πιὸ πολὺ στὸν κόσμον εἶναι ἓνα πάπλωμα γιὰ τὴ γιαγιά μας.

—Αὐτὴ δὲν εἶναι πραγματικὴ γιαγιά μας, κύριε, ἔξακολούθησε ὁ Παῦλος. Ἀλλὰ εἶναι τόσο καλὴ γιὰ μᾶς, σὰν νὰ ἦταν ἀληθινὴ γιαγιά. Μὲ δίδαξε νὰ διαβάζω· ἔμαθε τὴν Ἄννα νὰ πλέκη· καὶ συνήθισε καὶ τοὺς δυὸ μας νὰ εἴμαστε τίμιοι. Ἐπιθυμοῦμε γι' αὐτὴ ἓνα καινούργιο πάπλωμα γιὰ τὸν ἐρχόμενο χειμῶνα, νὰ τὴ φυλάῃ ἀπ' τὸ κρύο καὶ τοὺς ρευματισμούς. Σ' αὐτὸ τὸ δρόμο εἶδα ἓνα πάπλωμα, σὰν αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ θέλομε.

—Θὰ τὸ ἔχη, ἀποκρίθηκε ὁ κύριος. Θέλω ὅμως κάτι καὶ γιὰ σᾶς. Θέλετε νὰ βρῆτε ἐργασία;

—Θὰ θέλαμε κάτι νὰ κάνωμε, κύριε, ἂν μπορούσαμε. Ἔτσι θὰ βοηθοῦμε καὶ τὴ γιαγιά μας.

—Θὰ θέλατε νὰ μάθετε νὰ πλέκετε καλαθάκια σὰν κι αὐτά;

—ὦ! πάρα πολὺ, κύριε, εἶπε ὁ Παῦλος.

—Πάρα πολὺ, πρόσθεσε ἀμέσως κι ἡ Ἄννα.

—Τότε θέλω νὰ σᾶς διδάξω ἐγώ, εἶπε ἡ καλαθοῦ. Σᾶς ἀξίζει, γιατί εἰστε τίμια παιδιὰ.

Ὁ κύριος ἔβαλε ἓνα μεγάλο νόμισμα στὸ χέρι τῆς καλόκαρδης γυναικάς.

—Σὲ λίγους μῆνες, τῆς εἶπε, θὰ ξαναπεράσω ἀπ' τὴν πόλιν σας καὶ θὰ ἐξετάσω ἂν προώδεψαν οἱ μαθητές σας. Ἄν βρῶ πὼς προχώρησαν, θὰ σᾶς πληρώσω καλὰ τὸν κόπο σας.

—'Αλλά, εἶπε ἡ Ἄννα, πρέπει νὰ τὰ ποῦμε ὅλα στὴ γιαιγιά καὶ νὰ τὴ ρωτήσωμε γι'αὐτό. Φοβοῦμαι, ἂν καὶ εἴμαστε εὐτυχισμένοι κοντά σας, πὼς εἶναι πολὺ ἄργα καὶ δὲν πρέπει νὰ μείνωμε πιὸ πολὺ ἐδῶ.

—Εἶναι ὠραία σεληνοφώτιστη νύχτα, εἶπε ἡ καλαθοῦ καὶ δὲν εἶναι καὶ μακριά. Θὰ περπατήσω κι ἐγὼ μαζί σας καὶ θὰ σᾶς πᾶω μόνη μου στὸ σπίτι.

Ὁ κύριος κράτησε τὰ παιδάκια λίγα λεπτὰ ἀκόμα, ὡς πού γύρισε ὁ ἄνθρωπος, πού εἶχε στείλει ν'ἀγοράσῃ τὸ πολυπόθητο πάπλωμα.

—Ἡ γιαιγιά σας ἐλπίζω νὰ κοιμᾶται καλὰ ἀποκάτω στὸ καλὸ αὐτὸ πάπλωμα, εἶπε ὁ κύριος, ὅταν τὸ ἔδινε στὴν ἀνοιχτὴ ἀγκαλιὰ τοῦ Παύλου. Τὸ κέρδισε μὲ τὴν τιμιότητα τῶν υἱοθετημένων παιδιῶν της.

Δ. Κοντογιάννη.

ΨΗΛΑ ΣΤΟ ΠΑΛΑΜΗΔΙ

Ξεκινώντας ἀπ'τὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ κάμω τὸ γῦρο τῆς Πελοποννήσου καὶ διαβάζοντας στὸν Ὁδηγό, πὼς τὸ Παλαμήδι ἔχει 860 σκαλοπάτια, δὲν εἶχα διόλου σκοπὸ νὰ σκαρφαλώσω στὴν κορφή τοῦ ἀπότομου αὐτοῦ βράχου. Καὶ μὲ τὴ σκέψη αὐτὴ ἔφτασα στὸ Ναύπλιο.

Νιώθει κανεὶς καὶ σήμερα ἀκόμα τὸ καμάρι τῆς πόλης αὐτῆς, πού πρώτη ὑποδέχτηκε τὸν πρῶτο Κυβερνήτη καὶ τὸν πρῶτο βασιλιά μας κι ἦταν γιὰ κάμποσα χρόνια πρωτεύουσα τῆς ξεσκαλωμένης πατρίδας μας.

Κάθε σοκάκι της καὶ κάθε πλατεῖα καὶ κάθε σπίτι

ἔχει καὶ τὴν ἰδιαίτερη ἱστορία του. Ἐδῶ τὸ Βουλευτικό, ποὺ συνεδρίαζε ἡ Ἐθνοσυνέλευση, ἐκεῖ τὸ πρῶτο μας Γυμνάσιο, πρὶν πέρα τὸ μνημεῖο τοῦ Δημ. Ὑψηλάντη, παρακάτω ἡ θέση τοῦ παλατιοῦ, ποὺ κάηκε ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια.

Ἀνάμεσα ὅμως στὰ χτίρια, ποὺ θυμίζουν περασμένα μεγαλεῖα καὶ χαρίζουν στὴν πόλη δόξα ἀλησμόνητη, ἀπαντάει ὁ διαβάτης καὶ μερικά, ποὺ ἡ ἱστορία τους τοῦ σφίγγει τὴν καρδιά ἀπὸ πατριωτικὴ ντροπή. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ παλιὸ μὰ καλοχτισμένο τζαμί, ποὺ στεγάζει σήμερα τὸ μουσεῖο τῆς πόλης.

—Ἐδῶ, μοῦ λέει ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου, ἔγινε ἡ δίκη τοῦ Κολοκοτρώνη.

Πάγωσε ἡ καρδιά μου στὴν ἀνάμνηση τῆς θλιβερῆς ἱστορίας· φαντάστηκα ἐκεῖ σὲ μιὰ γωνιὰ σιδεροδεμένο τὸ Γέρο τοῦ Μωριᾶ νὰ δικάζεται ἀπὸ ἀνάξιους ἐχθροὺς του!... Τὸ περήφανο λιοντάρι νὰ τὸ δικάζουν οἱ πονηρὲς ἀλεποῦδες!...

—Ἀθάνατε Γέρο! εἶπα μέσα μου. Σὲ λίγον καιρό, ὅταν ὁ Ἰμπραήμ ξερίζωνε τὸ Μωριά καὶ σκόρπιζε παντοῦ τὴ φωτιά καὶ τὴ φρίκη, σὲ Σένα ὅλοι στήριξαν κάθε ἐλπίδα κι ἔστειλαν πρεσβεῖα στὴ φυλακὴ τῆς Ὑδρας νὰ ξεχάσης τὸν πόνο σου καὶ νὰ σώσης τὴν πατρίδα. Καὶ τὴν ἔσωσες.

Μὲ τὴν καρδιά θλιμμένη βγῆκα ἀπ' τὸ μουσεῖο, χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ καταλάβω τί εἶδα ἐκεῖ μέσα. Πρὶν πέρα ξεχώριζε ὁ σταυρὸς τοῦ καμπαναριοῦ τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνα. Τράβηξα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀναζητώντας

τὴν ψυχικὴ μου γαλήνη στὴ στοργικὴ ἀγκαλιά της.
 Ἀλλὰ πρὶν προφτάσω ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα, βλέπω
 σὲ μιὰ μαρμαρένια πλάκα αὐτὴ τὴν ἐπιγραφή: «Στὶς 2
 Σεπτεμβρίου 1832 σκοτώθηκε ἐδῶ ὁ Ἰωάννης Κα-
 ποδίστριας ἀπὸ σφαῖρες ἑλληνικές». Καὶ λίγο πιὸ
 κάτω, στὴ μαρμαρένια κολόνα τῆς ἐξώπορτας, σκε-
 πασμένο τώρα μὲ τζάμι, ξεχωρίζει τὸ ἀποτύπωμα
 τῆς φονικῆς σφαίρας.

Ξαναθυμήθηκα τὰ δεσμὰ τοῦ Κολοκοτρῶνη κι εἶπα
 μέσα μου:

—Δοξασμένε καὶ πολυπικραμένε Γέρο· παρηγορήσου
 γιὰ τὴν ἀχαριστία τῶν ταπεινῶν ἐχθρῶν σου. Σὺ
 τουλάχιστο δὲν εἶχες τὴ σκληρὴ μοῖρα τοῦ ἀδικο-
 σκοτωμένου Κυβερνήτη!...

Ὑστερα ἀπὸ τόσες θλιβερὲς ἐντυπώσεις, ὁ βράχος
 τοῦ Παλαμηδιοῦ, μὲ τοὺς θρύλους του, μὲ τὸ δαντελ-
 λένιο κάστρο του καὶ τὸν πλατὺ του ὀρίζοντα, ἦταν
 γιὰ μένα ἕνας πειρασμὸς ἀκατανίκητος. Κι ἀποφάσισα
 ν' ἀναζητήσω ἀκακούφιση ψηλὰ στὶς ἀητοφωλιές του
 καὶ στὸ πλούσιο ὄξυγόνο του.

Πολὺ πρωὶ τὴν ἄλλη μέρα ἀρχίσαμε μ' ἕναν εὐγενικὸ
 φίλο ἀνεβαίνοντας τὴν ἀτέλειωτη σκάλα τοῦ Παλα-
 μηδιοῦ· χωρὶς ἀμφιβολία μιὰ τέτοια σκάλα θὰ εἶδε
 στὸν ὕπνο του ὁ Ἰακώβ.

Ὑστερα ἀπὸ σαράντα λεπτῶν κουραστικὴ ἀνάβαση
 φτάσαμε στοὺς πρώτους προμαχῶνες τοῦ βενετσιά-
 νικου κάστρου. Τὸ λιοντάρι τῆς βενετσιάνικης σημαί-
 ας, μαρμαρωμένο δίπλα στὴν τεράστια σιδερόπορτα,

φανέρωνε τὴν ἱστορία τοῦ δυσκολόπαρτου κάστρου. Οἱ πυκνὲς πολεμίστρες, σὰν κυκλώπεια μάτια, ὅσο κι ἂν ἀπόμειναν βουβές, διηγοῦνται καὶ τώρα τοὺς πολύχρονους καὶ πολύνεκρους ἀγῶνες Ἑλλήνων καὶ Βενετσιάνων καὶ Τούρκων καὶ Φράγκων, γιὰ νὰ κρατήσουν στὴν κατοχὴ τους τὸ ξακουσμένο Ἀνάπλι, ποὺ ἦταν ἡ ζηλευτὴ πόρτα τοῦ Μωριά.

Δεξι χέρι τοῦ Παλαμηδιοῦ ἦταν τὸ ἄλλο κάστρο, ποὺ περιζώνει κάτω τὴν Ἀκροναυπλία καὶ σὰν μεγαθήριο προχωρεῖ βαθιὰ στὴ θάλασσα—φόβος καὶ τρόμος στοὺς κουρσάρους, σὰν ἤθελαν νὰ πατήσουν τὴν ἀπάτητη χώρα. Καὶ στὴν εἴσοδο τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ, προβάλλει τὸ Μπούρτζι, τὸ κομψὸ νησάκι μὲ τὸ κομψότερο κάστρο του—ἄγρυπνος πάντα σκοπὸς γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς ζηλευτῆς πολιτείας.

Τώρα νεκρικὴ ἡσυχία βασιλεύει στὸ Παλαμήδι καὶ τ'ὄμορφο κάστρο τὸ χαίρονται μόνο τὰ περήφανα ἀγριοπούλια τοῦ βουνοῦ. Τὴν τύχη τοῦ κάστρου καὶ τ'Αναπλιοῦ τὴν ἀσφάλισε γιὰ πάντα ὁ Σταϊκόπουλος κι ὁ Μοσχονησιώτης μὲ τὰ 350 παλικάρια τους τὴ βροχερὴ προτελευταία νύχτα τοῦ Νοέμβρη 1822. Κι ἀπὸ τότε σ'ἓνα πανύψηλο κοντάρι κυματίζει περήφανα μιὰ μεγάλη σημαία, δανεισμένη τὸ χρῶμα της ἀπ'τὸ γειτονικὸ οὐρανὸ καὶ τὸν ἀφρὸ τῆς Ἀργολικῆς θάλασσας.

Φούσκωσαν τὰ στήθια μας ἐκεῖ ψηλὰ ἀπ'τὸν ἀμόλυτον ἀέρα τοῦ λόφου καὶ τὰ μάτια μας χαίρονταν τὸ μαγευτικὸ θέαμα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά μας. Ὅλο-

γάλανα κι ἀκύμαντα τὰ νερά τοῦ Ἀργολικοῦ ἔβρεχαν ὅλη τὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς Κυνουρίας καὶ τὴ δυτικὴ Ἀργολίδα. Πέρα ἀπ'τὰ χαμηλὰ βουνὰ τῆς Ἀργολίδας ξεχώριζαν οἱ χιονισμένες ἀκόμα κορφές τῆς Ζήριας καὶ τοῦ Ταῦγετου. Καὶ κάτω, στεφανωμένος ἀπὸ ἡμέρες βουνοπλαγιές, ἀπλώνεται καταπράσινος ὁ ἀπέραντος Ἀργολικὸς κάμπος. Τί ἀνεκτίμητος θησαυρὸς γιὰ τὴν Ἀργολίδα καὶ γιὰ ὅλους μας ὁ κάμπος αὐτός! Ἑξακόσιες χιλιάδες ὁκάδες καπνός, τρακόσιες χιλιάδες ὁκάδες λάδι κι ἀναρίθμητες χιλιάδες ὁκάδες λαχανικά, καρπούζια καὶ πεπόνια, χαρίζουν στὸν τόπο ἄνετη κι εὐτυχισμένη ζωὴ.

Ὁ Ἑρασῖνος ἐξασφαλίζει τὸ πότισμα τῶν περισσώτερων χωραφιῶν. Ἐξὶ χιλιόμετρα μακριὰ ἀπ'τὸ Ἄργος, εἶδα τὴν ἄλλη μέρα τὴ θαυμάσια πηγὴ του. Στὴ ρίζα ἑνὸς λόφου καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ θεόρατη πέτρα, βγαίνει ἀφρισμένο ὁλόκληρο ποτάμι καὶ τρέχει μὲ ὀρμὴ νὰ δροσίση τὸ διψασμένο κάμπο. Ἀπάνω στὸ βράχο εἶναι χτισμένο κομψὸ ἐκκλησάκι· καὶ στέκεται κανεὶς ἄφωνος μπροστὰ σὲ τόση φυσικὴ μεγαλοπρέπεια κι ὁμορφιά.

Ἀπὸ ψηλὰ ἀγναντεύομε στὸ λιμάνι τοῦ Ναυπλίου ἓνα μεγάλο ἐμπορικὸ βαπόρι. Ἦταν φορτωμένο ξυλεία ἀπ'τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ ξυλεία ἀφήνει πολλὰ κέρδη στοὺς ἐμπόρους τοῦ Ναυπλίου, γιατί ἀπ'ἐδῶ εἰσάγεται ὅλη ὅση χρειάζεται ὄχι μόνο ἡ Ἀργολίδα, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη ἡ Ἀρκαδία.

Ὅσο γιὰ τὸ ἄλλο ἐμπόριο, τὸ Ἄργος στέκεται πάντα

δυνατὸς ἀντίπαλος. Ἀπλωμένο πέρα στὸν πλούσιο κάμπο, μὲ τὸ διπλάσιο πληθυσμὸ του καὶ μὲ τὸ ζωηρό του ἐμπόριο, ὅλο καὶ μεγαλώνει κι ὅλο φοβερίζει καὶ προσπαθεῖ νὰ πάρη καὶ τὴν πρωτεύουσα ἀπ'τὸ Ναύπλιο. Ὁ πόλεμος αὐτὸς θ'ἀργήσῃ βέβαια νὰ τελειώσῃ· στὸ μεταξύ τὸ Ναύπλιο θὰ φτωχοζῇ δείχνοντας πάντα τὴν παλιά του δόξα, καὶ τὸ Ἄργος θὰ μεγαλώνῃ καὶ θὰ προοδεύῃ σ'ὅλα.

Οὔτε σὰν ἀνεβήκαμε στὸ Παλαμήδι οὔτε σὰν φεύγαμε θελήσαμε νὰ προσέξωμε κάτι, ποὺ ἀσχήμιζε τὴν ὁμορφιά τοῦ δοξασμένου κάστρου. Θέλω νὰ εἰπῶ γιὰ κάτι ἀνήλιες τρῶγλες, τὶς ὁποῖες ὡς ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια μεταχειρίζονταν γιὰ φυλακές. Σὲ τέτοιες φυλακές ὅλοι ἐμπαιναν γεροὶ κι ὅλοι ἔβγαιναν βαριά ἀρρωστημένοι.

Εὐτυχῶς τώρα ἔχουν καταργηθῇ. Πιο πολὺ ἱκανοποίησε τὴν ψυχὴ μας αὐτὸ ποὺ εἶδαμε στὶς ἀγροτικὲς φυλακὲς τῆς Τίρυνθας.

Ἡ Τίρυνθα εἶναι ὁ πρῶτος σταθμὸς ποὺ βρίσκομε φεύγοντας ἀπ'τὸ Ναύπλιο. Ἦταν μεσημέρι σὰν φτάσαμε κεῖ. Καλοντυμένοι, μὲ στρατιωτικὴ τάξη καὶ σχεδὸν ἐλεύθεροι, γύριζαν ἀπ'τὴ δουλιὰ τους οἱ κατάδικοι καὶ πῆγαιναν στὴν καθαρὴ καὶ ὑγιεινὴ φυλακὴ τους νὰ γευματίσουν καὶ ν'ἀναπαυτοῦν. Μὲ τὴν ἐργασία τους εἶχαν στραγγίσει ὅλο τὸ βάλτο τοῦ κάμπου. Κι ἐκεῖ ποὺ πρὶν λίμναζαν βρωμονέρια καὶ πλήθαιναν τὰ κουνούπια κι οἱ πυρετοὶ, ὑπάρχουν σήμερα καλλιεργημένα χωράφια κι ἄφθονα δέντρα.

Μ'αὐτὸ τὸν τρόπο κι ὁ τόπος κι αὐτοὶ κερδίζουν.

Ἄγαποῦν τὴν ἐργασία, φεύγει ὁ νοῦς τους ἀπ' τὸ κακό, παίρνουν ἓνα τακτικὸ ἡμερομίσθιο κι ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα νὰ γυρίσουν στὸ σπίτι τους, φεύγουν ἀπ' τὴ φυλακὴ γεροὶ καὶ μ' ἄρκετὰ χρήματα στὴ τσέπη, γιὰ ν' ἀρχίσουν μ' αὐτὰ τὴν καινούργια ζωὴ τους.

Δ. Κοντογιάννη.

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΣΤΕΛΙΟΣ Ο ΨΑΡΑΣ

Ὁ μπάρμπα Στέλιος ὁ ψαράς καθόταν σ' ἓνα σπιτάκι, ποὺ ἦταν χτισμένο κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Οὔτε σπίτι ἦταν, οὔτε καλύβα· ἔτσι, ἓνα καλυβόσπιτο. Ὁ μπάρμπα Στέλιος καὶ ἡ γυναῖκα του, μὲ μερικὰ ξύλα χοντρά, μὲ κάμποσα καλάμια καὶ μὲ λάσπη ἔφτιασαν μόνοι τὸ σπιτάκι τους, σὰν τὰ χελιδόνια. Καὶ μόνο ἓνας μαραγκὸς χρειάστηκε μιὰ δυὸ μέρες στὸ τέλος, γιὰ νὰ ταιριάξῃ τὴ σκεπὴ.

Ἐκεῖ λοιπὸν ἔζησαν χρόνια πολλά· ἀπόχτησαν καὶ παιδιὰ, ἀλλὰ τοὺς τὰ πῆρε ὁ χάρος. Ἕνα μόνο γλίτωσε ἀπ' τὰ νύχια του, ἀλλὰ καὶ κεῖνο τὸ πῆρε ἡ ξενητεία. Δέκα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε, ποὺ ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερική, καὶ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Ζῆ; Πέθανε; Κανένας δὲν ἤξαιρε.

Μοναχικὸ κι ἔρημο στέκεται κάτω στὴν ἀκρογιαλιά τὸ σπιτάκι τοῦ μπάρμπα Στέλιου. Ἐμπρὸς του ἔχει τὸ ἀπέραντο πέλαγο, πίσω του τὸν ἀμμουδερὸ κάμπο μὲ σκίνα κι ἀρμύρες. Οὔτε σπίτι κοντά, οὔτε καλύβα, οὔτε σαλάγισμα προβάτων, οὔτε φωνὴ ζευ-

γολάττη, οὔτε γάβγισμα σκύλου, οὔτε λάλημα πετεινοῦ. Ἀπέραντη μοναξιά!

Μόνο ὅταν ὁ μανιασμένος βοριάς φυσᾷ ἀπὸ τὸ πέλαγο, βουίζουν οἱ ἀρμύρες, βουίζουν τὰ σκίνα, σπάζουν ἄγρια τὰ κύματα καὶ σειέται συθέμελα τὸ σπιτάκι τοῦ μπάρμπα Στέλιου.

Ὅσος ὅμως θόρυβος καὶ κακὸ κι ἂν γινόταν ἔξω, μέσα στὸ σπιτάκι τοῦ ψαρᾶ βασίλευε αἰώνια γαλήνη. Μύγα νὰ πετοῦσε θ' ἀκουόταν. Ὁ μπάρμπα Στέλιος κι ἡ γυναῖκα του σχεδὸν ποτὲ δὲ μιλοῦσαν. Ὅχι γιατί ἦταν μαλωμένοι, ἴσια ἴσια ποὺ ἦταν πολὺ ἀγαπημένοι. Ποτὲ τους δὲ γκρίνιαζαν. Ἀλλὰ τὴν ἀγάπη τους τὴν ἔδειχναν ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα.

Ὅταν μαγεύεραν κρέας—πρᾶμα πολὺ σπάνιο— ἡ γριά Στέλιανα ἔβανε τὰ καλύτερα κομμάτια στὸ πιάτο τοῦ μπάρμπα Στέλιου. Ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ πῇ λέξη, τὰ ἔβανε στὸ πιάτο τῆς γυναῖκας του κι ἐκείνη τὰ δεχόταν χωρὶς νὰ πῇ τίποτε.

Κάθε πρωὶ ξεσυνερίζονταν ποιὸς θὰ σηκωθῇ νωρίτερα, νὰ ψήση καφὲ καὶ γιὰ τοὺς δυό. Ὁ μπάρμπα Στέλιος, ὅση φτώχεια κι ἂν εἶχε, δὲν ἄφηνε ποτὲ τὴ γριά του χωρὶς καφὲ καὶ ζάχαρη, χωρὶς παπούτσια, χωρὶς τσεμπερί. Κι ἔτσι ζοῦσαν τὰ δυὸ γεροντάκια ἀγαπημένα κι ἀμίλητα. Αἰώνια τὴν ἴδια σκέψη εἶχαν κι οἱ δυό· τὴ σκέψη τοῦ παιδιοῦ τους, ποὺ τὸ πῆρε ἡ ξενητιά· ποτὲ ὅμως δὲν ἔκαναν ὁμιλία γι' αὐτό. Δὲν ἤθελε ὁ ἓνας νὰ ματώνη τὴν πληγὴ τοῦ ἄλλου.

Δίπλα στὸ σπιτάκι τοῦ μπάρμπα Στέλιου ἦταν ἀκουμπισμένη ἡ καλύβα τῆς βαρκούλας του· ἔμοιαζε

σαν παιδάκι άκουμπισμένο στην άγκαλιά τής μάνας του.

Όταν ό καιρός ήταν καλός, ό μπάρμπα Στέλιος ψάρευε, έβανε τὰ ψάρια στο πανέρι του καί τὰ πήγαινε στη χώρα. Μὲ τὰ λεφτά, πού έπαιρνε, έβανε πάλι στο πανέρι καφέ καί ζάχαρη, ένα πακέτο καπνό, ένα ψω-

μί, μιὰ μποτίλια τής μισῆς όκᾱς μὲ λάδι, ἄλλη μιὰ μὲ κρασί, κι ἄλλα μικροψώνια τοῦ σπιτιοῦ. Τί ἤσυχη καί ὁμορφη ζωή!

Όταν ὅμως ό μπάρμπα Στέλιος έβλεπε μακριὰ στο πέλαγο νὰ έρχεται ό μανιασμένος ό βοριὰς καβάλα στα μαῦρα κύματα, έσερνε μὲ τή γριά του τή βάρκα έξω καί τήν έκλεινε στην καλύβα.

Ἐκεῖνες οἱ μέρες τοῦ βοριᾶ ἦταν μέρες σαρακοστής γιὰ τὸ γεροντικό ἀντρόγυνο. Τὸ πανέρι δὲν πήγαινε πιά στὴ χώρα μὲ ψάρια οὐτ' ἐρχόταν φορτωμένο ψώνια.

Τότε ψάρευε στὸ χέρσο κάμπο ἡ γριὰ Στέλαινα ἄγρια ραδίκια.

Ἐναν καιρὸ ὁ βοριάς κράτησε πολὺ. Ἑβδομάδες ὁλόκληρες φυσοῦσε. Ἡ σαρακοστή γινόταν πιὸ σκληρή. Τὰ γεροντάκια νήστευαν καὶ τὸ λάδι. Στὸ τέλος ἔλειψε κι ὁ καπνὸς τοῦ μπάρμπα Στέλιου. Ὅλα αὐτὰ κάπως ὑποφέρονταν. Ἀμα ὅμως ἔλειψε κι ὁ καφὲς καὶ ἡ ζάχαρη τῆς γριᾶς Στέλαινας, ὁ γέρος ἐνίωσε βαθιὰ ἀπελπισία. Τοῦ φαινόταν ἡ θάλασσα μαύρη κι ὁ οὐρανὸς σκοτεινός.

Ἡ γριὰ τὸν λυπήθηκε. Ἀνοίξε τὴν κασέλα της, ξεδίπλωσε ἓνα κουρέλι κι ἔβαλε στὸ χέρι τοῦ μπάρμπα Στέλιου ἓνα πεντάδραχμο.

—Πάρε το, τοῦ εἶπε. Τὰ μάζευα πεντάρια πεντάρια.... Πήγαινε ν' ἀγοράσης καπνὸ.

Ἐλαμψε ἀμέσως τὸ πρόσωπο τοῦ μπάρμπα Στέλιου. Ἀμα τραβήχτηκε πιὸ πέρα ἡ γριὰ, αὐτὸς μουρμούρισε: Naί, δὲ θ' ἀγοράσω καπνὸ... Θ' ἀγοράσω πρῶτα πρῶτα καφὲ καὶ ζάχαρη, ἔπειτα λάδι, κι ἂν περισσέψουν λεφτά, θὰ πάρω καὶ καπνὸ.

Ἀργησε πολὺ νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴ χώρα ὁ μπάρμπα Στέλιος. Πέρασε τὸ μεσημέρι, ἦρθε τὸ δειλινό, κι αὐτὸς ἀκόμα νάρθη. Ἡ γριὰ στενοχωριόταν. Δὲν ξανάγινε ποτὲ αὐτό. Μὴν ἔπαθε τίποτε τάχα;

Τὸ βραδινὸ ἄνοιξε τὴν πόρτα ὁ μπάρμπα Στέλιος καὶ πέταξε ἀπάνω στὸ ξύλινο κρεβάτι ἓνα σωρὸ ὠραῖα ψώνια. Ἡ γριὰ μὲ γουρλωμένα μάτια, κοίταζε πότε τὰ ψώνια καὶ πότε τὸν ἄντρα της. Τέλος, ὁ γέρος ἄνοιξε τὸ στόμα του:

—Ὁ γιὸς μας..... ἔστειλε γράμμα..... μὲ λεφτά.... μοῦ τὰ ἔδωσε ὁ ταχυδρόμος..... νὰ τὸ γράμμα.

Κι ἔβγαιναν σφιχτὲς οἱ λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του, σὰ νὰ εἶχε ξεσυνηθίσει τόσα χρόνια νὰ μιλῇ.

—Ὁ γιὸς μας!.... γράμμα.... λεφτά.... φώναξε βραχνὰ ἢ γριὰ Στέλαινα κι ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

—Διάβασε τὸ γράμμα ὁ μπακάλης ὁ Θανάσης.... *Ἐστειλε πεντακόσιες δραχμές..... Δὲν ἔγραφε τόσα χρόνια, γιατί δὲν εἶχε λεφτὰ νὰ μᾶς στείλῃ. Τώρα θὰ μᾶς στέλνῃ ταχτικά..... Εἶναι καλὰ.....

Ἀνάσανε βαθιὰ ὁ μπάρμπα Στέλιος, σὰ νὰ πέ-
ρασε μεγάλο ἀνήφορο. Τόσο εἶχε ξεσυνηθίσει νὰ μιλᾷ.

—Σοῦ πῆρα ἐδῶ, ξακουλόθησε, παπούτσια, γιατί δὲν εἶχες, καφέ, ζάχαρη, κρέας καὶ καπνὸ δικό μου.

—Δῶσ' μου τὸ γράμμα!

Τὸ πῆρε, τὸ ἔσφιξε στὴν καρδιά της, τὸ φίλησε, ἀνέβηκε στὸ σκαμνὶ καὶ τὸ ἔβαλε στὰ εἰκονίσματα. Κατέβηκε μὲ προσοχὴ κι ἀφοῦ ἔκαμε μερικὲς μετάνιες καὶ σταυροῦς, γύρισε κι εἶπε στὸν ἄντρα της:

—Δόξα σοι ὁ Θεός!..... Λησμόνησες ὅμως τὸ σπουδαιότερο πράγμα. Δὲν πῆρες λιβάνι νὰ λιβανίσωμε τὴν Παναγία, ποὺ μᾶς φανέρωσε τὸ γιό μας, ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια, ποὺ τὴν παρακαλοῦσα.

—Σωστά λές! Αὔριο θά ξαναπάω στή χώρα καί θά πάρω λιβάνι κι ὅ,τι ἄλλο θέλεις. Εἴμαστε πλούσιοι.

Κι ἓνα χαμόγελο φώτισε τὸ πρόσωπο τοῦ μπάρμπα Στέλιου τοῦ ψαρᾶ, πού εἶχε χρόνια νὰ τὸ ἰδῇ ἡ γριά του.

Π. Παναγοπούλου

Ο ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Ἦταν σ' ἓνα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπάνω στή Ρουμελιώτικη ἀκτή. Τὰ σπίτια ἀνάρια καθρεφτίζονταν στὸ γιालὸ σὲ μιὰ γραμμὴ, κι ἀγναντεύουν ἀντίκρι τὸ Μωριά, πού στεφανώνουν ψηλὰ οἱ κορφές τῆς Ζήριας. Θέλεις ἦταν ἡ Βιτρινίτσα, θέλεις ἡ Ἰτιά.

Καμιὰ ἑκατοστὴ ὀργιές ἀνοιχτά, ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπρατσέρα, ὁμορφο, καινούργιο караβάκι, πού μόλις εἶχε πρωτοταξιδέψει ἀπ' τὸ Γαλαξείδι.

Ἦταν ἑτοιμο νὰ φύγη. Τὰ πανιά του ἦταν ἀπλωμένα κι ἄρχιζαν νὰ μαζεύουν τὴν ἄγκυρα.

Ἀξαφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ βαρκούλα του ἀπὸ τὴν πρύμη καί νὰ τὴ στέλνουν ἔξω. Ἕνας μονάχα ναύτης ἦταν στή βάρκα καί δίπλα του ὁλόρθο, ἓνα μεγάλο караβόσκυλο, πού οὔρλιαζε λυπητερά. Δὲν ἤθελαν, φαίνεται, νὰ τὸ πάρουν μαζί τους καί τὸ ἔστελναν στὸ σπίτι.

Σὰν ἔφτασε ἡ βάρκα στὴν ἀκρογιαλιά, ὁ ναύτης ἄρπαξε τὸ σκύλο, τὸν χάιδεψε καί τὸν ἔρριξε στή στεριά, φωνάζοντας:

—Σπίτι! πῆγαινε σπίτι!

Μὰ τὸ σκυλὶ ρίχτηκε στή θάλασσα κυνηγώντας τὴ

βάρκα. Ἐφευγε ἡ βάρκα γρήγορα, μὰ γρήγορα κολυμποῦσε κοντά της κι ὁ σκύλος λαχανιασμένος.

Ἡ ἄλυσίδα τῆς ἄγκυρας ἔτριξε δυνατὰ καὶ σὲ λίγο ἡ μπρατσέρα γλιστροῦσε σὰ χέλι ἀπάνω στὰ νερά, ἀφήνοντας πολὺ μακριὰ τὸ πονεμένο σκυλί.

Ἐκεῖνο ἀπελπισμένο γύρισε τὸ κεφάλι κατὰ τὴ στεριὰ καὶ μὲ κόπο κι ἀγωνία πολλή, πρόφτασε νὰ βγῇ καὶ νὰ πέση σὰν ψόφιο ἀπάνω στοὺς σωροὺς τῶν φυκιῶν.

Σὲ λίγο σηκώθηκε ὁλόρθο καί, τεντώνοντας τὸ λαιμό

του, οὐρλιαζε σπαραχτικὰ ἀγναντεύοντας τ'ἄσπρα πανιὰ τῆς μπρατσέρας, ποὺ χάνονταν στὴν καταχνιὰ τῆς θάλασσας.

Τὸ ἔβλεπα ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρες, καθισμένο πάντα στὸ ἀκρογιάλι, ν'ἀγναντεύη τὸ πέλαγο... Δὲ σάλευε ἀπὸ κεῖ, κάτω ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἐξέδρα.

Τὸ συμπόνεσα. Πήγαινα καὶ τούριχνα συχνὰ ψωμὶ καὶ κόκκαλα. Μὰ τοῦ κάκου. Δὲν ἄγγιζε τροφή. Οὐτε γύριζε νὰ τὴ μυρίση. Κι ὅλο σούρωνε. Σὲ λίγον καιρὸ

τὰ παῖδια του μποροῦσαν νὰ μετρηθοῦν κάτω ἀπ'τὸ πετσί του.

Μὰ αὐτὸ δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγῃ. Ἐκεῖ πάντα καθόταν κάτω ἀπ'τὶς σανίδες τῆς ἐξέδρας.

Μιὰ μέρα, ἀφοῦ τὸ χάιδεψα, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μ' ἓνα μαντίλι κι ἔκανα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, πού εἶχα στὸ γιαλὸ κοντά. Μ'ἀκολουθοῦσε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Σὰν ἔφτασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ χάιδεψα πολὺ. Μὲ κοιτάζε μὲ τὰ μάτια τοῦ σκυλιοῦ, γεμάτα εὐγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, πού ζωγραφιζόταν μέσα τους ὅλος ὁ βαθὺς καημός, πού τοῦ σπάραζε τὴν καρδιά. Καὶ γλείφοντας τὰ χέρια μου ἔφυγε σιγὰ σιγὰ. Σὲ λίγο γύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρά μὲ ξανακοίταξε μὲ τὰ πονεμένα του μάτια καὶ τράβηξε. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε:

—Μὴ μὲ πάρῃς γιὰ ἀχάριστο. Μὰ θέλω κάτω ἐκεῖ στὴν ἐξέδρα, πού τόσο μοιάζει μὲ τὸ καράβι μου, νὰ ξεψυχήσω, ἀγναντώνοντας τὸ πέλαγο καὶ ρουφώντας τὴν ἀρμύρα, πού φέρνει ὁ μπάτης!

Σὰν ἄκουε τὴν ἀλυσίδα τῆς ἄγκυρας κανενὸς καϊκιοῦ, πού ἄραζε, σηκωνόταν, ἔβγαινε ἀπ'τὴ σκοτεινὴ του τρύπα, κι ἀγνάντευε τὴ θάλασσα μυρίζοντας τὸν ἀέρα. Κι ὅταν καμιὰ βάρκα ζύγωνε στὴν ἀκρογιαλιά, σερνόταν ὡς ἐκεῖ κουνώντας τὴν οὐρά του στοὺς ναῦτες. Κι αὐτοὶ τὸ ἔδιωχναν μὲ περιφρόνηση σὰν παλιόσκυλο.

Μιὰ νύχτα πῆγα μὲ μιὰ βάρκα γιὰ ψάρεμα. Εἶχαμε ἀνοιχτὴ μακριὰ καὶ τὸ στεριανὸ ἀγέρι μοῦ ἔφερνε ξε-

ψυχισμένο τὸ οὐρλιασμα τοῦ δυστυχισμένου τοῦ σκυ-
λιοῦ! Γυρίζοντας τὴ χαραυγὴ, τὸ βρήκαμε ξαπλωμένο
κι ἀκίνητο στὴν ἄμμουδιά. Ἀπὸ κεῖ ἀγνάντευε τὴ θά-
λασσα ὡς τὴ στερνὴ του ὥρα, περιμένοντας μὲ λα-
χτάρια τοῦ ἀγαπημένου του καραβιοῦ τὸ γυρισμό.

Ε. Λυκούδη

ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΜΩΡΙΑ

Ι. Ἡ λίμνη Στυμφαλία.

Βρέθηκα κάποτε μὲ μιὰ καλὴ συντροφιά στὰ ψη-
λώματα τῆς ἐλατόσκεπης Ζήριας. Χιονισμένη ἀκόμα
κάπου κάπου, χαιρετοῦσε κάθε πρωὶ τὸν οὐρανὸ μὲ
τὶς δυὸ πανύψηλες κορφές της κι ἔλουζε τὰ πόδια της
στὰ νερὰ τῆς γειτονικῆς λίμνης.

Κι ἐκείνη γιὰ πληρωμὴ τῆς δροσιᾶς, ποὺ ἔστελνε
στὸ ἄνυδρο βουνό, δεχόταν πρώτη ἀπ' αὐτὸ τ' ἀση-
μένια ἀντιφεγγίσματα τοῦ φεγγαριοῦ καὶ πρώτη
ἐνιωθε τὸ τριανταφυλλένιο χάδι τῆς ἀνατολῆς.

Ἀχόρταστα βλέπεις ἀπὸ κεῖ ψηλὰ τὸ θέαμα τοῦ κα-
ταπράσινου κάμπου καὶ τῶν πλούσιων νερῶν τῆς
Στυμφαλίας! Στὸ λαμπερὸ φῶς τοῦ καλοκαιριάτικου
ἡλίου, φαίνόταν σὰν ἓνας τεράστιος καθρέφτης, μὲ
μιὰ πλατιά ὀλοπράσινη κορνίζα. Καὶ σὲ κάθε ἡλιο-
βασίλεμα ὁ ὑγρὸς αὐτὸς καθρέφτης φλογιζόταν ἀπὸ
ὅλα τὰ τριανταφυλλιά χρώματα κι ἔστελνε γύρω του
καὶ ψηλὰ ὅλες τὶς μενεξεδένιες ἀντιλαμπές του. Κι ὅταν
ἡ Ζήρια κατέβαζε τ' ὀρμητικὸ ἀγέρι της, τὰ ὥριμα
στάχια ἔγερναν νὰ χαιρετίσουν τὴ ζωοδότρα λίμνη.

κι αυτή, με τὰ παιγνιδιάρικα κυματάκια της, ἀντι-
χαιρετοῦσε.

Ψωμοδότη κάμπε κι ὁλόδροση λίμνη, πόση χαρὰ
καὶ πόση ξεκούραση σκορπίσατε στὰ μάτια μας καὶ
στήν ψυχὴ μας!...

Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ἰδοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὴ λίμνη. Θέλαμε
νὰ ἰδοῦμε τὶς ξακουστὲς πηγές της καὶ τὶς ξακουστό-
τερες καταβόθρες της, πὺν ρουφοῦν τὸ νερὸ καὶ χά-
νεται. Θέλαμε νὰ ἰδοῦμε τ'ἀρχαῖα χτίρια καὶ μόνο πὺν
δὲ θ'ἀκούαμε τὶς ἄγριες φωνές ἀπὸ τὶς Στυμφαλίδες
ὄρνιθες.

Ἀκολουθήσαμε τὸν ἀμαξωτὸ δρόμο, πὺν ἔρχεται
ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιο τὸ Κιάτο, ἔχοντας δεξιὰ μας τὸ
βουνὸ κι ἀριστερά μας τὸν κάμπο. Ὁλοσκέπαστος
ὁ κάμπος ἀπὸ χρυσὰ στάχια καὶ καταπράσινα ἀρα-
ποσίτια. Συχνὰ πυκνά, ὁ κάμπος χωρίζεται ἀπὸ βα-
θιὰ αὐλάκια, πὺν στραγγίζουν τὰ περιττὰ νερά του
καὶ χύνονται στὴ λίμνη ἢ φέρνουν τὸ νερὸ τῆς λίμνης
στὰ χωράφια γιὰ πότισμα.

Διαβαίναμε σ'ἓνα χωριουδάκι, τὴν ὥρα πὺν σχό-
λαζε τὸ σχολεῖο καὶ τὰ παιδάκια γύριζαν στὰ σπί-
τια τους. Ἀλίμονο! Τί χλομὰ παιδάκια ἦταν αὐτά;
Ὅλα πρασινοκίτρινα κι ἀναιμικά, κι ἀντὶ γιὰ χαρὰ,
σκόρπιζαν τὴ λύπη γύρω τους.

—Τὰ βλέπετε; μᾶς λέει ὁ γιατρὸς τῆς συντροφιάς
μας· ἡ λίμνη δὲ θρέφει μονάχα τὰ σπαρτά, ἀλλὰ καὶ
τὰ κουνούπια, πὺν φέρνουν στὸ χωριὸ τους ἐλώδεις
πυρετούς. Αὐτὲς ἦταν οἱ Στυμφαλίδες ὄρνιθες, πὺν

τάχα σκότωσε ὁ Ἡρακλῆς. Ὅσα αὐλάκια ὅμως κι ἂν ἄνοιξε, γιὰ νὰ τρέχουν τὰ στάσιμα νερά, δὲ μπόρεσε νὰ μᾶς γλιτώση ἐντελῶς ἀπ'τὴν πληγὴ αὐτῇ.

Ρωτήσαμε ἓνα παιδάκι πόσο κινίνο παίρνει τὴν ἡμέρα, καὶ μᾶς ἀποκρίθηκε πῶς παίρνει ἓνα κουφετάκι στὶς δυὸ μέρες.

—Τί νὰ κάμη, παιδί μου, τόσο λίγο κινίνο; τοῦ λέει ὁ γιατρός· ἐσεῖς ἐδῶ πρέπει νὰ παίρνετε τρία κουφετάκια τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη ὡς τὸ Νοέμβρη.

—Εὐτυχῶς, μᾶς εἶπε ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ, πλησιάζοντας, ἡ Κυβέρνηση ἀποφάσισε ν'ἀποστραγγίσῃ τὴ λίμνη. Κι ἔτσι θὰ ἔχωμε πολλὰ καλά. Κι οἱ θερμὲς θὰ λείψουν, κι ὁ κάμπος θὰ μεγαλώσῃ καὶ τὰ χτήματα κάτω στὴν παραλία θὰ ποτίζονται μὲ τὰ νερά τῆς λίμνης.

Αὐτὸ μᾶς ἀνακούφισε λιγάκι. Μὰ πιὸ πολὺ ξαστέρωσε ἡ ψυχὴ μας στὸ ἀντίκρισμα τῶν πλούσιων πηγῶν τῆς λίμνης. Πλησιάζαμε στὴ θέση Κιόνια καὶ βλέπομε σύρριζα σχεδὸν στὸ βουνό, νὰ βγαίνει ἀπ'τὴ γῆ ἄφθονο νερὸ μ'ἓνα θόρυβο σὰν τοῦ καζανιοῦ, ποὺ βράζει. Σὲ λίγα βήματα ἄλλη πηγὴ καὶ πιὸ πέρα ἄλλη κι ὅλες μαζί σχηματίζουν ὁλόκληρο ποτάμι, ποὺ μὲ ὁρμὴ τραβοῦσε γιὰ τὴ λίμνη τὴν ἀχόρταγη. Λίγο παρακάτω, μέσα στὸ βάλτο, ξεχώριζε τὸ ἀνάβρυσμα κι ἄλλων πηγῶν.

Σιωπηλοὶ καὶ μ'ἀληθινὴ κατάνυξη κοιτάζαμε ὦρα πολλὴ τὸ μαγευτικὸ θέαμα, κι ὁ νοῦς μας εὐλαβητικὰ ὑψώθηκε στὴν παντοδυναμία τοῦ Δημιουργοῦ μας....

Τὸ ἴδιο αἶσθημα φαίνεται πῶς ἐνιωθαν πάντα οἱ

ἄνθρωποι ἀντικρίζοντας τὸ καταπληχτικὸ αὐτὸ θέαμα. Μᾶς τὸ βεβαίωσε ἓνα χτίριο ἀπέναντί μας, ποὺ ὑψώνεται ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια καὶ χρόνια. Εἶναι ἐρείπια ἑνὸς χριστιανικοῦ ναοῦ ἀπάνω στὸν ἀρχαῖο ναὸ τῆς Δήμητρας.

Λίγο πιὸ πέρα, στὶς πλαγιὲς δυὸ λόφων, ἀπλωνόταν τὸν παλιὸ καιρὸ ἡ Στυμφαλία, ἡ μεγάλη πολιτεία, ποὺ πῆρε τ'ὄνομά της ἀπ'τὸ βασιλιά της, τὸ Στύμφαλο. Προχωρώντας βρήκαμε καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ παλατιοῦ του. Παρακάτω ξεχωρίζουν καλὰ τὰ καθίσματα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου.

Τώρα στὸν ἀπέραντο αὐτὸ χῶρο, ποὺ εἶδε τόσες δόξες καὶ τόσα μεγαλεῖα, δὲν ἀκούεται τίποτε ἄλλο ἀπ'τὸ κροτάλισμα τῆς φτερωτῆς τῶν νερόμυλων, ποὺ κινοῦνται μὲ τὰ νερά τῶν πηγῶν.

Δὲν εἶχε ἀκόμα περάσει ἡ ζωηρὴ ἐντύπωση, ποὺ μᾶς ἄφησαν οἱ πηγές κι οἱ ἀρχαιότητες, καὶ τρίτη ἐκπληξη μᾶς ἐτοίμαζε ἡ Στυμφαλία.

—Τώρα θὰ ἰδοῦμε τίς καταβόθρες, μᾶς λέει ὁ ἀγωγιάτης.

Καὶ μόλις κατεβήκαμε τὸ μικρὸ λόφο, ἀντικρίσαμε ἓνα θέαμα, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ φανταστοῦμε. Στὴ ρίζα τοῦ βράχου ἄνοιγε μιὰ μεγάλη κυκλικὴ τρύπα, ποὺ χανόταν στὰ βάθη τῆς γῆς. Ἐνα μεγάλο αὐλάκι ἐρχόταν ἀπ'τὴ λίμνη κι ἔριχνε τὰ νερά του στὴν καταβόθρα αὐτή. Καθὼς ἐρχόταν ἀργοκίνητο τὸ νερὸ ἀπ'τὴ λίμνη, φαινόταν σὰν ἓνα τεράστιο φίδι,

πού σερνόταν ἄργα ἄργα καὶ τρύπωνε γιὰ πάντα στὴν ὑποχθόνια φωλιά του.

Ποῦ πηγαίνουν τὰ νερὰ αὐτά, πού τρέχουν ἀδιάκοπα στὴν καταβόθρα; Κανείς δὲν ξαίρει. Κανείς δὲ θὰ μάθη ποτέ.

Μὲ βαθιὰ συγκίνηση, σχεδὸν φοβισμένοι, πλησιάσαμε λίγο τὴν καταβόθρα καὶ ρίξαμε μιὰ μεγάλη πέτρα μέσα. Ἀκούσαμε τὸν κρότο, πού ἔκανε ἡ πέτρα χτυπώντας ἐδῶ κι ἐκεῖ τὰ τοιχώματα τῆς καταβόθρας. Λίγο λίγο ὁ κρότος ἀδυνατίζε καὶ στὸ τέλος ἔσβησε· καὶ σὲ λίγο δὲν ἀκούσαμε τίποτε ἄλλο ἀπ'τὴ βοῇ τοῦ νεροῦ, πού κατρακυλοῦσε στὰ ἄδυτα τῆς γῆς... Ποιὸς ξαίρει ποῦ θὰ ξοναβγῇ στὴν ἐπιφάνεια, νὰ σκορπίση τὴ δροσιά του, νὰ ποτίσῃ ἄλλους κάμπους, ν'ἀνακουφίσῃ διψασμένους στρατοκόπους...

—Βλέπετε, μᾶς λέει ὁ ἀγωγιάτης, ἀντίκρυ ἐκεῖ στὸ χαμηλὸ βουνό, μιὰ μεγάλη τρύπα, πού μαυρίζει; Ἐκεῖ ἔχουν τρυπήσει τὸ βουνό καὶ μ'ἓνα μεγάλο αὐλάκι παίρνουν νερὸ καὶ ποτίζουν τὶς σταφίδες καὶ τ'ἀμπέλια τῆς Βόχας.

—Ποιά εἶναι ἡ Βόχα, πατριώτη;

—Εἶναι ὁ κάμπος, πού ἀπλώνεται ἀπ'τὴν Κόρινθο ὡς τὸ Κιάτο.

Πόσα πράματα εἶδαμε καὶ μάθαμε ἐδῶ στὴ Στυμφαλία! Τὸ κυνήγι τῆς μονάχα δὲν εἶδαμε. Τὸ χειμῶνα γεμίζει ἡ λίμνη ἀπὸ μπεκάτσες κι ἀγριόπαπιες. Κυνηγοὶ μαζεύνονται ἀπ'ὅλα τὰ γύρω χωριά, ὡς κι ἀπ'τὴν Ἀθήνα ἀκόμα. Μπαίνουν σὲ κάτι βαρκοῦλες, μικρὲς σὰ μιὰ μεγάλη σκαφίδα τῆς πλύσης, καὶ γυρίζουν στὴ

λίμνη. Τīs ἡμέρες ποὺ πέφτει πολὺ κυνήγι, ἀκούεται ἀπὸ μακριὰ τὸ πυκνὸ τουφεκίδι, σὰν ἀληθινὸς πόλεμος.

Ἀνεβαίνομε τὸ ἀντικρινὸ βουνὸ καὶ ρίχνομε καὶ πάλι λαίμαργες ματιές στὴ Στυμφαλία.

Ψωμοδότῃ κάμπε κι ὁλόδροση λίμνη, πόση χαρὰ καὶ πόση ξεκούραση σκορπίσατε στὰ μάτια μας καὶ στὴν ψυχὴ μας...

Δ. Κοντογιάννη

II. Φενεὸς—Τρίπολη.

Ἡ βουνοκορφὴ ὅπου ἀποχαιρετούσαμε τὴ Στυμφαλία, ἦταν μιὰ τελευταία προεξοχὴ τῆς Ζήριας. Σὰν φτάσαμε κατάκορφα, ἀντικρίσαμε ὅλα τὰ ψηλὰ βουνὰ τοῦ Μωριᾶ. Δεξιὰ μας ὁ περήφανος Χελμός, ἀριστερά μας τὰ βουνὰ τῆς Ἀργολίδας, κι ἀπέναντί μας τὰ

πανύψηλα Ἀρκαδικὰ βουνά. Καὶ κάτω βαθιὰ ξεχώριζε, ψηλότερος ἀπ' ὅλα, ὁ ξακουστὸς Ταῦγετος.

Τί ἔσοχο θέαμα! Ἄλλα βουνὰ δασωμένα, ἄλλα γυμνά, ἄλλα ἀπότομα, ἄλλα ὁμαλά, ἄλλα μὲ σουβλερὲς βουνοκορφές, κι ἄλλα μὲ μακριές κι εὐκολοπάτητες ράχες, ὑψώνονταν ὅλα μπροστά μας, μακριὰ ἀπ' τὰ βαλτονέρια τῶν κάμπων, μακριὰ ἀπ' τὶς ἀσκήμιες τῶν χωριῶν, κοντύτερα στὸ ζωογόνο ἥλιο, μέσα στὸν ὀλοκάθαρο ἀέρα. Ζοῦν αἰώνια καὶ περήφανα στή μοναξιά τους, σκεπασμένα πότε μὲ τ' ἀπάτητα χιόνια τους, πότε μὲ τὸν ἴσκιο τῶν ἐλάτων τους, συχνὰ μὲ τὰ πυκνά τους σύννεφα καὶ συχνότερα μὲ τὶς θερμὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου ἢ μὲ τὸ ὀλόαχνο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Νιώθουν καλὰ τῇ δύνامي τους καὶ στέκουν ἀσάλευτα ἐκεῖ ψηλά, σκορπισμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὰ γιγάντιοι σκοποί, ποὺ προστατεύουν τὴν ἀσφάλεια τῶν ἀδύνατων κάμπων. Κι ἀπὸ κεῖ στέλνουν στοργικὰ τὰ ὀλοδρόσερα νερά τους καὶ τὸν ἀμόλυντο ἀέρα τους.

Ψηλὰ κι ἀθάνατα βουνά, μὲ δίκιο καμαρώνετε! ...

Κατεβαίνοντας τὴν ἀντίθετη πλευρὰ τοῦ βουνοῦ, ἀντικρίζομε ἓνα ἄρκετὰ μεγάλο κάμπο. Χρύσιζε ἀπ' τὰ ὠριμα στάχια. Ὀλόγυρα στεφανώνεται ἀπὸ βουνά, ἄλλα ψηλὰ κι ἄλλα χαμηλότερα. Καὶ στοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν, σκαρφαλωμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ ξεχωρίζαν ὁμορφα χωριουδάκια. Κάτω στὸν κάμπο οὔτε χωριό, οὔτε σπίτι, οὔτε καλύβι. Τί παράξενο πρᾶμα!...

Στὴ ρίζα ἐνὸς ἔλατου κелάρυζε τὸ νερὸ μιᾶς δροσερῆς βρυσούλας. Ζεπεζέψαμε γιὰ νὰ πιοῦμε νερὸ καὶ νὰ ξεκουραστοῦμε. Βγάλαμε τὸν ὁδοιπορικὸ χάρτη μας, γιὰ

νὰ προσανατολιστοῦμε. Κι αὐτὸς μᾶς ἔλυσε τὸ μυστή-
ριο, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστὰ μας.

Στὸν κάμπο ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια βρισκόταν ἡ λίμνη
τοῦ Φενεοῦ. Ζαίραμε τὴν ἱστορία τῇ λίμνης. Τὰ νερά
της πλημμύριζαν ὅλο τὸν κάμπο.

Ζαφνικὰ οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωριῶν εἶδαν μιὰ μέρα
τὰ νερά νὰ λιγοστεύουν καὶ τὴν ἄλλη νὰ χάνωνται
ἐντελῶς. Τὰ εἶχαν ρουφήξει οἱ τεράστιες καταβόθρες
κι ἔμειναν στὴν ἐπιφάνεια ἄφθονα ψάρια καὶ χέλια καὶ
μ'αὐτὰ ὅλα τὰ χωριά καλοπέρασαν γιὰ πολλὲς ἡμέρες.
Ἀλλὰ ἡ μεγάλη εὐτυχία τῶν χωριῶν ἦταν ἄλλη. Σὲ
λίγον καιρὸ κατέβηκαν στὸ στεγνωμένο κάμπο καὶ τὸν
μοίρασαν κι ἀπόχτησαν ἔτσι χωράφια καρπερὰ καὶ
ζοῦν εὐτυχισμένοι. Γλίτωσαν ἀπ'τὴ φτώχεια, μὰ γλί-
τωσαν ἀκόμα κι ἀπ'τὶς θερμές, ποὺ σκόρπιζαν παντοῦ
τὰ κουνούπια τῆς λίμνης.

Οἱ χωρικοὶ κουράζονται βέβαια νὰ κατεβαίνουν κά-
θε πρωὶ στὸν κάμπο γιὰ καλλιέργεια καὶ κάθε βράδυ
ν'ἀνεβαίνουν στὰ χωριά. Ἀλλὰ δὲν ἀποφασίζουν νὰ
χτίσουν σπίτια χαμηλά. Φοβοῦνται τὸ ξαναγύρισμα
τῆς λίμνης. Οἱ γέροι διηγοῦνται, πῶς ἐδῶ καὶ σαράντα
χρόνια ξαναστράγγισε ἡ λίμνη, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ τὰ
νερά πάλι ξαναγύρισαν. Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως ὁ ἐλεύθερος
κάμπος σκορπίζει ἄφθονα τ'ἀγαθὰ του στοὺς καλοὺς
χωρικοὺς.

Κοιμηθήκαμε στὸ Μάτι, ἓνα χωριουδάκι στὰ σύνο-
ρα Κορινθίας καὶ Ἀρκαδίας. Τὸ δρομολόγιό μας ἦταν

νὰ κατεβοῦμε στὴν Τρίπολη κι ἀπὸ κεῖ μὲ τὸ σιδηρόδρομο νὰ πᾶμε στὶς Μυκῆνες.

Γιὰ νὰ γίνῃ ὁμῶς αὐτό, ἔπρεπε νὰ σηκωθοῦμε πολὺ νύχτα, νὰ περπατήσωμε τέσσερεις ὥρες στὸ βουνὸ καὶ νὰ κατεβοῦμε στὴν Καντήλα. Ἐκεῖ θὰ προφτάναμε τὸ αὐτοκίνητο, ποὺ φεύγει κάθε πρωὶ γιὰ τὴν Τρίπολη.

Δὲν εἶχαμε καλὰ καλὰ ἀποκοιμηθῇ κι ἀκοῦμε τοὺς ἀγωγιάτες νὰ χτυποῦν. Καλὴ κι ἡ ἐκδρομὴ, μὰ κι ὁ ὕπνος γλυκός, ὕστερα ἀπὸ τόση κούραση... Ἀλλὰ ὁ φόβος πῶς μπορεῖ νὰ χάσωμε τὸ αὐτοκίνητο, μᾶς σήκωσε ὅλους στὸ ποδάρι.

Ἦταν δύο ἡ ὥρα ὅταν ξεκινήσαμε. Τὸ φεγγάρι ὁλόγιομο φώτιζε σὰ μέρα. Ἡ νυχτερινὴ δροσιὰ ἦταν λίγο πσουχτερή. Γιὰ νὰ μὴν κρυώνωμε καὶ γιὰ νὰ ξενυστάξωμε, βαδίζαμε τὸν περισσότερο δρόμο πεζοί. Ἐπειτα κι ὁ δρόμος ἦταν κακοφτιασμένος καὶ μᾶς φόβιζε. Ἀνεβαίναμε ραχοῦλες, κατεβαίναμε σκοτεινὰ φαράγγια, διαβαίναμε μονοπάτια καὶ κακοτοπιὲς καὶ ἀπὸ κάθε ραχουλίτσα ψάχναμε ν' ἀνακαλύψωμε τὴν Καντήλα. Μὰ αὐτὸ τὸ ψάξιμο κράτησε ὥρες πολλές.

Σὰν ξεκινήσαμε ἀπ' τὴν Ἀθήνα γιὰ τὴ μεγάλη αὐτὴ ἐκδρομὴ, οὔτε τὸ φανταζόμαστε πῶς θὰ βρισκόμαστε ξεμοναχιασμένοι σ' αὐτὰ τὰ βουνοτόπια, τὶς ὥρες, ποὺ ὅλος ὁ κόσμος κι ὅλη ἡ φύση ἡσύχαζε. Στὴν ἀπέραντη ἔκταση, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά μας, βασίλευε ἀπόλυτη ἡσυχία. Μόνο τὸ φεγγάρι, ἀνάλογα μὲ τὶς βόλτες, ποὺ κάναμ' ἐμεῖς, ἄλλαζε κι αὐτὸ θέση ἀνάμεσα στὶς φωτολουσμένες βουνοκορφὲς τῆς Ἀρκα-

δίας. Κι όλο ύψωνόταν στόν ούρανό, κι όλο κατεβαίναμ' έμεις πρός τήν Καντήλα. Ός και τὰ πουλάκια αναπαύονταν στίς φωλιές τους και μόνο τὰ κουδούνια τών μουλαριών μας σκόρπιζαν γύρω τή μονότονη μουσική τους. Στό δρόμο μάλιστα τὰ βουλώσαμε κι αὐτὰ μέ θυμάρια, γιατί μέ τὸ ἀδιάκοπο νανούρισμά τους μᾶς ἔκαναν νὰ νυστάζωμε. Κι ἐμεῖς ἀφορμή γυρεύαμε ν' ἀποκοιμηθοῦμε ἀπάνω στα μολάρια.

Γιὰ τὸ δύσκολο αὐτὸ νυχτοπερπάτημα μᾶς ἀποζημίωσε μιὰ ἀλησμόνητη ἀνατολή. Σὰν πῆρε νὰ χαράζη ἡ αὐγούλα, τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἄρχισε νὰ γίνεται χλομὸ καὶ πέρα μακριά, σὲ μιὰ βουνοκορφή, ἓνα ἄλλο φῶς ἄρχισε νὰ προβάλλη. Πορτοκαλλί στήν ἀρχή, ξανθότερο ὕστερα, προχωροῦσε λίγο λίγο κι ἔστελνε τίς πρῶτες ἀντιφεγγιές του στὰ γύρω βουνά. Κι ὅσο αὐτὸ δυνάμωνε, τόσο τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ξεθώριαζε, ὥσπου στὸ τέλος τὸ φεγγάρι κατάντησε σὰν ἓνας θαμπὸς ἀσημένιος δίσκος, ποὺ σιγὰ σιγὰ κατέβαινε στὴ δύση, σὰν κουρασμένος στρατοκόπος, γιὰ νὰ ξεκουραστῇ.

Κι ἐμεῖς, ἀποχαιρετώντας μέ κάποια συγκίνηση τὸ νυχτερινὸ μας σύντροφο, ροφούσαμε λαίμαργα τὸ μαγευτικὸ θέαμα τῆς ἀνατολῆς, ποὺ τώρα φλογιζόταν ὀλόκληρη σ' ἓνα ἄχτινωτὸ ροδόχρωμο στεφάνι. Καὶ ὅλα τὰ ψηλὰ βουνά σὰν πουμπουλένιο χᾶδι δέχονταν τὸ ροδόξανθο φῶς, ἐνῶ πέρα στὴ δύση τὸ φεγγάρι εἶχε βασιλέψει πιά κι ἀπλωνόταν ἀκόμα γύρω ἓνα ἀνᾶριο σκοτάδι.

Σὲ λίγο πρόβαλε κι ὁ ἥλιος ὀλοστρόγγυλος, κιτρινω-
πός, χωρὶς ἀχτίνες. Παραξενευόταν κι αὐτὸς πῶς βρε-
θήκαμε ἐκεῖ ἀπάνω σὰν νὰ τοῦ στήσαμε καρτέρι.

Καλόκαρδος ὅμως πάντα καὶ πάντα εὐεργετικός, μᾶς
ἔδειξε λίγο παρακάτω ἀπὸ μᾶς τοὺς καπνοὺς ποὺ ὑ-
ψώνονταν ἀπ'τὰ πυκνὰ σπίτια τῆς Καντήλας καὶ ποὺ
τόσες ὥρες τοὺς λαχταρούσαμε, σὰν τὸν Ὀδυσσεά με
τὸν καπνὸ τῆς Ἰθάκης.

Ἀπ'τὸ μουλάρι στὸ αὐτοκίνητο... Σὰ νὰ λέμε ἀπὸ
τὸ σκοτάδι στὸ φῶς. Ἀπ'τὸ πρωτόγονο μέσο τῆς
συγκοινωνίας στὸ πιὸ πολιτισμένο. Μὲ πόση ἀνακού-
φιση ξαπλωθήκαμε στοὺς ἀναπαυτικούς καναπέδες του
καὶ μὲ πόση ἐγκαρδιότητα εὐλογήσαμε τὴν ἀνθρώπινη
προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ!

Πόσες τάχα προσπάθειες καὶ πόσοι κόποι καὶ πό-
σες πίκρες καὶ πόση ἐπιμονὴ καὶ πόσες δαπάνες χρει-
άστηκαν γιὰ νὰ γίνη τὸ κομψὸ αὐτὸ αὐτοκίνητο, ποὺ
στροβιλιζόταν τώρα στὸν ἀμαξωτὸ δρόμο Καντήλας—
Τρίπολης! Ἀλλὰ καὶ πόσο εὐλογημένο τὸ ὄνομα
ἐκείνων, ποὺ ἀνάμεσα σὲ βουνὰ καὶ λαγκάδια καὶ πο-
ταμιές κι ἀπότομους βράχους, σκαρφάλωσαν τὸν ἀμα-
ξωτὸ δρόμο ὡς τὰ ψηλῶματα αὐτά!

Διασχίσαμε μὲ μεγάλη ταχύτητα τὸ ἀπέραντο ὄρο-
πέδιο τῆς Ἀρκαδίας καὶ στὶς ἐννιὰ βρεθήκαμε στὸ κέ-
ντρο του, ποὺ εἶναι χτισμένη ἡ Τρίπολη. Μὲ τὰ καθά-
ρια ξενοδοχεῖα της, μὲ τὴν πλούσια πρασινάδα της, μὲ
τ'ἄφθονα νερά της, μὲ τὴν πολιτισμένη ὄψη της, μᾶς ἀ-
νακούφισε καὶ μᾶς ξεκούρασε ἀπ'τὸ μακρινὸ ταξίδι μας.

Μαγευτικό είναι τὸ ἀπέραντο πάρκο της. Στὸ ἄκρο τῆς πόλης, πυκνοφυτεμένο, γύρω σὲ μιὰ ἀπέραντη πλατεῖα, πλαισιωμένο μὲ ὁλοκάθαρα κοσμικὰ κέντρα, εἶναι ἀληθινὸ στολίδι γιὰ τὴν Τρίπολη.

Ξεμοναχιασμένος τὸ βραδάκι στὸ βάθος τοῦ πάρκου, ἔβλεπα κοντά μου χαρούμενα κι εὐτυχισμένα παιδάκια νὰ παίζουν, κοίταζα στὴν πλατεῖα πυκνὲς συντροφιὲς νὰ κάνουν περίπατο, κι ἄλλες νὰ κάθονται στὰ διπλανά ζαχαροπλαστεῖα· ἀντίκριζα στὸ βάθος τὶς μεγάλες οἰκοδομὲς τῆς Τρίπολης, ἄκουα κάπου βαθιὰ τ'ἀγκομαχητὸ ἑνὸς τραίνου καὶ παρακολουθοῦσα μ' εὐχαρίστηση τὴ μουσική, ποὺ ἔπαιζε στὴν πλατεῖα. Καὶ μέσα στὸ ρεμβασμὸ αὐτό, ἦρθε στὸ νοῦ μου ἡ σκέψη, πὼς ἐδῶ κι ἑκατὸ χρόνια ἡ Τρίπολη ἦταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ σκλαβωμένου Μωριᾶ καὶ πὼς ἐκεῖ ἀγνάντια, στοῦ "Αἰ Βασίλη τὸ ψηλὸ καμπαναριό, μιὰ κόκκινη σημαῖα τοῦ Τούρκου πασᾶ διαλαλοῦσε παντοῦ τὴ σκλαβιά τῆς Τριπολιτσᾶς! Καὶ θυμήθηκα τὴν πολύχρονη πολιορκία της· καὶ θυμήθηκα τὰ βάσανα τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἀκατάβλητη προσπάθεια τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τὶς φοβερὲς θυσίες καὶ τὴ μεγάλη ἔφοδο καὶ τὴ σφαγὴ καὶ τὸ αἷμα καὶ τὴ φρίκη τῆς μεγάλης νύχτας. Κι ἦρθαν στὸ νοῦ μου οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ:

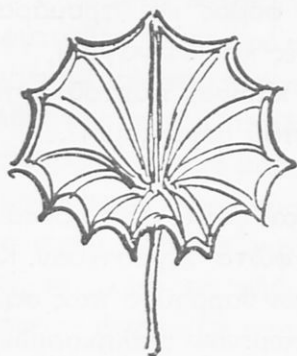
”Ω! Τί νύχτα ἦταν ἐκείνη,
 ποὺ τὴν τρέμει ὁ λογισμός,
 ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
 πάρεξ θάνατος πικρός.

Παντοῦ φόβος καὶ τρομάρα
καὶ φωνές καὶ στεναγμοί,
παντοῦ κλάψα, παντοῦ ἀντάρα
καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί...

Τὰ παιδάκια εἶχαν φύγει ἀπὸ κοντά μου· ἡ μουσικὴ εἶχε τελειώσει. Τὰ φῶτα λιγόστευαν. Καὶ στὸ θρόϊσμα τῶν πυκνῶν φύλλων θαρροῦσα πῶς σάλευαν γύρω μου οἱ ψυχές τῶν σκοτωμένων παληκαριῶν. Γονάτισα νοερὰ μπροστά τους καὶ ψιθύρισα:

—Καλά μου παληκάρια! Ἡ μεγάλη θυσία σας δὲν πῆγε χαμένη. Ἀπ'τὸ τιμημένο αἷμα σας ξεπετάχτηκε πανέμορφη ἡ σημερινὴ Τρίπολη, ποὺ τὴν καμαρώνετε ἀπὸ ψηλά...

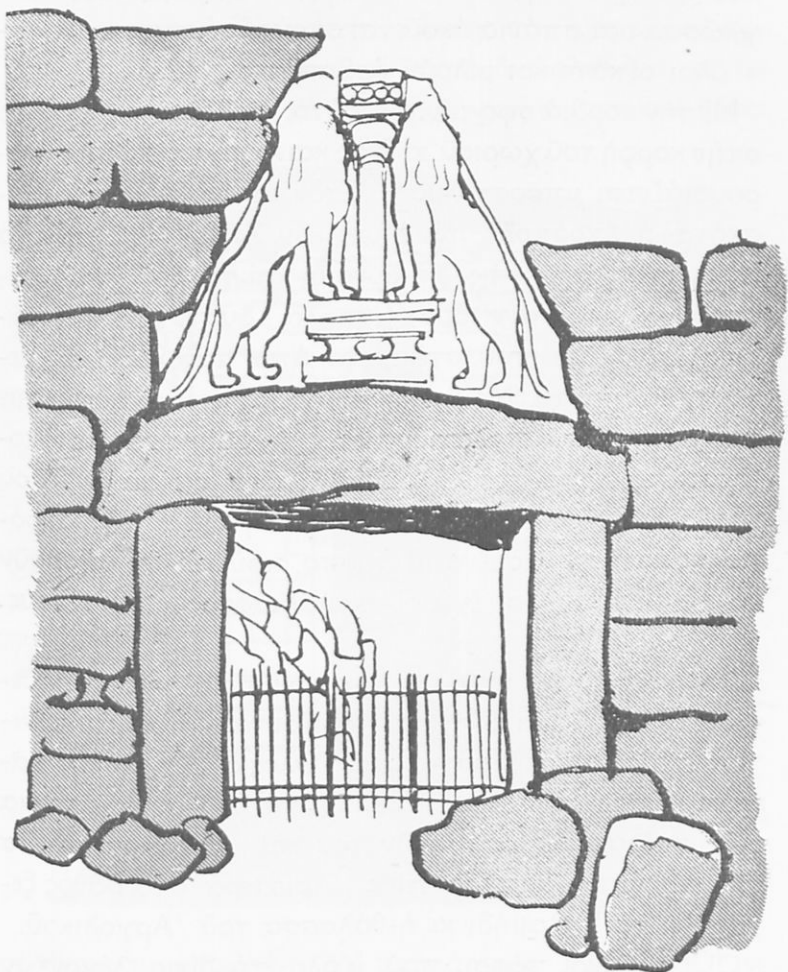
Ἕνα σύγκρουο τάραξε τὸ κορμί μου, δυὸ θερμὰ δάκρυα κύλησαν ἀπ'τὰ μάτια μου καὶ μὲ τὴν ψυχὴ μου βαθιὰ ἱκανοποιημένη καὶ μὲ βῆμα ἀργὸ ξεκίνησα γιὰ νάβρω τοὺς συντρόφους μου.

III. Μυκῆνες.

Τὸ ταξίδι ἀπὸ τὴν Τρίπολη στὶς Μυκῆνες μὲ τὸ σιδηρόδρομο ἦταν ἐξαιρετικὰ εὐχάριστο. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ πλούσιες φυσικὲς ὁμορφίες, ἀπ'τὴν ἄλλη σπουδαῖα τεχνικὰ ἔργα γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ὅλα ὅμως τὰ ξεπερνᾷ ἡ τεράστια γέφυρα τοῦ Ἀχλαδόκαμπου.

Ὅσο πλησιάζαμε στὶς Μυκῆνες, τόσο περισσότερη συγκίνηση νιώθαμε. Θὰ πλησιάζαμε ἓναν τόπο γεμάτο ἱστορικὲς ἀναμνήσεις. Θ'ἀντικρίζαμε τὴν πατρίδα τοῦ τρισένδοξου Ἀγαμέμνονα, τοῦ δοξασμένου βασιλιᾷ κι ἀρχιστράτηγου τῶν Ἑλλήνων στὸν Τρωικὸ πόλεμο. Στὸ ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο τῶν Ἀθηνῶν εἶχαμε δεῖ τὰ πολύτιμα κοσμήματα, ποὺ βρέθηκαν στοὺς τάφους τῶν Μυκηναίων. Στὸ μουσεῖο αὐτό, σὲ μιὰ ὁλόκληρη αἴθουσα, βρίσκονται οἱ Μυκηναϊκὲς ἀρχαιοτάτες. Καὶ τώρα βλέπομε μὲ τὰ μάτια μας τὸν τόπο, ποὺ τόσοι αἰῶνες φύλαγε στοργικὰ τοὺς θησαυροὺς αὐτοὺς.

Τὸ τραῖνο σταματᾷ στὰ Φίχτια, ἓνα μικρὸ χωριὸ στὸν Ἀργολικὸ κάμπο, κι ἀπὸ κεῖ πεζοὶ ἀνεβαίνομε στὸ Χαρβάτι, ἄλλο χωριὸ, χτισμένο στὸ θέση τῶν Μυκηνῶν. Τίποτε δὲν παρουσιάζει τὸ χωριὸ ἀπ'τὴν παλιὰ

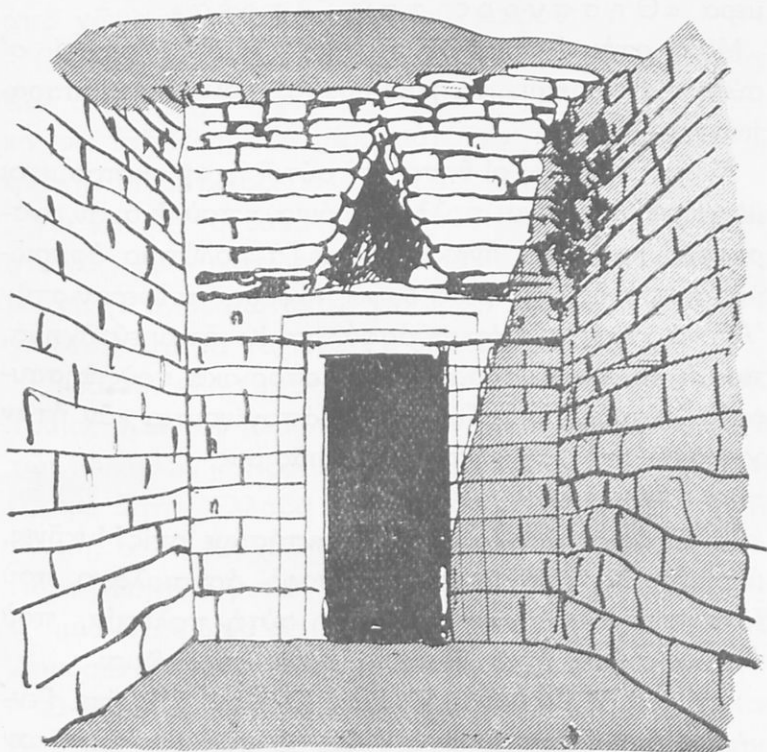
λαμπρότητα τῆς ἐξαφανισμένης πολιτείας. Ὡς κι ἡ γλῶσσα μας σπάνια ἀκούεται στοὺς δρόμους του, γιατί ὅλοι οἱ κάτοικοι μιλοῦν ἀρβανίτικα.

Μὲ τὴν καρδιὰ σφιγμένη γι' αὐτό, ἀνεβαίνομε ἓνα λόφο στὴν κορφή τοῦ χωριοῦ κι ἓνας καινούργιος κόσμος παρουσιάζεται μπροστά μας. Στὸν ἀπέναντι λόφο βρισκόταν ἡ Ἀκρόπολη τῶν Μυκηνῶν. Σῶζονται ἀκόμα τὰ Κυκλώπεια τείχη της. Τὴ δύναμη καὶ τὴ δόξα τοῦ Κάστρου φανερῶνουν δυὸ ἀκέφαλα, δυστυχῶς, μαρμάρινα λιοντάρια, ποὺ στέκονται ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ μεγάλη ἐξώπορτα. Μὲ βαθιὰ εὐλάβεια περιεργαστήκαμε τὰ ἐρείπια τοῦ παλατιοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονα· βρίσκονται κατάκορφα στὸ λόφο, δίπλα στὰ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ. Σῶζεται ἀκόμα καὶ τὸ ὕδραγωγεῖο τῆς ἀκρόπολης κατασκευασμένο μὲ τρόπο, ποὺ νὰ μὴ μποροῦν νὰ τὸ βλάψουν οἱ ἐχθροὶ στοὺς διάφορους πολέμους.

Ἐκεῖνο ὅμως, ποὺ ὑψώνει τὴν ἀξία τῆς τοποθεσίας αὐτῆς, εἶναι ὁ πλατὺς ὀρίζοντας, ποὺ ἀπλώνεται μπροστὰ στὰ μάτια μας. Ὁλος ὁ Ἀργολικὸς κάμπος μᾶς παρουσιάζει μὲ καμάρι τὰ ὀλόξανθα στάχια τῶν ἀπέραντων χωραφιῶν του καὶ τὴν πρασινάδα τῆς πλούσιας καπνοφυτείας. Ἀριστερὰ στὸ βάθος ξεχωρίζει τὸ Παλαμήδι κι ἡ θάλασσα τοῦ Ἀργολικοῦ.

Οἱ βασιλικοὶ τάφοι, ποὺ μ' ὅλο τὸ δίκιο λέγονταν καὶ θησαυροί, εἶναι ἔξω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη. Ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν εἶναι τάφοι, ὅπως τοὺς φαντάζεται ὁ καθένας. Ἐχουν τὸ σχῆμα μιᾶς παμμέγιστης θολωτῆς κυψέλης ἢ μισοῦ αὐγοῦ, στηριγμένου στὴν πλατιά βά-

ση του. Τὸ ὕψος τους ὑπερβαίνει τὰ τριάντα μέτρα. Ἡ πόρτα τους, ὅλο ἀπὸ πελεκητὸ μάρμαρο, ἔχει ὕψος πέντε μέτρα κι ἀπάνω ἀπ'τὸ ἀνώφλιο ἓνα τριγωνικὸ φεγγίτη. Ὅλα τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα κι ὁ θόλος

φαίνονται στρωμένα μὲ μαρμαρένιες πλάκες. Οἱ νεκροὶ δὲν ἦταν θαμμένοι στὸ κυκλικὸ πάτωμα τῶν θησαυρῶν.

Στὸ βάθος ξεχωρίζει μιὰ μικρότερη πόρτα κι αὐτὴ ὁδηγεῖ στὸν καθαυτὸ τάφο, ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ μο-

νοκόμματο πελεκητό μάρμαρο. Κι ὅλος αὐτὸς ὁ χῶρος γέμιζε ἀπὸ ἐπιτάφια δῶρα κι ἀφιερῶματα πολύτιμα.

Τρεῖς τέτοιους μεγάλους θησαυροὺς εἶδαμε κατεβαίνοντας. Ὁ καλύτερος ἦταν ἐκεῖνος, πού λέγεται σήμερα «Θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέα».

Μέσα στὴν Ἀκρόπολη εἶναι ἕξι τάφοι μικροί· σ' αὐτοὺς βρέθηκαν τὰ κοσμήματα, πού εἴπαμε παραπάνω.

Αἰῶνες πολλοὺς οἱ θησαυροὶ αὐτοὶ ἦταν σκεπασμένοι μὲ χῶμα. Δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια, πού ἔκαμαν ἀνασκαφές καὶ τοὺς ἀνακάλυψαν. Τὰ πολύτιμα ἀφιερῶματα, πού βρῆκαν μέσα στοὺς τάφους, τὰ ἔφεραν στὴν Ἀθήνα γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια. Κι ἦταν εὐτύχημα, πού ἡ γῆ ἔκρυβε τόσα χρόνια στοργικὰ τοὺς θησαυροὺς αὐτοὺς. Ποιὸς ξαίρει τί θ' ἀπογίνονταν, ἂν ἦταν γνωστοὶ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς μας.

Ἕνας ἀρχαιολόγος, πού ἀπαντήσαμε στὶς Μυκῆνες, μᾶς εἶπε λίγα λόγια γιὰ τὸ σοφὸ ἀρχαιολόγο, πού ἔσκαψε κι ἀνακάλυψε τὴ νεκρὴ αὐτὴ πολιτεία, πού τόσοι αἰῶνες ἦταν θαμμένη βαθιὰ στὸ χῶμα:

—Ἦταν ὁ Γερμανὸς Ἑρρίκος Σλήμαν, μᾶς εἶπε. Γεννήθηκε στὴ Γερμανία στὰ 1822. Ὁ πατέρας του ἦταν διαμαρτυρόμενος παπάς. Ἀγαποῦσε πολὺ τὴν ἀρχαία ἱστορία τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Ἀλλὰ ὅλοι τότε πίστευαν, πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν σὰν παραμῦθια κι ὅτι ποτὲ δὲ στάθηκε ἀληθινὴ Τροία καὶ ἀληθινὲς Μυκῆνες.

Κάποτε ὁ πατέρας του τοῦ χάρισε ἕνα νέο βιβλίο, πού εἶχε εἰκονογραφημένα τὰ κάστρα τῆς Τροίας, δι-

άφορους Τρωαδίτες καὶ τέλος τὸν ἐμπρησμὸ τῆς Τροίας.

Βλέποντας τὶς εἰκόνες αὐτὲς ὁ μικρὸς Ἑρρίκος λέει στὸν πατέρα του:

—Τόσα ψηλὰ κάστρα ἀδύνατο νὰ καταστράφηκαν ἀπ'τὴ φωτιά. Θὰ ἔμειναν ἐρείπια καὶ θὰ σκεπάστηκαν ἀπὸ χῶμα μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ.

Ὁ πατέρας του δὲν τὸ παραδεχόταν· μὰ αὐτὸς ἐπίμενε. Καὶ στὸ τέλος συμφώνησαν, ἅμα μεγαλώση ὁ Ἑρρίκος νὰ ταξιδέψῃ στὰ μέρη αὐτὰ καὶ ν'ἀνακαλύψῃ τὰ ἐρείπια τῆς Τροίας.

Ἄν καὶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του ἔμεινε πολὺ φτωχός, ὅμως κατάρθωσε νὰ μάθῃ πολλὰ γράμματα, νὰ γίνῃ πλουσιώτατος ἔμπορος, νὰ μάθῃ καλὰ 18 γλῶσσες καὶ νὰ ταξιδέψῃ σ'ὅλο τὸν κόσμο.

Εἴκοσι ὁλόκληρα χρόνια βάσταξε ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Τροίας. Καὶ τὸν ἴδιον καιρὸ ἔκανε καὶ τὴν ἀνασκαφὴ τῶν Μυκηνῶν καὶ βρῆκε ὅλους τοὺς θησαυροὺς, ποὺ εἶπαμε. Στὴν Ἑλλάδα ἔκαμε κι ἄλλες ἀνασκαφές, στὴν Ἰθάκη, στὸν Ὀρχομενὸ, στὴν Τίρυνθα, στὰ Κύθηρα. Πῆρε Ἀθηναῖα γυναῖκα κι ἔχτισε κοντὰ στὸ Πανεπιστήμιο ἓνα ὠραῖο μέγαρο, ποὺ τὸ ἀγόρασε τώρα τὸ Δημόσιο καὶ θὰ τὸ κάμῃ Μουσεῖο.

Ὁ σοφὸς ἀρχαιολόγος πέθανε στὰ 1890, τιμημένος ἀπ'ὅλον τὸν κόσμο, καὶ τὸ μαρμάρينو μνημεῖο του ὑψώνεται κοντὰ στὴν εἴσοδο τοῦ νεκροταφείου τῶν Ἀθηνῶν.

Δ. Κοντογιάννη

Η ΜΗΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Θυμοῦμαι συχνὰ τὶς φροντίδες τῆς μανούλας μου στὰ παιδικὰ μου χρόνια. Σὰν ἀπόκανα πιά στὰ παιγνίδια, μαζευόμουν στὸ σπίτι, ἀνέβαινα στὴν ψηλὴ μου καρέκλα, κοντὰ στὸ τραπέζι καὶ ξεκουραζόμουν. Ἀκίνητος, ἤσυχος, ἄκουα τὴ μελωδικὴ φωνὴ τῆς μάνας μου, τὴ φωνὴ τὴν ἀξέχαστη...

Σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν κούραση τὰ μάτια μου ἔκλειναν. Γλιστροῦσα ἤσυχα-ἤσυχα στὸ πάτωμα, πῆγαινα σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ ξαπλωνόμουν ἀναπαυτικά.

—Κοιμᾶσαι, μικρό μου; μοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα μου. Πῆγαινε, χρυσό μου, στὸ κρεβατάκι σου νὰ κοιμηθῇς.

—Δὲ νυστάζω ἀκόμα, μητερούλα μου.

Ὁ γλυκὸς παιδικὸς ὕπνος μοῦ κλείνει τὰ βλέφαρα καὶ ὄνειρα τερπνὰ γεμίζουν τὴ φαντασία μου.

Νιώθω ἀπάνω μου, ἔτσι στὸν ὕπνο μου, νὰ μὲ χαϊδεύη ἓνα λεπτὸ χέρι. Καὶ κοιμισμένος ἀκόμα, τὸ γνωρίζω μόλις μ'ἐγγίση. Τὸ ἀρπάζω καὶ τὸ σφίγγω πολὺ δυνατὰ στὰ χεῖλή μου.

Δὲν εἶναι κανεὶς πιά στὴν τραπεζαρία. Ἐνα μόνο κερί καίει σ'αὐτή. Ἡ μητέρα μου γονατίζει στὴν πολυθρόνα, ποὺ κοιμόμουν, περνᾷ τὸ λεπτὸ χέρι τῆς στὰ μαλλιά μου μέσα, σκύβει στ'ἄφτί μου καὶ μοῦ ψιθυρίζει μὲ τὴ γλυκιὰ φωνή της, ποὺ τὴ γνωρίζω τόσο καλά:

—Σήκω, ψυχούλα μου. Εἶναι ὥρα νὰ πᾶς νὰ κοιμηθῇς. Καὶ μὲ τὰ χὰδια της χύνει ἀπάνω μου ὅλη της τὴ

στοργή, ὅλη της τὴν ἀγάπη. Ἐγὼ δὲν ἀρνοῦμαι καθόλου. Φιλῶ μόνο πιὸ δυνατὰ τὸ χέρι της.

—Σήκω, ἄγγελέ μου.

Σηκώνομαι μ' ἕνα πήδημα κι ἀγκαλιάζω τὸ λαιμὸ τῆς μητερούλας μου, σφίγγομαι στὸ στήθος της καὶ τῆς ψιθυρίζω:

—Μάνα, μανούλα μου, πόσο σ' ἀγαπῶ!

Γελᾷ τὸ θεῖο χαμόγελό της, πιάνει τὸ κεφάλι μου μὲ τὰ δυὸ της χέρια καὶ μὲ καθίζει στὰ γόνατά της.

—Μ' ἀγαπᾷς πολὺ; μ' ἔρωτᾷ.

Σωπαίνει λίγες στιγμὲς καὶ πάλι μὲ ρωτᾷ:

—Πρόσεξε καλά· ἀγάπα με πάντα, μὴ μὲ λησμονῆς ποτέ. Κι ὅταν πιὰ δὲ θάχης μανούλα, δὲ θὰ τὴν ξεχάσης. Δὲν εἶν' ἔτσι, μικρό μου;

Καὶ μὲ φιλεῖ ἀκόμα τρυφερώτερα.

—ὦ! μὴν τὸ λές αὐτό, ἀγαπητὴ μου μανούλα.

Φιλῶ πάλι τὸ χέρι της κι ἄφθονα δάκρια τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Π. Παναγοπούλου

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΟΛΟΖΩΝΤΑΝΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

«Ὁ Ὀλυμπος κι ὁ Κίσσαβος, τὰ δυὸ βουνά, μαλώνουν».

Μ'αὐτὰ τὰ λόγια τὸ δημοτικὸ τραγούδι μᾶς διηγεῖται τὴν ἀντιζηλία τῶν δύο βουνῶν, ποὺ ἔθρεψαν τὴν κλεφτουριά στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς. Μὲ τὸ λευτέρωμα ὅμως τοῦ τόπου τὰ δυὸ βουνὰ εἰρήνευσαν κι ὁ Ὀλυμπος ἔπαψε νὰ βλέπη μὲ καταφρόνια τὸν Κίσσαβο. Μὰ ὁ Πάρνωνας κι ὁ Ταῦγετος ἐξακολουθοῦν καὶ τώρα νὰ μαλώνουν γιὰ τὴν ἀπέραντη καὶ πανέμορφη κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα.

—Εἶναι δική μου, λέει ἀπ'τὴ συννεφοσκέπαστη κορφὴ τοῦ ὁ Ταῦγετος. Ἐγὼ τῆς στέλνω τὰ περισσότερα νερά γιὰ τὰ χωράφια τῆς καὶ τὰ περιβόλια τῆς. Τὸ δικό μου τ'ἀγέρι τῆς πηγαίνει ὅλο τὸ καλοκαίρι τὴ δροσιά μου ἀπ'τὶς χιονισμένες κορφές μου.

—Εἶναι δική μου, ἀποκρίνεται ὁ Πάρνωνας. Ἀπ'τοὺς γυμνοὺς βράχους σου δὲν παίρνει οὔτε μιὰ χούφτα χῶμα· οἱ δικές μου οἱ πλευρές δὲν εἶναι ὅλο πέτρα σὰν τὶς δικές σου· τὰ νερά τῆς βροχῆς παίρνουν τὰ πλούσια χώματά μου, τὰ φέρνουν στὴν ἀγαπημένη μου κοιλάδα καὶ θρέφουν τὰ γεννήματά τῆς καὶ τὰ δέντρα τῆς.

Τὰ δυὸ ἀντίζηλα βουνά, ποὺ ἀγκαλιάζουν τὴν ὁμορφὴ κοιλάδα, αἰῶνες τώρα ἐξακολουθοῦν τὴ γκρίνια τους· κι ἐκείνη καμαρώνει γιὰ τὶς τόσες φροντίδες τῶν ἀδερφῶν τῆς, παίρνει κι ἀπὸ τὰ δυὸ ὅ,τι χρειάζεται, πλουταίνει καὶ στολίζεται.

Τί χάρμα ματιῶν εἶναι ἡ κοιλάδα αὐτή, ὅταν τῇ βλέπῃ κανεῖς ἀπὸ ψηλά, κατεβαίνοντας ἀπ' τὴν Τρίπολη! Πυκνοφυτεμένες ἐλιές, πορτοκαλλιές, λεμονιές, συκιές καὶ μουριές δίνουν στὸν κάμπο ὄλων τῶν λογιῶν τὴν πρασινάδα. Ἀστράφτοντας ἀπ' τὸν ἥλιο ξεχωρίζουν τὰ πλούσια νερὰ τοῦ Εὐρώτα· κατεβαίνει ψηλὰ ἀπ' τὴν Ἀρκαδία καὶ κυλάει καταμεσίς στὸν κάμπο ἀπ' τὴν μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη.

Μὲ ὁμορφες οἰκοδομὲς καὶ δρόμους πλατιοὺς καὶ ἄνετους ἀπλώνεται μπροστά μας ἡ Νέα Σπάρτη. Καὶ σὲ μικρὴ ἀπόσταση χάνονται ἀνάμεσα στὶς πορτοκαλλιές τὰ πλούσια χωριὰ Παρόρι, Ἀϊ Γιάννης καὶ Νέος Μιστράς.

Τρακόσια αὐτοκίνητα βρίσκονται σ' ἀδιάκοπη κίνηση ἀπ' τὴν πόλη στὸ Γύθειο, τὴν Τρίπολη κι ὅλα τὰ μεγαλοχώρια τῆς ἐπαρχίας. Τὰ ξηνητεμένα παιδιὰ τοῦ τόπου δὲν ἔπαψαν ποτὲ νὰ στέλνουν χρήματα, γιὰ νὰ γίνουν δρόμοι, σχολεῖα, ἐκκλησίες, ὑδραγωγεῖα καὶ ἡλεκτρικοὶ σταθμοί. Καμιὰ ἄλλη ἐπαρχία δὲν ἔχει τέτοιον πολιτισμό.

Πρὶν ἐπισκεφθῶ τὸ Μουσεῖο, εἶδα δυὸ ὑπέροχα ψηφιδωτά, ἄριστα διατηρημένα. Τὰ ψηφιδωτά εἶναι εἰκόνες καμωμένες ἀπὸ χρωματιστὰ πετραδάκια. Τὸ ἓνα παριστάνει τὴν ἀνακάλυψη τοῦ Ἀχιλλέα ἀπ' τὸν Ὀδυσσεύ. Ὁ γέρο Πηλέας, θέλοντας νὰ σώσῃ τὸ παιδί του ἀπ' τὰ βάσανα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, τὸ ἔστειλε στὸ βασιλιά τῆς Σκύρου νὰ τὸ κρύψῃ. Ἐκεῖνος ἔντυσε τὸν Ἀχιλλέα γυναικεῖα φορέματα καὶ τὸν ἔκλεισε στὸ

γυναικωνίτη τοῦ παλατιοῦ μαζί με τή βασίλισσα καί τὰ κορίτσια τους.

Ἡ ἐκστρατεία ὅμως τῆς Τροίας δέν πρόκοβε χωρίς τόν Ἀχιλλέα. Ποιός ἄλλος ἀπ' τόν παμπόνηρο Ὀδυσσεά ἦταν ἄξιος νά τόν ἀνακαλύψει; Πηγαίνει στή Σκυρο καί φιλοξενεῖται πρόθυμα ἀπ' τὸ βασιλιά. Κάποια ὥρα πῆγε νά ἰδῇ τή βασίλισσα καί τίς βασιλοπούλες· ἄλλη ἔραβε, ἄλλη κεντοῦσε κι ἄλλη ἔγνεθε· μιὰ ἀτι' αὐτὲς κρατοῦσε μιὰ ἀσπίδα στὸ χέρι κι ἓνα κοντάρι καί γυμναζόταν. Ὁ Ὀδυσσεάς κατάλαβε ἀμέσως πὼς αὐτὸς ἦταν ὁ Ἀχιλλέας. Καί τόν πῆρε μαζί του στήν Τροία.

Τὸ ὠραῖο ψηφιδωτὸ παριστάνει τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Ὀδυσσεά στὸ γυναικωνίτη.

Τὸ δεύτερο ψηφιδωτὸ παριστάνει τόν Ὀρφέα, ποὺ ἡμερεύει τὰ ἄγρια θηρία μετὰ τὴ μουσική.

Στὴ μέση εἶναι ὁ Ὀρφέας ὄρθιος· κρατεῖ τὴ λύρα του καί παίζει· στὸ πρόσωπό του φαίνεται ὅλη ἡ γοητεία τῆς θείας μουσικῆς του. Καί δεξιὰ κι ἀριστερά του εἶναι ζωγραφισμένα ὅλα τ' ἄγρια θηρία. Λιοντάρια, ἀρκοῦδες, λύκοι, φίδια καί κάθε βλαβερὸ ζῷο κάθονται γύρω του ἡμερα καί τὸν ἀκοῦνε μετὰ κατάνυξη. Κι ἄλλα ζῷα ὅμως πραγματικὰ ἡμερα, ὅπως τὰ πουλιά, ὁ λαγός, κι ἡ ἄκακη χελώνα ἀκόμα, ἀπολαμβάνουν τὴ μουσική τοῦ Ὀρφέα.

Ἦταν σούρουπο πιά, ὅταν ἀποτραβήχτηκα ἀπὸ τὴν τύρβη τῆς πόλης καί διευθύνθηκα κατὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Οὔτε πολλὰ οὔτε σπου-

δαΐα για τήν τέχνη τους είναι τὰ ἐρείπια αὐτά· τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ γιὰ τὶς ἀρχαιότητες, πού εἶδα νωρίτερα στὸ μουσεῖο τῆς Σπάρτης. Εἶναι γνωστὸ πὼς οἱ Σπαρτιᾶτες δὲν ἔδιναν πολλή σημασία στὴν καλλιτεχνία. Ἀλλὰ δὲ χρειάζονταν ἀρχαιολογικοὶ θησαυροὶ γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸ μεγαλεῖο τῆς Σπάρτης. Καὶ μόνο τὸ ὄνομα Σπάρτη ἦταν ἀρκετὸ νὰ φέρη στὴ μνήμη μου ὅλη τὴν περασμένη δόξα της καὶ νὰ γεμίση τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ εὐλάβεια καὶ θαυμασμό. Μιὰ χώρα πού βγάζει μανάδες ἑτοιμες νὰ δώσουν προσταγὴ στὰ παιδιά τους νὰ μὴ γυρίσουν ἀπ'τὸν πόλεμο χωρὶς τὴ δάφνη τῆς νίκης, θὰ συγκινῇ τὸν κόσμο σ'ὅλους τοὺς αἰῶνες. Κι ἓνας Λεωνίδας μὲ τὰ παληκάρια του δύσκολα θάβρη ὁμοίους του σ'ὅλη τὴν ἱστορία. Καὶ μέσα σὲ βαθιὰ ἔκσταση ρώτησα τὸν ἑαυτό μου: Εἶναι τάχα νεκρὸς ὁ Λεωνίδας κι εἶναι ζωντανότεροι ἀπ'αὐτὸν ἐκεῖνοι, πού εἶδα νωρίτερα νὰ τρέχουν μ'αὐτοκίνητα ἐδῶ κι ἐκεῖ;

Τὴν ἴδια σκέψη ἔκαμα τὴν ἄλλη μέρα ἀνεβαίνοντας στὸ προσκύνημα τοῦ Μιστρᾶ, τῆς ἀπέραντης νεκρόπολης, πού μᾶς κληροδότησαν οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες.

Στὴν εἴσοδο τοῦ ἀπέραντου αὐτοῦ νεκροταφείου μοῦ ἔδειξαν τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Παναγιώτη Κρεββατᾶ. Ἀξίζει νὰ μάθουν τὰ Ἑλληνόπουλα τὸ ὄνομα αὐτό, γιατί δὲν εἶναι γνωστὸ ὅσο τοῦ ἀξίζει. Εἶναι ἀπ'τοὺς ἀρχόντους τοῦ Μωριᾶ, πού ἔκαμαν ἐξαιρετικὲς θυσίες γιὰ τὴν Πατρίδα.

Ὁ πάππος του ἔκαμε τὴν ἀποτυχημένη ἐπανά-

σταση στὰ 1769. Ὁ Παναγιώτης Κρεββατᾶς ἔγινε ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ἀπόστολους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

Κάποτε ἦταν ἀνάγκη νὰ ταξιδέψῃ στὴν Ἰταλία γιὰ ν'ἀνταμώσῃ τὸ Μπενάκη τῶν Καλαμῶν καὶ νὰ συνεννοηθοῦν γιὰ τὴν Ἑπανάσταση. Οἱ Τοῦρκοι, ποὺ πάντα τὸν ὑποπτεύονταν, δὲν τὸν ἄφηναν νὰ φύγῃ. Κι αὐτὸς προσποιήθηκε τὸ φθισικὸ κι ἔκαμε τεχνητὴ αἰμόπτυση κι ἔτσι πῆρε τὴν ἄδεια νὰ ταξιδέψῃ γιὰ τὴν ὑγεία του.

Ἀμύθητα πλούτη ξόδεψε ὁ Κρεββατᾶς γιὰ τὴ συντήρηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Εἶχε πάντα ἐτοιμοπόλεμους 1200 Μανιάτες κι ἔλαβε μέρος σὲ πολλές μάχες καὶ ἀργότερα στὴν προ σωρινὴ Κυβέρνηση Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι βρέθηκε δολοφονημένος ἀπὸ ντόπιους ἐχθροὺς του σ'ἓνα γεφύρι, μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ'τὸ Μιστρά.

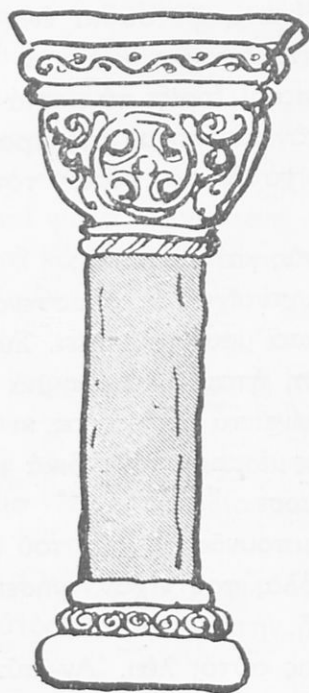
Ὁλος ὁ Μωριάς ἔκλαψε τὸν ἀδικοσκοτωμένο ἄρχοντά του κι ἡ Ἑπανάσταση ἔχασε ἓναν ἐκλεκτὸ Ἀρχηγό.

Σβήνω τὴ δίψα μου στὴ «Μ α ρ μ ᾶ ρ α» — δροσερὴ πηγὴ, ποὺ τὰ νερά της χύνονται σ'ἀρχαία σαρκοφάγο — κι ἀρχίζω τὴν περιπλάνησή μου. Γύρισα θαυμάζοντας τίς ἔξοχες καὶ καλοδιατηρημένες ἀγιογραφίες. Ἀνέβηκα στὸ χιλιοδοξασμένο κάστρο, ποὺ ἦταν τὸ φόβητρο ὅλου τοῦ Μωριᾶ στὰ χρόνια τῆς Φραγκοκρατίας· κι ἔφτασα στὰ παλάτια τῶν Παλαιολόγων. Πόσο τὴ λαχταροῦσα τὴν ἡμέρα αὐτή! Ἀπὸ δῶ ξεκίνησε γιὰ τὴν Πόλη ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Στὸ ναὸ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου χειροτονήθηκε Αὐτοκράτο-

ρας καὶ εἶδα τὸ δικέφαλο ἀετό, ποὺ γιὰ ἀνάμνηση
ἔβαλαν στὸ πλακόστρωτο τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ξεκί-
νησε γιὰ τὴ μεγάλη Θυσία, ἀκολουθώντας τοῦ Λεω-
νίδα τὸ παράδειγμα. Στὴν ἀνάμνηση τοῦ μεγάλου
χαλασμοῦ ξαναρώτησα τὸν ἑαυτό μου ἂν μπορῇ
νάναί πεθαμένος ἓνας Παλαιολόγος. Καὶ μὲ τέτοιες
σκέψεις κατέβηκα στὸ φιλόξενο μοναστήρι τῶν καλο-
γριῶν. Ὅταν μοῦ ἔδειξαν ἓνα ἀναμνηστικὸ βιβλίο,
γιὰ νὰ γράψω κι ἐγὼ ὅ,τι αἰσθανόμουν, χάραξα μὲ
τρεμάμενο χέρι αὐτὰ τὰ λίγα λόγια:

« Περαστικὸς προσκυνητὴς τῶν ὀλοζώντανων νε-
κρῶν».

Δ. Κοντογιάννη

ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ

Κοντά στο Μιστρά, σέ μιὰ ψηλή θέση, πούχει ἀπὸ κάτου ὅλο τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι, τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου. Τώρα πιά δὲν ὑπάρχει. Εἶναι λίγα χρόνια, πὺν κάποιος κακὸς ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει φωτιά ἐκεῖ κοντὰ καὶ δὲν πρόσεξε κι ἀνάψε τὸ κυπαρίσσι καὶ κάηκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι ἔχει τὴν ἱστορία του. Ἐπὶ Τουρκίας ἓνας πασὰς πῆγε σ'αὐτὴ τὴ θέση νὰ διασκεδάσῃ. Ἐβαλε καὶ τοῦ ἔψησαν ἓνα σφαχτὸ καὶ κάθισε κι ἔφαγε. Εἶχε μαζί του κι ἓνα βοσκό, ἓνα νέο παληκάρι χριστιανόπουλο καὶ τὸν ὑπηρετοῦσε. Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παιδί ἔρριξε τὴ ματιά του σὲ κεῖνο τὸ ὠραῖο θέαμα, τὸν κάμπο μὲ τὶς πρασινάδες καὶ τ'ἄφθονα νερά καὶ τὰ βουνὰ γύρω· τόπιασε παράπνοο κι ἀναστένναξε.

Τὸ εἶδε ὁ πασὰς καὶ τὸ ρωτᾷ:

—Μπρὲ Ρωμιέ, τί ἔχεις κι ἀναστενάξεις;

—Τί νάχω, πασά μου, τοῦ λέει. Συλλογίζομαι πὼς ὅλ'αὐτὰ τὰ μέρη ἦταν δικά μας μιὰ φορὰ καὶ μᾶς τὰ πήρατε· μὰ τὸ λένε τὰ χαρτιά μας, κι ἔχω τὴν ἐλπίδα μου στὸ Θεό, πὼς μὲ καιρὸ πάλι δικά μας θὰ γίνουν.

Ὁ πασὰς θύμωσε.

—Μπρὲ τί τσαμπουνᾷς αὐτοῦ; τοῦ λέει. Κι ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούβλα, πὺν εἶχαν ψήσει τ'ἄρνι, καὶ τὴν καρφώνει στὴ γῆ.

—Νά, τὸ βλέπεις αὐτό; λέει. Ἄν αὐτὸ τὸ ξερὸ πα-

λούκι βγάλη κλαριά, τότε νάχετε ἐλπίδα πὼς θὰ ξαναπάρετε πίσω αὐτὰ τὰ μέρη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα ρίζωσε στὴ γῆ καὶ ξαναβλάστησε καὶ φούντωσε καὶ θέριεψε· κι ἔγινε τὸ περήφανο κυπαρίσσι, ποὺ γνωρίσαμε. Κι ἐπειδὴ ὁ πασὰς ἔχωσε τὴ σούβλα στὴ γῆ ἀπ'τὴ μύτη, δηλαδή ἀπ'τὴν κορφή, ἔβγαλε τὸ κυπαρίσσι τὰ κλαριά του γεμμένα πρὸς τὰ κάτω· ἔγινε θηλυκὸ κυπαρίσσι.

Δημοτικὴ παράδοση

Ο ΣΟΦΟΣ ΠΕΡΣΗΣ

Τὴν πρωτοχρονιά τοῦ 1843, χρονιά, ποὺ πέθανε ὁ γέρο Κολοκοτρώνης, ἀνέβηκε στὸ κορφινὸ δωμάτιο τοῦ καινούργιου σπιτιοῦ του, γιὰ νὰ γλιτώσῃ ἀπὸ πολλοὺς χαιρετισμοὺς τῆς γιορτῆς. Ἀπ'τὶς ἀρώστιες καὶ τὰ γεράματα ποθοῦσε τὴν ἡσυχία καὶ τὴν ἀνάπαυση, κι ἀπὸ κεῖ ψηλὰ ἀγνάντευε τὴν πρασινάδα τῶν ἐλιῶν καὶ τὰ κάτασπρα σπίτια τῆς Ἀθήνας.

Οἱ στενοὶ του φίλοι ὅμως ἀνέβαιναν κι ἐκεῖ, γιὰ νὰ τοῦ εὐχηθοῦν τὴν καλὴ χρονιά. Ἕνας φίλος του εἶχε μαζί του κι ἓνα νεαρὸ σπουδαστὴ νεοφερμένο ἀπ'τὴ Γερμανία. Ἀπάνω στὶς εὐχὲς τοῦ φίλου καὶ τὶς συστάσεις του γιὰ τὸ σπουδασμένο νέο, περνοῦσε στὸ δρόμο μιὰ κηδεῖα. Ἡ ψαλμωδία τοὺς τράβηξε στὰ παράθυρα. Εἶπε τότε ὁ Γέρος.

— Ἄν εἶχαμε δῶ τὸν Πέρση φιλόσοφο θὰ μᾶς ἔλεγε ἂν ὁ νεκρὸς αὐτὸς θὰ πάῃ στὴν Κόλαση ἢ στὸν Παράδεισο.

— Εἶναι καμιὰ ἱστορία; εἶπε ὁ φίλος του.

— Ὁ Μωριάς, Ἀναγνωστὴς Ἐ. Ζηνοῦ, Δ. Ι. Κουτογιάννη, Ἐκδ. 1971.

—Εἶναι, ἀποκρίθηκε ὁ Γέρος.

—Θὰ μᾶς τὴν εἰπῆς;

—Εὐχαρίστως.... Τὸν παλιὸ καιρὸ ἦρθε στὴν Ἀθήνα ἓνας φιλόσοφος περιηγητὴς ἀπ'τὴν Περσία· ἔκανε συντροφιά μὲ τοὺς πιὸ ἐκλεχτοὺς Ἀθηναίους· τὸν ἀγαποῦσαν γιὰ τὴ συντροφιά του καὶ τοὺς ἀγαποῦσε πολὺ.

Μιὰ μέρα, ἐνῶ κάθονταν ὅλοι μαζί, πέρασε ἓνα λείψανο καθὼς τώρα—μακριὰ ἀπὸ σᾶς, ποὺ εἴστε νέοι, γιὰτ'ἐγὼ ἔφαγα τὸ ψωμί μου. Μόλις εἶδε τὴν κηδεία ὁ Πέρσης, χτυπᾷ τὶς παλάμες του κι ἔρχεται ὁ γραμματικὸς του.

—Πῆγαινε, τοῦ λέει, νὰ ἰδῆς ἂν ὁ πεθαμένος αὐτὸς θὰ πάη στὴν Κόλαση ἢ στὸν Παράδεισο.

Σὲ λίγο γύρισε ὁ γραμματικὸς καὶ τοῦ εἶπε:

—Ἀφέντη μου, ὁ νεκρὸς αὐτὸς θὰ πάη στὴν Κόλαση.

—Πῆγες ὥς τὸ νεκροταφεῖο;

—Πῆγα.

Κόκκαλο οἱ Ἀθηναῖοι! Ἄν κι ἦσαν πολὺ περίεργοι, ὅμως ἡ φιλοτιμία δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ δείξουν στοὺς βάρβαρο Πέρση, πὼς ξαίρουν λιγώτερα ἀπ'αὐτόν. Ἔτσι δὲν τόλμησαν νὰ ρωτήσουν πὼς, ἀπλὸς ἄνθρωπος αὐτός, καὶ μάλιστα ξένος ἀπ'τὸν τόπο, ἤξαιρε τέτοια πράγματα. Πίστευαν μονάχα, πὼς κι ἀληθινὴ ἂν ἦταν ἡ ἀπόκριση αὐτὴ τοῦ γραμματικοῦ, δὲ θὰ χρωστίονταν σὲ δική του προφητικὴ δύναμη, ἀλλὰ στὴ μεγάλη σοφία τοῦ ἀφέντη του.

Σὲ λίγο ξανάτυχαν πάλι μαζί οἱ ἴδιοι φίλοι καὶ περ-

νοῦσε ἄλλη κηδεΐα. Πάλι τὰ παλαμάκια τοῦ σοφοῦ χτύπησαν καὶ πάλι ὁ γραμματικὸς τράβηξε γιὰ τὸ νεκροταφεῖο.

—Αὐτὸς θὰ πάη στὸν Παράδεισο! εἶπε γυρίζοντας.

—Κατευόδιο! εἶπε μὲ πρόσωπο χαρούμενο καὶ σοβαρὸ ὁ φιλόσοφος.

Οἱ Ἀθηναῖοι στενοχωρήθηκαν τότε ἀπ'τὴν περιέργεια καὶ τοῦ εἶπαν:

—Δὲ σὲ ρωτήσαμε τὴν πρώτη φορά· ἀλλὰ τώρα δὲ βαστοῦμε. Πῶς ἐσὺ μαντεύεις τὴν τύχη καὶ διαβάζεις τὸ γραφτὸ τοῦ καθενός; Ποιὰ μαγικὴ δύναμη δίνει στὸν ὑποταχτικό σου;

—Τὸ πρᾶμα εἶναι πολὺ ἀπλό, ἀποκρίθηκε· πρὶν ἀκόμα βγῇ ἡ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ γιὰ ἓναν κακὸ ἄνθρωπο, φανερώνεται ἡ ὀργὴ τοῦ κόσμου, κι οἱ κατὰρες τῶν συμπολιτῶν του ἀκούονται τὴν ὥρα τῆς κηδεΐας. Ἀντίθετα, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους συνοδεύουν οἱ εὐλογίες ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ καθένας μὲ δακρυσμένα μάτια διηγιέται τὶς καλοσύνες του καὶ μὲ τρεμάμενο χέρι ρίχνει μιὰ φούχτα χῶμα στὸν τάφο του.

Ἐνέκδοτο

Τ' ΑΛΟΓΟ

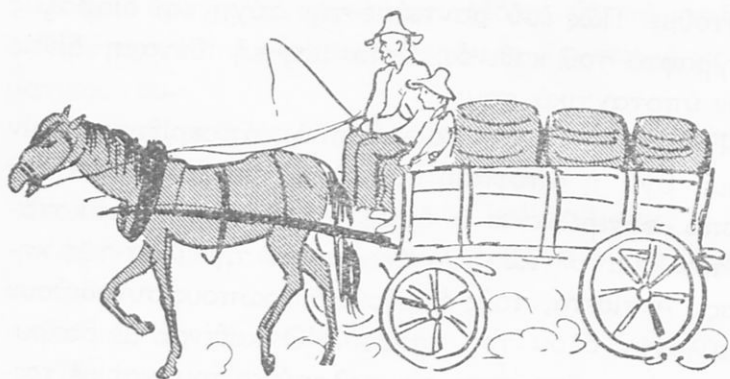
Ἐνα κάρο ἀνέβαινε ἀπ'τὸν Πειραιὰ στὴν Ἀθήνα. Ἐφερνε τρία βαρέλια λάδι. Ἀπάνω στὸ φόρτωμα ἦταν ὁ καροτσέρης, ἓνας ἄνθρωπος μελαχροινός, μὲ ψαρὰ γένεια καὶ τὸ παιδί του. Τὸ κάρο κυλιόταν ἀργά, νωθρὰ τὸν ἀνήφορο.

Ἦταν Ἀπρίλης, εἶχε πέσει τὸ βράδυ κι ἄναβαν

τὰ φῶτα. Ἀπὸ τὸ καμουτσίκι, ἓνα μαδημένο σκοινί, μποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανεὶς, πῶς ὁ καροτσέρης ἀγαποῦσε τ' ἄλογο. Τὸ καμουτσίκι, ἔπεφτε στὰ καπούλια τοῦ ἀλαφρὰ σὰν παιχνίδι. Καὶ σ' ὅλον τὸν ἀνήφορο αὐτὸ τ' ἄλογο δὲν ἄκουσε βρισιά, μήτε προσταγή, παρὰ τὴ φωνή:

—Ἔλα, Κύρκο. Ἀῖντε, Κύρκο.

Ἔτσι, μ' αὐτὸ τὸ χάδι, ἀνέβαινε σέρνοντας τὸ κάρο, τρία βαρέλια, καὶ δυὸ ἀνθρώπους.

—Ποὺ λές, εἶπε ὁ γέρος στὸ παιδί του, ὁ Κύρκος ἔχει φιλότιμο. Νὰ τ' ἀκοῦς ἐσύ, ποὺ κάποτε τὸ χτυπᾷς. Δὲν τὰ δέρνουν τὰ ζῶα. Καὶ τέτοιο ἄλογο ποῦ τὸ βρίσκεις, σὰν τοῦτο; Μᾶς τρέφει ὅλους, ποὺ λές. Δίνει ψωμί ἐμένα, ἐσένα, τῆς μάνας σου, τῶν ἀδερφιῶν σου, τοῦ σπιτιοῦ. Ἕνα ζῶ νὰ θρέφῃ ὅχτῳ ἀνθρώπους!..... Θὰ πῆς· ἐγὼ δουλεύω. Ἀμ' αὐτὸ δουλεύει πρῶτα κι ὕστερα ἐγώ. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι δουλευτής, ποὺ δὲ βρίσκεται. Εἶναι ἀπὸ τὴ Σερβία. Χρεωθήκαμε νὰ τὸ πάρωμε, δὲν τὰ ξαίρεις ἐσύ.

Πέρασε κάμποση ώρα με σιωπή. "Επειτα ξανάρχισε.

—Πού λές, πόσα φορτώματα πέτρα ἔφερνε ὁ Κύρκος ἀπ'τὰ νταμάρια; Κανένα ἄλογο δὲν κουβάλησε τόση πέτρα, τόσο λιθάρι. Ἐκατὸ δραχμὲς τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἔσωσε.

Τὸ κάρο πήγαινε βαριά. Οἱ ρόδες βροντοῦσαν, καὶ ὁ γέρος ξανάρχισε.

—"Ακου, παιδί μου. Αὔριο τὸ ἄλογο καὶ τὸ κάρο καὶ τὴ δουλιὰ θὰ τὴν πάρης ἐσύ. Ἐγὼ δὲ μπορῶ. Ζαίρεις ποὺ ἡ μέση μου πονεῖ. Μοῦπε ὁ γιατρὸς νὰ μὴ δουλεύω. Νὰ πάρης τὸν Κύρκο, νὰ τὸν ξαναπᾶς στὰ νταμάρια, νὰ βγάλωμε ψωμί. Νὰ γιατρευτῶ κι ἐγώ. Καὶ ἡ μάνα σου νὰ μὴν ξενοπλένη κι ἡ ἄρρωστη ἡ ἀδερφή σου ἡ Βγενιώ νὰ κάνη χρῶμα, ποὺ βήχει. Νά, τὸ λοιπόν, πιάσε τὰ λουριά. Κατέβα κάτω καὶ πιάσε τὸν Κύρκο. Νὰ τὸν βγάλῃς ἐδῶ στὸν ἀνήφορο! "Ελα, σιγά. Χάϊδενέ τον στὸν λαιμό. "Αῖντε, Κύρκο!

Τὸ παιδί πήδησε κάτω, ἔπιασε τ'ἄλογο καὶ τραβοῦσε. Ὁ γέρος ἔβλεπε μὲ ἀνάπαυση τὴ λιγερὴ σκιά τοῦ παιδιοῦ, τὸ τολμηρό του χέρι, ποὺ κρατοῦσε τὰ λουριά. Αὐτὸ τὸ παιδί θὰ γίνη καλὸς καροτσέρης!

Πέρασαν μπροστὰ ἀπὸ κάποιο εἰκόνισμα τοῦ δρόμου. Ὁ γέρος ἔβγαλε τὴν ψάθα του καὶ σταυροκοπήθηκε μέσα στὸ σκοτάδι. Ἦταν ἄρρωστος, σακατεμένος, ὅμως δὲ σταυροκοπήθηκε γιὰ τὸν ἑαυτό του. Εἶπε: «Θεέ μου, κάμε νὰ μὴ βήχῃ τὸ κορίτσι, ἡ Βγενιώ. Κάμε τοῦτο τὸ παιδί νὰ πάρῃ στὰ χέρια του τὸ κάρο μὲ τὸν Κύρκο. Καὶ γιὰ μένα—ὅ,τι πῆς». Κι ἔπιασε μὲ

τὰ δυὸ χέρια τῇ μέσῃ του, ποὺ τὸν πονοῦσε δυνατά.

Τὸ κάρο εἶχε προχωρήσει πολὺ μέσα στὴν πόλη, ὅταν ἄκουσε μιὰ φωνή:

—Ἄλτ!

Τὸ κάρο σταμάτησε. Τρεῖς στρατιῶτες τοῦ πυροβολικοῦ κι ἓνας δεκανέας, μὲ τὰ ὅπλα στὸν ὦμο, πλησίασαν.

—Ἐλα, κατέβα κάτω. Εἶπε ὁ δεκανέας.

—Σ' ἐμένα τὸ λές;

—Ἀῖντε, γειά σου, κατέβα νὰ μὴ χάνωμε καιρό.

—Καὶ γιατί;

—Κουβέντα θέλεις, πατριώτη; Τὸ κάρο θὰ τὸ πᾶμε στὸ στρατῶνα. Ἐπιστρατεία ἔχομε. Τώρα τὸ μαθαίνεις;

—Ἐπιστρατεία!...

—Ναί, γειά σου, πιάσε ἀπὸ κεῖ νὰ ξεφορτώσωμε.

—Ἔτσι, μὲς στὸ δρόμο; Γιὰ στάσου, βρὲ παιδί, τί εἶναι τοῦτο; Ἐχω δουλιά, ἔχω μεροκάματο.

—Τὸ μεροκάματο κοιτᾶς, καημένε, ἢ ποὺ φεύγει ἀπὸψε τὸ σύνταγμα; Χωρατεύεις; Κόπιασε κοντά, πατριώτη, νὰ πάρης τὸν ἀριθμὸ σου. Κι ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἂν γίνη πόλεμος, νὰ ρθῇς νὰ πάρης τ' ἄλογό σου καὶ τὸ κάρο, ἢ νὰ πληρωθῇς ἀπ' τὸ Δημόσιο, ἂν σκοτωθῇ τὸ ζῶ.

Ὁ γέρος γύρισε καὶ κοίταξε τὰ βαρέλια, πούταν πεσμένα στὸ δρόμο. Εἶπε στὸ παιδί του. «Κάτσε αὐτοῦ ὡς νὰ ρθῶ» κι ἀκολούθησε τὸ κάρο. Δὲν ἔλεγε τίποτε.

“Ένας στρατιώτης, ἐκεῖ ποὺ πήγαιναν χωρὶς καμιὰ κουβέντα, γύρισε καὶ τοῦ εἶπε:

—‘Αμ’ ὅ,τι ἔχομε καὶ δὲν ἔχομε, πατριώτη, θὰ τὸ δώσωμε γιὰ τὴν Πατρίδα.

‘Ο γέρος, μετὰ κάμποση ὥρα, τοῦ ἀπάντησε.

—Ποιὸς λέει ὅχι; Γιὰ τὴν Πατρίδα εἶν’ ὅλα. Μὰ ὁ Θεὸς δίνει σὲ κάποιους, βλέπεις, ἕξι παιδιά. Καὶ τούτη ἡ δόλια καρδιά πούχομε, σάμπως μπορεῖ ὅποτε θέλεις νὰ τὴν κάμης πέτρα γιὰ νὰ μὴν ἀκοῦς; Πάντα καρδιά εἶναι.

“Ἐφτασαν στὸ στρατῶνα κι ἔμπασαν τὸ κάρο στὴν αὐλή. Τὸ σύνταγμα ἐτοιμαζόταν. Θάφευγε τὰ μεσάνυχτα. ‘Ο γέρος στάθηκε κι ἄκουε τὸ θόρυβο τῆς αὐλῆς. Οἱ ἔφεδροι χόρευαν, πηδοῦσαν, τάραζαν τὸν κόσμον μὲ τὶς φωνές. Πολῖτες ἔμπαιναν μέσα ψάχνοντας γιὰ τοὺς δικούς των, φωνάζοντας ὀνόματα στὸ σωρό. Κάποιοι κρατοῦσαν ἐκεῖ κάτω μιὰ σημαία. “Ένας παπὰς πιὸ κάτω, φορώντας φυσεκλίκια σταυρωτὰ στὸ στῆθος, μιλοῦσε στοὺς ἄλλους γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὸ Χριστό. “Ένας ἔφεδρος στὸ φανάρι διάβαζε ἔφημερίδα. Κι ἄλλος ἔγραφε στὸ γόνα μὲ τὸ μολύβι.

Πιὸ πέρα οἱ ἔφεδροι ἀποχαιρετοῦσαν τοὺς δικούς των μὲ συγκίνηση. Χέρια ζαρωμένα ἔσφιγγαν τὰ ζωντανὰ κορμιὰ τῶν ἐφέδρων. Τὰ δάκρυα ἔτρεχαν καὶ τὰ μαντίλια ἔπιναν.

‘Ο γέρος ἦταν μόνος σ’ αὐτὸ τὸ πανηγύρι. Κανένα δὲν ἤξαιρε καὶ κανέναν δὲν τὸν ἤξαιρε. “Ομως προχώρησε στὸ βάθος ἐκεῖ, ποὺ ἦταν ἀραδιασμένα κάμποσα κάρα καὶ τὸ δικό του μαζί. ‘Ο Κύρκος, σὰν τὸν εἶδε,

σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ φύσηξε μὲ τὰ πλατιά ρουθούνια του. Ὁ γέρος ἄπλωσε τὰ χέρια καὶ τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ λαιμό.

Κι ἐκεῖ στὴ γωνιὰ παράμερα, μιλοῦσε ἓνας ἄνθρωπος μ' ἓνα ἄλογο:

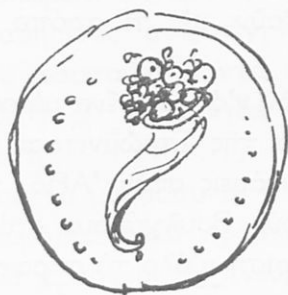
—Δὲ θὰ σὲ ξαναδῶ..... Ἕ δουλευτὴ Ἕ παληκὰρι..... Καὶ στὸ σπῖτι δὲν ξαίρουν τίποτε..... Μῆτε ἡ κυρά σου, μῆτε ἡ Βγενιώ, κατάλαβες..... Ποιὸς ξαίρει ποῦ θὰ πεθάνης καὶ πῶς..... Κι ὅμως, γιὰ τὴν πατρίδα χαλάλι. Ἀῖντε στὸ καλό.... Καὶ τὸν φιλοῦσε ἀδιάκοπα.

Ἕνας στρατιώτης πλησίαζε ψάχνοντας στὸ σκοτάδι.

—“Αἴντε, καημένε γέρο! Τὴ δουλιὰ σου θάχωμε; “Αἴντε νὰ πάρης τὸν ἀριθμό.

Ὁ γέρος μπῆκε σ’ ἓνα γραφεῖο, πῆρε κάποιο χαρτὶ καὶ τόβαλε στὸν κόρφο. Ἐπειτα βρέθηκε στὸ δρόμο. Πήγαινε ἀργά, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, πρὸς τὸ μέρος, ποὺ ἄφησε τὰ βαρέλια μὲ τὸ παιδί. Πολλοὶ γύριζαν ἀπ’ τὸ στρατῶνα μοναχοὶ καὶ μέσα σ’ αὐτοὺς ὁ καροτσέρης, ὁ πεζός, ὁ γέρος, ὁ πιὸ μοναχός.

Ζ. Παπαντωνίου

ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Ἀπὸ τὰ ξημερώματα τὸ στρατόπεδο τῶν Ἑλλήνων βρισκόταν σὲ ἀνησυχία. Ὁ Δαφνομήλης, ὁ δοξασμένος στρατηγὸς τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἔφευγε γιὰ νὰ κατεβῇ στὸν Ἀξιό, περνώντας ἀπὸ τὸ βουνό, ὅπου ὁ συνάδελφός του Βοτανειάτης εἶχε καταστραφῇ μὲ τὸ σῶμα του στὸ στενὸ τοῦ Σιδηροκάστρου.

Τρεῖς μέρες πρὶν, εἶχε φτάσει ἡ εἶδηση καὶ σὰν τὸ

ἔμαθε ὁ Αὐτοκράτορας, κλείστηκε στή σκηνή του καὶ ἀπὸ τὴ λύπη του δὲν ἤθελε νὰ ἰδῇ κανέναν.

Ἀλλὰ οἱ μαῦρες ὥρες τοῦ Βασιλείου δὲ διαρκοῦσαν ποτὲ πολὺ· οὔτε θλίψη, οὔτε ἀποθάρρυνση δὲ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τὸ δυνατό του πνεῦμα· καὶ σὰν τοῦ ἐρχόταν μιὰ ἀναποδιά, κοίταζε εὐθύς νὰ βρῇ τρόπο νὰ τὴ διορθώσῃ.

Ὑστερα λοιπὸν ἀπ'τὴν πρώτη ὥρα τῆς λύπης του γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ λαμπροῦ καὶ πιστοῦ του Βοτανειάτη, ὁ Αὐτοκράτορας φώναξε τοὺς στρατηγούς στή σκηνή του, νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τί τρόπο νὰ τὸν ἐκδικήσουν.

Ἀποφάσισε λοιπὸν ν'ἀφήσῃ ἓνα μέρος τοῦ στρατοῦ του στὴν πολιορκία τῆς Στρώμνιτσας, νὰ κατεβῇ ὁ ἴδιος μὲ μεγάλες δυνάμεις στὸν Ἀξιό, νὰ συναντήσῃ καὶ νὰ χτυπήσῃ τοὺς Βουλγάρους, καὶ ἀφοῦ πέσῃ ἡ Στρώμνιτσα νὰ γυρίσῃ μ'ὅλο τὸ στρατὸ στὴ Θεσσαλονίκη.

Ὁ Δαφνομήλης ὅμως, καθὼς ἄκουσε τὸ σχέδιο αὐτό, ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ Αὐτοκράτορα καὶ τὸν παρακάλεσε ν'ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ πάῃ μπροστὰ νὰ ἰδῇ τὸν τόπο κι ὕστερα ν'ἀκολουθήσῃ ἐκεῖνος μ'ὅλο τὸ στρατό.

Πρῶτὶ πρῶτὶ λοιπὸν ἐτοιμάστηκε ὁ Δαφνομήλης νὰ φύγῃ μὲ τὸ σῶμα του· ἤξαιρε πῶς ἡ ἀποστολή του ἦταν ἐπικίνδυνη, μὰ ἡ καρδιά του φούσκωνε ἀπὸ χαρά, ποὺ εἶχε καταφέρει τὸν αὐτοκράτορά του νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πάῃ μπροστὰ· κι ἔτσι τουλάχιστο, ἂν σκοτωνόταν αὐτός, θὰ ἔδινε καιρὸ σὲ κεῖνον νὰ σωθῇ.

Τέτοιοι ήταν οί περισσότεροι στρατηγοί τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Πρὶν ὅμως τὸν ἀφήσῃ νὰ φύγῃ, ὁ Αὐτοκράτορας θέλησε νὰ κάμῃ μνημόσυνο τοῦ Βοτανειάτῃ κι ἐκείνων, ποὺ εἶχαν σκοτωθῇ στὴ ρεματιά. "Ολοὶ λοιπὸν οἱ στρατηγοὶ μαζεύτηκαν στὴ βασιλικὴ σκηνή, ὅπου εἶχαν στήσῃ τὴν Ἁγία Τράπεζα, κι ὁ πνευματικὸς τοῦ βασιλιᾶ μὲ φωνὴ συγκινημένη μνημόνευε τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ποὺ εἶχαν πέσει γιὰ τὴν Πατρίδα.

Γονατισμένους μπροστὰ στὴν Ἁγία Τράπεζα ὁ Βασίλειος, μὲ εὐλάβεια ἄκουε τὶς εὐχὲς κι ὁ περήφανος Δεσπότης, μαθημένος στὶς ἀγριότητες τοῦ σκληροῦ πολέμου, ποὺ βαστοῦσε κοντὰ σαράντα χρόνια, δάκρυσε μιὰ δυὸ φορές ἀκούοντας τ'ὄνομα τοῦ πιστοῦ του Βοτανειάτῃ.

Σὰν τελείωσε τὸ μνημόσυνο, ὁ Βασίλειος σηκώθηκε, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ προσκύνησε τὴν Ἁγία Εἰκόνα, ποὺ τοῦ πρόσφερε ὁ πνευματικὸς του. "Υστερα βγῆκε ἔξω μὲ τοὺς στρατηγούς του, γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ Δαφνομήλη, πού, ἄρματωμένος καὶ ὀλόλαμπρος στὸ θώρακά του, ἐτοιμάζεται νὰ καβαλικέψῃ.

Ὁ Δαφνομήλης κατασυγκινημένος γονάτισε μπροστὰ στὸν αὐτοκράτορα κι ἐκεῖνος, ἐπίσης παραγμένος, τοῦ ἔδινε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες· ξαφνικά, τρεχάτος ἔφτασε ἓνας στρατιώτης κι ἀνάγγειλε, πῶς ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο βρῆκαν ἓνα στρατιώτῃ Βούλγαρο λιγοθυμισμένο καὶ καταματωμένο.

—Νὰ τὸν φέρουν ἀμέσως ἐδῶ! διάταξε ὁ Αὐτοκράτορας, καὶ φωνάζετε τὸ γιατρό μου. Στάσου,

Δαφνομήλη! Πρὶν φύγης πρέπει νὰ μιλήσῃ αὐτός.

Δύο στρατιῶτες ἔφεραν τὸν ἀναίσθητο Βούλγαρο καὶ τὸν ξάπλωσαν στὰ πόδια τοῦ βασιλιᾶ. Ἦταν νέος πολὺ, σχεδὸν παιδί, καὶ τὸ ματωμένο του πρόσωπο ἦταν τόσο χλομό, πού μιὰ στιγμή φοβήθηκαν μὴν εἶχε ξεψυχήσει.

—Ὅχι, εἶπε ὁ γιατρός, σκυμμένος ἀπάνω του, ζῇ ἀκόμα, μὰ εἶναι σὲ κακὰ χάλια.

—Τί ἔχει; ρώτησε ὁ Δαφνομήλης.

—Δὲν ξαίρω, ἀποκρίθηκε ὁ γιατρός· οἱ πληγές τοῦ κεφαλιοῦ δὲν εἶναι καὶ πολὺ βαθιές· ἄλλες δὲ βλέπω, καὶ ὅμως φαίνεται ἐξοντλημένος.

—Φέρτε τὸ κρασί μου, διάταξε ὁ Βασιλιάς.

Καὶ σὰν τοῦ ἔφερε ὁ ἀξιωματικὸς τὸ χρυσό του ποτήρι μὲ τὸ ξανθὸ κρασί, πρόσθεσε:

—Δῶς' του αὐτό, γιατρέ· ξυπνᾷ καὶ πεθαμένον αὐτό.

Κι ἀλήθεια, μόλις ἤπιε λίγες στάλες, ὁ νέος ἔβγαλε βαθὺ ἀναστεναγμὸ καὶ κούνησε τὰ χέρια σὰν νὰ ἤθελε κάτι νὰ πῇ.

—Ἐξέτασέ τον, Δαφνομήλη, εἶπε ὁ Βασίλειος, ἐσὺ ξαίρεις βουλγάρικα.

Ὁ πληγωμένος ἄνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω, καὶ βλέποντας τόσα πρόσωπα σκυμμένα ἀπάνω του, ἔκαμε πάλι νὰ μιλήσῃ, μὰ τίποτε δὲν ἀκούστηκε.

—Τί λές; ρώτησε βουλγάρικα ὁ Δαφνομήλης, εἶναι στὸ βουνὸ ὁ Ἰβράτζης;

Ὁ νέος ἔκαμε νόημα «ναί».

—Εἶναι ἐδῶ κοντά; ρώτησε πάλι ὁ Δαφνομήλης.

—“Όχι, μουρμούρισε έλληνικά ό νέος, καί μέ κόπο πρόσθεσε: ‘Ο Αϋγουστος... ποϋ είναι;

‘Από τή συγκίνηση ό Δαφνομήλης γονάτισε πλάγι του καί τόν σήκωσε στήν άγκαλιά του.

—Είσαι Έλληνας; ρώτησε μέ άλλαγμένη φωνή.

—Ναί!.....

—“Έλληνας!... αναφώνησε ό Αϋτοκράτορας· φέρτε τον στή σκηνή μου κι ό,τι είναι δυνατό νά γίνη, γιατρέ, για νά σωθῇ.

‘Ο Δαφνομήλης σήκωσε ό ίδιος τόν πληγωμένο στή σιδερένια του άγκαλιά καί σάν παιδάκι τόν κουβάλησε στή βασιλική σκηνή καί τόν πλάγιασε σ’ένα στρώμα.

Κι ό γιατρός τοϋ Αϋτοκράτορα έκαμε ό,τι μπορούσε για νά τόν συνεφέρη.

—Είναι άφανισμένος από πείνα, είπε· πρῶτα άπ’όλα τοϋ χρειάζεται τροφή.

Μόλις συνῆλθε ό πληγωμένος, ξαναρώτησε:

—Ποϋ είναι ό Αϋγουστος;

—‘Εδῶ είμαι, είπε ό Αϋτοκράτορας.

‘Η δυνατή καί βαθιά φωνή τοϋ Αϋτοκράτορα σάν νά έχυσε μέ τά δυό αϋτά λόγια καινούργια ζωή στις φλέβες τοϋ νέου. “Έκαμε νά σηκωθῇ, μά ό Αϋτοκράτορας τόν έμπόδισε.

—Ποιός είσαι; Σέ ξαναείδα ποτέ; τόν ρώτησε.

—“Όχι, Δέσποτα, άν καί παραβρέθηκα στή μάχη τοϋ Σιδηρόκαστρου, πλάγι στο Ρωμανό.

—Τί; είσαι Βούλγαρος; φώναξε ό Δαφνομήλης.

‘Ο νέος χαμογέλασε

—“Όχι, Εϋστάθιε Δαφνομήλη, Βούλγαρος δέν είμαι,

ἀποκρίθηκε. Εἶμαι ἓνα ἀπ'τὰ δυὸ Ἑλληνόπαιδα, ποὺ κατὰ διαταγὴ σου κράτησε ὁ Νικήτας ἀνάμεσα στοὺς Βουλγάρους, γιὰ νὰ γίνουν κατάσκοποι...

—Εἶσαι γιὸς τοῦ λαμπροῦ μου Κρηνίτη, ποὺ σκότωσαν οἱ Βούλγαροι στὴν Ἀδριανούπολη; ἀναφώνησε ὁ Αὐτοκράτορας σκύβοντας ἀπάνω του.

—Ὅχι, Δέσποτα. Ὁ Κωνσταντῖνος Κρηνίτης βρίσκεται βαριά πληγωμένος στὸ μοναστήρι τῆς Ἑλεούσας, κοντὰ στὸν Ἀξιό. Ἐγὼ εἶμαι ὁ φίλος του, ὁ Μιχαήλ Ἰγερινός.

—Καὶ σὲ στέλνει ὁ Νικήτας;

—Ναί, Δέσποτα.

—Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;

—Ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ὅπου ἄφησα τὸ φίλο μου.

—Λοιπὸν μένει ἀνοιχτὸς ὁ δρόμος ὡς τὸν Ἀξιό;

—Ὅχι, Δέσποτα. Τὰ στενὰ τὰ βαστοῦν ἐκεῖ οἱ Βούλγαροι. Γι' αὐτὸ ἦρθα.

—Κοιμήσου ἡσυχᾶ, τοῦ εἶπε σιγὰ, καὶ κοίταξε νὰ γιάνη. Ἀργότερα ἔχω κι ἄλλα νὰ σὲ ρωτήσω. Καὶ θὰ σὲ χρειαστῶ γιὰ ἄλλη ὑπηρεσία.

Καὶ μὲ τοὺς στρατηγούς του πέρασε σὲ ἄλλο χωρίσμα τῆς σκηνῆς.

Σὰν τελείωσε τὸ συμβούλιο, ὁ Δαφνομήλης ξαναγύρισε στὸ Μιχαήλ. Τὸν βρῆκε κάπως ζωηρότερο τώρα καὶ τὸν ρώτησε:

—Μὰ πῶς βρέθηκες ἐσὺ σὲ τέτοια κατάσταση ἀπ'τὰ χαρακώματα τοῦ στρατοπέδου μας;

—Γιὰ νὰ ξεφύγω ἀπὸ ἓνα σῶμα Βουλγάρικο, τὸ ἔβαλα στὰ τέσσερα· μὰ μὲ σαΐτεψαν καὶ πλήγωσαν τὸ

τοῦ Σαμουήλ, πού εἴκοσι τρία χρόνια πρωτύτερα εἶχε καταστρέψει ὁ Νικηφόρος Οὐρανός.

Προχωρώντας πέρασε ἀπ'τὸ πανύψηλο κάστρο, πού ἔχτισαν οἱ Ἕλληνες στὶς Θερμοπύλες, γιὰ νὰ προστατέψουν τὴ Νότια Ἑλλάδα, τὸν καιρὸ πού γύριζαν ἐλεύθεροι οἱ Βούλγαροι στὸ Θεσσαλικὸ κάμπο. Κι ἀφήνοντας πίσω τὴ Φωκίδα, τὴ Λοκρίδα καὶ τὴ Βοιωτία, φτάνει στὰ πρόθυρα τῆς Ἀθήνας.

Ἀπ'τὸν καιρὸ τοῦ Μεγάλου Κωσταντίνου δὲν εἶχε πατήσει ἑλληνας αὐτοκράτορας στὴν Ἀθήνα. Μπροστὰ στὰ παλιά της μεγαλεῖα, ἦταν τώρα μιὰ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη. Κι αὐτὸς ὁ στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορα δὲν ἔμενε τώρα ἐδῶ, ἀλλὰ στὴ Θήβα, τὴν ξακουσμένη τότε γιὰ τὰ μεταξουργεῖα της.

Ὅλα εἶχαν ἀλλάξει στὴν πατρίδα τοῦ Περικλῆ. Πολλοὶ ἀρχαῖοι ναοὶ ἔγιναν χριστιανικὲς ἐκκλησίες· καὶ αὐτὸς ὁ δοξασμένος Παρθενῶνας ἦταν ἀφιερωμένος στὴν Παναγία ἀπ'τὸν καιρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἐκεῖ ἀπάνω ἔμενε κι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀθήνας.

Γύρω ἀπ'τὸ δαφνοστεφανωμένο βασιλιά, τριγυρισμένο ἀπ'τοὺς σκονισμένους στρατιῶτες τοῦ μεγάλου πολέμου, μαζεύτηκε νὰ τὸν ὑποδεχτῇ ἀμέτρητος λαός. Ἀπ'ὅλη τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα, ἄντρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροι, κορίτσια κι ἀγόρια, ὅλοι γιορτοφορεμένοι, πλημμύρισαν τὸ δρόμο, πού ὠδηγοῦσε στὴν Ἀκρόπολη. Μπροστὰ πῆγαιναν οἱ παπάδες μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους κι ἀκολουθοῦσαν οἱ στρατηγοί, οἱ ἐπίσκοποι κι οἱ ἡγούμενοι τῆς

ἐπαρχίας. Ἦταν ἀκόμα ἐκεῖ κι ἀντιπρόσωποι ἀπ' ὅλες τὶς ἐπαρχίες τοῦ Μωριᾶ καὶ τῆς Ρούμελης.

Βαθιά συγκινημένος καὶ μὲ βῆμα ἀργό ἀνεβαίνει τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια ὁ Αὐτοκράτορας. Στὰ Προπύλαια τὸν ὑποδέχεται, φορώντας τὴ χρυσοκέντητη στολή του καὶ μὲ τὸ Σταυρὸ στὸ χέρι, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μιχαήλ. Οἱ διάκοι καῖνε μοσχολίβανο σὲ χρυσὰ θυμιατήρια. Ὁλη ἡ Ἀκρόπολη ἀναταράζεται ἀπ' τὶς χαρούμενες καὶ ζωηρὲς φωνὲς τοῦ λαοῦ.

Ἡ πομπὴ προχωρεῖ ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα στὸν Παρθενῶνα. Ὁ Βασιλιάς μὲ δυσκολία κατορθώνει νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ γονατίσῃ μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι, ποὺ λαμποκοπᾷ ἀπ' τὸ φῶς χιλιάδων κεριῶν καὶ καντηλιῶν.

Ἡ στιγμή εἶναι μεγάλη κι ἡ Παρθένα φαίνεται σὰν νὰ χαμογελᾷ προστατευτικὰ ἀπ' τὸ χρυσὸ θρόνο της.

Δ. Κοντογιάννη

ΣΤΗ ΝΕΡΟΠΟΝΤΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΡΡΑΧΤΗ

Ἐνα φθινοπωρινὸ πρῶι μιὰ συντροφιά ἀπὸ Ἰνδοὺς πῆγε σὲ μιὰ ὄχθη τοῦ Καναδᾶ, γιὰ νὰ κυνηγήσῃ. Σταμάτησαν κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο δέντρο. Οἱ ἄντρες πῆγαν νὰ κυνηγήσουν κι οἱ γυναῖκες ἔμειναν ἐκεῖ νὰ στήσουν τὶς σκηνές, νὰ μαγειρέψουν καὶ νὰ φτιάσουν φορέματα μὲ τὰ δέρματα τῶν ζώων, ποὺ κάθε τόσο ἔφερναν οἱ κυνηγοί.

Σὰν τελείωσε ἡ κατασκήνωση, στὸ διπλανὸ ποτάμι ἱρχόταν μὲ βάρκες μιὰ ἐχθρική φυλὴ μὲ ζωηρὰ κόκκινα χρώματα. Δὲν εἶχαν ποτὲ ξαναπεράσει τὸ ὄρμη-

τικό ποτάμι καὶ χρειάζονταν ἓναν ὁδηγό, γιὰ νὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπ'τὰ ὀρμητικὰ ρεύματα καὶ τοὺς καταρράχτες τοῦ ποταμιοῦ.

Εἶδαν ἀπὸ μακριὰ τὴν κατασκήνωση· κι ὅταν πλησίασαν καὶ βεβαιώθηκαν πὼς βρίσκονταν ἐκεῖ μόνο γυναῖκες, βγῆκαν στὴν ξηρά, αἰχμαλώτισαν δυὸ ἀπ' αὐτὲς καὶ τὶς ἔφεραν στὶς βάρκες. Τοῦ κάκου αὐτὲς φώναζαν ὅσο μποροῦσαν· οἱ ἄντρες τοὺς ἦταν πολὺ μακριά.

Οἱ κακοῦργοι τὶς ἔβαλαν στὴν πρώτη βάρκα καὶ τὶς

ὑποχρέωσαν νὰ τοὺς κάνουν τὸν ὁδηγό. Οἱ ἄλλες βάρκες ἀκολουθοῦσαν.

Οἱ δυὸ γυναῖκες ἤξαιραν πὼς ἂν ἀκολουθοῦσαν τὴν ἴδια γραμμή, θὰ ὠδηγοῦσαν τοὺς κακούργους ἐκεῖ πού βρίσκονταν οἱ ἄντρες τοὺς. Κι αὐτὸ θὰ ἦταν ἐπι-

κίνδυνο, γιατί οί ἐχθροὶ ἦταν πολὺ περισσότεροι. Ἄν ἄλλαζαν ὁμῶς δρόμο, ἤξαιραν πῶς τοὺς περίμενε ἄλλο κακό. Σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἦταν ὁ μεγάλος καταρράχτης τοῦ ποταμοῦ. Ἄν πλησίαζαν ἐκεῖ, θὰ χάνονταν σὲ λίγα δευτερόλεπτα κι οἱ βάρκες κι οἱ ἐχθροὶ καὶ αὐτὲς οἱ δύο.

Οἱ δυὸ γυναῖκες κοιτάχτηκαν κατάματα καὶ χωρὶς ἄλλη συνεννόηση πῆραν τὴν τρομερὴ ἀπόφαση. Θάριχναν τὶς βάρκες στὴ θανατερὴ νεροποντὴ τοῦ καταρράχτη καὶ θὰ γλίτωναν ὅλοι οἱ δικοὶ τους. Καὶ τράβηξαν κατὰ κεῖ.

Τὸ ποτάμι ὅλο καὶ γινόταν στενώτερο· τὸ ρεῦμα ὅλο καὶ γινόταν ὀρμητικώτερο. Οἱ κακοῦργοι ἄρχισαν ν' ἀνησυχοῦν· μὲ τρόπο ρώτησαν τὶς γυναῖκες ποῦ τοὺς ὀδηγοῦν· κι ἐκεῖνες, ἀμίλητες, τραβοῦσαν πρὸς τὸ θανάσιμο νεροπήδημα.

Οἱ κακοῦργοι ἄρχισαν νὰ φωνάζουν· ἀλλὰ ἦταν πιά πολὺ ἀργά· μὲ τὰ κουπιά ἦταν ἀδύνατο ν' ἀντισταθοῦν στὸ δυνατὸ ρεῦμα καὶ νὰ γυρίσουν πίσω. Μιὰ μιὰ οἱ βάρκες ἔπεφταν στὸν καταρράχτη· καὶ σὲ λίγο τ' ἀφρισμένα νερὰ ἔβγαζαν στὴν ἐπιφάνεια τὰ πτώματα τῶν πνιγμένων καὶ τὰ συντρίμια τοῦ μικροῦ στόλου.

Γύρισαν κάποτε οἱ Ἰνδοὶ ἀπ' τὸ κυνήγι ἀκολουθώντας τὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Σὰν βρῆκαν στὴν ἀκροποταμιὰ τὶς κομματιασμένες βάρκες καὶ τ' ἀνθρώπινα κορμιά, πάγωσαν ἀπ' τὴ συγκίνηση· μὲ τὴ φυσικὴ νοημοσύνη τῶν Ἰνδῶν κατάλαβαν ἀμέσως τὴν αὐτοθυσία τῶν δυὸ γυναικῶν.

Γιὰ πολλὰ χρόνια μὲ τραγούδια καὶ πολεμικοὺς χο-
ροὺς γύρω στὴ φωτιά, οἱ Ἴνδοι τιμοῦσαν τὶς ἥρωικὲς
γυναῖκες, καὶ τὸ μεγάλο βουητὸ τοῦ καταρράχτη
ἀντιλαλεῖ καὶ τώρα τὴ μεγάλη θυσία.

Ἀμερικανικό. Διασκευὴ Δ. Κουτογιάννη

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ἦταν ἡ γιορτὴ τῶν Φώτων. Ἐνα ἀραιὸ χιονάκι
ἄρχισε νὰ πέφτη. Ἡ οἰκογένεια τοῦ παπᾶ Θύμιου
ἦταν καὶ πάλι μαζεμένη γύρω στὸ τζάκι καὶ μιλοῦ-

σαν γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἀγιασμοῦ καὶ γιὰ τὸν кара-
бокὺρὴ τὸν Περικλῆ, ποὺ εἶχε πάρει τὸ σταυρὸ ἀπὸ
τὴ θάλασσα.

—Πατέρα, εἶπε ξαφνικὰ ὁ Γιώργος, κοντεύουν νὰ
τελειώσουν οἱ γιορτὲς καὶ δὲ μᾶς εἶπες τὴν ἱστορία
τοῦ Δεσπότη, ποὺ μᾶς ὑποσχέθηκες.

—Καλὰ λές, παιδί μου, ἄς τὴν ποῦμε σήμερα.

Ἐκεῖ κάτω στὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς ἦταν τὸν παλιὸ καιρὸ πολλές καὶ μεγάλες ἑλληνικὲς πολιτεῖες· μιὰ ἀπ' αὐτὲς λεγόταν Κυρήνη, κι ἀπ' αὐτὴ ὠνομάστηκε κι ὅλη ἡ χώρα Κυρηναϊκὴ.

Ὁ Ἐπίσκοπος Συνέσιος, ποὺ θὰ σᾶς πῶ ἀπόψε τὴν ἱστορία του, γεννήθηκε στὴν Πτολεμαΐδα τῆς Κυρηναϊκῆς στὰ 370 μ.Χ. Εἶχε πλούσιους γονεῖς καὶ τὸν ἔστειλαν νὰ σπουδάσῃ στὴν Ἀλεξάντρεια. Ἐγίνε νομικός, ὅπως κι ὁ Ἅγιος Βασίλειος, στὴν ἀρχή. Ἦταν ὅμως τόσο ἐνάρετος καὶ τόσο καλὸς πατριώτης, ὥστε, ἅμα πέθανε ὁ Ἐπίσκοπος τῆς χώρας, ὅλος ὁ λαὸς ζήτησε νὰ γίνῃ Ἐπίσκοπος ὁ Συνέσιος. Καὶ ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὴν Ἀλεξάντρεια τὰ ἴδια τοῦ ἔγραφε.

Ὁ Συνέσιος δυσκολεύτηκε πολὺ νὰ δεχτῇ τὴ μεγάλη αὐτὴ θέση. Σῶζεται ἀκόμα ἓνα γράμμα του σταλμένο τότε στὸν ἀδερφό του καὶ μέσα σ' αὐτὸ τοῦ παρασταίνει πόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος. Μὰ αὐτὰ ὅλα ἦταν μετριοφροσύνη τοῦ Συνέσιου. Ἀποδείχτηκε ἀργότερα πὼς καὶ ἄξιος καὶ ὑπεράξιος ἦταν.

Ὡς τόσο, σχεδὸν παρὰ τὴ θέλησή του, ὁ Συνέσιος ἔγινε ἐπίσκοπος σὲ ἡλικία 40 περίπου χρόνων.

Διοικητὴς τῆς Κυρηναϊκῆς ἦταν τότε ὁ Ἀνδρόνικος. Κυβερνοῦσε τὸν τόπο μὲ πολλὴ ἀγριότητα. Στὴν ἀρχὴ μὲ συμβουλὲς καὶ παρακλήσεις ὁ Συνέσιος φρόντισε νὰ τὸν ἡμερέψῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀνδρόνικος ἔμενε ἀδιόρθωτος, ὁ Συνέσιος ἄφηνε ἀνοιχτὲς τὶς ἐκκλησίες, γιὰ νὰ βρίσκουν ἄσυλο οἱ κατατρεγμένοι. Θύμωσε ὁ Ἀνδρόνικος γι' αὐτὸ καὶ τοιχοκόλλησε στίς

ἐκκλησίες διαταγή, πού ἀπαγόρευε στοὺς πολίτες νὰ καταφεύγουν ἐκεῖ καὶ στοὺς παπάδες νὰ τοὺς δέχονται μέσα.

Ἀπελπισμένος πιά ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάστηκε νὰ ἀφορίσῃ τὸν Ἀνδρόνικο καὶ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἄμα ἔμαθαν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν ἀφορισμὸ αὐτό, ἔπαψαν τὸν Ἀνδρόνικο ἀπὸ τὴ θέση του καὶ τὸν τιμώρησαν αὐστηρότατα. Τόσο αὐστηρά, ὥστε ὁ ἴδιος ὁ Συνέσιος τὸν λυπήθηκε κι ἔγραψε στὸν αὐτοκράτορα νὰ μετριάσῃ τὴν ποινὴ του.

Σὲ λίγο ὅμως παρουσιάστηκε ἄλλος ἐχθρός, πολὺ χειρότερος. Βάρβαρες φυλὲς ἀπ'τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἦρθαν νὰ κυριέψουν τὴν Πτολεμαΐδα. Ὁ Διοικητὴς ἦταν τόσο ἐλεεινός, ὥστε μάζεψε τοὺς θησαυρούς, πού εἶχε ἀρπάξει ἐδῶ κι ἐκεῖ, τοὺς ἔβαλε σὲ δυὸ καράβια, μπῆκε αὐτὸς μέσα στὸ ἓνα καὶ περίμενε νὰ ἰδῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Μεγάλη ἦταν ἡ ὀργὴ τοῦ Συνέσιου γιὰ τὴ διαγωγὴ αὐτῆ τοῦ διοικητῆ. «Ἀντὶ νὰ κάθεται κοντὰ στὴν πολεμίστρα τοῦ κάστρου — ἔγραφε σ'ἓνα γράμμα του — κάθεται κοντὰ στὸ κουπί».

Ὁ γενναῖος ἐπίσκοπος μ'ἓνα καλὸ ἄλογο ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζε στὰ περίχωρα τῆς Πτολεμαΐδας, γιὰ νὰ μαθαίνει τίς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν καὶ τὴ νύχτα, γιὰ νὰ κοιμοῦνται οἱ κάτοικοι μ'ἐμπιστοσύνη, ἔπαιρνε μερικὰ παληκάρια καὶ γύριζε γύρω γύρω στὸ λόφο, πού ἦταν χτισμένη ἡ πολιτεία.

Οἱ ἐπιδρομὲς ὅμως τῶν βαρβάρων γίνονταν συχνότερες κι οἱ κάτοικοι ὑπόφεραν πολὺ. Ἀρχίζαν λίγο

λίγο νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους. Θὰ προτιμοῦσαν ν'ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ διοικητῆ. Οἱ ἐχθροὶ εἶχαν ζώσει τὴν πόλη κι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή μποροῦσαν νὰ τὴν κυριέψουν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Συνέσιου πλημμύρισε ἀπὸ πόνου καὶ λύπη. Κάλεσε τὸν κόσμον στὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας. Κι αὐτὸς παρουσιάστηκε στὴν ἐξώπορτα, ντυμένος τὰ χρυσὰ του ἄμφια καὶ πνιγμένος στὰ δάκρυα.

Ἐρριξε μιὰ ματιὰ σ'ὅλη τὴν πόλη καὶ φώναξε:

— Ἀλίμονο στὴν Κυρήνη μου! Ἀλίμονο στὴν Πτολεμαΐδα μου, ποὺ ἔγινε ὁ τελευταῖος τῆς παπάς! Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω ὅπως θέλω. Τὰ δάκρυά μου δένουν τὴ γλῶσσα μου.

Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγωμε μὲ τὰ καράβια; Καλὰ, νὰ φύγωμε!

Τὸ καταλαβαίνω, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡσυχάσετε. Θέλω νὰ βρῆτε πιά ἡσυχὸ ὕπνο. Ὡς πότε νὰ καθόμαστε στὶς πολεμίστρες τοῦ κάστρου; Ὡς πότε νὰ ἀγρυπνοῦμε τὴ νύχτα γυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ; Ὡς πότε νὰ ξυπνᾶμε ξαφνικά, ἰδρωμένοι ἀπ'τὸ φόβο μας;

Στὰ νησιὰ θὰ γλιτώσετε ἀπ'ὅλα αὐτά. Τὰ καράβια εἶν'έτοιμα. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ μείνω στὸν τόπο μου. Θὰ μείνω στὸν τάφο τῶν γονέων μου. Θὰ μείνω στὴν ἐκκλησίᾳ μου. Θ'ἀγκαλιάσω τὶς κολόνες, ποὺ στηρίζουν τὴν Ἀγία Τράπεζα. Ἐκεῖ θὰ μείνω καὶ ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Κι ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφίση νὰ μολυνθῇ ὁ βωμὸς του μὲ τὸ αἷμα ἑνὸς παπᾶ. Ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ οὔτε τὴν πατρίδα μου νὰ σκλαβωθῇ, οὔτε τὶς ἐκκλησίες μου νὰ μολυν-

θοῦν ἀπ' τοὺς βαρβάρους. Ἄς συχωρεθοῦμε ζωντανοί.
Πηγαίνετε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ! Τὰ καράβια σᾶς
καρτεροῦν.

Κανένας δὲν ἔφυγε, παιδιὰ μου, εἶπε συγκινημένος
ὁ παπὰ Θύμιος. Μὲ καινούργιο θάρρος ἔτρεξαν ὅλοι
στὸ κάστρο κι ἡ Πτολεμαΐδα σώθηκε. Μὴν ξεχνᾶτε
ποτέ, παιδιὰ μου, τὸν ἐπίσκοπο Συνέσιο.

Δ. Κοντογιάννη

ΤΟ ΠΑΛΗΚΑΡΙ ΤΟΥ ΔΕΡΒΕΝΙΟΥ

Γύριζα μιὰ μέρα στοὺς δρόμους τοῦ δροσόλουστου
Δερβενιοῦ, πού, σὰν κυνηγημένο ἀπ' τὰ κύματα τοῦ
Κορινθιακοῦ, ρίζωσε ἐκεῖ στὴν πλαγιά τοῦ βράχου,
ὅπως μαζεύονται τὰ φοβισμένα πουλάκια κοντὰ στὴ
στοργικὴ μανούλα τους.

Στὴ μικρὴ πλατεῖα του, τὴν ἀπεριποίητη, εἶναι τὸ
λευκὸ ἡρῶο τῶν σκοτωμένων στὸν πόλεμο παιδιῶν
τοῦ Δερβενιοῦ.

Πόσο ξαφνιάστηκα διαβάζοντας στὸ θλιβερὸ πρῶτο
τιμητικὸ κατάλογο καὶ τ' ὄνομα πολυαγαπημένου μου
φίλου: «Μῆτσος Δάλλας, ἀνθυπολοχαγός».

Ἄμοιρε φίλε! Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔμαθαν ἀκόμα πῶς
νὰ λατρεύουν τοὺς νεκροὺς καὶ τοποθετοῦν τὰ ἄσπιλα
μνήματά τους δίπλα στὸ θόρυβο καὶ τὴν τύρβη
τοῦ παζαριοῦ.

Τὰ μάτια μου βούρκωσαν, μὰ θάταν ἀσέβεια στὴ
μνήμη σου καὶ στὴν ἀγάπη μου, ἂν ἔσκυβα ἐκεῖ, νὰ
κλάψω τὸν ἀξέχαστο φίλο, νὰ θερμάνω μὲ τὰ φλο-
γερά μου δάκρυα τὸ ψυχρὸ μάρμαρο τοῦ τάφου σου!

Ἐκρυψα ἀπ' ὅλους τὸ σπαραγμὸ τῆς πονεμένης

μου ψυχῆς κι ὅταν ἔφτασα στὸ πέτρινο γεφύρι, στά-
θηκα τάχα γιὰ νὰ ξεκουραστώ. Ἡ συντροφιά μου
ἐξακολουθοῦσε τὶς κουβέντες της κι ἐγὼ ξετύλιγα στὰ
ἄδυτα τῆς ψυχῆς μου τὸ μνημόσυνο τῶν περασμέ-
νων...

Θυμᾶσαι, εὐγενικὲ νεκρέ, τὴν πρώτη γνωριμία μας;
Πέρα ἐκεῖ στὸ θρυλικὸ Μεσολόγγι, μέσα στὸ Ἡρῶο
τῶν παληκαριῶν τοῦ εἰκοσιένα, δώσαμε γιὰ πρώτη
φορὰ χέρι φιλικό.

Ἦταν Ὀχτώβρης τοῦ 1912. Ἡ μοῖρα εἶχε σημάνει
τὴν ὥρα τοῦ λυτρωμοῦ σκλαβωμένων ἀδερφιῶν. Καὶ
σὲ λίγες μέρες ξεκινήσαμε γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι
τοῦ τουφεκιῦ.

Θυμᾶσαι μὲ τί λαχτάρια φιλήσαμε τὸ χῶμα τῆς
Μελούνας; Θυμᾶσαι τὸ πρῶτο λάφυρο; Ἕνα τούρκικο
ἔγγραφο, κολλημένο στὸν τούρκικο σταθμό, τὸ μοι-
ραστήκαμε σὰν ἀδέρφια καὶ τὸ φυλάξαμε στὸν κόρ-
φο μας.

Πετώντας ἀπὸ βουνὰ σὲ λαγκάδια κι ἀπὸ λαγκάδια
σὲ βουνά, βρεθήκαμε ἓνα πρωὶ κοντὰ στὸ Βέρμιο. Ἔ-
πρεπε, περπατώντας ὅλημερις νηστικοί, ν'ἀνεβοῦμε
στὴν ψηλότερη κορφή του, γιὰ νὰ πέσωμε στὴ Βέρ-
ροια. Ἐκεῖ, στὶς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ, βρῆκα τὰ πρῶτα-
φθινοπωρινὰ λουλούδια, τὰ σεμνὰ καὶ συμπαθητικὰ
κυκλάμινα. Μάζεψα δυὸ μπουκέτα. Τὸ ἓνα ἔτρεξα καὶ
τὸ χάρισα σὲ σένα, ἀγαπημένε μου.

Σὲ μάλωνα συχνά, χρυσέ μου φίλε, γιατί δὲν ἔγραφες
στοὺς δικούς σου. Καὶ σύ, ἀνικανοποίητος ἀκόμα ἀπὸ

τῇ δράσει τῆς Μεραρχίας μας, μούλεγες μέ πικρὸ χαμόγελο:

—Τί θέλεις νὰ γράψω; Νὰ γράψω πὼς ἀνήκομε στὴν ἄκαπνη Μεραρχία;

Κι ἐκεῖ, στὸν πλατὺ κάμπο τῆς Βέρροιας, σπρωγμένος ἀπὸ κάποιο κακὸ προαίσθημα, ἔγραψες τὸ πρῶτο καὶ στερνὸ γράμμα στὴ μανούλα σου κι ἔβαλες μέσα καὶ τὰ φτωχὰ μου λουλούδια.

Μούκαμες καὶ μιὰ ἀπιστία, ἀξέχαστε φίλε. Ἀπ'τὸ Μεσολόγγι ἀκόμα εἶχαμε συμφωνήσει νὰ μὴν ξυριστοῦμε ὅσο νὰ μποῦμε στὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχαμε κανονίσει νὰ πανηγυρίσωμε ἐκεῖ καὶ τὴν ὀνομαστικὴ μας γιορτὴ. Καὶ ξαφνικά, γυρίζοντας ἀπὸ τὴ Βέρροια στὸν κάμπο, σὲ βρῆκα καθισμένο στὸ πρόχειρο κουρεῖο τοῦ λόχου μας. Κι ὅταν παραπονέθηκα γιὰ τὴν παρασπονδία σου, κούνησες τὸ κεφάλι καὶ χαμογελώνοντας μοῦ εἶπες:

—Ξέχασες πὼς θάχωμε πολύνεκρη μάχη στὸν Ἀξιό; Ξέχασες πὼς οἱ πρόγονοί μας στολίζονταν πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μάχη;

Ἀλίμονο!... Ἐτοιμαζόσουν πραγματικά, γενναῖο παιδί, γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι κι ἡ μεγάλη ψυχὴ σου δὲ γελάστηκε...

Θυμᾶσαι, τίμιε στρατιώτη, τί ἔγινε λίγες στιγμὲς πρὶν μποῦμε στὴ μάχη τῶν Γιαννιτσῶν;

Τὸ λιανοτούφεκο σκόρπιζε παντοῦ τὸ μονότονο τραγούδι του. Τὸ κανόνι τάραζε τὸν τόπο γύρω μας. Ἕνας λόχος μπροστά μας ὥριζε τοὺς στρατιῶτες, ποὺ θὰ μάζευαν τοὺς τραυματίες. Σὲ σταμάτησα καὶ

Ἄ Ο Μωριάς, Ἀναγνωστὴς Ε' Δημοτ. Δ. Ι. Κοντογιάννη, Ἔκδ. Α' 7

σοῦ εἶπα νὰ κάνωμε κι ἐμεῖς τὸ ἴδιο. Καὶ πάλι χαμογέλασες καὶ μοῦ εἶπες:

—“Ἀς ἔχωμε ἐπὶ τέλους κι ἐμεῖς τραυματίες καὶ δὲ θὰ πᾶνε χαμένοι!....

”Ατυχο παιδί! Δὲν ἔπρεπε νὰ σ’ἀκούσω. Ἀποδείχτηκε πολὺ γρήγορα πὼς εἶχαμε τραυματίες καὶ πῆγαν χαμένοι.

”Ὅταν τῇ δεύτερῃ μέρᾳ τῆς μάχης ὁ λοχαγὸς μας —εἴμαστε ἀπόμερα ἀπὸ σένα καὶ δὲ βλέπομαστε — με πλησίασε κατακίτρινος καὶ μοῦ λέει μυστικά, πὼς πληγώθηκε πολεμώντας ὀλόρθος, σὰν ἐφιάλτης ὀρθώθηκε μπροστά μου ἡ σκέψη, πὼς δὲν εἶχαμε τραυματιοφορεῖς.

Κι ἄργὰ πολὺ, ὅταν τελείωσε ἡ μάχη καὶ μὲ μιὰ ἔφοδο βρεθήκαμε, ὅσοι ζήσαμε, στὸν ἀπέναντι λόφο ἓνας λοχαγὸς τοῦ ἐπιτελείου περνώντας ἀπὸ κεῖ καβάλα, μᾶς εἶπε πὼς σὲ βρῆκαν κάτι πυροβολητὲς ἔρημο, μὲ δυὸ βαριὲς λαβωματιῖς καὶ μουσκεμένο ἀπὸ τὴ βροχὴ σὲ πῆγαν στὰ Γιαννιτσά.

Καὶ στὸ νοσοκομεῖο τῶν Γιαννιτσῶν, ἀξέχαστο παληκάρι τοῦ Δερβενιοῦ, σοῦ ἔδωσα τὴν ἄλλῃ μέρᾳ τὸ στερνὸ φιλί.

Δ. Κοντογιάννη

Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ ΤΟΥ ΜΩΡΙΑ

Τὸν περασμένο Μάη ἡ μεγαλύτερη τάξη ἑνὸς δημοτικοῦ σχολείου τῆς Κορίνθου ἔκαμε μὲ τὸ σιδηρόδρομο τὸ γύρο τοῦ Μωριᾶ. Στὴν ἐπιστροφή ἄρχισαν τὰ παιδιὰ νὰ γράφουν τὶς ἐντυπώσεις τους ἀπ'τὸ ταξίδι.

Σὲ μιὰ ἔκθεση ὁ Δάσκαλος ἔδωσε τὸ ἐξῆς θέμα:

«Ποιό μέρος τοῦ Μωριᾶ σᾶς ἄρεσε περισσότερο καὶ γιατί;»

Στὸ ἐπόμενο μάθημα διαβάστηκαν μερικὲς ἐκθέσεις. Ἐνας μαθητὴς ἔγραφε:

«Ἀπ'ὅλο τὸ Μωριὰ μοῦ ἄρεσε πιὸ πολὺ ὁ κάμπος τῆς Μεσσηνίας. Σ'ὅλους τοὺς ἄλλους βλέπαμε ἀνάμεσα στὶς σταφίδες καὶ τ'ἀμπέλια νὰ ὑπάρχουν διασκορπισμένες ἀχλαδιές, συκιές, πορτοκαλιές. Ἀλλὰ μόνο στὴ Μεσσηνία εἶδαμε νὰ καλλιεργοῦνται χωριστὰ δάση ὁλόκληρα ἀπὸ συκιές, ἐλιές, πορτοκαλιές, λεμονιές καὶ μουριές. Τὸ τραῖνο περνάει μιὰ ὁλόκληρη ὥρα ἀνάμεσα σὲ τέτοια περιβόλια.

Ὁ Δάσκαλος ἐρωτᾷ:

—Νὰ εἶναι καλύτερος τάχα αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς καλλιέργειας;

—Βέβαια, κύριε. Ἄν τύχη καμιὰ χρονιὰ νὰ χαλάσουν οἱ σταφίδες ἢ τ'ἀμπέλια, θὰ πετύχουν τὰ πορτοκάλια, τὰ σῦκα, οἱ ἐλιές. Ἄν τύχη καὶ χαλάση κανένα εἶδος ἀπ'αὐτά, θὰ πετύχουν τὰ ἄλλα, θὰ πετύχουν οἱ μουριές· ἀπ'αὐτὲς τρέφονται τὰ μεταξο-

σκούληκα, ἀπ'τὸ μετάξι τους γίνονται τὰ ὠραῖα καλαματιανὰ μεταξωτά.

Μ'αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ τόπος αὐτὸς ἔχει καὶ ποικιλία παραγωγῆς καὶ δὲ δυστυχεῖ ποτέ, ἐνῶ στὶς ἄλλες ἐπαρχίες, ποὺ καλλιεργεῖται ἀποκλειστικὰ ἡ σταφίδα ἢ ὁ καπνὸς ἢ τὰ σιτηρά, ἂν χαλάσῃ ἡ μοναδικὴ καλλιέργεια, θὰ δυστυχήσῃ ὁ κόσμος.

Δάσκαλος:—Πολὺ καλὰ, παιδιὰ. Εἶπατε πρὶν γιὰ καλαματιανὰ μεταξωτά· ξαίρετε τίποτε ἄλλο Καλαματιανό;

Παιδιὰ:—Τὰ σῦκα, κύριε. Τὰ καλαματιανὰ σῦκα, ποὺ στέλλονται ἀρμάθες παντοῦ καὶ τρῶμε τὸ χειμῶνα μὲ καρύδια.

Δάσκαλος:—Τί ἄλλο σᾶς ἔκαμε ἐντύπωση;

Παιδιὰ:—Ἡ ἐμπορικὴ κίνηση τῶν Καλαμῶν καὶ τὰ ἐργαστήσια τὰ πολλὰ, ἀνάλογα μὲ τὸν πληθυσμὸ τῆς. Ἀπὸ τὴν Πάτρα εἶχαν μεγαλύτερη κίνηση αἱ Καλάμαι.

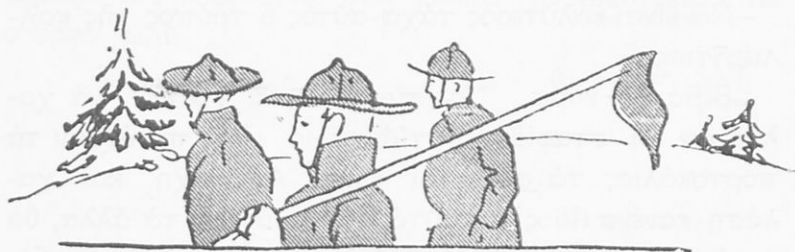
Δάσκαλος:—Μήπως θυμᾶστε πῶς ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι τὴν πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας;

Παιδιὰ:—Μ α κ α ρ ί α, κύριε.

Δάσκαλος:—Πῶς θὰ σᾶς ἄρεσε νὰ τὴν ποῦμε ἐμεῖς;

Παιδιὰ:—Ὁ παράδεισος τοῦ Μωριᾶ.

Δ. Κοντογιάννη

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΚΟΠΟΥ

Ὁ Γιαννάκης δὲν ἦταν πραγματικὸς πρόσκοπος· ἀλλὰ δὲν ἔφταιγε ὁ φτωχὸς γι' αὐτό. Ἦταν μόνον ἐν- νιάμιση χρονῶν. Αὐτὸ θὰ εἶπῃ πῶς ἔπρεπε νὰ περι- μένη δυόμιση χρόνια ἀκόμα ὅσο ν' ἀποχτήσῃ τὸ δικαί- ωμα νὰ γίνῃ πρόσκοπος.

Τοῦ φαίνονταν ἀτελείωτα τὰ δυόμιση αὐτὰ χρό- νια, ὅσο νὰ φορέσῃ στὴ ναυτικὴ μπλοῦζα του τὸ τ ὁ ξ ο, τὸ σ ἦ μ α τοῦ προσκόπου, ὅπως οἱ στρα- τιῶτες φοροῦν τὸ ἐθνόσημο στὸ καπέλο τους. Ὁ ξάδερφός του ὁ Γιῶργος ἦταν δεκάξι χρόνων, ἦταν πρώτης τάξεως πρόσκοπος κι εἶχε κερδίσει τὸ παρά- σημο, γιατί ἔσωσε ἓναν ἄνθρωπο ποὺ κιντύνεψε νὰ πνιγῇ στὸ ποτάμι.

Πολλὲς φορὲς ὁ Γιῶργος ἔπαιρνε τὸ Γιαννάκη καὶ σκαρφάλωναν στοὺς λόφους· ἐκεῖ τοῦ διηγόταν τὴ ζωὴ τῶν προσκόπων· τοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ διακρι- τικὸ σημάδι, γιὰ τὸν ὄρκο, γιὰ τὸ χαιρετισμό, γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ στρατοπέδου, γιὰ τὴν καθημερινὴ ὑπη- ρεσία τοῦ καθενός.

Ὁ Γιαννάκης βρῆκε πῶς ἦταν πολὺ νὰ περιμένῃ νὰ περάσουν τὰ δυόμιση χρόνια. Σὰν ἦρθε τὸ φθινόπωρο, σχεδίασε νὰ βάλῃ σ' ἐνέργεια τὸ σκοπὸ του καὶ νὰ γίνῃ μόνος του πρόσκοπος.

Μιὰ μέρα στάθηκε μπροστὰ στὸν καθρέφτη, σήκωσε τὴ δεξιὰ του παλάμη ἐμπρὸς καὶ εἶπε δυνατὰ τὸν ὄρκο τοῦ προσκόπου. Ἐπειτα κάρφωσε στὴ μπλοῦζα

του τὸ προσκοπικὸ σῆμα, ποὺ τὸ εἶχε φτιάξει μόνος του. Κι ἀπὸ τότε πίστευε πὼς ἦταν δεμένος μὲ ὄρκο, σὰν ἀληθινὸς πρόσκοπος.

Ἦταν τώρα δυὸ βδομάδες πρὶν ἀπ'τὰ Χριστογέννηα. Εἶχε γίνει μιὰ τρομερὴ χιονοθύελλα κι ὅλη ἡ πολιτεία ἀποκλείστηκε ἀπὸ τὸ χιόνι. Ἡ Δημαρχία ἔβγαλε μιὰ προκήρυξη ὅτι θάδινε καλὴ ἀμοιβὴ σὲ ὅποιους θὰ καθάριζαν τοὺς δρόμους ἀπ'τὸ χιόνι.

Ὁ Γιαννάκης σκέφτηκε νὰ πάρη τὸ φτυάρι του καὶ νὰ βοηθήσῃ ὅλο τὸ ἀπόγευμα στὸ καθάρισμα τῶν δρόμων ἀπ'τὸ χιόνι. Ἐλπιζε μὲ τὴν ἀμοιβὴ του νὰ κάμῃ ἀπὸ ἓνα Χριστουγεννιάτικο δῶρο στὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του. Εἶχε βάλει στὸ μάτι μιὰ γλάστρα μὲ ὠραῖο φυτὸ γιὰ τὴ μητέρα του κι ἓνα φανταχτερὸ λαιμοδέτη γιὰ τὸν πατέρα του. Τί καλὰ ποὺ ἦταν Σάββατο καὶ δὲν εἶχε μάθημα!

Ὅταν τὸ ρολόγι χτύπησε μία, ὁ Γιαννάκης πῆρε τὸ φτυάρι του καὶ βγῆκε ἀπ'τὸ σπίτι.

Στὴ γωνία βρίσκει ἓνα γεροντάκο.

—Καλὸ μου παιδί, τοῦ εἶπε· γιὰ νὰ κρατῆς τὸ φτυάρι στὰ χέρια, θὰ πῇ πὼς ἀνακατεύεσαι στὸ καθάρισμα τῶν δρόμων. Τὸ χιόνι μᾶς ἔχει κλείσει ὅλη τὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ μας. Κάθομαι ἐκεῖ ψηλά, ποὺ ξεχωρίζει ἓνα κυπαρίσσι. Θάθελες νὰ ρθῆς νὰ δουλέψῃς καὶ νὰ πάρῃς μιὰ καλὴ ἀμοιβή; Ἐγὼ θὰ εἶμαι ἐκεῖ στὶς πέντε παρὰ τέταρτο καὶ θὰ σὲ περιμένω. Τί λές;

—ὦ! θὰ εἶμαι στὸ σπίτι σας ἀκριβῶς στὶς πέντε

παρά τέταρτο. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Κι ἦταν ἐνθουσιασμένος, γιατί ἔτσι θὰ μπορούσε ν'ἀγοράση τὸ λαιμοδέτη, τὴ γλάστρα κι ἀκόμα κανένα κουτὶ μὲ γλυκά. Ὅσο νάρθη ἢ ὥρα πέντε παρά τέταρτο, θὰ δούλευε κάπου γιὰ λογαριασμὸ τῆς Δημαρχίας.

Ἀπ'τὴν ἀπέναντι γωνία ἐρχόταν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Γιαννάκη μιὰ κυρία βαστώντας μιὰ βαλίτσα, μιὰ τσάντα καὶ μιὰ ὀμπρέλα· φαινόταν κατάκοπη κι ἔτρεχε γιὰ νὰ φτάση στὴ στάση ἐνὸς αὐτοκινήτου συγκοινωνίας, πού ἐρχόταν ἀπ'τὴν ἀντίθετη μεριά τοῦ δρόμου.

—Στάσου! Στάσου! φώναξε ὁ Γιαννάκης στὸν ὁδηγό· ἀλλὰ τὸ αὐτοκίνητο ἦταν γεμάτο· σφύριξε κι ἔφυγε τρέχοντας.

—ὦ Θεέ μου! φώναξε λαχανιασμένη ἡ νέα κυρία, ἀφήνοντας τὴ βαλίτσα στὴ γῆ. Μοῦ ἔφυγε τὸ αὐτοκίνητο καὶ τὸ ἄλλο θὰ περάση μετὰ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας.

Κι ἦταν ἔτοιμη νὰ πέση κάτω ἀπ'τὴν πολλὴ κούραση.

Ὁ Γιαννάκης ἄπλωσε τὸ μικρὸ του χεράκι καὶ τὴν κράτησε.

—Σ'εὐχαριστῶ, καλὸ παιδί, εἶπε ἡ κυρία. Εἶμαι πολὺ κουρασμένη ἀπ'τὸ δρόμο κι ἀπ'τὶς βαριές αὐτὲς ἀποσκευές. Θάθελα νὰ καταφύγω ἐδῶ γύρω σὲ κανένα ζαχαροπλαστεῖο νὰ πιῶ κάτι ζεστό, ἂν ἔβρισκα ἓνα πιστὸν ἄνθρωπο νὰ τοῦ ἐμπιστευθῶ τὴ βαλίτσα μου.

Θὰ γυρίσω σύντομα, γιὰ νὰ μπῶ στὸ ἄλλο αὐτοκίνητο.

Καὶ κοίταξε γελαστὰ τὸ τίμιο πρόσωπο τοῦ Γιαννάκη.

—ὦ! μπορεῖτε νὰ ἐμπιστευθῆτε σὲ μένα τῇ βαλίτσα σας, κυρία, τῆς εἶπε.

Καὶ τοῦ φαινόταν πῶς ἄκουε τὸν προσκοπικὸ νόμο, ποὺ λέει: «Ἐνας πρόσκοπος πρέπει νὰ εἶναι εὐγενικὸς καὶ νὰ δίνει πάντα βοήθεια, καὶ μάλιστα σὲ πρόσωπα στενοχωρημένα».

—Καὶ θὰ μείνης, μικρὲ μου, ἐδῶ; τοῦ εἶπε ἡ κυρία. Καὶ δὲ θ' ἀφήσης κανένα ν' ἀγγίξη τῇ βαλίτσα; Ἐχω ὅλα τὰ Χριστουγεννιάτικα δῶρα μου ἐδῶ μέσα.

Ὁ Γιαννάκης ἔβαλε τὸ χέρι ἀπάνω στὸ σῆμα του καὶ μὲ μεγάλη σοβαρότητα ἔδωσε ρητὴ ὑπόσχεση γιὰ ὅλα αὐτά.

Τὴν ἔβλεπε νὰ περπατῇ ἀνήσυχα στὸ δρόμο καὶ νὰ στρίβη στὴ γωνία. Ἐπειτα ὁ Γιαννάκης κάθησε στὴν ἄκρη τῆς βαλίτσας μὲ τὸ φτυάρι στὰ πόδια του κι ἄρχισε νὰ συλλογιέται.

Ἦταν τέσσερις κι εἴκοσι δυὸ μὲ τὸ ρολόγι ἐνὸς διπλανοῦ μαγαζιοῦ· στὶς πέντε παρὰ τέταρτο ἔπρεπε νὰ βρεθῇ στὸ σπίτι μὲ τὸ κυπαρίσσι, ἀλλιῶς θάχανε τὴν ἀμοιβή του. Θάφτανε τάχα ἀκριβῶς στὴν ὥρα του;

Δυὸ χτύποι σήμαναν τὴ μισὴ ὥρα· πέρασαν ἔτσι ὀχτῶ λεπτά κι ἡ κυρία δὲν εἶχε γυρίσει. Ἀπὸ μακριὰ φάνηκε τὸ λεωφορεῖο· ἦρθε, ἔφυγε καὶ πουθενὰ δὲ φαινόταν ἡ κυρία. Κάτι θὰ τῆς εἶχε συμβῇ. Ἄν μπο-

ροῦσε νὰ πεταχτῇ ὡς τῇ γωνία νὰ τῇ βρῇ!
 Ἀλλὰ τῆς εἶχε ὑποσχεθῇ νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ
 τὴ βαλίτσα.

Σήμαναν τώρα πέντε παρὰ τέταρτο. Δὲ μπορούσε
 πιά νὰ σκεφτῇ γιὰ τὴ δουλιὰ του· κι εἶχε μόνο δέ-
 κα δραχμὲς στὸν κουμπαρά του γιὰ τὰ Χριστουγεν-
 νιάτικα δῶρα του.

Δάκρυα τοῦ ἦρθαν στὰ μάτια. Ἀμέσως ὅμως σκού-
 πισε τὰ δάκρυά του. Ἕνας πρόσκοπος ἐπιτρέπεται
 νὰ κλαίῃ; Ποτέ! Ἀλλὰ ἦταν παγωμένος κι ὀλομόνα-
 χος κι ἀπελπισμένος γιὰ τὴ δουλιὰ του! Δὲ σκέφτηκε
 ποτὲ πὼς ἓνας πρόσκοπος θὰ βρισκόταν σ'αὐτὴ τῇ
 θέσῃ.

Ἀξαφνα, πιὸ καθαρὰ ἀπ'τοὺς χτύπους τοῦ ρο-
 λογιοῦ, τοῦ φάνηκε ν'ἀκούη πάλι τὴ χαρούμενη φωνὴ
 τοῦ ξαδέρφου του ν'ἀπαγγέλλῃ τὸν προσκοπικὸ νό-
 μο: «Ἕνας πρόσκοπος εἶναι πάντα γενναῖος. Ἐχει
 θάρρος ν' ἀντιμετωπίζῃ τὸν κίνδυνο, χωρὶς νὰ φο-
 βᾶται».

Τότε ὁ Γιαννάκης ἐνίωσε πὼς δὲ θάφηνε τὴ θέσῃ
 του, ἀκόμα κι ἂν ἔπρεπε νὰ φυλάῃ ὅλη τὴ νύχτα.
 Ἀρχισε νὰ σφυρίζῃ κρατώντας τὸ χρόνο μὲ τὸ πόδι
 του καὶ περπατοῦσε ἀπάνω-κάτω, γιὰ νὰ ζεσταθῇ.

—Ἐ παιδί! περιμένεις νὰ πάρῃς ἀέρα; εἶπε μιὰ χον-
 τρὴ φωνή.

Ἕνας μεγαλόσωμος νέος, ποὺ τὸν εἶχε ἰδεῖ ὁ Γιαν-
 νάκης στὴν ἀπέναντι γωνία, ἐρχόταν καμαρώνοντας
 μ'ένα τσιγάρο στὸ στόμα.

—Τί ἔχεις ἐδῶ μέσα; Χρυσάφι ἢ μαργαριτάρι; Καὶ ἔδωσε μιὰ κλωτσίᾳ στὴ βαλίτσα.

—Ἔλα! πρόσθεσε στραβοκοιτάζοντας· θὰ κοιτάξω ἐγὼ γιὰ τὴ βαλίτσα· ἐσύ θὰ πᾶς νὰ πάρης μιὰ σακουλίτσα καραμέλες.

Καὶ τοῦ πρότεινε ἓνα δίδραχμο.

—ὦ, ὄχι! σᾶς εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπε μὲ περηφάνεια ὁ Γιαννάκης· καὶ κάθησε βιαστικὰ ἀπάνω στὴ βαλίτσα. Δὲ μπορῶ ν' ἀφήσω τὴ βαλίτσα σὲ κανέναν. Ὑποσχέθηκα στὴν κυρία της νὰ τὴ φυλάξω ὅσο νὰ γυρίσῃ. Εἶναι ὅλα τὰ Χριστουγεννιάτικα δῶρα της μέσα.

Τὰ πονηρὰ μάτια τοῦ νέου ζάρωσαν.

—Πῶς ἦταν, ρώτησε, τὸ ἐξωτερικὸ τῆς κυρίας, ποὺ εἶχε τὴ βαλίτσα;

—Φοροῦσε σκοῦρα φορέματα καὶ ἦταν ὁμορφὴ μὲ πολὺ λευκὸ πρόσωπο. Μήπως τὴν εἶδατε;

—Καλά, καλά, εἶπε ὁ νέος· ἐσφιγγε τὸ μπράτσο τοῦ Γιαννάκη. Εἶμαι φίλος τῆς κυρίας αὐτῆς καὶ θὰ χαρῶ πολὺ νὰ τῆς τὴν πᾶω ἐγώ. Νά, θὰ σοῦ δώσω καὶ τὸ φιλοδώρημά της.

—ὦ, ὄχι, κύριε! ἀποκρίθηκε ὁ Γιαννάκης· ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ ξάπλωσε πιὸ καλὰ τὸ σωματάκι του ἀπάνω στὴ βαλίτσα.

—ὦστε δὲ θέλεις; Καλά, θὰ ἰδῆς! ἐκραύγασε ὁ νέος· κι ἔρριξε μιὰ ματιὰ δεξιὰ κι ἀριστερά.

Μὲ τρόπο ἀκολούθησε τὴ ματιὰ του ὁ Γιαννάκης. Ἀλλὰ δὲν εἶδε πουθενὰ βοήθεια, παρὰ μόνο τὸ λεωφορεῖο μακριά, ποὺ μποροῦσε καὶ νὰ μὴ σταματήσῃ.

“Ω! ἂν ἐρχόταν κανένας!.... Ἄν ἦταν τουλάχιστο αὐτὸς μεγαλύτερος!...

Στὴν ἀγωνία του ἀπάνω ὁ Γιαννάκης νόμισε πὼς ἄκουσε καὶ πάλι τὴ φωνὴ τοῦ ξαδέρφου του νὰ λέη: «Ἕνας πρόσκοπος πρέπει νάχη τὸ θάρρος νὰ ὑπερασπίζεται τὸ δίκιο· νὰ μὴ λογαριάζη τις φοβέρες τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ μὴ τὸν νιάζη ἂν νικηθῇ».

Ὁ Γιαννάκης ἐτοίμασε τὴν ψυχὴ του γιὰ ὅ,τιδὴποτε κι ἂν ἤθελε συμβῇ. Καὶ δὲν ἄργησε τὸ κακό. Μ’ἓνα δυνατὸ τίναγμα καὶ μιὰ γερὴ γροθιά ἢ βαλίτσα ἦταν στὰ χέρια τοῦ λωποδύτη κι ὁ Γιαννάκης ξαπλώθηκε στὴ γῆ σαστισμένος. Ἦταν μαύρη στιγμή γιὰ τὸ γενναῖο προσκοπάκι. Ἐχασε τὰ πάντα· καὶ τί θάλεγε ἡ ἀγνωστη κυρία; Καὶ ὅμως ἀντιστάθηκε τόσο σκληρά!...

Κοντὰ του ἦταν τὸ πιστό του φτυάρι καὶ μποροῦσε νὰ ἐλπίσῃ κάποια βοήθεια. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως μ’ἓνα πῆδημα καὶ μιὰ βρισιά τὸ ἄρπαξε καὶ μὲ δύναμη τὸ πέταξε μακριὰ στὶς λάσπες.

Τὸ λεωφορεῖο ὅμως στάθηκε μπροστά τους καὶ κατέβηκε ἀπ’αὐτὸ ἓνας νέος χεροδύναμος, πού εἶδε τί συνέβη στὸ Γιαννάκη κι ἐρχόταν κατ’εὐθείαν σ’αὐτόν. Ὁ λωποδύτης φοβήθηκε κι ἔφυγε ἀμέσως στὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου χωρὶς τὴ βαλίτσα.

—Μπράβο! Μπράβο, μικρέ μου! Ἐμεινες ἐδῶ καὶ φύλαξες πιστά, ὅπως σοῦ εἶπε ἡ κυρία.

Ὁ νέος μιλοῦσε στὸ Γιαννάκη, πού εἶχε σηκωθῇ καὶ ξανακάθησε ἀπάνω στὴ βαλίτσα.

—“Α!...εἶσαι πολὺ γενναῖος πρόσκοπος!

Μὲ τὸν ἔπαινο αὐτὸ καὶ μὲ τὸ φιλικὸ χτύπημα στὸν ὦμο του ὁ Γιαννάκης ξέχασε μονομιᾶς τὰ βάσανά του· ξέχασε πὼς περίμενε τόσες ὥρες, πὼς ἔχασε τὴ δουλιά του, πὼς ξεπάγιασε, πὼς πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του ἀπ’τὸ χτύπημα...

—Τὰ χεῖλη σου εἶναι κάτασπρα, ἐξακολούθησε ὁ νέος μὲ φιλική φωνή. Τί ὥραῖα δέκα λεπτά, ποὺ θὰ βράδυνε ἡ κυρία!.... Δὲν εἶν’ἔτσι; Ἀλλὰ δὲν ὑπολόγιζε νὰ σὲ κάμη νὰ ὑποφέρης. Εἶναι ἀδερφή μου· ἐργάζεται σὲ μιὰ ἐπαρχία κι ἦρθε, χωρὶς νὰ μᾶς εἰδοποιήσῃ, γιὰ νὰ μᾶς κάμη Χριστουγεννιάτικη ἐκπληξη. Στὸ ζαχαροπλαστεῖο τῆς ἦρθε ζάλη ἀπ’τὴν κούραση καὶ μᾶς τὴν ἔφεραν στὸ σπῖτι ἀναίσθητη. Ἔλα! θὰ πάρω ἐγὼ τώρα τὴ βαλίτσα καὶ σὺ νὰ πᾶς στὸ σπῖτι σου· οἱ δικοί σου θ’ἀνησυχοῦν πολὺ.

Πόσο θὰ τὸ ἤθελε αὐτὸ κι ὁ Γιαννάκης!.... Ἀλλὰ εἶχε τὸ δικαίωμα;

—“Ὅχι!.... Δέ.... δέ.... δέ μπορῶ, τραύλισε. Ὑποσχέθηκα, βλέπετε, νὰ παραδώσω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴ βαλίτσα στὴν κυρία. Ἕνας πρόσκοπος πρέπει νὰ κρατήσῃ τὸ λόγο του.

—Πρόσκοπος;..... εἶπε ὁ νέος· μὰ σὺ δὲν εἶσαι ἀκόμα δώδεκα χρονῶν.

Τότε ὁ Γιαννάκης ἀναγκάστηκε νὰ τοῦ φανερῶσῃ τὸ μυστικὸ του. Τοῦ ἔδειξε τὸ σῆμα του, τοῦ εἶπε ποιὸς εἶναι, τοῦ μίλησε γιὰ τὸ Γιῶργο, τὸν ξάδερφό του καὶ γιὰ τὴν ταραχή του μ’ἐκεῖνον τὸν κακὸν ἄνθρωπο.

—Έλα, ἄς δώσωμε τὰ χέρια, ἀδερφε πρόσκοπε! εἶπε
 ὁ νέος κι ἄρπαξε μὲ δύναμη τὴ μικροσκοπικὴ παλάμη

τοῦ Γιαννάκη. Τώρα στάσου ἀπάνω στὴ βαλίτσα
 καὶ κοίτα ἐδῶ.

Κι ἄνοιξε τὸ πανωφόρι του κι ἔδειξε τὸ μανίκι τοῦ
 σακακιοῦ του.

Ὁ Γιαννάκης ἔμεινε μ'ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἦταν τὸ
 σῆμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν προσκόπων κι ἦταν αὐτὸ
 ἀρκετὴ ἐγγύηση πὼς ἦταν τίμιος καὶ πιστός.

Ὁ Γιαννάκης δὲ μπόρεσε νὰ εἰπῇ λέξη· ἔβγαλε τὸ λασπωμένο γάντι του κι ἔφερε στὸ μέτωπό του τὰ τρία δάχτυλα τοῦ χεριοῦ του γιὰ χαιρετισμό. Καὶ μὲ ἐμπιστοσύνη ἔβαλε στὰ χέρια τοῦ νέου τὴ βαλίτσα τῆς κυρίας.

—Εἶσαι ἓνας ἐξαίρετος, μικρὸς πρόσκοπος, τοῦ εἶπε, ὁ καλύτερος πρόσκοπος, ποὺ βλέπω. Ἄν εἶχα τὴ δύναμη, θὰ ἔσπρωχνα πίσω τὰ χρόνια σου, γιὰ νὰ μένης πάντα ἔτσι μικρός. Ἀλλὰ βλέπω ἔρχεται τὸ λεωφορεῖο. Θὰ ἔχης εἰδήσεις μας ἀργότερα. Τώρα καλὴ ἀντάμωση.

Χαίδεψε τὸ Γιαννάκη κι ἔφυγε.

Πρῶι-πρῶι τὰ Χριστούγεννα, στὸ σπίτι τοῦ Γιαννάκη ἔφτασε ἓνα γράμμα κι ἓνα δέμα γι' αὐτόν. Ἡ ἐπιγραφή καὶ τῶν δύο ἦταν γραμμένη ἀπ' τὸ ἴδιο χέρι. Τὸ δέμα εἶχε μέσα ἓνα ἐκλεκτὸ βιβλίο καὶ τὸ γράμμα ἔλεγε:

Ἀγαπημένε μου, χαρούμενε Χριστουγεννιάτικε πρόσκοπε.

Ναί, σ' ὠνόμασα ἔτσι, γιατί πέρασα χαρούμενα Χριστούγεννα καὶ θάθελα νὰ περάσης καὶ σὺ γιὰ τὴ γενναία ὑπεράσπιση τῆς πολýτιμης βαλίτσας μου. Λυπήθηκα πάρα πολὺ γιὰ ὅσα ὑπόφερες γιὰ τὸ χατήρι μου· ἀλλὰ εἶμαι εὐτυχισμένη, γιατί θὰ προσθέσω στὶς γνωριμίες μου ἓνα ἀκόμα πρόσκοπο, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ ἐντελῶς. Ἀλήθεια, ποτὲ δὲν ἦταν ἓνας ἀληθινὸς πρόσκοπος πιὸ πιστὸς στὸν ὄρκο του ἀπ' τὸ μικρὸ πρόσκοπο μὲ τὸ μυστικὸ του ὄρκο.

Ἐλπίζομε νὰ διασκεδάσετε μὲ τὸ βιβλίον, ποὺ ὁ ἀδερφός μου κι ἐγὼ σοῦ στέλνομε γιὰ μικρὸ δείγμα τῆς εὐγνωμοσύνης μας.

Μ'ἀφοσίωση
ἢ πολὺ ἐγκάρδια φίλη σου
Μαίρη Γεωργίου

—Τί καλὰ! ἔκαμε χαρούμενα ὁ Γιαννάκης γυρίζοντας τὰ μάτια του ἀπ'τὸ γράμμα στὸ βιβλίον κι ἀπ'τὸ βιβλίον στὸ γράμμα.

Ἀλλὰ κάθε πρόσκοπος ἔτσι ἔπρεπε νὰ φερθῇ. Δὲν εἶν'ἔτσι;

Ὁ πατέρας του καμάρωνε τὸν καινούργιον Χριστουγεννιάτικον λαιμοδέτην του καὶ χαμογελοῦσε κοιτάζοντας τὸ περήφανον πρόσωπον τοῦ Γιαννάκη.

—Κι ἐγὼ, παιδί μου, ἔλεγε, εἶμαι σύμφωνος πῶς ἔτσι ἔπρεπε νὰ φερθῇς. Καὶ τὰ μάτια του γεμάτα περηφάνεια κοίταζαν τὴ μητέρα του.

—«Ὁ μικρός μας χαρούμενος Χριστουγεννιάτικος πρόσκοπος!» πρόσθεσε κι αὐτὴ χαιδευτικά, βάζοντας στὸ παράθυρον τὴ γλάστρα μὲ τὸ ὁμορφόν φυτό.

Συχνὸ ὁ Γιαννάκης ἔκανε παζάρια γιὰ τὸ παραμικρὸ ψώνιον. Τώρα δὲν τὸν ἔμελε διόλου ποὺ ἄδειασε ἔντελως ὁ φτωχικὸς κουμπάρας του.

Δ. Κοντογιάννη

Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

—«Άγιος Βασίλης έρχεται από την Καισαρεία... »

Όλη ή γειτονιά άντηχοῦσε άπ' τὰ χαρμόσυνα Κά-
λαντα, πού τραγουδοῦσαν τὰ παιδάκια τήν παρα-
μονή τῆς πρωτοχρονιάς. Καί τὸ βράδυ, μαζεμένη γύρω
στό τζάκι, ή οἰκογένεια τοῦ παπᾶ Θύμιου, καμάρωνε
τὰ δῶρα, πού χάρισε ὁ ἕνας στόν ἄλλον, καί περίμενε
τήν ὥρα τῆς βασιλόπιτας.

Ὁ Γιώργος, μαθητής τῆς πέμτης τοῦ δημοτικοῦ
σχολείου, άπάνω κάτω έντεκα χρόνων, κρατοῦσε στά
χέρια του ἕνα χρυσοδεμένο βιβλίο, τὸ στριφογύριζε

ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς καὶ ξεφύλλιζε τὶς εἰκόνες τοῦ. Καὶ ἡ Μαρία, ἓνα χρόνο μικρότερη, κρατοῦσε καὶ χάιδευε καὶ καμάρωνε μιὰ πανώρια κούκλα.

Καὶ πάλι ἀντήχησαν στὴ γειτονιά οἱ χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν:

—“Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία...”

—Ποῦ εἶναι ἡ Καισαρεία, μπαμπά; ρώτησε ἡ Μαρία.

—Εἶναι πέρα, στὴν Ἀνατολή, παιδί μου. Μὰ τὴ λένε Καισάρεια κι ὄχι Καισαρεία.

—Καὶ γιατί τὰ παιδιὰ τὴ λένε ἔτσι;

—Γιατὶ ἔτσι ταιριάζει καλύτερα στοῦ τραγούδι τοῦς. Μήπως θέλετε νὰ σᾶς πῶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἁγίου Βασιλείου; Ἔτσι θὰ περάση κι ἡ ὥρα ὅσο νὰ κόψωμε τὴ βασιλόπιτα.

Χαρούμενα τὰ παιδιὰ τριγύρισαν τὸν παπὰ Θύμιο. Ἡ παπαδιά ἔριξε κι ἄλλα ξύλα στὴ φωτιά, ἔδωσε σ' ὅλους ἀπὸ ἓναν κουραμπιέ κι ὁ παπὰς ἀρχί- νησε τὴν ἱστορία.

—“Ὅπως σᾶς εἶπα καὶ πρωύτερα, ἡ Καισάρεια εἶναι βαθιὰ στὴν Ἀνατολή, σὲ μιὰ χώρα, ποὺ τὴ λένε Καππαδοκία. Ἐκεῖ γεννήθηκε ὁ Ἅγιος Βασίλειος 330 χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Οἱ γονεῖς του, ὅπως κι οἱ περισσότεροι πατριῶτες του, ἦταν εἰδωλολάτρες. Ἡ μητέρα του, ἡ Ἑμμέλεια, ἦταν μιὰ σπάνια γυναῖκα κι ἔδωσε στοῦ παιδί της πολὺ καλὴ ἀνατροφή. Πόσα χρωστοῦνε ὅλοι οἱ χριστιανοὶ στὴν καλὴ αὐτὴ μητέρα!...

Σὰ μεγάλωσε ὁ Βασίλειος, πῆγε στὴν Ἀθήνα νὰ

Ἔο Μωριάς, Ἀναγνωστικὸν Ἐ' Δημοτ. Δ. Ι. Κοντογιάννη. Ἔκδ. Α'.

8

σπουδάση κι ἐκεῖ γνωρίστηκε μὲ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο. Ἐγινε στὴν ἀρχὴ δικηγόρος. Στὴν πατρίδα του ἦταν καὶ δάσκαλος μερικὰ χρόνια. Ἀλλὰ οὔτε τὸ ἓνα, οὔτε τὸ ἄλλο ἐπάγγελμα τοῦ γέμιζε τὴν ψυχὴ.

Μὲ τὸ δυνατό του μυαλὸ εἶδε πὼς ἡ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἦταν καλύτερη ἀπ'τὴν παλιά. Ἐβλεπε κάθε μέρα νὰ κυνηγοῦν τοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς βασανίζουν. Ὁ αὐτοκράτορας ἦταν κι αὐτὸς εἰδωλολάτρης καὶ δὲν ἤθελε νὰ πληθαίνουν οἱ Χριστιανοί.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Βασιλείου δὲ μπορούσε νὰ ὑποφέρει τὶς ἀδικίες αὐτές. Σὲ ἡλικία 27 χρονῶν ἔγινε χριστιανός, μοίρασε ὅλη τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς καὶ ξεκίνησε νὰ γυρίσῃ κι ἄλλους τόπους, νὰ γνωρίσῃ κι ἄλλους χριστιανούς, ν'ἀγωνιστῇ κι αὐτὸς γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Θέλοντας νὰ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια του τὰ μέρη, ποὺ γεννήθηκε κι ἔζησε ὁ Χριστός, ταξίδεψε στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Παλαιστίνη. Στὴν Αἴγυπτο γνώρισε καὶ τὸν Ἅγιο Ἀντώνιο.

—Βλέπω στὰ μάτια σας, εἶπε στὰ παιδιὰ του, ὁ παπὰ Θύμιος ν'ἀναγαλλιάζῃ ἡ ψυχὴ σας ἀκούοντας τὰ ταξίδια αὐτά, σὰ νὰ τὰ ζηλεύετε. Μὰ λέτε πὼς ἦταν εὐχάριστα τὰ ταξίδια αὐτά; Ἐκείνον τὸν καιρὸ οὔτε σιδηρόδρομοι ἦταν, οὔτε ἀτμόπλοια, οὔτε αὐτοκίνητα. Μὴν ξεχνᾶτε πὼς οὔτε χρήματα εἶχε πιά ὁ Βασίλειος.

Μὴν ξεχνᾶτε καὶ πόσο κυνηγοῦσαν παντοῦ τοὺς Χριστιανούς· καὶ τότε θὰ καταλάβετε πόσο βασανισμένο ἦταν αὐτὸ τὸ μεγάλο ταξίδι τοῦ Βασιλείου.

Ἐνα ἄλλο ταξίδι ἔκαμε στὸν Πόντο, ὅπου εἶχε κι ἓνα

πατρικό χτήμα· αποφάσισε νὰ ζήσει κάμποσον καιρὸ στὴν ἐρημιά, μόνος του, σὰν καλόγερος. Διάλεξε μιὰ τοποθεσία ἡσυχὴ καὶ τερπνὴ κι ἀφωσιώθηκε στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ἀκοῦστε πῶς περιγράφει ὁ ἴδιος σ' ἓνα γράμμα του στὸ φίλο του Γρηγόριο, τὸν τόπο, ποὺ διάλεξε νὰ ζήσει:

«Ἀφοῦ ἀπελπίστηκα πιά ὅτι θὰ μ' ἀκολουθήσης, ζήτησα καταφύγιο ἐδῶ στὸν Πόντο. Καὶ ὁ Θεὸς μ' ὠδήγησε σ' ἓναν τόπο, ποὺ μ' εὐχαριστεῖ πάρα πολύ. Θυμᾶσαι καμιὰ φορά, ποὺ παίζοντας πλάθαμε μὲ τὴ φαντασία μας ὁμορφες τοποθεσίες; Τέτοιο εἶναι καὶ τὸ μέρος, ποὺ ζῶ σήμερα. Εἶναι ἓνα ψηλὸ βουνὸ σκεπασμένο ἀπὸ πυκνὸ δάσος. Ἐδῶ κι ἐκεῖ τρέχουν κρύα καὶ καταξάστερα νερά. Στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ εἶναι μιὰ πεδιάδα, ποὺ ποτίζεται ἄφθονα ἀπ' τὰ νερά αὐτά. Στὴν πεδιάδα αὐτὴ μόνον τοὺς ἔχουν φυτρώσει ὅλων τῶν λογίων τὰ δέντρα καὶ τόσο πυκνά, ποὺ καμιὰ φορὰ δυσκολεύεται κανένας νὰ περάσῃ. Μπροστὰ στὴν τοποθεσία αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτε τὸ νησι τῆς Καλυψῶς, ποὺ τόσο θαύμασε τὴν ὁμορφιά του ὁ Ὀδυσσεύς».

Πολλοὶ φίλοι του πήγαιναν νὰ τὸν ἰδοῦν στὴν ἐρημικὴ ζωὴ του! πῆγε κι ὁ Γρηγόριος, μὰ πολὺ λίγο ἔμεινε μαζί του, γιατί δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ ζωὴ τῆς ἐρημιᾶς.

Ἀλλὰ κι ὁ Βασίλειος ἀναγκάστηκε ν' ἀφήσῃ τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐξακολουθοῦσαν ἀγριώτεροι καὶ ἡ ἐξάπλωση τῆς νέας θρησκείας

ας τοῦ Χριστοῦ κινδύνευε νὰ σταματήσῃ. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς προστάτεψε μὲ φανατισμὸ τὴν εἰδωλολατρεία.

Γύρισε στὴν πατρίδα του ὁ Βασίλειος καὶ χειροτονήθηκε παπᾶς, τὸν ἴδιο σχεδὸν καιρὸ μὲ τὸ Γρηγόριο. Μὲ τὴ ρητορική του δύναμη ἔδωσε θάρρος στοὺς κατατρεγμένους Χριστιανοὺς καὶ μὲ τὴν ἀπλή καὶ φιλάνθρωπη ζωὴ του ἔδωσε τὸ καλύτερο παράδειγμα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. Καὶ ὅταν ἓνας μεγάλος λιμὸς ξαπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Καππαδοκία καὶ τὸν Πόντο, ὁ Βασίλειος, τρέχοντας παντοῦ, μάζευε βοηθήματα ἀπὸ τοὺς πλοῦσιους καὶ μοίραζε στοὺς φτωχοὺς καὶ παρηγοροῦσε τοὺς δυστυχισμένους θυσιάζοντας καὶ τὴ λίγη περιουσία, ποὺ τοῦ εἶχε ἀπομείνει.

Σὲ ἡλικία 40 χρονῶν, ὁ Βασίλειος ἔγινε Ἐπίσκοπος Καππαδοκίας κι ἔμεινε πάντα ὁ πατέρας τοῦ λαοῦ κι ὁ φίλος τῶν δυστυχισμένων. Φορῶντας πάντα τὸ ἴδιο ράσο καὶ τρώγοντας μόνο ψωμὶ καὶ χόρτα ἐξοικονομοῦσε ὅ,τι χρειαζόταν γιὰ τοὺς φτωχοὺς κι ἔχτισε στὴν Καισάρεια μεγάλο νοσοκομεῖο καὶ φτωχοκομεῖο. Κι ἔτσι ὅλος ὁ βίος του ἦταν ἓνα πολῦτιμο στήριγμα τῆς χριστιανοσύνης.

Ὁ νέος αὐτοκράτορας Οὐάλης—ἐχθρὸς κι αὐτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ—ἔστειλε στὴν Καισάρεια τὸν ἀξιωματικὸ Μόδεστο, γιὰ νὰ φοβίσῃ τὸ Βασίλειο καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ πάψῃ τὸ κήρυγμά του καὶ τὶς φιλανθρωπίες του.

Ἀτάραχος ἔμεινε ὁ Βασίλειος στὶς φοβέρες τοῦ ἀξιωματικοῦ.

πιὸ χαρούμενος ὁ μικρὸς Θεοφύλακτος, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ θάβλεπε τέτοια τελετή.

Ἡ μητέρα στόλισε τὰ παιδιὰ μὲ τὶς καλύτερες φορεσιές τους, φόρεσε κι ἡ ἴδια ἓνα ὀλομέταξο φόρεμα,

ἔρριξε ἀπὸ πάνω ἓνα βαρὺ πανωφόρι μὲ πολὺτιμα γουναρικά κι ὕστερα φώναξε τὸ Νικήτα, ποὺ λαμποκοποῦσε μὲ τὴ μεγάλη στολή του, κι ἀνέβηκαν σ' ἓνα ὠραῖο ἀμάξι μὲ δυὸ πανέμορφα ἀράπικα ἄλογα. Σὲ λίγο ἀκούονταν οἱ ρυθμικοὶ χτύποι τῶν ἀλόγων στὸ

λιθόστρωτο δρόμο καὶ τὸ ἀμάξι πέρασε μέσα ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι, ποὺ πήγαινε στὴν τελετή.

Ἀπὸ νωρὶς ἔχουν στολίσει τὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μὲ γιρλάντες ἀπὸ μύρτα καὶ δάφνες στολισμένες μὲ κοκκινόχρωμα χειμωνιάτικα τριαντάφυλλα. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες τοῦ Παλατιοῦ, ποὺ συχνότερα ἐκκλησιαζόταν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια.

Ἀνάβουν τ'ἀσημένια πολυκάντηλα καὶ ραντίζουν τὸ ναὸ μὲ ροδόσταμο.

Κοντεύει ἐννιὰ ἡ ὥρα κι ἀπ'ὅλους τοὺς δρόμους φτάνουν οἱ ἐπίσημοι μέσα σὲ πολυτελῆ φορεῖα.

Ἀλαφρὸ χιόνι ἔρχεται ἀπὸ τὸ Βόσπορο καὶ τὸ πλῆθος συμμαζεύεται κάτω ἀπ'τὶς μαρμαρένιες στοές, ποὺ εἶναι ὁλοτρόγυρα στὴν πλατεῖα τοῦ Παλατιοῦ· στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς πλατείας ὑψώνεται μεγάλοπρεπος ὁ ναὸς τῆς Ἀγιάς Σοφιάς.

Ἔρχονται κι οἱ ἀρχόντισσες μὲ μεγάλα παράξενα καπέλα σὰν πύργους. Σὲ πολλὰ στὴν κορφή κυματίζει μακρὺς ἀραχνοῦφαντος πέπλος. Τὰ φορέματα τῶν κυριῶν εἶναι στενόμακρα καὶ τὰ παπούτσια μεταξωτὰ μὲ ζωηροὺς χρωματισμούς.

Ὅταν ὅλα εἶναι ἔτοιμα, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Παλατιοῦ πλησιάζει καὶ μ'ἓνα ἀσημένιο κλειδὶ χτυπᾷ τρεῖς φορές σὲ μιὰ πόρτα τοῦ Παλατιοῦ· ἀπὸ μέσα περιμένει ὅλη ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια. Κατεβαίνουν ὅλοι μὲ τὴν ἀκολουθία τους στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὅπου διαβάζονται χίλιες εὐχές. Ἐπειτα μιὰ μεγαλόπρεπη λιτανεία μὲ λάβαρα, ἑξαπτέρυγα καὶ σταυροὺς ξεκινᾷ· οἱ αὐτοκράτορες ἀκολουθοῦν τὴν ἱερή

πομπή κι ἐπειδὴ χιονίζει, περνοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ λαμπροστολισμένη στοά.

Ἡ λιτανεία φτάνει στὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, ὅπου ἀρχίζουν νὰ ψέλνουν τὴ θεία λειτουργία· μόλις τελειώση ἡ λειτουργία, ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἀποχωρεῖ μὲ τὴν ἀκολουθία της κι ἀνεβαίνει στὴ λαμπρότερη αἴθουσα τοῦ Παλατιοῦ.

Στὴ μαρμάρινη σκάλα ἔχουν σταθῇ σὲ σειρὰ οἱ ἐπίσημοι. Οἱ πόρτες τῆς μεγάλης αἴθουσας εἶναι ἀσημένιες. Στὴ μέση λαμποκοπᾷ ἓνα χρυσὸ τραπέζι κι ἀπὸ πάνω κρέμεται ἓνα πολυκάντηλο καταστόλιστο μὲ πολύτιμα πετράδια. Καὶ στὴν ἀνατολικὴ γωνία τῆς αἴθουσας ὑψώνεται σὲ φυσικὸ μέγεθος τὸ ἄγαλμα τοῦ Χριστοῦ, καθισμένου στὸ θρόνο του.

Ἀξιωματικοὶ τοῦ Παλατιοῦ, κρατώντας ἀσημένια ραβδάκια, φροντίζουν γιὰ τὴν τάξη. Οἱ αὐτοκράτορες ἀνεβαίνουν καὶ κάθονται στοὺς χρυσοὺς θρόνους.

Ἐκεῖ πλησιάζουν οἱ ἐπίσημοι, προσκυνοῦν καὶ εὐχονται «πολλὰ καὶ καλὰ χρόνια». Ὁ καθένας ὀδηγεῖται στὸ προσκύνημα ἀπὸ δυὸ αὐλικούς, ποὺ τὸν κρατοῦν ἀπὸ τὶς μασχάλες.

Ἐπειτα οἱ ἐπίσημοι φεύγουν μὲ τὴ σειρὰ τοῦ βαθμοῦ τους. Κι ὅταν ἡ λαμπρὴ αἴθουσα μείνῃ μόνο μὲ τοὺς αὐλικούς, οἱ αὐτοκράτορες κατεβαίνουν ἀπὸ τοὺς θρόνους, βγάζουν τὰ στέμματα καὶ τὶς ὀλόχρυσες στολές τῆς τελετῆς καί, φορώντας νέα στολή, μπαίνουν στὰ ἰδιαίτερα δωμάτιά τους.

Πλ. Ροδοκανάκη

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

Ὁ Ἀνδρέας Συγγρός γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη στὰ 1830 ἀπὸ γονεῖς Χιῶτες, ποὺ εἶχαν φύγει στὴν Πόλη, ὕστερα ἀπ'τὴ φριχτὴ καταστροφὴ τῆς Χίου στὰ 1822.

Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθε στὴν Ἀνδρο, στὴ σχολὴ τοῦ ξακουσμένου δασκάλου Θεόφιλου Καίρη. Ἀργότερα συμπλήρωσε τὶς σπουδές του στὸ Γυμνάσιο τῆς Σύρας.

Ὁ πατέρας του ἤθελε νὰ τὸν σπουδάσει γιατρός, ὅπως ἦταν κι ἐκεῖνος. Ἀλλὰ ὁ Ἀνδρέας εἶχε ἀγάπη στὸ ἐμπόριο· γι'αὐτὸ ἔφυγε στὴν Πόλη, ὅπου μπῆκε ὑπάλληλος σ'ἓνα μεγάλο ἐμπορικὸ κατάστημα. Ἀλλὰ δὲν πέρασε ἀρκετὸς καιρὸς κι ὁ Συγγρός ἐγίνε συνέταιρος στὸ κατάστημα κι ἀπόχτησε σημαντικὴ περιουσία.

Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν ποῦμε πὼς ὁ Συγγρός πέρασε ὅλη τὴ ζωὴ του εὐεργετώντας ὅλους. Μ'ὅση εὐκολία κέρδιζε τὰ χρήματα καὶ πολλαπλασίαζε τὴν περιουσία του, μὲ τὴν ἴδια προθυμία τὰ χάριζε σὲ ἰδιῶτες, σὲ κοινότητες, σωματεῖα, συλλόγους καὶ στὴν κυβέρνηση τῆς πατρίδας του.

Στὰ 1887 ὁ Συγγρός ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἀθήνα. Κι ἀπὸ τότε κυρίως φάνηκαν οἱ μεγάλες του ἀρετές, ἡ φιλοπατρία του καὶ τὰ εὐγενικὰ του αἰσθήματα.

Ἐχτισε τὸ Δημοτικὸ Θέατρο τῶν Ἀθηνῶν, τὸ Μουσεῖο τῆς Ὀλυμπίας, τὸ Μουσεῖο τῶν Δελφῶν, τὸ Νοσο-

κομείο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ στὸ μεγαλύτερο μέρος του, τὶς Σωφρονιστικὲς φυλακὲς τῶν Ἀθηνῶν.

Ὅταν στὰ 1892 κήκεαν ὅλα τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ Συγγρὸς δαπάνησε μεγάλα ποσὰ καὶ τὰ ξανάχτισε.

Γιὰ τὶς εὐεργεσίες του αὐτὲς ἔγινε βουλευτὴς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σύρας καὶ θὰ γινόταν παντοτινὰ, ἂν δὲν ἔπαιρνε τὴν ἀπόφαση νὰ μὴν ἀνακατεύεται πιά στὴν πολιτικὴ.

Πέθανε στὶς 13 Φεβρουαρίου 1899. Μὲ τὴ διαθήκη του ἄφησε στὴ χήρα του Ἰφιγένεια μεγάλα ποσὰ, γιὰ νὰ τὰ χαρίσῃ σὲ διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Οἱ δωρεὲς αὐτὲς ὑπερβαίνουν τὰ διακόσια ἑκατομμύρια. Καὶ φρόντισε γιὰ ὅλους τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς του: Πῶς νὰ φωτίσῃ τοὺς ἀγράμματους, πῶς νὰ παρηγορήσῃ τοὺς λυπημένους, πῶς ν' ἀνακουφίσῃ τοὺς ἀσθενεῖς...

Δ. Κοντογιάννη

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ

Καθὼς θάχετε ἰδῇ ὅλοι σας, σὲ κάθε ἐργοστάσιο, σὲ κάθε βαπόρι, σὲ κάθε σιδηροδρομικὴ μηχανὴ ὑψώνεται μιὰ καί, πολλὲς φορές, περισσότερες καμινάδες. Στὶς βιομηχανικὲς πόλεις οἱ ψηλὲς αὐτὲς καμινάδες φαίνονται ἀπὸ μακριὰ σὰ δάσος καψαλισμένων δέντρων, ποὺ βγάζουν κατάμαυρο καὶ πυκνὸ καπνὸ.

Αὐτὸ γίνεται, γιατί σ' ὅλα τὰ ἐργοστάσια, γιὰ νὰ βράσουν τὸ νερό, νὰ γίνῃ ἀτμός, ποὺ θὰ κινήσῃ τὴ μηχανή, καίνε γαιάνθρακες σὲ τεράστιες ποσότητες.

Οί γαιάνθρακες βρίσκονται σὲ διάφορες χῶρες καὶ ἰδίως στὴν Ἀγγλία, στὰ βάθη τῆς γῆς. Χιλιάδες ἐργάτες δουλεύουν, γιὰ νὰ τοὺς βγάλουν ἀπὸ'κεῖ.

Ἄλλὰ ὥς πότε ἡ γῆ θὰ μᾶς δίνη γαιάνθρακες; Δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ τελειώσουν οἱ φυσικὲς ἀποθῆκες της;

Ὁ φόβος αὐτὸς ὑπάρχει καὶ παραὑπάρχει μάλιστα. Σήμερα στὴν Ἀγγλία ὑπάρχουν 200 χιλιάδες ἄεργοι γαιανθρακωρύχοι, γιατί οἱ γαιάνθρακες εἶναι λιγοστοὶ καὶ πολὺ βαθιὰ καὶ στοιχίζει πολὺ ἡ ἐξαγωγή τους. Καὶ γι'αὐτὸ ἀναγκάστηκαν νὰ σταματήσουν τὴν ἐργασία στὰ ἀνθρακωρυχεῖα τους.

Μπροστὰ στὸν κίνδυνο αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι μεταχειρίζονται ἄλλα καύσιμα ὑλικά: Βενζίνα, ἀκάθαρτο πετρέλαιο κι ἄλλα. Θὰ σᾶς φανῇ παράξενο ἂν σᾶς ποῦμε πῶς ἓνα ἀπ'τὰ ὑλικά αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ νερό. Ὅλοι θὰ ἔχετε κάποια ἰδέα ἀπὸ νερόμυλο. Ἐκεῖ τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ ἀπάνω στὴ φτερωτὴ τοῦ μύλου καὶ μὲ τὴ δύναμη, ποὺ τὴ χτυπᾷ, γυρίζει ἡ φτερωτὴ καὶ κάνει νὰ γυρίζη κι ἡ βαριὰ μυλόπετρα.

Αὐτὴ τὴ δύναμη τοῦ νεροῦ τὴ μεταχειρίζονται γιὰ τὴν παραγωγή ἡλεκτρισμοῦ. Καὶ τὸν ἡλεκτρισμὸ τὸν μεταχειρίζονται ὕστερα εἴτε γιὰ νὰ κινήσουν μηχανές, εἴτε γιὰ φωτισμό, εἴτε γιὰ θέρμανση.

Γιὰ νάχη ὅμως σημαντικὴ δύναμη τὸ νερό, πρέπει νὰ εἶναι ἄρκετὸ καὶ νὰ πέφτῃ ἀπὸ πολὺ ψηλά. Οἱ φυσικοὶ καταρράχτες τῶν ποταμῶν εἶναι πολύτιμοι γιὰ τὴ βιομηχανία. Ὅπου ὅμως δὲν ὑπάρχουν φυσικοὶ καταρράχτες, οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν τέτοιους τεχνητούς.

Ένα τέτοιο σπουδαίο έργο έγινε τὰ τελευταία χρόνια στὸ Γλαῦκο, ἓνα μικρὸ ποτάμι κοντὰ στὴν Πάτρα.

Ὁ Γλαῦκος πηγάζει ἀπ' τὸν Παναχαϊκὸ καὶ ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι πολὺ κατηφορικός. Γι' αὐτὸ τὰ νερά του κατεβαίνουν μὲ ὀρμή. Πρὶν φτάσῃ στὸν κάμπο στενεύει πολὺ σ' ἓνα μέρος. Στὸ μέρος αὐτὸ ἔχτισαν στερεὰ ἓνα ψηλὸ καὶ παχὺ τοῖχο. Ἔτσι ἔφραξαν τὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ νερά του σταματοῦν ἐκεῖ καὶ σχηματίζουν λίμνη.

Θὰ μπορούσαν στὴν κορφή τοῦ τοίχου ν' ἀνοίξουν μιὰ τρύπα καὶ νὰ πέφτῃ ἀπὸ κεῖ τὸ νερό. Ἀλλὰ οὔτε τὸ ὕψος ἦταν ἀρκετό, ὅσο χρειάζεται, οὔτε τὸ μέρος ἀπὸ κάτω ἦταν κατάλληλο γιὰ νὰ χτίσουν τὸ ἔργο-στάσιο τοῦ ἡλεκτρισμοῦ. Στὴ δεξιὰ λοιπὸν ὄχθη τρύπησαν τὸ βουνὸ κι ἔκαμαν μιὰ μεγάλη σήραγγα. Τὰ νερά, ἀκολουθώντας τὴ σήραγγα βγαίνουν σὲ ὁμαλὸ ἔδαφος καὶ μὲ σωλῆνες φτάνουν σὲ μιὰ ἄλλη προεξοχή τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ έγινε ἄλλη σήραγγα. Ἀπ' τὸ τέρμα τῆς δεύτερης σήραγγας τὰ νερά βγαίνουν σ' ἓνα ἀπόκρημνο μέρος κι ἀπὸ κεῖ πέφτουν στὸν κάμπο ἀπὸ ὕψος 150 μέτρα. Ἐκεῖ κάτω, στὸ μέρος αὐτό, χτίστηκε τὸ μεγάλο ἔργο-στάσιο τοῦ ἡλεκτρισμοῦ.

Μὲ τὴν τεράστια δύναμη τοῦ νεροῦ κινεῖται ἡ μηχανή, ποὺ παράγει μεγάλη ποσότητα ἡλεκτρισμοῦ. Καὶ μ' αὐτὴ φωτίζεται ὅλη ἡ Πάτρα καὶ τὰ προάστεια τῆς καὶ λειτουργοῦν οἱ μηχανές σὲ πολλὰ ἔργο-στάσια.

Στὸν τοῖχο τοῦ φράγματος ὑπάρχει μιὰ σιδερένια πόρτα, ποὺ ἀνοίγει καὶ κλείνει μὲ ἰδιαίτερα μηχανήματα. Ἄμα βρέχῃ καὶ περισσεύουν τὰ νερά καὶ δέ

χωροῦν ὅλα στὴ σήραγγα, ἀνοίγουν τὴ σιδερένια πόρτα καὶ φεύγουν τὰ περίσσια νερά.

Δ. Κοντογιάννη

Ο ΣΚΥΛΟΣ ΤΟΥ ΨΑΡΑ

Ὁ μπάρμπα Στέλιος, ὁ ψαράς, τράβηξε τὴ βάρκα του στὴν ἀκρογιαλιά, ἄπλωσε τὰ δίχτυα του νὰ στεγνώσουν, κι αὐτὲς μπάλωνε τὰ κουρέλια του καὶ ζέσταινε τὸ γέρικο κορμί του στὴ ζεστὴ λιακάδα τοῦ Μαρτιοῦ.

Ἦταν πολὺ φτωχὸς ὁ μπάρμπα Στέλιος. Τώρα τελευταῖα μάλιστα οἱ καιροὶ δὲν ἦταν καλοὶ γιὰ τὴ δουλιὰ του. Ὅπως ἔρριχνε τὰ δίχτυα, ἔτσι τάβγαζε οὔτε λέπι δὲν ἔπιαναν. Κι ὁ μπάρμπα Στέλιος μαζί μὲ τὸ σκύλο του, τὸν Ἀράπη, σχεδὸν πεινοῦσαν.

Δυὸ ἀδερφάκια, ὁ Ἀντρέας κι ἡ Μαρία, βγῆκαν νὰ περπατήσουν στὴν ἀκρογιαλιά. Ἡ ἡσυχὴ θάλασσα

λαμποκοποῦσε σὰν καθρέφτης· ἐδῶ κι ἐκεῖ βαρκοῦλες καὶ καϊκια στέκονταν ἀκίνητα, σὰ νὰ ἦταν φυτρωμένα στὴ θάλασσα. Κι ὁ μπάρμπα Στέλιος πέρα στὴν ἄλλη ἄκρη μπάλωνε τὰ κουρέλια του.

Ἄμα τὸν ζύγωσε ἡ Μαρία, τρέχει κοντά του, ἀνοίγει ἓνα μικρὸ πορτοφολάκι καὶ τοῦ δίνει ὅλες τὶς δραχμές, ποὺ εἶχε μέσα. Ὁ Ἀντρέας τὴν τραβοῦσε κρυφὰ ἀπ'τὸ φόρεμα καὶ τῆς ψιθύριζε:

—Μαρία, δὲν εἶναι ζητιάνος ὁ μπάρμπα Στέλιος.

Μὰ ἡ Μαρία δὲν ἔδωσε προσοχή.

—Πάρε, μπάρμπα Στέλιο, τοῦ λέει, καὶ μᾶς τὰ δίνεις ψάρια καμιά μέρα.

—Εὐχαριστῶ, καλὸ μου κορίτσι. Νάχης τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σὲ χαίρωνται οἱ γονιοὶ σου. Δὲ θὰ ξεχάσω τὸ δῶρο σου.

Κι ὁ κατσαρομάλλης ὁ Ἀράπης χαϊδευόταν στὰ πόδια τῆς Μαρίας, σὰ νὰ καταλάβαινε κι αὐτός, πῶς θάπαυε ἡ νηστεία του.

Τὰ δυὸ παιδιὰ ἐξακολούθησαν τὸ δρόμο τους. Ἐφτασαν σὲ κάτι βραχάκια καὶ μάζευαν κοχύλια. Γιὰ νὰ μὴ μαλώνουν στὸ μάζεμα, συμφώνησαν νὰ χωρίσουν, καὶ σὲ λίγη ὥρα ν'ἀνταμωθοῦν καὶ νὰ ἰδοῦν ποιὸς θάχη μαζέψει περισσότερα καὶ καλύτερα.

Ὁ Ἀντρέας, μὲ τὰ ὀλόξανθα μαλλιά του, ἔσκαβε στὰ βότσαλα κι ἔψαχνε γιὰ ἀχιβάδες καὶ κοχύλια. Πέρα στὸ λιμάνι, ξεχώριζε ἓνας ἀσπρομάλλης θαλασσινὸς ἀκουμπισμένος στὴν κουπαστὴ τοῦ караβιοῦ του· ἀγνάντευε τὸν Ἀντρέα στὴν ἀκρογιαλιὰ κοὶ ζήλευε τὴν παιδιάτικη ἀφροντισιά του. Καὶ κείνος

Ὁ Μωριάς, Ἀναγνωστικὸ Ε'. Δημοτ. Δ. Ι. Κοντογιάννη. *Εκδ. Α'. 9

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πάλι ζήλευε τὸ γέρο πὺν ταξίδευε συχνὰ σὲ μακρινὰς πολιτεῖες καὶ σὲ χῶρες ζηλευτές.

Ἡ Μαρία δὲ συλλογίστηκε πόσο γρήγορα περνοῦν οἱ ὥρες στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ πηδώντας ἐδῶ κι ἐκεῖ κάθησε κατακουρασμένη σ' ἓνα βράχο δίπλα σ' ἓνα μικρὸ κολπίσκο γεμάτο φύκια.

Ξαφνικὰ ἄκουσ' ἓνα θόρυβο κοντὰ της καὶ ταραχτήκε· γυρίζει καὶ βλέπει τὸν Ἀράπη νὰ πηδᾷ κάτω ἀπὸ ἓνα βράχο. Τῆς χαϊδεψε τὰ χέρια, γάβγισε κλασιάρικα κι ἄρχισε νὰ τὴν τραβᾷ ἀπ' τὸ φόρεμά της.

—Ὁ Ἀράπης θέλει νὰ φύγω ἀπὸ δῶ, εἶπε χαϊδεύοντάς τον.

Σηκώθηκε τότε ἀπ' τὸ βράχο καὶ ξεκίνησε νὰ πάη στὸ μέρος τοῦ Ἀντρέα.

Ἀλίμονο! δὲν ἦταν εὐκολο αὐτό! Στὰ μέρη, πὺν μὲ τόση εὐκολία κατέβαινε, ἦταν τώρα πολὺ δύσκολο νὰ σκαρφαλῶση. Εἶχε γίνει καὶ παλίρροια, τὰ νερὰ εἶχαν τραβηχτῇ καὶ γι' αὐτὸ οἱ πέτρες στὰ πόδια τοῦ βράχου ἦταν ὑγρὲς καὶ γλιστερὲς καὶ δὲ μπορούσε νὰ σταθῇ σ' αὐτές.

Τί νὰ ἔκανε ἡ φτωχὴ Μαρία; Θρηνοῦσε θλιβερὰ ἐκεῖ στὴν ἐρημιὰ, μὰ μόνο ὁ βράχος ἄκουε τὰ κλάματά της. Εἶχε σηκωθῇ κι ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα ἔκαναν δυνατώτερο θόρυβο ἀπ' αὐτήν. Ἴσως καὶ θὰ πνιγόταν πέφτοντας ἀπὸ καμιὰ πέτρα, χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Ἀράπη.

Αὐτὸς πήδησε σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα κι ἄρχισε τὸ δυνατό καὶ βραχνὸ γάβγισμά του, πὺν κι αὐτὰ τὰ κύματα δὲ μπορούσαν νὰ καταπνίξουν.

Όταν ο Άντρεας κουράστηκε να μαζεύει κοχύλια, πήγε να συναντήσει τη Μαρία. Μά δεν τη βρήκε πουθενά. Γύρισε στο σπίτι, αλλά δεν τη βρήκε ούτε εκεί.

Στο μεταξύ ο μπάρμπα Στέλιος άκουσε τις φωνές του Άραπη και γνώρισε άμέσως τη φωνή του. Φτάνει

στήν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ, κοιτάζει γύρω καὶ βλέπει κάτω τὴ Μαρία καὶ τὸν Ἀράπη.

Οὔτε αὐτὸς δὲν τόλμησε νὰ κατεβῇ στὸ βράχο. Ἐτρεξε στὴ βάρκα του, τὴν ἔρριξε στὴ θάλασσα καὶ κωπηλατώντας ὅσο μποροῦσε δυνατώτερα, ἔφτασε στὸ μικρὸ κολπίσκο.

Ὅταν ἔβγαλε τὴ Μαρία στὴν ἀκρογιαλιά, πού εἶχε πρωτύτερα τὴ βάρκα του ὁ μπάρμπα Στέλιος, βρῆκε ἐκεῖ τὴ μητέρα της καὶ τὸν Ἀντρέα νὰ κλαῖν ἀπὸ φόβο καὶ χαρά.

Ὁ γέρο ψαρὰς ἔβαλε τὴ Μαρία στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας της, διηγήθηκε τὴν πρωινὴ συνάντηση καὶ τὴν εὐεργεσία τῆς μικρούλας καὶ πρόσθεσε:

—Ἐβλεπα τὸν Ἀράπη νὰ τὴν κοιτάζῃ, ὅταν μὲ τόση καλοσύνη ἔβαζε στὸ χέρι μου τὶς δραχμές της, σὰ νὰ τῆς ἔλεγε: «Ὁ Ἀράπης θὰ εἶναι τώρα φίλος σου, μικρή μου». Καὶ νομίζω πὼς θὰ τὴν παρακολουθοῦσε ὅλη τὴν ἡμέρα, γιατί δὲν ἦρθε πιὰ κοντά μου.

Ἡ κυρία ζήτησε ν'ἀγοράσῃ τὸν Ἀράπη, ἀλλὰ ὁ μπάρμπα Στέλιος δὲν ἤθελε νὰ χωριστῇ ἀπ'τὸν ἀγαπημένο του.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια ὁ Ἀράπης ἦρθε μιὰ μέρα στὸ σπίτι τῆς Μαρίας.

Ἦταν πετσοὶ καὶ κόκαλο. Ἡ Μαρία τὸν γνώρισε ἀμέσως. Τὰ μάτια του ἦταν θλιμμένα, ὥστε εὐκολα μάθαινε κανένας ἀπ'αὐτὰ τὸ θάνατο τοῦ μπάρμπα Στέλιου. Κι οἱ δυὸ φίλοι δὲν ξαναχωρίστηκαν πιὰ.

Ἀγγλικό. Διασκευῇ

Δ. Κοντογιάννη

ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΧΑΡΤΙ

Ταξιδεύοντας με τὸ σιδηρόδρομο Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου, βρίσκομε λίγο πιὸ ἐδῶθε ἀπὸ τὴν Πάτρα τὸ Αἶγιο· εἶναι μιὰ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη στὴν παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ.

Σὰν φτάσωμε ἐκεῖ, θὰ παραξενευτοῦμε βλέποντας πῶς ἡ πόλη αὐτὴ εἶναι χτισμένη με περιέργο τρόπο. Κάτω στὴν παραλία εἶναι χτισμένος μόνο ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς κι οἱ ἀπέραντες σταφίδαποθῆκες, στὶς ὁποῖες γίνεται τὸ καθάρισμα κι ἡ συσκευὴ τῆς ἐκλεκτῆς σταφίδας τοῦ Αἰγίου, τῆς ἐκλεκτότερης ἑλληνικῆς σταφίδας. Σὰν τὸ μελίσσι βουίξει ἐκεῖ μέσα ἡ ἐργατιά τοὺς καλοκαιρινούς μῆνες. Ἄντρες, γυναῖκες, κορίτσια, παιδιὰ, καθαρίζουν τὴ σταφίδα, τὴν τοποθετοῦν σὲ κομπὰ κασονάκια, τὰ καρφώνουν, τὰ φορτώνουν σὲ καροτσάκια, τὰ φέρνουν στὶς μαοῦνες—μεγάλες βάρκες ἐπίτηδες καμωμένες γιὰ φορτία—τὰ ἀνεβάζουν με γερανούς στὰ βαπόρια καὶ τὰ στέλνουν σ' ὅλο τὸν κόσμο. Κι ὅλη αὐτὴ ἡ δουλιὰ γίνεται με τραγούδια, με χαρές, με βιασύνη, με λαχτάρια, γιὰ νὰ φτάση γλήγορα ἡ μαυρομάτα μας στοὺς ξένους τόπους καὶ νὰ μᾶς στείλῃ ἀπὸ κεῖ χρυσές, λαμποκοποῦσες λίρες.

Ἡ παραλία εἶναι στενὴ· στὸ βάθος της ὑψώνεται ἓνας μακρὺς κι ἀπότομος γκρεμὸς καὶ στὴν κορφή του ἀπλώνεται ὠραῖος κάμπος, ποὺ εἶναι χτισμένη ἡ πόλη. Τεράστιες σκάλες, μ' ἀμέτρητα σκαλοπάτια, συνδέ--

ουν τὴν πόλιν μὲ τὴν παραλία. Ὅποιος δὲ μπορεῖ ἢ δὲ θέλει ν' ἀνεβῇ τις σκάλες αὐτές, θὰ κάμῃ ἓνα μεγάλο γύρο γιὰ ν' ἀνεβῇ στὴν πόλιν εἴτε πεζὸς εἴτε μ' αὐτοκίνητο.

Στὴν ἄκρῃ τοῦ γκρεμοῦ εἶναι τοποθετημένα πυκνὰ καὶ στερεὰ κάγκελα γιὰ τὴν προστασία τοῦ κόσμου καὶ ιδίως τῶν παιδιῶν. Ἀπαράλλαχτα ὅπως κάνομε στὰ μπαλκόνια τῶν σπιτιῶν μας.

Καὶ τώρα φαντάζεστε τί ὠραῖο θέαμα ἔχει μπροστά του κανεὶς ἀπ' τὸν ἀπέραντο αὐτὸν ἐξώστη τοῦ Αἰγίου. Κάτω ἀπλώνεται ἀκύμαντος κι ὀλογάλανος ὁ Κορινθιακὸς καὶ πέρα μακριὰ ὑψώνονται τὰ ψηλὰ βουνὰ τῆς Ρούμελης. Ἀτμόπλοια κι ἰστιοφόρα δὲν παύουν νὰ διασχίζουν τὴ θάλασσα καὶ τὰ τραῖνα συχνὰ —πυκνὰ διακόπτουν τὴν ἡσυχία τοῦ κάμπου.

Εἶναι τώρα κάμποσα χρόνια, ποὺ κάτω στὴν ἀκρογιαλιά ἄρχισε νὰ χτίζεται ἓνα μεγάλο ἐργοστάσιο. Τὰ παιδιὰ ἔβλεπαν ἀπὸ ψηλὰ νὰ ὑψώνωνται ὀλοένα οἱ τοῖχοι καὶ σὲ λίγον καιρὸ ἡ καμινάδα τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς ἔστελνε στὸν οὐρανὸ σύννεφα ἀπὸ σταχτομαυρο καπνὸ. Καὶ μιὰ μέρα, ποὺ κατέβηκαν στὴν ἀκρογιαλιά περίπατο μὲ τὸ Δάσκαλό τους, εἶδαν ἑτοιμὴ μιὰ μεγάλη ἐπιγραφή: «Ἑ λ λ η ν ι κ ὸ χ α ρ τ ο π ο ι ε ῖ ο».

Τετράδια καὶ βιβλία πολλὰ εἶχαν περάσει ἀπ' τὰ χέρια τῶν παιδιῶν, μὰ ποτὲ δὲ συλλογίστηκαν πῶς νὰ γίνεται τάχα αὐτὸ τὸ χαρτί, ποὺ τόσο πολὺ χρησιμοποιοῦμε στὴ ζωὴ μας. Καὶ τώρα, στὸ ἀντίκρισμα

τῆς ἐπιγραφῆς, μιὰ μεγάλη περιέργεια πλημμύρισε τὴν ψυχὴ τους.

—Καταλαβαίνω παιδιά μου, τί θέλετε, τοὺς εἶπε ὁ Δάσκαλος. Θὰ παρακαλέσω μιὰ μέρα τὸ Διευθυντὴ νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ ἰδοῦμε τὸ ἐργοστάσιό του· ἀλλὰ τὸ πρῶτὶ θὰ σᾶς πῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ χαρτιοῦ, γιὰ νὰ ξαίρετε μερικὰ πράγματα ἀπὸ πρῖν.

Ὁ Δάσκαλος εἶδε τὰ παιδιά νὰ συνεννοοῦνται μεταξὺ τους· σὲ λιγάκι τὸν πλησιάζει ὁ πρόεδρος τῆς μαθητικῆς κοινότητος.

—Κύριε, τοῦ λέει, εἶναι νωρὶς ἀκόμα. Δὲν πᾶμε πέρα στὶς σταφίδες, νὰ καθήσωμε στὴν ἄμμουδιά, στὸ παραθάλασσο, καὶ νὰ μᾶς πῆτε τώρα γιὰ τὸ χαρτί;

—Πολὺ εὐχαρίστως, ἀπάντησε ὁ Δάσκαλος. Δὲν ἔλεγα ὅμως νὰ κουραστῆτε σήμερα τόσο πολὺ.

Δρόμο λοιπὸν γιὰ τὸ παραθάλασσο. Ὁ Δάσκαλος κάθησε στὸ χαμηλὸ κορμὸ μιᾶς γέρικης ἐλιᾶς καὶ τὰ παιδιά ξαπλώθηκαν γύρω του στὰ ὀλοκάθαρα χαλίκια.

—Ποιὸς καὶ πότε σοφίστηκε τὴν κατασκευὴ τοῦ χαρτιοῦ, δὲν ξαίρομε, εἶπε ὁ Δάσκαλος. Ἀλλὰ ἐδῶ καὶ δύομιση χιλιάδες χρόνια οἱ Αἰγύπτιοι ἔκαναν πιὰ χαρτὶ ἀπὸ πάπυρο, ἓνα φυτό, ποὺ φυτρώνει στὴν Αἴγυπτο. Τὸ πραγματικὸ ὅμως χαρτί, σὰν τὸ σημερινό, ἀλλὰ κατώτερης ποιότητος, λένε πῶς τὸ βρῆκαν οἱ Κινέζοι διακόσια χρόνια πρὸ Χριστοῦ. Ἀπὸ τοὺς Κινέζους ἔμαθαν νὰ κάνουν χαρτὶ οἱ γειτόνοι τους Ἰάπωνες, ἀπ'αὐτοὺς οἱ Τάταροι καὶ ἀπὸ κείνους οἱ Ἀραβες.

Οἱ Ἀραβες ἦσαν λαὸς πολιτισμένος, καταγινόταν πολὺ στὰ γράμματα καὶ μεταχειρίζοταν πολὺ χαρτί. Γι' αὐτὸ ἔχτισαν ἐργοστάσια χαρτιοῦ σ' ὅλους τοὺς τόπους, ποὺ εἶχαν στὴν κατοχὴ του. Καὶ εἶχαν τὸν παλιὸ καιρὸ πολλοὺς τόπους στὴν Ἀσία, τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη. Ἐξουσίαζαν ἀκόμα καὶ τὴν Παλαστίνη μὲ τὰ Ἱεροσόλυμα. Κι ὅταν οἱ Σταυροφόροι πῆγαν νὰ λευτερώσουν τοὺς Ἀγίους Τόπους ἀπ' τοὺς Τούρκους, εἶδαν πῶς γίνεται τὸ χαρτί· καὶ γυρίζοντας στὴν πατρίδα τους ἄρχισαν νὰ βγάζουν κι αὐμάθαμε στὴν Εὐρώπη τὴν τέχνη αὐτή.

Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ χαρτί; Σχίσετε ὅλοι σας ἓνα κομματάκι χαρτί καὶ κοιτάξτε προσεχτικὰ στὸ φῶς τὴν τοι' τέτοιο. Ἔτσι ἄκρη τῆς σχισμένης πλευρᾶς. Τί βλέπετε;

—Πολλὲς μικρὲς καὶ λεπτὲς τριχοῦλες, εἶπαν τὰ παιδιά.

—Ἐ λοιπόν, ἀπ' αὐτὲς τίς τριχοῦλες γίνεται τὸ χαρτί, ἐξακολούθησε ὁ Δάσκαλος.

Στὴν ἀρχὴ ἔκαναν χαρτί ἀπὸ καθαρὸ λινὸ ἢ καννάβι. Ἀλλὰ τὸ ὑλικὸ αὐτὸ στοίχιζε πολὺ κι ἔπρεπε νὰ βροῦν ἄλλο φτηνότερο· βρῆκαν πὼςμποροῦσαν νὰ μεταχειριστοῦν καὶ τὰ παλιὰ κουρέλια, ποὺ πετάμε. Τὰ κουρέλια αὐτὰ τὰ μαζεύουν στὶς πολιτεῖες καὶ τὰ χωριὰ καὶ τὰ πουλᾶν στὰ ἐργοστάσια τοῦ χαρτιοῦ. Ἐκεῖ τὰ χωρίζουν σὲ ποιότητες· κανναβένια, χασεδένια, χάρτινα, καθαρὰ, ἀκάθαρτα, χοντρά, λεπτὰ. Ἐπειτα ξηλώνουν τίς ραφές, κόβουν νὰ κουμπιά, καὶ τίς κόπιτσες κι ἀρχίζουν νὰ τὰ ἐργάζονται.

Μὲ μιὰ μηχανὴ κόβουν τὰ κουρέλια σὲ κομμάτια, πού τὸ καθένα νὰ μὴν εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ μιὰ πιθαμὴ. Τὰ κομμάτια αὐτὰ τὰ βάζουν ἀπάνω σὲ πλάκες μεγάλες καὶ τὰ κοπανᾶνε γιὰ νὰ φύγη ἡ σκόνη. Ἄμα μ'αὐτὸ τὸν τρόπο γίνονται λίγο καθαρώτερα, τὰ βράζουν σ'ένα μεγάλο καζάνι μὲ σόδα, ποτάσσα ἢ ἀσβέστη, γιὰ νὰ καθαρίσουν λίγο ἀπ'τὴν ἀκαθαρσία, πού ἔμεινε ἀπάνω τους.

Τὰ κοπανισμένα ὅμως καὶ πλυμένα κουρέλια εἶναι ἀκόμη ἀκάθαρτα, κίτρινα καὶ ἀρκετὰ μεγάλα.

Πρέπει λοιπὸν νὰ τ'ἀσπρίσουν καὶ νὰ τὰ κόψουν τόσο, ὥστε κάθε κομματάκι νὰ χωριστῇ στὶς κλωστές του καὶ κάθε κλωστή στὶς τριχοῦλες τῆς. Γι'αὐτὸ κόβουν τὰ κουρέλια σὲ ἰδιαίτερες μηχανές.

Οἱ μηχανές αὐτὲς ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓνα στενόμακρο καζάνι. Μέσα στὸ καζάνι γυρίζει ἓνας κύλιντρος ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ μακρουλὸ ψηστήρι τοῦ καφέ γυρίζει μέσα στὸ φουρνέλο τῆς κουζίνας, ἅμα καβουρδίζουμε καφέ. Ὁ κύλιντρος αὐτὸς πιάνει τὸ μισὸ μόνο μέρος τοῦ καζανιοῦ κι ἔχει ὀλόγουρά του πολλὰ λεπτὰ μαχαιράκια, σὰν τῆς κρεατομηχανῆς, πού κόβομε τὸν κιμά. Στὴ βάση πάλι τοῦ καζανιοῦ, ἀποκάτω ἀπ'τὸν κύλιντρο, εἶναι ἄλλα μαχαιράκια.

Στὸ ἀδειανὸ μέρος τοῦ καζανιοῦ ρίχνουν τὰ κουρέλια καὶ λίγο νερό. Μὲ τὴν περιστροφή τοῦ κυλίντρου τὰ κουρέλια παρασύρονται ἀνάμεσα στὰ μαχαιράκια καὶ κομματιάζονται. Μὲ τὴν πίεση βγαίνουν πάλι στὸ ἐλεύθερο μέρος τοῦ καζανιοῦ καὶ πάλι ξαναπερνοῦν ἀπὸ τὰ μαχαιράκια καὶ γίνονται πιὸ μικρά. Αὐτὸς ὁ χορὸς

τῶν κουρελιῶν γίνεται πολλές φορές ὅσο νὰ μεταβληθοῦν σὲ μιὰ πηχτὴ μᾶζα.

Τὴ μᾶζα αὐτὴ πρέπει νὰ τὴν ἀσπρίσουν. Γι' αὐτὸ τὴ βάζουν σ' ἓνα ξύλινο κασόνι καὶ διοχετεύουν μέσα ἓνα ἄerio, ποὺ τὸ λένε χλώριο.

Ἀφοῦ ἀσπρίση ἡ μᾶζα, τὴν ξαναβάζουν σ' ἓνα ἄλλο καζάνι μὲ κύλιντρο, ἀλλὰ μὲ περισσότερα μαχαιράκια. Στὸ καζάνι αὐτὸ προσθέτουν στὸ νερὸ καὶ λίγο λουλάκι, γιατί ὅσο κι ἂν ἄσπρισε ἡ μᾶζα, εἶναι πάντα λίγο κίτρινη. Ἐπειτα ἀρχίζει νὰ γυρίζη ὁ τροχός, νὰ κόβη καὶ νὰ ξανακόβη τὶς τριχοῦλες, ὅσο ποὺ σχηματίζεται στὸ καζάνι μιὰ ὑγρὴ μᾶζα σὰν τὸ γάλα.

— Ἀλλὰ πολλὰ εἶπαμε σήμερα, πρόσθεσε ὁ Δάσκαλος, κι εἶναι φόβος νὰ τὰ ξεχάσετε. Καλύτερα θὰ τὰ ἰδοῦμε αὔριο στὸ ἐργοστάσιο. Τώρα ἄς γυρίσωμε στὰ σπίτια μας.

— Εὐχαριστοῦμε πολὺ, κύριε, εἶπαν τὰ παιδιὰ καὶ γύρισαν χαρούμενα στὴν πόλη.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ χαρτοποιείου πρόθυμα ἔδωσε στὸ Δάσκαλο τὴν ἄδεια νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἐργοστάσιο μαζί μὲ τὰ παιδιὰ.

Ἕνα ὁλόκληρο ἀπόγεμα κράτησε ἡ ἐπίσκεψη. Ἕνας μηχανικὸς τοὺς ὠδήγησε σ' ὅλα τὰ διαμερίσματα καὶ ἐξήγησε τὸν προορισμὸ κάθε μηχανήματος. Ὅλοι ἔφυγαν εὐχαριστημένοι κι εὐχαρίστησαν θερμὰ καὶ τὸ μηχανικὸ καὶ τὸ Διευθυντὴ.

— Καὶ τώρα, παιδιὰ, εἶπε ὁ Δάσκαλος πρὶν διαλυθοῦν, μὲ τὶς σημειώσεις, ποὺ κρατήσαμε θὰ κάνετε τὴν Κυριακὴ

μιὰ περιγραφή τοῦ ἐργοστασίου καὶ θὰ τὴ φέρετε τὴ Δευτέρα.

Ἕνας μαθητὴς τῆς ἑκτῆς ἔγραψε τὴν ἀκόλουθη ἔκθεση.

«Ὁ Δάσκαλός μας, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ἐπίσκεψις, ρώτησε τὸ Διευθυντὴ τί ὑλικά μεταχειρίζονται στὴν κατασκευή τοῦ χαρτιοῦ καὶ ἰδίως ἂν μεταχειρίζονται κουρέλια.

—Στὴν Ἑλλάδα χρησιμοποιοῦμε ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνο πριονίδια ἀπὸ ξύλο, ἀποκρίθηκε ὁ Διευθυντής. Κουρέλια δὲ χρησιμοποιοῦμε γιὰ δυὸ λόγους: πρῶτα γιατί τὰ κουρέλια δὲν εἶναι τόσο πολλὰ ἀναλόγως μὲ τὴ μεγάλη χρησιμοποίησις χαρτιοῦ ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον· καὶ ὕστερα, γιατί ἡ κατεργασία τῶν κουρελιῶν στοιχίζει πολὺ καὶ δὲ μᾶς συμφέρει νὰ ὑψώνωμε τὴν τιμὴ τοῦ χαρτιοῦ. Ἐλᾶτε νὰ ἰδῆτε τὴν ἀποθήκη τοῦ ὑλικοῦ μας.

Μᾶς ὠδήγησε σὲ μιὰ μεγάλη ἀποθήκη γεμάτη ἀπὸ κασόνια τοῦ ἐμπορίου. Τὰ πριονίδια δὲν ἦταν ὅπως τὰ βλέπομε στὰ ξυλουργεῖα. Τὰ εἶχαν ζυμώσει μὲ νερὸ καὶ εἶχαν πάρει — ἡ σχῆμα μεγάλης κόλλας χοντροῦ χαρτιοῦ, σὰν αὐτὸ πού μεταχειρίζονται οἱ βιβλιοδέτες γιὰ ἐξώφυλλο τῶν δεμένων βιβλίων.

—Αὐτὰ τὰ ρίχνομε στὰ πιεστήρια καὶ τρίβονται σὲ μεγάλα κομμάτια, μᾶς εἶπε ὁ Διευθυντής. Ὁ μηχανικὸς θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ τώρα νὰ ἰδῆτε τὰ πιεστήρια καὶ τίς ἄλλες μηχανές.

Τὰ πιεστήρια ἦταν ἀπαράλλαχτα σὰν αὐτὰ πού μὲ-

ταχειρίζονται στὰ λιοτρίβια καὶ στίβουν τὶς ἐλιές.

Τὰ κομμάτια αὐτὰ τὰ ρίχνουν στὴ μηχανή, ποὺ μᾶς εἶχε περιγράψει ὁ Δάσκαλος ἀποβραδὶς. Τὸ στενόμακρο καζάνι, μέσα στὸ ὁποῖο περιστρέφεται ὁ κύλιντρος μὲ τὰ μαχαιράκια, εἶναι γεμάτο ζεστὸ νερό· κι ἔτσι τὰ φύλλα τοῦ πριονιδιοῦ διαλύονται εὐκολώτερα καὶ σχηματίζουν ἓνα πυκνὸ χυλό.

Ὁ χυλὸς αὐτὸς διοχετεύεται σὲ μιὰ στενόμακρη δεξαμενὴ γεμάτη ζεστὸ νερό· ἐκεῖ ὁ χυλὸς διαλύεται ἐντελῶς καὶ γίνεται σὰν τὸ γάλα.

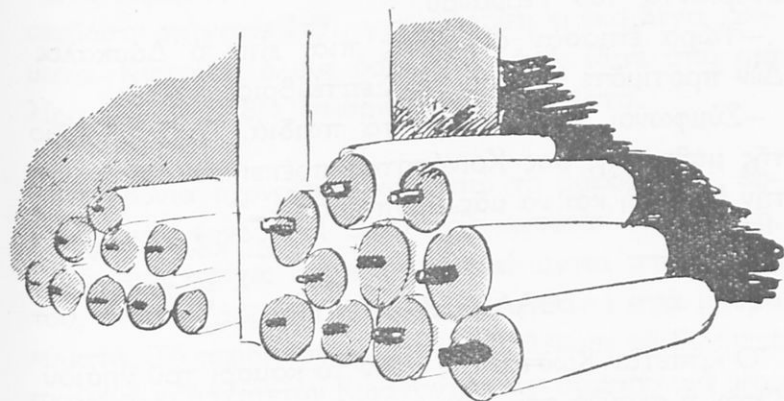
Ἔως ἐδῶ τὰ πράγματα εὐκόλα μποροῦσε νὰ τὰ φανταστῇ κανεὶς. Αὐτὸ ὅμως ποὺ εἶδαμε ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ φανταστοῦμε.

Δίπλα στὴ δεξαμενὴ αὐτὴ ἦταν ἓνα μηχανήμα, ποὺ ἔμοιαζε μὲ τεράστιον ἀργαλειό. Ἀπὸ ἓναν κύλιντρο ξετυλιγόταν ἓνα πανὶ πλατύ, ὡς δυὸ μέτρα, περνοῦσε ἀπὸ ἄλλους κυλίντρος, ἀπλωνόταν σὲ μεγάλα τελάρια κι ὕστερα ἀπὸ ἓνα μεγάλο ταξίδι ἄρχιζε πάλι νὰ τυλίγεται σ' ἄλλο κύλιντρο.

Ἀπάνω στὸ τεντωμένο αὐτὸ πανὶ διοχετεύεται ὁ χυλὸς τῆς δεξαμενῆς. Τὸ νερὸ στραγγίζει στὸ δρόμο, κι ἀπάνω στὸ πανὶ ἀπομένει τὸ κατακάθι τοῦ ὕγρου καὶ σχηματίζει μιὰ ψιλὴ κρούστα σὰν τὰ φύλλα ἀπὸ ἀλεύρι, ποὺ κάνομε τὸ μπακλαβὰ καὶ τὶς πίττες.

Ἡ κρούστα αὐτὴ ταξιδεύει ἄρκετὸ διάστημα καβάλλα στὸ πανί. Στὸ δρόμο ὅμως ἀποκάτω ἀπ' τὸ πανὶ διοχετεύονται θερμοὶ ὕδρατμοί· μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ

πανί θερμαίνεται και μεταδίδει τὴ θερμότητά του καὶ στὴν κρούστα· ἔτσι ἡ κρούστα, ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦταν ρευστή, ἀρχίζει νὰ στεγνώνει καὶ νὰ στερεοποιῆται· ἐξακολουθοῦν λίγη ὥρα τὸ δρόμο μαζί με τὸ πανί. Πιο κάτω ὅμως τὸ πανί χωρίζεται καὶ τραβάει πρὸς τὰ κάτω γιὰ νὰ ξαναγυρίσει ἐκεῖ, ποὺ ξεκίνησε, καὶ ἡ κρούστα, τὸ χαρτί δηλαδή, στεγνὴ καὶ σιδερωμένη ἀπὸ ἰδιαίτερους κυλίνδρους, διπλώνεται σὲ δικούς της κυλίνδρους.

Κι ἔτσι τὸ χαρτί εἶναι ἕτοιμο. Πιο πέρα εἶδαμε τρεῖς μεγάλους σωροὺς ἀπὸ μεγάλους κυλίνδρους χαρτιοῦ. Αὐτὸ τὸ πλατὺ χαρτί, με ἄλλα μηχανήματα τὸ κέβουν σὲ μικρότερα τεμάχια, τὸ ριγώνουν, τὸ κάνουν τετράδια, χαρτί ἐπιστολῶν, φακέλλους, κατάστιχα κλπ.

Ἔτσι γίνεται τὸ λευκὸ χαρτί. Ἄν θέλουν νὰ κάμουν χρωματιστό, ρίχνουν στὸ χυλὸ ὅ,τι χρῶμα θέλουν.

Διάβασα τὴν ἔκθεση αὐτὴ στὸν πατέρα μου ποὺ εἶχε ἐπισκεφτῇ καὶ τὸ καινούργιο χαρτοποιεῖο τοῦ κ.

Λαδοπούλου, στην Πάτρα. "Έτσι ἀπαράλλαχτα λειτουργεῖ κι ἐκεῖνο».

—Νὰ πᾶμε, κύριε, μιὰ ἐκδρομὴ στὴν Πάτρα, εἶπε ἓνας μαθητὴς· πρέπει νὰ ἰδοῦμε κι ἐκεῖνο τὸ ἐργοστάσιο, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐργοστάσια, ποὺ εἶναι ἐκεῖ.

—Θὰ ἰδοῦμε καὶ τὰ ἔργα τοῦ Γλαύκου, πρόσθεσε ἄλλο παιδί.

—Καὶ τὰ ψηλὰ Ἀλώνια, ποὺ ἄρχισε ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21, εἶπε ἓνα τρίτο παιδί· ἐκεῖ θὰ ἰδοῦμε καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Γερμανοῦ.

—Τώρα ἔπιασαν οἱ ζέστες πιά, εἶπε ὁ Δάσκαλος. Δὲν προτιμᾶτε νὰ πᾶμε τὸ Σεπτέμβριο;

—Σύμφωνοι, κύριε, εἶπαν τὰ παιδιά. Τὸ Συμβούλιο τῆς μαθητικῆς μας Κοινότητος πρέπει νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἐκδρομὴ καὶ νὰ μᾶς εἰδοποιήσῃ.

Δ. Κοντογιάννη

ΘΑΛΑΣΣΑ—ΑΡΜΥΡΑ

Ὁ καπετὰν Κωσταντῆς ἦταν τὸ καμάρι τοῦ νησιοῦ. Ὅταν ἡ σκούνα του, ἔπειτα ἀπὸ μακρινὸ ταξίδι, ἄραζε στὸ λιμανάκι τοῦ νησιοῦ, χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση στὴν οἰκογένειά του, στοὺς συγγενεῖς του, στοὺς φίλους του, στοὺς καφενέδες, σ' ὅλο τὸ νησί. ἤξαιρε νὰ φέρνῃ ἀπ' τὰ ταξίδια του στὸν καθένα ὅ,τι τοῦ χρειαζόταν, ὅ,τι ὁ καθένας ἀγαποῦσε περισσότερο. Καὶ στὸν Παῦλο, τὸ μονάκριβο παιδί του, ἔφερνε τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα.

Ὅταν ἔμπαινε στὴν ἐκκλησίᾳ ὁ καπετὰν Κωσταντῆς, ἀμέσως οἱ ἐπίτροποι κατέβαιναν ἀπ' τὰ στασίδια τους

καὶ τοῦ παραχωροῦσαν τιμητικὴ θέση. Κι ἐκεῖνος ἄφηνε στὸ δίσκο μιὰ ἐγγλέζικη λίρα, ποὺ ἔλαμπε μέσα στὶς πενταροδεκάρες τῶν ἄλλων, ὅπως λάμπει τὸ φεγγάρι στὸν οὐρανὸ ἀνάμεσα στ' ἀστέρια. Αὐτὸς εἶχε φέρε καὶ τὸν πολυέλαιο τῆς ἐκκλησίας ἀπ' τὴ Βενετία. Κι ἀπ' τὴ Ρωσία τὸν ἀσημένιο Ἅγιο Νικόλαο, ποὺ ἦταν στὸ προσκυνητάρι. Καὶ μόλις τελείωνε ἡ λειτουργία, ὁ παπὰ Γρηγόρης τοῦ ἔστελνε ἰδιαιτέρως τὸ ἀντίδωρο, διπλωμένο σ' ἓνα χαρτάκι.

Στὶς ταβέρνες καὶ τὸν καφενὲ δὲν πῆγαινε γιὰ νὰ διασκεδάσῃ· πῆγαινε ἔτσι, γιὰ ν' ἀφήσῃ κι ἐκεῖ λίγα χρήματα. Κερνοῦσε ὅλους ὅσοι ἦταν ἐκεῖ, ἔδινε ἀπὸ μιὰ λίρα καὶ ποτὲ δὲν ἔπαιρνε πίσω τὰ ρέστα.

Τὰ χρόνια περνοῦσαν καί, ἀπὸ τὸ βάρος τους, ἄρχισαν νὰ γέρνουν οἱ ὦμοι τοῦ καπετὰν Κωσταντῆ. Οἱ ἄσπρες τρίχες ἄρχισαν νὰ φαίνωνται στὸ κεφάλι του, ὅπως ὁ ἄφρὸς τῆς θάλασσας ἀπάνω στὰ μαῦρα κύματα. Τὸ παιδί του, ὁ Παῦλος, τελείωσε τὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο, κι' ὁ καπετὰν Κωσταντῆς λέει σοβαρὰ μιὰ μέρα στὴν καπετάνισσα:

—Καιρὸς εἶναι νὰ μπαρκάρῃ τὸ παιδί μας στὴ σκούνα. Θέλω νὰ τὸ ἰδῶ νὰ πιάσῃ τὸ τιμόνι, πρὶν μὲ πλακώσουν τὰ βαριὰ γεράματα.

—Χριστὸς καὶ Παναγία, καπετάνιε μου, μὴ ρίξης τὸ μονάκριβο παιδί μας στὴ θάλασσα! μὲ φτάνει ὁ δικός σου ὁ καημός· μὴ μοῦ βάλῃς τώρα καὶ τοῦ παιδιοῦ μου, γιατί δὲ βαστῶ. Ἄφησε νὰ τὸ σπουδάξω με στὴν Ἀθήνα. Τὸν τρόπο τὸν ἔχομε. Νὰ γίνῃ ἓνας για-

τὸς ἢ δικηγόρος, νὰ φάη ἀναπαμένο ψωμί, καὶ νάχωμε κι ἐμεῖς καλὰ ὕστερνά. Νὰ λείψη πιὰ ἡ λαχτάρα ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου.

—“Ὅχι! Τὸ παιδί μου θὰ γίνη καπετάνιος. Τὸ καπετανλίκι τόχομε πάππου-προσπάππου καὶ τόχω ντροπὴ νὰ κοπῇ σὲ μένα.

Ἦταν ἡ πρώτη φορά, πού μιλοῦσε στὴν καπετάνισσα μὲ τόση αὐστηρότητα, κι ἡ πρώτη φορά, πού ἡ καπετάνισσα εἶχε διαφορετικὴ γνώμη ἀπ’αὐτόν.

Τὸ βράδυ δειπνήσαν σιωπηλοί. Κι οἱ δυὸ συλλογίζονταν τὸ ἴδιο πρᾶμα, τὸ παιδί τους. Κι αὐτὸ κοιμόταν ἀμέριμνο στὸ καθαρὸ κρεβάτι του. Ὁ πατέρας του τὸ θεωροῦσε καὶ τὸ καμάρωνε. Τοῦ ἔρχονταν ὅμως στὸ νοῦ του οἱ χιονιές τῆς Μαύρης Θάλασσας, ὁ βοριάς τοῦ κάβο-Μαλιᾶ κι οἱ φουρτοῦνες τοῦ κάβο-Ντόρο· καὶ στὴν ψυχὴ του σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ γίνεται κάποια μεταβολή. Ἡ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ του ἄρχισε νὰ νικᾷ τὴν περηφάνεια τοῦ καπετάνιου.

—“Ἀς τελειώση τὸ γυμνάσιο καὶ βλέπομε, εἶπε μιὰ μέρα ὁ καπετὰν Κωσταντής.

Κι ἡ χαρὰ τῆς καπετάνισσας ἦταν ἀπερίγραπτη.

Τὰ χρόνια περνοῦσαν κι οἱ ὦμοι τοῦ καπετὰν Κωσταντῆ ἔγερναν περισσότερο. Τὰ πόδια του ἄρχισαν νὰ βαραίνουν, νὰ πρήσκωνται, νὰ πονοῦν. Ὁ γιός του, γιατρὸς πιὰ ἐγκαταστημένος στὸ νησί, ἔβγαλε τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση γιὰ τὸν πατέρα του. Ἐπρεπε ν’ἀποτραβηχτῇ πιὰ ἀπ’τὴ θάλασσα καὶ νὰ ἡσυχάσῃ στὸ σπιτάκι του.

Αὐτὸ ἦταν μεγάλο βάσανο γιὰ τὸν καπετὰν Κωσταντή, μεγαλύτερο κι ἀπ'τοὺς ρεματισμούς του. Ἀντίο πλεόν πέλαγα, ὁμορφιές, καπετανλίκια, ξένα λιμάνια, μεγαλεῖα! Στὸ ἐξῆς σπίτι—καφενές, καφενές—σπίτι, κρεβάτι καὶ γιατρικά.

Καὶ ἡ σκούνα; Ἄ, αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ τὴν πατήση ἄλλος καπετάνιος, ἀφοῦ δὲν ἦταν τυχερὸ νὰ τὴν κυβερνήσῃ ὁ γιὸς του! Θὰ καθήσῃ δεμένη ἐκεῖ στὸ λιμάνι, ὅπως κι αὐτὸς στὸ σπίτι. Αὐτὸν νὰ τὸν τρώῃ ἡ ἀρρώστια, κι ἐκείνη ἡ σκουριά κι ἡ σαπίλα.

Ἔτσι κι ἔγινε. Ἡ σκούνα ἄραξε γιὰ πάντα στὸ λιμάνι. Τῆς ἔβγαλαν τὰ πανιά, ὅλα τὰ ὁμορφα στολίδια της, καὶ τὰ σώριασαν στὸ κάτω πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ τους. Σιγὰ-σιγὰ τὰ περήφανα κι ἀνεμοδαρμένα πανιά γίνηκαν σφουγγαρόπανα τῆς καπετάνισσας, λές καὶ τὰ ἐκδικιόταν, ποὺ τῆς ἔπαιρναν τὸν ἄντρα στὰ ξένα. Καὶ μὲ τὰ σκοινιά τοῦ караβιοῦ ἔδενε ἡ καπετάνισσα τὶς δυὸ κατσίκες, ποὺ εἶχε γιὰ τὸν ἄρρωστο καπετάνιο. Περασμένα μεγαλεῖα!.....

Ἡ σκούνα, ἀραγμένη σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ξαρμάτωτη καὶ χωρὶς φτερά, ἔμοιαζε μὲ γριά γυναῖκα, θεόφτωχη καὶ ξεδοντιασμένη. Στεκόταν ἐκεῖ μπαίγνιο τῶν ἀνέμων καὶ τῶν παιδιῶν, ποὺ τὸ καλοκαίρι ἔφταναν κολυμπώντας ἐκεῖ, ἀνέβαιναν ἀπάνω στὴν κουπαστή της, στέκονταν λίγες στιγμὲς ἐκεῖ στὴ σειρὰ σὰν ἀγάλματα μπρούντζινα, κι ἔπειτα βουτοῦσαν στὴ θάλασσα μὲ τὸ κεφάλι.

Ὅσο ἦταν καλοκαιριές, ὁ καπετὰν Κωσταντῆς κατέβαινε κάτω στὸν καφενέ, ἀγνάντευε τὸ πέλαγο, ἔβλεπε Ὁ Μωριάς Ἀναγνωστικὸν Ἐφημερ. Δ.Ι. Κοντογιάννη. Ἔκδ. Α'. 10

τὴ σκούνα του νεκρὴ στὸ κάτω λιμάνι καὶ γέμιζαν δάκρυα τὰ μάτια του. Κάποτε ἀνέβαινε σ' αὐτή, περπατοῦσε πέρα-δῶθε στὸ κατάστρωμα, καθόταν στὴν πλώρη, ἔκλεινε τὰ μάτια του καὶ φανταζόταν πῶς ἀρμένιζε σὲ πέλαγα πλατιά.

Μὰ σὰ χειμῶνιαζε καθόταν κλεισμένος στὸ σπίτι του. Ἐβλεπε τώρα ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς κάμαρας ἓνα κομμάτι οὐρανὸ κι ἓνα κομματάκι θάλασσα. Σ' αὐτὸ ὁμαξ τὸ κομματάκι τῆς θάλασσας ἦταν κι ἡ σκούνα του, γιατί φρόντισε νὰ τὴν ἀράξη σὲ τέτοιο μέρος τοῦ λιμανιοῦ, ὥστε νὰ τὴ βλέπη ἀπ' τὸ παράθυρό του.

Στὰ τέλη τοῦ χειμῶνα, ἓνας ἄγριος νοτιάς κυλοῦσε μαῦρα σύννεφα στὸν οὐρανὸ καὶ μαῦρα κύματα στὴ θάλασσα. Οἱ βαρκοῦλες ποὺ ἦταν ἀραγμένες στὸ λι-

μάνι, κρύφτηκαν πίσω στην προεξοχή ενός βράχου και γλίτωσαν. Ἀπόμεινε μόνο ἡ σκούνα νὰ παλέψη μὲ τὸ νοτιά. Ὁ καπετὰν Κωσταντῆς ἀπ'τὸ παράθυρό του κοίταζε τὸ χαροπάλεμα τῆς σκούνας του μὲ τοῦ νοτιά τὰ κύματα. Τὴν ἔβλεπε νὰ δέχεται κατάστηθα τὴν προσβολή τους, κι ἔπειτα νὰ σηκώνη τὴν πλώρη της, νὰ τὰ πατῇ, νὰ τὰ σπάζη, νὰ τὰ σκίζη.

Ἀλλὰ ἡ θάλασσα τρώει καὶ τὰ σίδερα ἀκόμα. Ἐτσι σιγά-σιγά ἔτριψε καὶ τὴ χοντρή ἀλυσίδα τῆς σκούνας καὶ μ'ένα δυνατὸ χτύπημα τὴν ἔσπασε. Καὶ τότε πιά χαρούμενα τὰ κύματα τὴν ἔφερναν στὴ ράχη τους τὴν ὁμορφὴ σκούνα πρὸς τὸν Ἀσπρο βράχο, ὅπως φέρνουν οἱ ζωντανοὶ τὴν κάσα τοῦ πεθαμένου στὸν τάφο.

Ὁ καπετὰν Κωσταντῆς εἶδε τὴ συμφορὰ τῆς σκούνας, ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι του, ζαλίστηκε, νόμισε πὼς ἦταν μέσα καὶ τὴν κυβερνοῦσε ἀκόμα....

—Τὸ νοῦ σας, παιδιά! φώναξε μὲ τὴ δύναμη ποῦ τοῦ ἔμεινε. Δεξιά τὸ τιμόνι! Χαθήκαμε, παιδιά!

Καὶ πετάχτηκε κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι του, νὰ τρέξη στὴ σκούνα. Ἀλλὰ τὰ πόδια του δὲ βαστοῦσαν καὶ σωριάστηκε στὸ πάτωμα.

Ἀκουσαν τὸ χτύπο οἱ δικοὶ του, ἔτρεξαν, τὸν σήκωσαν μὲ κόπο καὶ τὸν ἔβαλαν στὸ κρεβάτι.

—Πεθαίνω, ἔλεγε μὲ κόπο. Νὰ κάμετε τὴν κάσα μου... ἀπὸ... τὰ σανίδια τῆς σκούνας. Θέλω καὶ στὸν τάφο μου... νὰ μυρίζωμαι θάλασσα—ἄρμύρα.

Καὶ μ'αὐτὰ τὰ λόγια ξεψύχησε ὁ καπετὰν Κωσταντῆς τὴν ἴδια μέρα καὶ τὴν ἴδια στιγμή, ποῦ γινόταν κομμάτια στὸν Ἀσπρο βράχο κι ἡ σκούνα του.

Π. Παναγοπούλου

Η ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Ποτέ δὲν ἀλλάζει καὶ ποτέ δὲν κρυώνει ἡ ἀγάπη τῆς μάνας. Τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ τὴ λιγοστεύῃ. Τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ξαγοράσῃ. Σ' ὅλη της τὴ ζωὴ εἶναι ἡ ἴδια. Ἡ μάνα ἀγαπᾷ χωρὶς λόγο καὶ χωρὶς ἐκλογή.

Εἶσαι μεγάλος; Εἶσαι δοξασμένος; Εἶσαι ὠραῖος; Τ' ὄνομά σου τόχουν ὅλοι στὸ στόμα τους; Τὰ ἔργα σου δοξάζονται σ' ὅλο τὸν κόσμος; Ἔ, τότε τὸ κεφαλάκι τῆς μάνας τρέμει ἀπὸ χαρὰ, κλαίει, γελάει καὶ ψιθυρίζει: «Εἶναι δικός μου!»

Κι ἀνάβει τὸ καντηλάκι της μπροστὰ στὸ Χριστὸ καὶ προσεύχεται θερμὰ ὅλη τὴν ὥρα. Κι ὁ γιὸς πολλές φορές οὔτε τὸ σκέφτεται νὰ μοιραστῇ τὴ δόξα του μὲ τὴ μανούλα του.

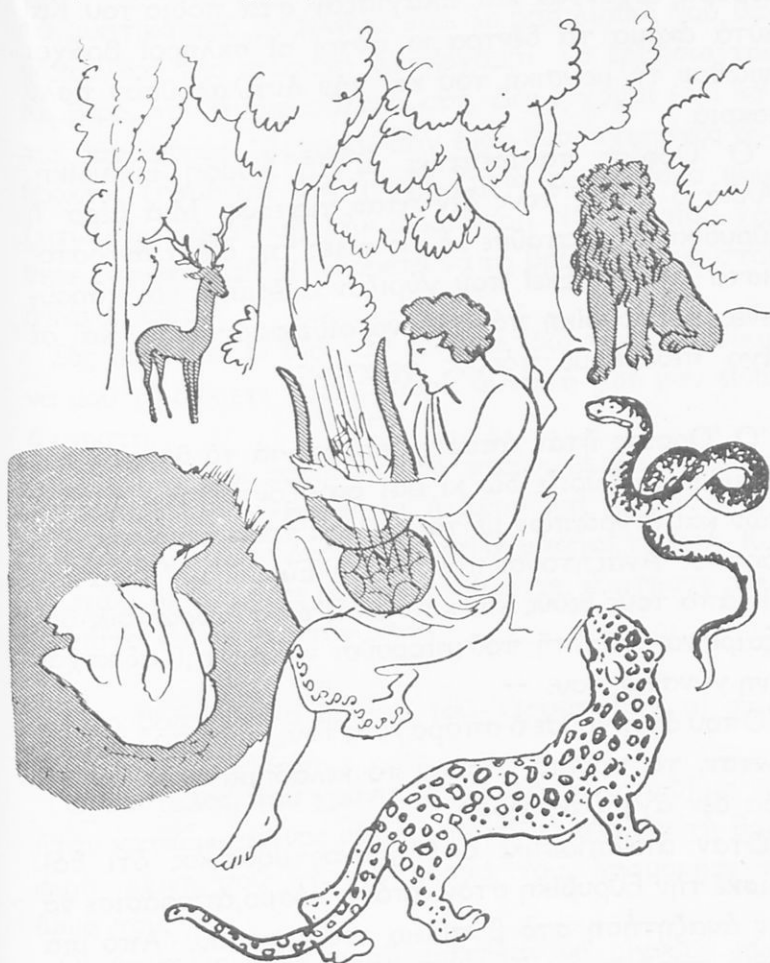
Εἶσαι φτωχός, σακάτης, ἄρρωστος, περιφρονημένος ἀπ' τὴν κοινωνία, διωγμένος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους; Ὅσο περισσότερο δὲ βρίσκεις θέση ἀνάμεσά τους, τόσο περισσότερη θέση βρίσκεις στὴν καρδιὰ τῆς μάνας. Σφίγγει θερμότερα στὸ στῆθος της τὸ παραμορφωμένο καὶ ἄρρωστο παιδί της καὶ προσεύχεται γι' αὐτὸ πιὸ πολλὴ ὥρα καὶ πιὸ θερμὰ.

Ἀγγλικό. Διασκευὴ
Δ. Κοντογιάννη

ΟΡΦΕΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Πατέρας τοῦ μουσικοῦ Ὁρφέα ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλωνας καὶ μητέρα του ἡ μοῦσα Καλλιόπη. Ὁ πατέρας

του, σάν' θεός τῆς μουσικῆς, τοῦ χάρισε μιὰ λύρα καὶ τὸν ἔμαθε νὰ παίζη ἀριστοτεχνικά.

Τίποτε δὲ μπορούσε ν' ἀντισταθῇ στὴ γοητεία τῆς μουσικῆς τοῦ Ὀρφέα. Οἱ ἄνθρωποι, ἅμα τὸν ἄκουαν νὰ παίζη τὴ λύρα του, γοητεύονταν κι ἔπεφταν σὲ βαθιὰ

μελαγχολία. Τὰ ζῶα, καὶ τὰ πιὸ ἄγρια καὶ τὰ πιὸ αἰμοβόρα, ἔρχονταν καὶ πλάγιαζαν στὰ πόδια του. Καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ δέντρα κι αὐτοὶ οἱ σκληροὶ βράχοι ἔνιωθαν τὴ μουσικὴ του καὶ τὴν ἀντιλαλοῦσαν πολὺ μακριά.

Ὁ Ὀρφέας παντρεύτηκε μὲ τὴ Νύμφη Εὐρυδίκη. Ἀλλὰ ὁ γάμος τους δὲν ἦταν τυχερός. Μιὰ μέρα ἡ Εὐρυδίκη περπατοῦσε μὲ τὶς φίλες της σ' ἓνα ἀνθοστόλιστο λιβάδι. Ἐκεῖ ποὺ γύριζαν ἀμέριμνες καὶ χαρούμενες, ἡ Εὐρυδίκη πάτησε ἓνα φίδι φαρμακερό. Καὶ σὲ λίγο πέθανε μὲ πόνους φριχτούς.

Ὁ Ὀρφέας ἦταν ἀπαρηγόρητος γιὰ τὸ θάνατο τῆς Εὐρυδίκης. Γύριζε δῶ κι ἐκεῖ ραγίζοντας τὴν καρδιά θεῶν καὶ ἀνθρώπων μὲ τὰ θλιβερά τραγούδια τῆς λύρας του. Ἀναζητοῦσε παντοῦ τὴν Εὐρυδίκη. Ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ κανεὶς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἤξαιρε νὰ τοῦ εἰπῇ ποῦ μποροῦσε νάβρῃ τὴν ἀδικοχαμένη γυναῖκα του.

Ὅπου ἀντηχοῦσε ὁ σπαραγμός του, τὰ δέντρα μαραίνονταν, τὰ πουλιὰ ἔπαυαν τὸ κελάδημά τους καὶ τὰ ζῶα δὲν ἄγγιζαν τροφή.

Ὅταν ἀπελπίστηκε ὁ θλιμμένος μουσικὸς ὅτι θάβρισκε τὴν Εὐρυδίκη στὸν ἀπάνω κόσμος, ἀποφάσισε νὰ τὴν ἀναζητήσῃ στὸ βασίλειο τοῦ θανάτου. Ἀπὸ μιὰ βαθιὰ σπηλιὰ κοντὰ στὸ Ταίναρο κατέβηκε στὸ σκοτεινὸ βασίλειο τοῦ Πλούτωνα καὶ τῆς Περσεφόνης.

Ποτὲ δὲν ἀντήχησε ἐκεῖ κάτω σπαρακτικώτερος θρῆνος. Ἡ λύρα του συνώδευε τὸ θλιβερὸ τραγούδι του.

—ὦ θεοὶ τοῦ κάτω κόσμου! ἔλεγε, ποὺ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καταλήγουν μιὰ μέρα. Δὲν ἔρχομαι νὰ κλέψω τὰ μυστικά τοῦ βασιλείου σας. ὦ βασιλιάδες τοῦ θανάτου καὶ τῆς σιωπῆς! δὲν ἔρχομαι νὰ ἐρεθίσω τὸν Κέρβερο, τὸν ἄγριο φύλακά σας. Δὲν ἔρχομαι ἐδῶ κάτω σὰν ἐχθρός. Ἔρχομαι σὰν ἓνας δυστυχισμένος ἄνθρωπος ζητώντας μιὰ χάρη: Ζητῶ τὴ γυναῖκα μου, ζητῶ τὴν Εὐρυδίκη, τὴν ὠραιότερη Νύμφη, ποὺ χάθηκε ξαφνικά καὶ δὲ μπόρεσα νὰ τὴ βρῶ πουθενὰ στὸν ἀπάνω κόσμο.

Σᾶς ἱκετεύω, ὦ θεοί, ἂν κρύβετε ἐδῶ τὴν Εὐρυδίκη, νὰ μοῦ τὴ δώσετε πάλι. Χωρὶς αὐτὴ, ἡ ζωὴ μου εἶναι ἄχρηστη.

Ζαίρω, ὦ θεοί, πὼς ὅλοι θὰ πεθάνωμε μιὰ μέρα καὶ δὲ μπορεῖ νὰ γλιτώσῃ κι ἡ Εὐρυδίκη ἀπ' αὐτὴ τὴ μοῖρα. Ἀλλὰ εἶναι ἀκόμα νέα καὶ δὲ χάρηκε τὴ ζωὴ. Καὶ ἂν πάλι δὲ θελήσετε νὰ μοῦ τὴ δώσετε, κρατήστε τουλάχιστο καὶ μένα στὸν Ἄδη.

Ὅσο βαστοῦσε ὁ θρῆνος τοῦ Ὀρφέα, ὅλες οἱ σκιᾶς τοῦ Ἄδη δάκρυζαν.

Ὁ Τάνταλος, ποὺ χρόνια βασανίζοταν ἀπὸ δίψα καὶ ἦταν καταδικασμένος νὰ μὴ μπορῇ νὰ πιῇ ἀπ' τὴ δροσερὴ λίμνη, ποὺ ἦταν μπροστὰ του, λησμόνησε τὴ δίψα του.

Οἱ Δαναῖδες, ποὺ καταδικάστηκαν νὰ ρίχνουν αἰωνίως νερὸ σ' ἓνα τρύπιο πιθάρι ὅσο νὰ γεμίση—καὶ δὲ γέμιζε ποτὲ—σταμάτησαν τὴ δουλειά τους.

Ὁ Σίσυφος, ποὺ βασανίζοταν αἰωνίως νὰ κυλάῃ ἓνα

βαρὺ ἀγκωνάρι σ'έναν ἀνήφορο καὶ μόλις ἔφτανε στὴν κορφὴ ξαφνικὰ κατρακυλοῦσε στὸν πάτο, στέριωσε τὸ ἀγκωνάρι, κάθησε ἀπάνω κι ἄκουε τὸ μοιρολόγι τοῦ 'Ορφέα.

Ἡ Περσεφὼνὴ δὲν εἶχε πιὰ τὴ δύναμη ν'ἀντισταθῇ. Κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ Πλούτωνας ἔχασε τὴν ἀπονιά του καὶ λυπήθηκε τὸν 'Ορφέα.

Ἡ Εὐρυδίκη ἦταν ἐλεύθερη πιὰ ν'ἀκολουθήσῃ τὸν ἄντρα της στὸν ἀπάνω κόσμο. Ζεχώρισε ἀπ'τὶς ἄλλες σκιές καὶ προχώρησε στὸν 'Ορφέα μὲ βήματα σιγανά, σέρνοντας τὸ πληγωμένο πόδι της.

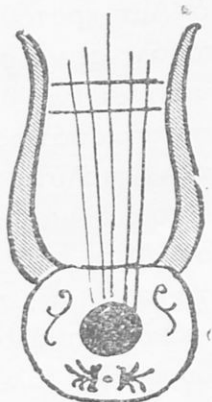
Ζεκίνησε ὁ 'Ορφέας μπροστὰ κι ἡ Εὐρυδίκη ἀκολουθοῦσε. Ὁ Πλούτωνας ὅμως, πρὶν φύγουν, τοὺς πῆρε μὲ ὄρκο μιὰ ὑπόσχεση. Ὅσο νὰ φτάσουν στὸν ἀπάνω κόσμο, ὁ 'Ορφέας δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ γυρίσῃ τὸ κεφάλι πίσω καὶ νὰ ἰδῇ τὴν Εὐρυδίκη. Τὸ πρᾶγμα φάνηκε εὐκολο στὸν 'Ορφέα καὶ τὸ δέχτηκε.

Περνοῦσαν ἀμίλητοι σκοτεινὰ καὶ δυσκολοπάτητα μονοπάτια. Βαθιὰ σιωπὴ βασίλευε παντοῦ. Κι ὅλο προχωροῦσαν, χαρούμενοι κι εὐτυχισμένοι. Κόντευαν πιὰ νὰ φτάσουν στὸν ἀπάνω κόσμο. Καὶ κάποια κακὴ στιγμή ὁ 'Ορφέας λησμόνησε τὸν ὄρκο του. Θέλησε νὰ ἰδῇ ἂν πραγματικὰ αὐτὴ ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε ἦταν ἡ Εὐρυδίκη. Καὶ γύρισε τὸ κεφάλι πίσω. Κι ἐνῶ οἱ δυὸ σύζυγοι ἀπλωσαν τὰ χέρια τους ν'ἀγκαλιαστοῦν, ἡ Εὐρυδίκη ἐξαφανίστηκε κι ὁ 'Ορφέας ἔμεινε μὲ τὰ χέρια ἀπλωμένα.

—Έχε γειά! τοῦ φώναξε ἐκείνη γιά στερνή φορά.
Καὶ χάθηκε.

Δοκίμασε ὁ ἄμοιρος Ὀρφέας νὰ ξαναζητήση τὴν Εὐρυδίκη ἀπ'τὸν Πλούτωνα. Ἀλλὰ τὸν ἔδιωξαν ἀπ'τὸν Ἄδη μὲ πολλή σκληρότητα. Καὶ μόνο πεθαμένος πιά ξανάειδε τὴ σκιά τῆς Εὐρυδίκης.

Δ. Κοντογιάννη

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Ὁ μικρὸς Ἀβραάμ—ἢ Ἄμπ, ὅπως τὸν λένε Ἀμερικάνικα—πήγαινε στὸ σπίτι του ὅσο μπορούσε πιὸ γρήγορα. Ἴσως ἂν φοροῦσε μαλακὲς μάλλινες κάλτσες καὶ λεπτὰ παπούτσια σὰν καὶ σᾶς, θὰ μπορούσε νὰ τρέξη πιὸ γρήγορα. Αὐτὸς ὅμως, ἀντὶ γιὰ κάλτσες, φοροῦσε δέρμα ζαρκαδιοῦ καὶ κάτι χοντροπάπουτσα ἀπὸ δέρμα ἀρκούδας, ποὺ τοῦ εἶχε φτιάξει μόνη τῆς ἡ μητέρα του.

Ὅπως ἦταν ἔτσι ἓνας μικρούτσικος παλιάτσος, βά-

διζε με κόπο στὰ ἀκαλλιέργητα χωράφια. Τὸ φόρεμά του ἦταν ζεστό, ἀπὸ σταχτερὸ σπιτίσιο ὕφασμα κι ἡ γούνα τοῦ παλιοῦ πανωφοριοῦ του ἦταν κάποτε στὴ ράχη ἐνὸς κουναβιοῦ. Ἡ οὐρά του κυμάτιζε ὅταν περπατοῦσε, σὰν γελοία γούνινη φούντα. Ἀλλ' ἂν ἐβλέπατε τὰ τίμια, λαμπερὰ μάτια τοῦ μικροῦ αὐτοῦ παιδιοῦ, θὰ τὸ συμπαθούσατε ἀμέσως.

Στὸ ἓνα χέρι του ὁ Ἄμπ κρατοῦσε κάτι πολὺ πολῦτιμο. Δὲν ἦταν πορτοφόλι με χρυσάφι οὔτε τσάντα με κοσμήματα. Ἦταν μονάχα ἓνα βιβλίο. Μὰ ὁ μικρὸς Ἄμπ εἶχε τὸ νοῦ του περισσότερο σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο, παρὰ ἂν ἦταν χρυσάφι ἢ πολῦτιμα πετράδια.

Γιὰ νὰ καταλάβετε ποιά σημασία εἶχε αὐτὸ τὸ μικρὸ βιβλίο γιὰ τὸ μικρὸν Ἄμπ, πρέπει ν' ἀγαπᾶτε πάρα πολὺ τὰ βιβλία καὶ τὴ μελέτη. Πρέπει νὰ σκεφθῆτε πῶς ὁ Ἄμπ ζοῦσε πολὺ μακριὰ ἀπ' ὅλα τὰ γύρω σχολεῖα, πῶς δὲν εἶχε δικὰ του καὶ δὲν ἔβλεπε πουθενὰ βιβλία, ἐκτὸς ἀπὸ δυὸ-τρία παλιὰ τῆς μητέρας του, πού τὰ εἶχε διαβάσει πολλές φορές καὶ τάμαθε ἀπόξω. Γι' αὐτὸ ὅταν ἓνας καλὸς γείτονας εἶπε στὸν Ἄμπ πῶςμποροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ ἓνα βιβλίο νὰ τὸ κρατήσῃ μερικὲς ἡμέρες, δὲ θὰ σᾶς φανῇ παράξενο, ἂν σᾶς πῶ πῶς ἔλαμψαν τὰ μάτια του σὰν ἀστέρια.

Ἔνα ἀληθινὸ βιβλίο!.... Ἔνα βιβλίο, πού λέει γιὰ τὸ μεγάλο κόσμο..... Κι ἡ καρδιὰ τοῦ μικροῦ Ἄμπ χτυποῦσε δυνατὰ. Τοῦ φαινόταν σὰν ψέματα.

Τὸ σπίτι τοῦ μικροῦ Ἄμπ ἦταν χτισμένο στὴν πλαγιά ἐνὸς λόφου καὶ δὲν ἔμοιαζε πολὺ με τὰ δικὰ σας

σπίτια. Δέν ήταν χτισμένο με πέτρες και τουῖβλα, οὔτε με μαλακά ξύλα, ἀλλὰ με κορμούς ἄγριων δέντρων. Ὅταν ὁ Ἄμπ ἔπεφτε στὸ μικρὸ κρεβάτι του, κοντὰ στὸ ταβάνι, μπορούσε νὰ βλέπη ἀνάμεσα στὶς χαραμάδες τῶν χοντρῶν ξύλων τὰ χρυσὰ ἀστέρια νὰ λάμπουν στὸν οὐρανό. Κάποτε τὸ μεγάλο κίτρινο φεγγάρι τοῦ

χαμογελοῦσε ταξιδεύοντας ἀπάνω στὸ σκοτεινὸ οὐρανὸ τῆς νύχτας. Καὶ κάποτε πάλι ἔπεφτε βροχὴ στὸ μικρὸ του πρόσωπο, ποὺ ἦταν ἀκουμπισμένο στὸ σκληρὸ μαξιλάρι.

Ἀπόψε, ἀφοῦ ὁ μικρὸς Ἄμπ ἀνέβηκε συρτὰ τα σκαλοπάτια τῆς σοφίτας του, ἔβαλε τὸ πολύτιμο βιβλίο του στὴ χαραμάδα, ἀνάμεσα σὲ δυὸ χοντρά ξύλα, καὶ ὅταν θαμπόφεξε, ξύπνησε καὶ διάβασε ὥσπου ὁ παέρας του τὸν φώναξε νὰ σηκωθῇ.

Κάθε νύχτα διάβαζε έτσι, ώσπου τελείωσε τὸ βιβλίο. Τὴν ἡμέρα ἐργαζόταν πάρα πολὺ καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶχε καιρὸ οὔτε γιὰ λίγες στιγμὲς νὰ ρίξη τὰ μάτια του στὸ ἐξώφυλλο τοῦ παλυαγαπημένου βιβλίου του.

Μιὰ νύχτα ὁ Ἄμπ ἄφησε τὸ βιβλίο καὶ κοιμήθηκε· στ' ὄνειρό του ξαναεῖδε τὴν ὠραία ἱστορία ποὺ διηγόταν τὸ βιβλίο του. Ζύπνησε νωρίς, ἀλλὰ δὲν εἶδε τίς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου ἀπ' τὴ χαραμάδα νὰ πέφτουν στὸ μαξιλάρι του. Ἡ σοφίτα ἦταν σκοτεινὴ κι ὁ Ἄμπ ἄκουε τὸν ἀέρα νὰ σφυρίζη ἔξω στὰ δέντρα.

Ἀπλῶσε τὸ χέρι του στὸ βιβλίο καὶ τί νομίζετε; Τὸ χοντρὸ ξύλο ποὺ ἔπιασε ἦταν ψυχρὸ καὶ ὑγρὸ. Τὴ νύχτα ὁ ἀέρας ἔφερε τὴ βροχὴ ἀπ' τὴ χαραμάδα, ποὺ ἦταν τρυπωμένο τὸ πολυαγαπημένο του βιβλίο.

Ἀνατρίχιασε, σηκώθηκε, ἄπλωσε πάλι γιὰ τὸ βιβλίο καὶ τόβγαλε ἀπ' τὴ χαραμάδα. Ὁ φτωχὸς μικροῦλης λίγο ἔλειψε νὰ βάλῃ τίς φωνές, γιατί τὸ βιβλίο ἦταν ὑγρὸ κι ἀπ' τὰ δυὸ ἐξώφυλλα, καὶ τὰ φύλλα του ἦταν μουσκεμένα καὶ ζαρωμένα ἀπ' τὴ βροχή.

Φτωχέ, μικρὲ Ἄμπ! Κάθησε στὸ κρεβάτι του καὶ σφούγγισε τὸ νερὸ ὅσο μπορούσε καλύτερα· μόλις κρατοῦσε τὰ δάκρυα. Εἶχε κόμπο στὸ λαιμὸ καὶ πλάκωμα στὴν καρδιά. Τί θάλεγε στὸν καλὸ γείτονα;

Περπατώντας ὅπως μπορούσε ἀνάμεσα ἀπ' τὰ λασπωμένα χωράφια, πῆγε στὸ σπίτι τοῦ εὐγενικοῦ γείτονα, μισὴ ὥρα μακριά. Προχωροῦσε μὲ κόπο, χωρὶς νὰ τὸν μέλῃ γιὰ τὸν ἀέρα ἢ γιὰ τὸ κρύο· μόνο στὸ βιβλίο εἶχε τὸ νοῦ τοῦ.

“Όταν βρήκε τὸ γείτονα, ὁ μικρὸς Ἄμπ ἔβγαλε τὸ χαλασμένο βιβλίο καὶ κοιτάζοντας τὸν ἄνθρωπο στὸ πρόσωπο μὲ τὰ καθαρὰ τίμια μάτια του, τοῦ διηγήθηκε τὴ μικρή, λυπηρὴ ἱστορία του.

—Καλὸ μου παιδί, εἶπε γελαστὰ ὁ γείτονας στὸ μικρό, μὲ τὸ σκυθρωπὸ πρόσωπο. Λοιπὸν τὸ βιβλίο μου χάλασε; Θέλεις νὰ μοῦ ἐργαστῇς γιὰ νὰ τὸ πληρώσης;

—Θὰ κάμω κάθε τι γιὰ σᾶς, εἶπε ὁ μικρὸς μὲ πολλὴ προθυμία.

—Καλὰ· τότε θὰ σοῦ ζητήσω νὰ μοῦ βγάλῃς τρεῖς ἡμέρες καλαμιές γιὰ τὰ ζῶα, δήλωσε ὁ γείτονας.

Ὁ μικρὸς Ἄμπ κοίταξε τὸ καλοκάγαθο πρόσωπο του.

—Τότε, κύριε, τοῦ εἶπε χαρωπά, θὰ μοῦ δώσετε γιὰ δικό μου τὸ βιβλίο;

—Βέβαια, φυσικά, εἶπε ὁ γείτονας μὲ καλοσύνη. Θὰ ἔχῃς τὸ βιβλίο, θὰ τὸ κερδίσης μὲ τὸν κόπο σου.

Κι ἔτσι ὁ μικρὸς Ἄμπ ἦρθε νὰ δουλέψῃ τρεῖς ἡμέρες. Ἦταν κρὺο καὶ τοῦ πονοῦσαν οἱ πλάτες ἐνῶ ἔβγαζε τὶς ξερὲς καλαμιές, ἀλλὰ ἦταν εὐτυχισμένος μὲ τὴ σκέψη πὼς τὸ βιβλίο θὰ ἦταν δικό του.

Ποιό νομίζετε πὼς ἦταν τὸ βιβλίο, ποὺ ὁ μικρὸς Ἄμπ δούλεψε τόσο πολὺ καὶ τόσο πιστά; Ἦταν ἡ ἱστορία τοῦ Γεωργίου Βάσιγκτον, τοῦ ἰδρυτῆ τῆς Ἀμερικανικῆς Δημοκρατίας.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὁ μικρὸς Ἄμπ μεγάλωσε κι ἔγινε σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ Πρόεδρος στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Συνήθιζε νὰ διηγῆται συχνὰ τὴν ἱστορία τοῦ πρώτου βιβλίου του.

—Τὸ βιβλίο αὐτὸ μὲ βοήθησε νὰ γίνω Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς, ἔλεγε ὁ Ἀβραάμ (Ἄμπ) Λίγκολν. Ποτέ δὲν ξέχασα τὸν καλὸ μου γείτονα.

Δ. Κοντογιάννη

ΣΤΑ ΨΗΛΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΕΛΜΟΥ

Ι. Ἀπ'τὸ Διακοφτὸ στὰ Καλάβρυτα

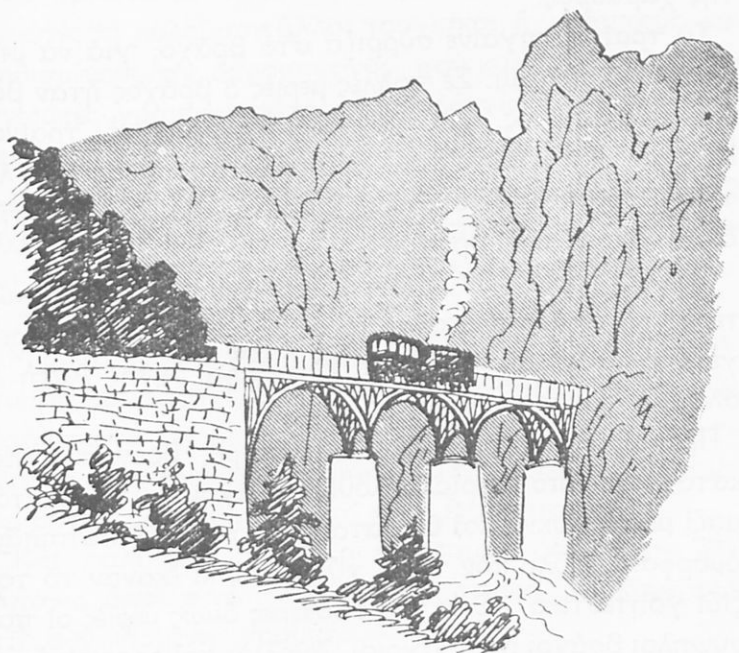
Ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχα τὸν πόθο νὰ ἰδῶ τὰ δυὸ μεγάλα μοναστήρια, ποὺ εἶναι σκαρφαλωμένα στὶς κορφές τοῦ Χελμοῦ, κοντὰ στὰ Καλάβρυτα: τὴν Ἀγία Λαύρα καὶ τὸ Μέγα Σπήλαιο. Ὁ πόθος μου αὐτὸς μεγάλωσε σὰν ἔμαθα πὼς τὸ ταξίδι ἀπ'τὸ Διακοφτὸ στὰ Καλάβρυτα γίνεται μὲ σιδηρόδρομο ὁ δ ο ν τ ω τ ὁ. Μοῦ ἦταν δύσκολο νὰ καταλάβω τί χρειάζονται τὰ δόντια στὸ σιδηρόδρομο καὶ τί δόντια ἦταν αὐτά.

Ὑστερα ἀπὸ δίωρο σιδηροδρομικὸ ταξίδι ἀπ'τὴν Πάτρα κατὰ τὴν Ἀθήνα, βρίσκομε τὸ Διακοφτό. Εἶναι βουτηγμένο κι αὐτὸ στὴν πρασινάδα ὅπως καὶ ὅλη ἡ Πελοποννησιακὴ παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἐκεῖ πρέπει νὰ διακόψωμε τὸ ταξίδι μας καὶ νὰ μποῦμε σ'ἄλλο τραῖνο. Μᾶς περιμένει στὴν πίσω πλευρὰ τοῦ σταθμοῦ.

Ὅταν τὸ πρωτοβλέπη κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια. Ἡ μηχανὴ καὶ τὰ βαγόνια δὲν εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἓνα μικρὸ αὐτοκίνητο. Θυμίζουν τὰ πρωτοχρονιάτικα παιγνίδια τῶν παιδιῶν. Κι ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ στενὴ-στενὴ, μόλις 72 πόντους,

ἔνω ἢ ἄλλη, πού ἀφήσαμε, εἶναι ἓνα μέτρο πλατιά, καὶ τοῦ Λαρισαϊκοῦ 1 μέτρο καὶ 44 πόντους.

Καὶ ὅμως τὸ μικροσκοπικὸ αὐτὸ τραῖνο κάνει τὸ δυσκολώτερο σιδηροδρομικὸ ταξίδι στὴν Ἑλλάδα. Ξεκινάει ἀπ'τὴ θάλασσα καὶ σκαρφαλώνει 750 μέτρα ψηλά. Τόσο ὑψόμετρο ἔχουν τὰ Καλάβρυτα.

Τρυπώνομε σκυφτοὶ στὸ χαμηλὸ καὶ στενὸ βαγονάκι μας· ἓνα μονάχα βαγόνι παίρνει ἡ μηχανή. Γιὰ νὰ βγάλῃ εὐκολώτερα τὸ ἀνηφορικὸ ταξίδι της, ἡ μηχανούλα μας τοποθετεῖται πίσω ἀπ'τὸ βαγόνι καὶ τὸ σπρώχνει τὸν ἀνήφορο. Ἔτσι δὲ μᾶς ἐμποδίζει τὴ θέα καὶ βλέπομε ἐλεύθερα τὰ μέρη, πού περνοῦμε. Μὰ οὔτε

μ'ένα ταξίδι οὔτε μὲ δέκα δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ χορτάσωμε τὶς ὁμορφιές τους.

Μόλις ξεμακρύνουμε λίγο ἀπ'τὸν κάμπο, μπήκαμε σὲ μιὰ στενὴ κι ἀτέλειωτη χαράδρα· δίπλα στὴ γραμμὴ κυλοῦσε τὰ θολὰ καὶ πλούσια νερά του ὁ Βουραϊκός. Κάθετοι καὶ γυμνοὶ ὑψώνονται δίπλα μας οἱ βράχοι τῆς χαράδρας.

Τὸ τραῖνο πήγαινε σύρριζα στὸ βράχο, γιὰ νὰ μὴν πέση στὸ ποτάμι. Σὲ πολλὲς μεριὲς ὁ βράχος ἦταν βαθιὰ σκαλισμένος, γιὰ νὰ χωρέση μέσα τὸ τραῖνο. Κι ὅταν καὶ μ'αὐτὸ τὸν τρόπο δὲ μπορούσε νὰ γλιτώση, τρύπωνε σὲ σκοτεινὲς σήραγγες κι ἔβγαινε στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ βράχου.

Πολλὲς φορές, ἂν ἡ ἀντικρινὴ ὄχθη ἦταν βολικώτερη, τὸ τραῖνο περνοῦσε τὸ ποτάμι ἀπάνω σὲ στερεὰ γεφυράκια κι ἀκολουθοῦσε τὴν ἄλλη ὄχθη. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ γινόταν πολὺ συχνά.

Προχωρώντας βρίσκαμε ὁμαλώτερες βουνοπλαγιές, κατάφυτες ἀπὸ ἀγριολούλουδα κι ἀγριόδεντρα. Αὐτά, μαζί μὲ τὰ πυκνὰ καὶ θεόρατα πλατάνια τῆς ποταμιᾶς, ὁμόρφαιναν ὅλο τὸν τόπο γύρω μας κι ἔκαναν τὸ ταξίδι γοητευτικό. Στὶς περισσότερες ὅμως μεριὲς οἱ πανύψηλοι βράχοι ἦταν ἄγριοι, ἀνήλιοι καὶ γυμνοί· ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ρίζωσαν σ'αὐτοὺς μερικοὶ καχεκτικοὶ θάμνοι· ταραάζονται διαρκῶς ἀπ'τὸν ἀέρα καὶ φαίνονται πῶς τρέμουν μὴν πέσουν κάτω στὴν ἄβυσσο τοῦ Βουραϊκοῦ.

Κι ὁ Βουραϊκὸς μὲ τὸ ρόχθο τῶν πλούσιων νερῶν του σκόρπιζε γύρω του τὴν ἰδιαίτερη μουσικὴ του κι οἱ

συχνοὶ καταρράχτες τοῦ εἶχαν ἀπερίγραπτη φυσικὴ μεγαλοπρέπεια.

Σὲ κάποιο σημεῖο, ποὺ ὁ δρόμος γινόταν πολὺ ἀνηφορικός, εἶδαμε ἐπὶ τέλους τί θὰ πῇ ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος. Στὴ μέση ἀπ' τὶς δυὸ σιδερένιες γραμμὲς ἦταν ἄλλες δυὸ, κοντὰ-κοντὰ, κι ἔμοιαζαν σὰ μεγάλα χοντρά πριόνια μὲ τὰ δόντια πρὸς τὰ πάνω. Ἀπάνω σ' αὐτὲς θὰ κυλοῦσαν ἄλλοι τροχίσκοι, ὅχι σὰν τοὺς συνηθισμένους τῆς ἀτμομηχανῆς, ποὺ κυλᾶνε ἀπάνω στὶς γνωστὲς γραμμὲς· αὐτοὶ εἶχαν δόντια ὀλόγυρα, πρὺ ἐφάρμοζαν ἀπάνω στὰ δόντια τῶν μεσαίων γραμμῶν. Ὡς τὴν ὥρα ἐκείνη οἱ ὀδοντωτοὶ αὐτοὶ τροχοὶ ἔμεναν ἀχρησιμοποίητοι· ὅμα φτάσαμε στὴν ὀδοντωτὴ γραμμὴ, ἀκούμπησαν ἀπάνω σ' αὐτὴ κι ἔτσι ταξιδεύαμε μὲ διπλοὺς τροχοὺς.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ μηχανὴ εἶναι ἀσφαλισμένη. Ἄν συμβῇ νὰ πάθῃ τίποτε ἐκεῖ στὸν ἀνήφορο, σταματᾷ ἐστὸν τόπο· χωρὶς τοὺς ὀδοντωτοὺς τροχοὺς, σὲ τέτοια κακὴ ὥρα, θὰ κατρακυλοῦσε πίσω καὶ θὰ συντριβόταν μὲ τὸ βαγόνι καὶ τοὺς ἐπιβάτες μαζί.

Καὶ πάλι δὲν εἶναι ὅλη ἡ γραμμὴ ὀδοντωτὴ. Πιο ἀπάνω, ὅπου ὁ τόπος ἦταν ὁμαλότερος, βρῖσκαμε πάλι τὴ συνηθισμένη γραμμὴ.

Ὅλες αὐτὲς οἱ δυσκολίες ἀργοποροῦν τὸ ταξίδι. Τὸ τραῖνο, μπροστὰ σὲ τόσοις κινδύνους, πηγαίνει πολὺ σιγά. Σὲ πολλὰς μεριὲς εὐκόλα θὰ μπορούσε νὰ βαδίζῃ μαζί του ἕνας πεζὸς ὁδοιπόρος. Ὅλο τὸ ταξίδι εἶναι 22 χιλιόμετρα. Ἐνα συνηθισμένο τραῖνο θὰ χρειαζό-

Ὁ Μωριάς, Ἀναγνωστικὸν Εἰς Δημοτ. Δ. Ι. Κοντογιάννη. Ἔκδ. Α'.

11

ταν μόνον 40 λεπτά τῆς ὥρας. Τὸ τραινάκι μας χρειάστηκε δυόμιση ὥρες σωστές.

Ἀλλὰ θὰ ἤμαστε εὐχαριστημένοι νὰ βαστοῦσε καὶ πιὸ πολύ. Δὲ χορταίναμε τὶς φυσικὲς ὁμορφίες, ποὺ μᾶς τριγυρίζανε ἀπὸ παντοῦ. Λίγο-λίγο, ἀπ'τὰ πεῦκα καὶ τὰ πουρνάρια ἀνεβαίναμε στὰ βαθυπράσινα ἔλατα τοῦ Χελμοῦ.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Βουραϊκοῦ ἐξακολουθοῦσε νάναι στενὴ καὶ τὰ νερά του κατρακυλοῦσαν πάντα μὲ ὀρμή. Πολλὲς φορὲς νόμιζε κανεὶς πὼς θὰ μποροῦσε, ἀπλῶνοντας τὰ χέρια του, νὰ φτάσῃ καὶ τοὺς δυὸ ἀντιμέτωπους βράχους.

Καὶ τὸ τραινάκι μας ὅλο κι ἀνέβαινε τὸν ἀνήφορο βογ-γῶτας καὶ ταραάζοντας τὴν ἡσυχία τῶν γύρω βουνῶν μὲ τοὺς βόγγους του καὶ τὴ φλύαρη σφυρίχτρα του.

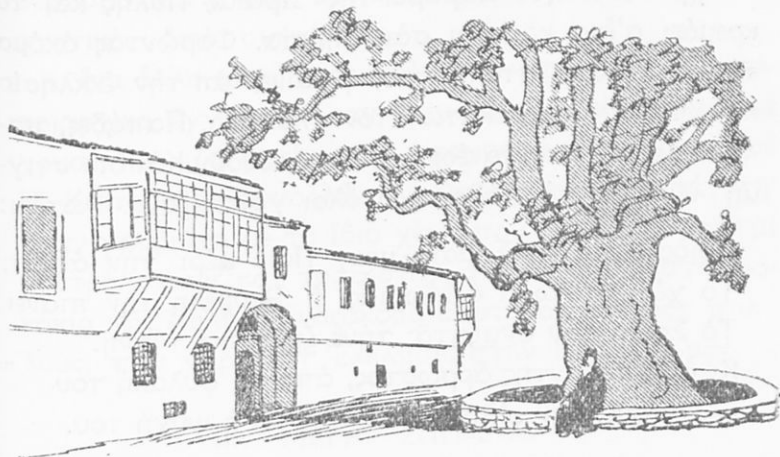
Χαρὶς ἄλλο οἱ δυὸ πλευρὲς τῆς χαράδρας αὐτῆς, ποὺ κράτησε ὅσο καὶ τὸ ταξίδι μας, ἦταν κάποτε ἐνωμένες. Ὅπου στὴ μιὰ πλευρὰ ὁ βράχος προβάλλει πρὸς τὰ ἔξω, στὴν ἀντικρινὴ φαίνεται ἓνα βαθούλωμα ὥστε ἂν μπορούσαμε νὰ σπρώξωμε τὶς δυὸ πλευρὲς, θὰ ἐφάρμοζε εὐκόλα ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη. Ποιὸς ξαίρει, ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, ποιὸς τρομερὸς σεισμὸς ἄνοιξε τὸν τόπο καὶ σχημάτισε τὴ χαράδρα, ποὺ βλέπομε· κι ἔτσι βρῆκαν σ'αὐτὴ διέξοδο τὰ νερά τοῦ Βουραϊκο, ποὺ ἔρχονται πολὺ μακριά, ἀπ'τὸν Ἑρύμανθο.

Ὡστόσο κάποτε φτάσαμε στὰ Καλάβρυτα· εἶναι μιὰ μικρὴ πολιτεία, μὲ δυὸ χιλιάδες ψυχὲς καὶ μ'ἄφθονα δέντρα καὶ νερά.

II. ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

Πολύ πρωί τὴν ἄλλη μέρα τραβήξαμε μὲ ἄλογα γιὰ τὴν Ἀγία Λαύρα· δὲν ἀπέχει οὔτε πέντε χιλιόμετρα. Μὲ βαθιὰ συγκίνηση ἀντικρίσαμε σὲ λίγο τὸ μοναστήρι κατὰκορφα σ'έναν κατὰφυτο λόφο 800 μέτρα ἀπάνω ἀπ'τὴ θάλασσα.

Στὰ 961 ἓνας Ἀγιορείτης καλόγερος ἦρθε ἀπ'τὴ

Λαύρα του ἐδῶ κι ἔχτισε τὸ μοναστήρι. Λαύρα λεγόταν τότε κάθε μεγάλο μοναστήρι. Τὸ πρῶτο μοναστήρι δὲν ἦταν στὴ θέση τοῦ σημερινοῦ, ἀλλὰ ἓνα τέταρτο πιὸ πέρα. Ἐκεῖνο κάηκε πολλές φορές ἀπ'τοὺς Τούρκους κι ἀργότερα χτίστηκε αὐτό, ποὺ βλέπαμε. Μὲ καιρὸ τὸ μοναστήρι μεγάλωνε· ἦρθε ἐποχὴ ποὺ εἶχε 970 καλόγερους. Σήμερα ἔχει μόνο 50.

Φτάσαμε στὸν ἱστορικὸ πλάτανο, ποὺ γίνηκε τὸ μεγάλο πανηγύρι τοῦ 21. Δίπλα του ὑψώνεται καὶ τῶρα

ἡ ἐκκλησία, πού λειτούργησε ὁ Γερμανὸς στὶς 25 τοῦ Μαρτίου. Σὰν μπῆκα νὰ προσκυνήσω, ἄθελα θυμήθηκα τοὺς στίχους τοῦ Βαλαωρίτη:

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ὁ Παπάς, πού μ' ὄψη ἀναμμένη
 σὰν φῶς, ἀπὸ τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ Ἱερὸ προβαίνει;
 Ἦταν ὁ Γερμανὸς τῶν Πατρῶν. Δεσπότης κι ὄπληρ-
 χηγὸς μαζί. Τὸν τριγύριζαν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι τοῦ
 Μωριᾶ. Ἡ λειτουργία τελείωσε. Ὁ Γερμανὸς βγάζει
 τὸ χρυσοκέντητο λάβαρο τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ τὸ
 κρεμαεῖ σ' ἓνα κοντάρι σὰν Σημαία. Φορώντας ἀκόμα
 τὴν ὀλόχρυση στολή του, βγαίνει ἀπ' τὴν ἐκκλησία
 καὶ σταματᾷ ἀποκάτω στὸν πλάτανο. Παπάδες, πα-
 ληκάρια καὶ καπετανέοι τὸν ἀκολουθοῦν. Κάποια στιγ-
 μὴ ὑψώνει τὸ Λάβαρο κι ὅλοι γονατίζουν. Ρωτᾷ:

Ποιὸς θέλει τὴ Σημαία μου; Ποιό χέρι τὴν ἀξίζει;
 Τὸ χέρι ἀπλώνει ὁ Μωριάς· ἡ Ρούμελη τὴν πιάνει.
 Τὸ Σούλι τὴν ἀναζητᾷ· τήνε ζηλεύει ἡ Μάνη.

Κι ὁ Ὑψηλάντης ἄρρωστος, ἀπὸ τὴ φυλακὴ του
 μὲ δάκρυα τὴν εὐλογεῖ καὶ σβήνεται ἡ ψυχὴ του.

Ἄν καὶ ἦταν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁ Γερμανὸς ψέλνει
 τὸ Χριστὸς Ἀνέστη· ἤθελε νὰ δηλώσῃ μ' αὐτὸ τῆς Πα-
 τρίδας τὴν Ἀνάσταση. Ὅλοι κλαῖνε ἀπὸ συγκίνηση κι
 ὀρκίζονται στὸ Λάβαρο νὰ λευτερώσουν τὴν Ἑλλάδα
 ἢ νὰ σκοτωθοῦν. Τὰ καριοφίλια βροντοῦν κι ὅλες οἱ
 ραχοῦλες τοῦ Χελμοῦ ἀντιλαλοῦν στὰ πέρατα τῆς γῆς
 τὴ μεγάλη ἀπόφαση.

Στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ μοναστηριοῦ σώζεται τὸ
 ἱερὸ Λάβαρο· διατηρεῖται πολὺ καλά· στὸ ἀπάνω μέ-

ρος φαίνεται ἡ τρύπα, πού τοῦ ἔκαμε μιὰ τούρκικη σφαῖρα στή μάχη τῶν Καλαβρύτων.

Πολλοὺς θησαυροὺς βλέπει ὁ ἐπισκέπτης ἐκεῖ μέσα. Εἰκόνες ἀρχαιότατες· εὐαγγέλια χειρόγραφα ντυμένα μὲ χρυσάφι καὶ στολισμένα μὲ πολύτιμα πετράδια. Σταυροὺς πολύτιμους· λείψανα ἀγίων σὲ πολυτελεῖς θῆκες· χρυσοστόλιστα ἄμφια· ἔγγραφα ἀρχαιότατα σὲ μεμβράνες. "Ὅλα τὰ θαύμασα κι ὅλα τὰ εἶδα μὲ βαθὺ σεβασμό· ἀλλὰ σὰν ἀντίκρισα τὸ Λάβαρο, ἔμεινα ἐκστατικός ἀπὸ συγκίνηση.

Κι ἓνα ἄλλο συγκίνησε πολὺ τὴν ψυχὴ μου· ἓνα πατριαρχικὸ ἔγγραφο ἦταν κρεμασμένο στὸν τοῖχο μὲ χρυσὴ κορνίζα κι εἶχε τὴν ὑπογραφή Γρηγορίου τοῦ Ε'. Κοίταξα ὥρα πολλή τὴν ὑπογραφή μὲ κατάνυξη· ἦταν γραμμένη μὲ τὸ ἴδιο χέρι, πού δέθηκε κάποτε μὲ χοντρὸ σκινὶ καὶ τραβιόταν ἀπ'τὸν ὄχλο στὰ σοκάκια τῆς Πόλης. "Εναςάκόμα μάρτυρας ἀπ'τοὺς πολλοὺς, πού χάρισε ἡ Ἐκκλησία στὴν Πατρίδα μας.

III. ΜΕΓΑ ΣΠΗΛΑΙΟ

Γυρίζομε μὲ τὸ τραῖνο ἀπ'τὰ Καλάβρυτα στοὺς σταθμὸ τοῦ Σπηλαίου. Τὸ μοναστήρι ἀπένεκει μιὰ ὥρα περίπου ἀπ'τὸ σταθμὸ καὶ δὲ φαίνεται ἀπὸ τὸ δρόμο. Εἶναι κολλημένο σ'ἓνα βράχο, ὅπως οἱ φωλιές τῶν χελιδονιῶν στοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν. Εἶναι σὲ ὕψος χίλιων μέτρων, μέσα στὰ ἔλατα.

Ἡ διαδρομὴ ἀπ'τὸ σταθμὸ στοὺς Σπήλαια εἶναι γοητευτικὴ. Φυτεῖες ἀπέραντες. Ἀτελείωτες οἱ κόκκινες

τριανταφυλλίες. Κι ανάμεσα σὲ τόση ἀνθήση, μιὰ ἀπέραντη παράταξη ἀπὸ κυψέλες. Νερὰ τρέχουν παντοῦ μέσα στοὺς κήπους, μέλισσες βομβοῦν, ἀηδόνια κελαηδοῦν, κουδούνια προβάτων ἀντιβοοῦν ἀπ'τὰ βράχια· καὶ συχνὰ σκεπάζει ὅλο τὸ θόρυβο αὐτὸ ἡ γλυκόλαλη καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ.

Μέσα σὲ μιὰ βαθιὰ σπηλιά τοῦ βράχου βρέθηκε στὰ 362 μ.Χ. μιὰ ἀπ'τὶς τρεῖς εἰκόνες τῆς Παναγίας, ποὺ ἔκαμε ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς. Δὲν εἶναι εἰκόνα ζωγραφισμένη, εἶναι ἄγαλμα, καμωμένο ἀπὸ κερί καὶ μαστίχα. Εἶναι τὸ μοναδικὸ ἔργο πλαστικῆς, ποὺ ἔχει ἡ ἐκκλησία μας. Διατηρεῖται λαμπρὰ μέσα σὲ ἀσημένια θήκη, γεμάτη ἀπὸ πολύτιμα ἀφιερώματα.

Στὸν καιρὸ τῶν εἰκονομάχων ἔβαλαν φωτιὰ κι ἔκαψαν ὅλο τὸ μοναστήρι· ἡ εἰκόνα ὅμως σώθηκε ἀκέρια, ὅπως ἦταν· μόνο πῶς μαύρισε ἀπ'τὴ φωτιά.

Κι ἓνα ἄλλο ἐξαιρετικὸ παρουσιάζει ἡ εἰκόνα αὐτή: Ἡ Παναγία βαστάει τὸ Χριστὸ μὲ τὸ δεξιὸ χέρι της, ἐνῶ σ'ὅλες τὶς ἄλλες τὸν βαστάει μὲ τ'ἀριστερό.

Στὴν ἴδια σπηλιά ἐβγαίνει καὶ βγαίνει καὶ τώρα ἀκόμα ἀστείρευτο νερό. Ἐκεῖ μέσα χτίστηκε ἓνα ἐκκλησάκι καὶ δίπλα σ'αὐτὸ κόλλησαν τὸ κελλί τους οἱ δύο καλόγεροι, ποὺ βρῆκαν τὴν εἰκόνα.

Ἔτσι πρωτόγινε τὸ μοναστήρι. Μὲ τὸν καιρὸ οἱ καλόγεροι πλήθαιναν, ὁ βράχος σκεπαζόταν ἀπὸ κελλιά κι οἱ Χριστιανοὶ ἔτρεχαν ἀπὸ παντοῦ νὰ προσκυνήσουν τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα.

Δὲν ἔλειψαν κι ἀπ'τὸ Σπήλαιο οἱ βαρβαρικὲς ἐπιδρομές· γι'αὐτὸ κι οἱ καλόγεροι ἀναγκάστηκαν νὰ

χτίσουν άπάνω στο βράχο του Μοναστηριού έναν τρίπατο πολεμικό πύργο.

Όταν ο Ίμπραήμ κατάκλυσε όλο τὸ Μωριά, ζήλεψε καί τούς θησαυρούς του μοναστηριού κι έκαμε έκστρατεία όλόκληρη για νά τὸ κυριέψη. Τρακόσιοι καλόγεροι, βοηθημένοι κι από άλλα τόσα παληκάρια, έκαμαν αντίσταση τρομερή. Καί τὸ μοναστήρι σώθηκε.

Σάν τελείωσα τὸ προσκύνημα του μοναστηριού, ανέβηκα στὸν πύργο· οί τέσσερεις τοίχοι κι ἡ στέγη σώζονται όπως ἦταν· μιὰ μαρμάρινη πλάκα, τοποθετημένη στὴν εἴσοδο, θυμίζει στὸ διαβάτη τὴ φονικὴ μάχη, πού έγινε στίς 24 Ἰουνίου 1817. Κι ένα κανονάκι στὴν αὐλή, ἄφωνο κι ἔρημο στὴ μοναξιὰ του βουνοῦ, συλλογιέται πόσες φορές ἀντιλάλησαν τὴ βροντερή φωνή του οί λαγκαδιές κι οί κορφοῦλες του Χελμοῦ.

Ξαπλωμένος στὸν ἴσκιο του πύργου φαντάστηκα τούς ταπεινούς καλόγερους, γεμάτους πατριωτικὴ καί θρησκευτικὴ φλόγα, νά ὑψώνωνται ἀλίγιστοι μπρστὰ στὸ χαλαστὴ του Μωριά· ξαναθυμήθηκα τὴ λειτουργία του Γερμανοῦ· πέταξε ὁ νοῦς μου στὴν πόρτα, πού κρεμάστηκε ὁ Πατριάρχης· θυμήθηκα τὴ θυσία του Παπαφλέσσα καί τὸ μαρτύριο του Διάκου καί τῶν ἄλλων ἀμέτρητων κληρικῶν. Κι εἶπα μέσα μου:

—Ράσο, εὐλογημένο Ράσο! Πόσο σφιχτὰ ἀντάμωσες στὴν ψυχὴ σου Θρησκεία καί Πατρίδα! Καί πόσα βάσανα τράβηξες καί γιὰ τίς δύο! Σάν πρωτοῆρθαν τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, ὅλοι οί ἀρχόντοι κι οί σοφοί ἔφυγαν στὴν Ἰταλία. Κι ὁ φτωχὸς ὁ ραγιάς, σάν ἦρθε

στὸν ἑαυτό του ἀπ'τὴν πρώτη ταραχή, δὲν εἶδε κα-
νέναν ἄλλο γύρω του παρὰ τὸ κουρελιασμένο ράσο
τοῦ παπᾶ. Ἐκεῖνος ὁ ἀγράμματος παπὰς δούλευε ὅλη
μέρα τὸ χωράφι του καὶ σὰ νύχτωνε καλὰ, τραβοῦσε
γιὰ κανένα ἐρημοκκλήσι ν'ἀνοίξη τὸ κρυφὸ σχολειό.
Κι ἐκεῖνος ὁ ἀδύνατος παπὰς, μὲ τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς
του βαλσάμωνε τὸν πόνο τοῦ ραγιᾶ ὅλα τὰ χρόνια
τῆς σκλαβιάς.

Ὁ ἴδιος ὁ παπὰς εἶπνε τὸ θυμιατὸ κι ἔπιανε τὸ κα-
ριοφύλι· καὶ τὸ εὐλογημένο ράσο ἀνέμιζε πάντα μπρο-
στὰ σὲ κάθε πόλεμο καὶ σὲ κάθε χαλασμό. Κι ἔσωσε τὴ
Θρησκεία μας καὶ τὴν Πατρίδα μας μαζί.

Ράσο, εὐλογημένο Ράσο! Δίπλα στὸν τάφο τοῦ Ἄ-
γνωστου Στρατιώτη, ποὺ ὅλα τὰ βασίλεια ὑψώνουν
γιὰ νὰ τιμήσουν τὰ θυσιασμένα νιάτα, ἀξίζεις νὰ σοῦ
ὑψώσωμε ἓνα σεμνὸ μνημεῖο καὶ νὰ γράψωμε ἀπάνω.

«Στὸν ἄγνωστο Παπὰ». Δ. Κοντογιάννη

ΤΟ ΠΟΝΕΤΙΚΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Στενὸ ἦταν τὸ καμαράκι τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ. Στε-
νὸς κι ὁ δρόμος τῆς γειτονιάς. Καὶ σὰν τὸ ἀνήλιαγο
λουλούδι, κλεισμένο ἐκεῖ, μεγάλωνε σιγὰ-σιγὰ τὸ ἄρ-
ρωστο παιδάκι. Μεγάλωνε καὶ μαραινόταν. Στὸ κρε-
βάτι περνοῦσε τὶς ἡμέρες του καὶ τὶς νύχτες του. Στὸ
κρεβάτι τὸ χειμῶνα μὲ τὸ κρύο, σ'αὐτὸ τὴν ἀνοιξη τὴ
μοσχοβολισμένη· σ'αὐτὸ περνοῦσε ξαπλωμένο ὅλον
τὸν καιρό. Κι ἂν σηκωνόταν κάποτε, νὰ περπατήσει
λίγο μέσα στὴν καμαρούλα, χρειάζόταν δεκανίκια γιὰ
νὰ σταθῇ. Φτωχό μου παιδί!...

Τὴ δροσιὰ τοῦ δάσους δὲν τὴν ἤξαιρε· τὴν πρασινάδα

τοῦ κάμπου τὴν εἶχε ἀκούσει μονάχα. Κάποτε-κάποτε ἓνα καλὸ γειτονόπουλο τοῦ ἔφερνε κανένα πράσινο κλαδί. Τὸ τοποθετοῦσε μὲ χαρὰ στὸ τραπεζάκι του καὶ ὅλο τὸ καμάρωνε· βλέποντάς το νόμιζε πὼς βρισκόταν στὰ δέντρα τοῦ δάσους, πὺν λάμπει ὁ ἥλιος καὶ κελαηδοῦν τὰ πουλιά.

Μιὰν ἀνοιξιὰτικὴ αὐγὴ ζεστὲς καὶ χαρωπὲς μπῆκαν οἱ ἀχτίνες τοῦ ἡλίου στὸ καμαράκι του· ὅλα λαμπροκόπησαν ἐκεῖ μέσα· κι ὁ μικρὸς σκλάβος τοῦ κρεβατιοῦ σηκώθηκε σιγὰ-σιγὰ καὶ πῆγε στὸ παραθυράκι, γιὰ νὰ χαρῇ τὸν ἥλιο καὶ νὰ ζεσταθῇ.

Σὲ λίγο μπῆκε μέσα τὸ σπλαχνικὸ γειτονόπουλο καὶ τοῦ ἔφερε μιὰ δροσερὴ ἀνθοδέσμη· τί χαρὰ πὺν σκορπίστηκε ἐκεῖ μέσα ἀπ'τὰ ζωηρὰ χρώματα καὶ τίς δυνατὲς μυρουδιές!

Ἐνα λουλούδι ἦταν μὲ τὴ ρίζα του· οἱ δυὸ φίλοι τὸ ἔβαλαν σὲ μιὰ γλάστρα καὶ τὸ τοποθέτησαν στὸ παράθυρο κοντὰ στὸ κρεβάτι. Ἀπὸ τότε μιὰ καινούργια ζωὴ ἀρχίνησε στὸ στενὸ καὶ φτωχὸ καμαράκι. Ὁ μικρὸς ἄρρωστος καὶ τὸ ἀνθισμένο λουλούδι ἔκαναν μιὰ χρυσὴ συντροφιά. Ὡρες ὁλόκληρες τὸ χλομὸ παιδάκι καμάρωνε τὸν τρυφερὸ καὶ λεπτὸ κορμό, τὰ πυκνὰ φύλλα καὶ τὰ μυρωδάτα ἄνθη τοῦ ἀγαπημένου συντρόφου του. Τὸ πότιζε συχνὰ καὶ φρόντιζε κάθε βράδυ νὰ τὸ βγάλῃ στὸν καθαρὸ ἀέρα. Τὸ πρωὶ τὸ ξανάπαιρνε μέσα, τὸ χάηδευε, τὸ φιλοῦσε, τὸ καθάριζε ἀπ'τὰ μαραμμένα φύλλα, ἔκοβε τὰ πολυγινωμένα ἄνθη, γιὰ νὰ μὴν ἀδυνατίζῃ τὸ φυτὸ, καὶ τάβαζε σ'ἓνα ποτηράκι δίπλα στὴ γλάστρα. Τὸ χειμῶνα τὸ φύλαγε

ἀπὸ τὸν πάγο καὶ τὸ τοποθετοῦσε ὅπου βρισκόταν λίγος ἥλιος, γιὰ νὰ ζεσταθῇ. Μὲ λαχτάρια περίμενε τὴν ἀνοιξη, γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ καὶ πάλι ἀνθισμένο. Πόσο γλυκαινόταν ἡ ζωὴ του ἀπ'αὐτό!

Κανένας συγγενὴς καὶ κανένας φίλος δὲ φάνηκε τόσο πονετικὸς στὸ ἀρρωστημένο παιδάκι ὅσο τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ λουλούδι. Πολλὰ λουλούδια γεμίζουν τὶς σάλες μαρμαρένιων παλατιῶν, ἀλλὰ κανένα δὲν εἶχε τόση καλοσύνη σὰν αὐτό. Σὰν ἔβλεπε νὰ χειροτερεύῃ ἡ ὑγεία τοῦ φίλου του, ἄρχιζε κι αὐτὸ νὰ κιτρινίσῃ καὶ νὰ μαραίνεται. Κι ὅταν ἐκεῖνος ζωήρευε λιγάκι, ἄρχιζε κι αὐτὸ νὰ πρασινίσῃ περισσότερο καὶ νὰ βγάξῃ πιὸ πολλὰ καὶ πιὸ μυροβόλα λουλούδια.

Ἔτσι πέρασαν τὴ μικρὴ ζωὴ τους οἱ δυὸ φίλοι. Καὶ ὅταν μὲ τὸν καιρὸ τὸ παιδάκι δυνάμωσε κι ἄφησε τὸ κρεβάτι, τὸ μαραμένο ἀπ'τὸν πόνο λουλούδι γέμισε τὸ δωμάτιο ἀπ'τὴ γλυκιὰ μυρουδιά τῶν ὁμορφῶν λουλουδιῶν του.

Ρωσσικόν.

Διασκευὴ Λ. Κοντογιάννη

Η ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ

Ἀλησμόνητη βραδιά! Θεία μυσταγωγία ποὺ ἐγίνε στὸ ἀπλοϊκὸ ὑπερῶο τῆς Ἱερουσαλήμ! Ὁ Θεὸς Δάσκαλος θέλησε νὰ περάσῃ τὸ Πάσχα μὲ τοὺς μαθητὲς του· καὶ τώρα καθισμένος στὸ τραπέζι ἀκολουθεῖ πιστὰ ὅλες τὶς συγκινητικὲς παραδόσεις τῶν Ἰουδαίων.

Εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῶν ἀζύμων. Στὸ τραπέζι αὕτῃ τὴν ἡμέρα ἦταν ἀπαραίτητο ἓνα πιάτο μὲ χόρ-

τα πικρά, για να θυμίξη τήν πικρή τροφή τῶν Ἑβραίων στή γῆ τῆς ἐξορίας.

Ἀπαραίτητο ἦταν κι ἓνα πιάτο μέ γλυκά χόρτα, για να δείχνη τήν τροφή τῆ γλυκιά, πού φυτρώνει στή γῆ τῶν πατέρων των.

Σύμφωνα μέ τή συνήθεια τῆς ἐποχῆς, ὁ πατέρας, ἡ ἄν αὐτός δέ ζοῦσε, ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογένειας, κάνοντας ἀρχή τοῦ δείπνου ἔπαιρνε στό χέρι ἓνα ποτήρι κρασί, ὕψωνε τὰ μάτια του στόν οὐρανό κι ἔλεγε μέ κατάνυξη:

—Σέ εὐλογῶ, Ὑψιστε Θεέ, καί Σέ εὐχαριστῶ, πού μᾶς χάριες τοῦ ἀμπελιοῦ τόν καρπό. Σέ εὐχαριστῶ πού μᾶς ἔδωσες γιορτές χαρμόσυνες, για να μᾶς θυμίζουν τήν ἀπελευθέρωσή μας ἀπ'τὴ σκλαβιά τῆς Αἰγύπτου.

Ἐπινε ὕστερα ἀπ'τὸ ποτήρι κι ἔδινε καί σ'ὅλη τήν οἰκογένεια.

Ἐπειτα ὁ πατέρας ἔπαιρνε ἄβραστες πικραλίδες, τίς βουτοῦσε στό ἀλατισμένο νερό, ἔτρωγε πρῶτος κι ἔπειτα ἔδινε σ'ὅλους τοὺς ἄλλους. Τότε τὸ μικρότερο παιδί ρωτοῦσε τὸν πατέρα:

—Γιατί, πατέρα, ἡ νύχτα αὐτὴ ξεχωρίζει ἀπ'ὅλες τίς ἄλλες νύχτες; Γιατί ἀπόψε τρῶμε μόνο ἄζυμα; Γιατί τρῶμε μόνο χόρτα πικρά;

Κι ὁ πατέρας διηγόταν στὰ παιδιὰ τὴ σκλαβιά τῶν πατέρων στήν Αἴγυπτο, τὰ φαρμάκια πού ποτίστηκαν ἐκεῖ, τὴ λύτρωσή τους, τὸ θαυματουργὸ πέρασμα τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας.

Κι ἐνῶ αὐτὸς ἔκανε τὴ συγκινητικὴ αὐτὴ διήγηση, δάκρυα ἔτρεχαν ἀπ'τὰ μάτια του κι ἔκλαιγαν μαζί του καὶ τὰ παιδιὰ.

*Επειτα ὁ πατέρας ἔλεγε:

—Λοιπόν, παιδιά μου, πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε, νὰ ὑμνοῦμε, νὰ δοξολογοῦμε, νὰ εὐλογοῦμε καὶ νὰ μεγαλύνουμε τὸ Θεό, πού ἔκαμε τέτοια θαυμάσια γιὰ τοὺς πατέρες μας καὶ γιὰ μᾶς. Μᾶς ἔφερε ἀπ'τὴ σκλαβιὰ στὴν ἐλευθερία, ἀπ'τὴ θλίψη στὴ χαρά, ἀπ'τὸ πένθος στὴ γιορτὴ, ἀπ'τὸ σκοτάδι στὸ φῶς.

Κι ὅλοι μαζί ἔψαλλαν τὸ «Ἀλληλούϊα» ἁρμονικὰ καὶ τοὺς ὠραίους ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ. Κι ἔτσι περνοῦσε ὁ Δεῖπνος τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν ἀζύμων.

Αὐτὴ τὴν ἀλησμόνητη βραδιά ὁ Χριστὸς ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ Δείπνου, σὰν πατέρας τριγυρισμένος ἀπὸ τὰ παιδιά του, τοὺς δώδεκα Μαθητές. Διατήρησε ὅλες τὲς ὁμορφες παραδόσεις τῶν Ἰουδαίων κι ἔλεγε ὅλες τὲς συμβουλές κι ὅλες τὲς εὐχές μὲ βαθιὰ μελαγχολία. Οἱ Μαθητές δὲ μποροῦσαν νὰ καταλάβουν τί ἔχει. Τέτοια μέρα καὶ νὰ εἶναι τόσο μελαγχολικός!...

Δὲ μποροῦσαν νὰ τὸ ἐξηγήσουν. Κι ἔτσι ἄθελα βυθίστηκαν κι αὐτοὶ σὲ πόνο καὶ μελαγχολία καὶ παρακολουθοῦσαν κάθε κίνηση καὶ κάθε λόγο τοῦ Δασκάλου.

Τώρα Ἐκεῖνος παίρνει ἓνα κομμάτι ἄρτο στὸ χέρι καὶ ὑψώνει τὰ μάτια Του στὸν οὐρανό. Τὸ πρόσωπό Του ἔλαμψε σὰν τὸν ἥλιο. Κι ὅταν μὲ τὸ δεξιὸ χέρι εὐλογοῦσε τὸν ἄρτο, μιὰ δέσμη ἀπὸ φωτεινὲς ἀχτίνες χύθηκε ἀπάνω Του καὶ Τὸν ἔλουσε. Ἐπειτα ἔκοψε τὸν ἁγιασμένο ἄρτο, ἔδωσε στοὺς Μαθητές Του καὶ εἶπε:

—Λάβετε, φάγετε..... Δὲν εἶναι ἄρτος αὐτό, πού σᾶς

προσφέρω. Είναι τὸ Σῶμα μου, ποὺ κομματιάζεται γιὰ σᾶς, γιὰ νὰ συχωρευθοῦν οἱ ἁμαρτίες σας.

Οἱ Μαθητὲς πῆραν τὸν ἄρτο μὲ τρεμάμενο χέρι καὶ κοινώνησαν.

Ἐπειτα ὁ Χριστὸς πῆρε τὸ ποτήρι, τὸ εὐλόγησε καὶ εἶπε:

—Πιέτε ἀπ'αὐτὸ ὅλοι. Δὲν εἶναι κοινὸ ποτήρι αὐτό, ποὺ σᾶς προσφέρω. Είναι τὸ Αἷμα μου, τῆς Θείας Διαθήκης, τῆς καινούργιας, ποὺ χύνεται γιὰ σᾶς καὶ γιὰ πολλὰς χιλιάδες ἀκόμα, γιὰ νὰ συχωρευθοῦν οἱ ἁμαρτίες σας.

Ὁ Μέγας Ἀρχιερέας εἶχε τελέσει τὴν πρώτη Θεία Μυσταγωγία καὶ τὴν παράδωσε στοὺς ἀνθρώπους γιὰ στηριγμὸ τῶν κλονισμένων, γιὰ δύναμη τῶν ἀδύνατων, γιὰ παρηγοριὰ τῶν πονεμένων, γιὰ σωτηρία ὅλων, ποὺ θὰ κοινωνήσουν ἀπ'αὐτή.

Οἱ ἀπλοῖκοι σύγχροφοί Του ὅταν κοινώνησαν κι ἀπ'τὸ ποτήρι, ἐνίωσαν τὸν ἑαυτὸ τους ἐξαϋλωμένο, ἐξαγνισμένο. Ἀρχισαν νὰ νιώθουν καλύτερα τὸ Δάσκαλο. Μόνο μιὰ καρδιά ἔμεινε πέτρινη, σκληρή. Τὸ πάθος τὴν εἶχε πνίξει καὶ δὲν ἄφηνε οὔτε μιὰ θεία ἀχτίνα νὰ τὴν περάσει. Ἦταν ὁ προδότης μαθητής. Εἶχε κάμει ὅλες τις συμφωνίες μὲ τοὺς Φαρισαίους καὶ πρόσμενε τὴν κατάλληλη στιγμή! Εἶπε κάμποσα καὶ γι'αὐτὸν ὁ Χριστὸς, μὰ ἡ καρδιά του ἦταν πετρωμένη. Σηκώθηκε καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σκοπὸ του.

Ὁ Δάσκαλος σηκώθηκε μελαγχολικὸς καὶ τράβηξε ἀμίλητος κατὰ τὸ χεῖμαρρο τῶν Κέδρων. Σκυφτὸς Αὐτὸς ἔμπρὸς καὶ πίσω Του οἱ Μαθητές, ἀμίλητοι κι αὐ-

τοι. Κι ὅταν ἔφτασε στὸ λόφο τῶν Ἑλιῶν, τὸν τόπο τὸν ἀγαπημένο Του, πού πάντα ἐκεῖ γονάτιζε κι ἔκανε τὴν προσευχή Του, ἐνίωσε τὴν ἀνάγκη νὰ προσευχηθῇ καὶ εἶπε:

—Καθῆστε καὶ προσμένετε.

Κι Αὐτὸς τραβήχτηκε λίγο πιὸ πέρα κι ἔμεινε μόνος,

κατάμονος. Γονάτισε κι ἀναλ'ήθηκε σὲ προσευχή. Ὁ ἰδρωτὰς τρέχει ἀπ'τὸ μέτωπό Του σταλαματιᾷς θολές.

—Πατέρα μου, εἶπε, ἄς ξεφύγω τὸ ποτήρι αὐτό. Μὰ ἂν μ'αὐτὸ πρόκειται νὰ δοξαστῇ τ'ὄνομά Σου, ἄς γίνῃ τὸ θέλημά Σου.

Ἡ νύχτα τῆς ἀγωνίας προχωρεῖ. Τὸ φεγγάρι μόλις εἶχε προβάλει σιτὴν ἀνατολή, κόκκινο σὰν αἷμα πηχτὸ κι ἔριχνε τὶς βαριές ἀχτῖνες του στὸ ἰδρωμένο καὶ πονεμένο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Τίποτε δὲν ἀκούεται στὴ σιγαλιά τῆς νύχτας. Μόνον ἓνα ἀηδόνι σ' ἓνα ἀνθισμένο κλαδὶ ἐλιάς, χύνει ὀλόγλυκιες μελωδίες, σὰ νάθελε νὰ δώσῃ στὸν Πλάστη του τὴν παρηγοριά, ποὺ τοῦ ἀρνήθηκαν οἱ ἄνθρωποι.

Οἱ Ἀπόστολοι, μ' ὅλο τὸ παράπονο, ποὺ τοὺς ἔκανε ὁ Δάσκαλος, κοιμοῦνται. Τίποτε δὲν ἀκούεται!.....

Ξαφνικὰ ἀπόμακρος θόρυβος κι ὀχλοβοὴ ἄρχισε νὰ κόβῃ τὴ σιωπηλὴ μοναξιά τῆς ἐρημιᾶς. Ὁ προδότης ἔρχεται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σπείρας, γιὰ νὰ παραδώσῃ μ' ἓνα φίλημα προδοτικὸ τὸ Δάσκαλό του! Κι αὐτὸ γιὰ «τριάκοντα ἀργύρια»!.....

Μητροπολίτη Καρυστίας
Π. Φωστίνη

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἔχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακή. Οἱ Μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ εἶναι μαζεμένοι στὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπάνω στὸ ὑπερῶο, ποὺ ἔγινε ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Εἶναι γεμάτοι λύπη κι ἀπογοήτευση γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Δασκάλου κι ἐτοιμάζονται, μόλις περάσῃ ἡ μπόρα τῆς ὀργῆς τοῦ λαοῦ, νὰ ξαναγυρίσουν στὰ δίκτυα καὶ τὶς ἀκροθαλασσιές τῆς Τιβεριάδας.

Μὰ δὲν εἶχαν τὶς ἴδιες σκέψεις κι οἱ ἅγιες γυναῖκες, ποὺ ἀγαποῦσαν τὸ Χριστό. Δὲν ἔβαναν, βέβαια, μὲ τὸ νοῦ τους πὼς θ' ἀναστηθῇ, οὔτε τὶς ἔνοιαζε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Στὶς δικές τους καρδιές ἦταν πιά Ἐκεῖνος βασι-

λίας. Τὸν ἀγαποῦσαν μ' ὅλη τῇ δύναμή τους. Γι' αὐτὸ εἶχαν προμηθευτῇ ἀποβραδὲς πολύτιμα μῦρα γιὰ νάρθουν τὰ ξημερώματα στὸν Τάφο καὶ ν' ἀλείψουν μὲ μῦρα καὶ μὲ δάκρυα τὰ ἄχραντο Σῶμα τοῦ Δασκάλου. Ἦταν ἀκόμα νύχτα βαθιά, ὅταν ὅλες μαζί ξεκίνησαν γιὰ τὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ.

Δὲν κατάλαβαν διόλου πότε ἀνέβηκαν τὸν ἀνηφορικό δρόμο καὶ πότε ἔφτασαν στὸ Γολγοθᾶ· τόση ἦταν ἡ λαχτάρα τους. Τί τίς περίμενε ὁμως ἐκεῖ!... Ὁ

Τάφος ἦταν ἀνοιχτὸς καὶ ἄδειος· οἱ στρατιῶτες ἦταν φευγάτοι· κι ἐρημιὰ κι ἡσυχία ἦταν ἀπλωμένη παντοῦ. Δὲ μπορούσαν νὰ καταλάβουν τί συνέβη. Πῶς ἔλειπε τὸ Σῶμα τοῦ Δασκάλου; Τὸ μετέφεραν ἀλλοῦ; Καὶ ξέσπασαν σ' ἓνα κλάμα!...

Ξαφνικά, ἀπάνω στὴν πλάκα τοῦ Τάφου βλέπουν

καθισμένο ένα παλληκάρι, πού ἔλαμπε σάν τὸν ἥλιο μέσα στὸ σκοτάδι καὶ τὰ φορέματά του ἦταν λευκὰ σάν τὸ χιόνι. Τραβήχτηκαν τρομαγμένες.

—Μὴ φοβᾶστε, τοὺς λέει ὁ ἄγγελος μ' ὀλόγλυκια φωνή. Ποιὸν ζητᾶτε; Τὸν Ἰησοῦ, τὸ Ναζωραῖο, τὸ Σταυρωμένο; Δὲν εἶναι ἐδῶ. Δὲ σᾶς τὸ εἶχε πῆ; Ἀναστήθηκε!...

Οἱ ἀπλοϊκὲς γυναῖκες δὲν κατάλαβαν τίποτε ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐνιωσαν μόνο μιὰ ἀνακούφιση στὴν καρδιά τους, ἔτσι σάν δροσιὰ ἀπ' τὸν Οὐρανό.

Σαστισμένες πιὸ πολὺ τώρα, ἄρχισαν μὲ θρήνους νὰ γυρίζουν τὸ λόφο, σὰ νὰ ἤθελαν νὰ ψάξουν γιὰ νὰ βροῦν τὸ Χριστό. Ὅλα εἶναι ἀναστατωμένα ἀπάνω στὸ Γολγοθὰ ἀπ' τὴν προχτεσινὴ ταραχή. Οἱ τρεῖς σταυροὶ εἶναι ἀκόμα ὑψωμένοι ἀπάνω στὸ λόφο· στίς πρῶτες ἀντιφεγγιὲς τῆς ἀνατολῆς μοιάζουν μὲ μαῦρες κολόνες καὶ μόνο ὁ μεσαῖος Σταυρὸς ἔχει ἀπάνω του μιὰ φωτεινὴ δέσμη ἀπὸ λεπτὲς ἀχτίνες.

Ζυγώνουν κοντὰ του, γονατίζουν εὐλαβικά, φιλοῦν μὲ σπαραγμὸ τὰ πηγμένα αἵματα καὶ θρηνοῦν ἀδιάκοπα κρατώντας στὰ χέρια τους τὰ βάζα μὲ τὰ πολυτιμα μῦρα. Νόμιζαν πὼς Τὸν ἔβλεπαν κρεμασμένον, πὼς ἄκουγαν τὰ παραπονετικὰ λόγια Του, πὼς αἰσθάνονταν τὴ δίψα Του.

Μὰ πάλι τρώμαξαν. Κάποιος ἄγνωστος πέρασε ἀπὸ κεῖ, σάν σκιά μέσα στὸ σκοτάδι, καὶ στάθηκε κοντὰ τους.

—Χαίρετε! τοὺς εἶπε μὲ γλυκιὰ φωνή, γεμάτη στοργή.

Κι άμέσως ρωτάει τή Μαγδαληνή, πού έκλαιε άπαρηγόρητα:

—Γυναίκα, γιατί κλαίς; Ποιόν ζητάς;

Έκείνη σκέφθηκε πώς θα είναι ό κηπουρός του κήπου καί θα ξαίρη αυτός ποϋ πήγαν τὸ Σῶμα του Δασκάλου. Πήρε θάρρος, ζύγωσε κοντά του, γονάτισε μπροστά του κι άρχισε μέ θρήνο νά τόν παρακαλή:

—Κύριε, αν σήκωσες έσύ τὸ Σῶμα Του, πές μου ποϋ τόβαλες; Θέλω νά τὸ παρω. Μή μου άρνηθής αυτή τή χάρη, κύριε. "Ηρθαμε μέ λαχτάρα ν'άλείψουμε μέ μϋρα τὸ Σῶμα καί δέ λογαριάσαμε τίποτε· οϋτε ποϋ ήταν νύχτα άκόμα. "Αν σύ Τόν πήγες σ'άλλον τάφο, κύριε, πές μας νά πᾶμε νά Τόν σηκώσωμε. Μή μᾶς άρνηθής, κύριε, αυτή τή χάρη!.....

Ό ξένος στάθηκε άμίλητος γιά λίγες στιγμές κι έπειτα βγήκε άπ'τὸ στόμα του μιὰ γνώριμη φωνή:

—Μαρία!...

—Δάσκαλέ μου! φώναξε τρομαγμένη καί χαρούμενη ή μυροφόρα κι έπεςαν όλες στὰ πόδια του Δασκάλου. Είχαν άξιωθῆ πρώτες αυτές νά ιδοϋν τὸ Χριστὸ μετὰ τήν 'Ανάστασή Του.

'Αλλά χαλάλι τους! Μόνο αυτές Τόν είχαν νιώσει βαθιά, μόνο αυτές δέν έφυγαν οϋτε μιὰ στιγμή άπό κοντά Του τίς ὥρες του πόνου Του. Κι άξιζαν αυτές πρώτες νά ιδοϋν καί τήν 'Ανάστασή Του καί νά τή διαλαλήσουν στους φοβισμένους Μαθητές.

Τόν ξανάειδαν λοιπόν, τόν άγαπημένο Δάσκαλο καί ανακουφίστηκαν. Καί τώρα τί τίς ένοιαζε κι αν έπειτα

ἀπὸ ἑνὸς προδοτικὸ φίλημα τοῦ Ἰούδα Τὸν ἔπιασαν
 σὰν κακοῦργο; Τί κι ἂν Τὸν ὠδήγησαν δέσμιος τὶς αὐ-
 λές τοῦ Ἄννα καὶ τοῦ Καϊάφα; Τί κι ἂν Τὸν καταδί-
 κασαν σὲ θάνατο; Τί κι ἂν Τὸν κάρφωσαν μὲ λύσσα
 ἀπάνω στὸ ξύλο; Τί κι ἂν ἀπάνω σὲ ὀδυνηρὲς στιγμὲς
 φώναξε τὸ «Τετέλεσται» κι ἔγειρε τὸ κεφάλι Του νε-
 κρό; Ἐκεῖνος τὴν τρίτη ἡμέρα ἀναστήθηκε! Καὶ χιλιά-
 δες στόματα προφέρουν σήμερα τὶς δυὸ αὐτὲς λέξεις
 μ' ἀνατριχιασμένα κορμιὰ καὶ δακρυσμένα μάτια. Κα-
 μιὰ χαρὰ στὸν κόσμον δὲν ὑπῆρξε τόσο μεγάλη. Χρι-
 στὸς Ἀνέστη!

Ὁ μυρωμένος ἀνοιξιάτικος ζέφυρος σφυρίζει γλυκά.
 Τὰ καθάρια ρυάκια κελαρύζουν· τ' ἀνθισμένα κλαδιὰ
 τῶν δέντρων σκορπίζουν ὁμορφιά καὶ μῦρα· τ' ἀηδόνια
 τραγουδοῦν ὀλόγλυκα· οἱ ἄνθρωποι σκιρτοῦν ἀπὸ
 χαρὰ· κι ὅλα μαζί ψάλλουν:

—Χριστὸς Ἀνέστη!

Μητροπολίτη Καρυστίας
 Π. Φωστίνη

Ο ΔΑΓΚΑΝΙΑΡΗΣ

Κανενὸς δὲν ἦταν ὁ ἀγριόσκυλος· δὲν εἶχε ὄνομα δικό
 του. Καὶ κανένας δὲ μπορούσε νὰ πῇ ποῦ πέρασε ὅλο
 τὸ μακρὺ καὶ παγερὸ χειμῶνα καὶ μὲ τί τρεφόταν. Ἀπὸ
 τὶς ζεστὲς καλύβες τὸν ἔδιωχναν τ' ἄλλα σκυλιά, ποῦ
 πεινοῦσαν σὰν κι αὐτόν, μὰ ἦταν περήφανα, γιατί
 βρίσκονταν στὸ σπίτι τους.

Ὅταν, σπρωγμένος ἀπ' τὴν πείνα, ζύγωνε στοὺς
 ἀνθρώπους, τὰ παιδιὰ τὸν πετροβολοῦσαν κι οἱ μεγά-
 λοι τὸν σφύριζαν. Τρομαγμένος τότε ἔφευγε ἀπ' τοὺς

άνθρώπους, πήγαινε τρέχοντας στην ἄκρη τοῦ χωριοῦ καὶ κρυβόταν σὲ μιὰ κρυψώνα, μέσα σ'ένα μεγάλο κῆπο. Ἐκεῖ ἔγλειφε τὶς πληγές του καὶ στὴ μοναξιά γέμιζε ἡ ψυχὴ του ἀπὸ φόβο κι ἐχθρά.

Μιὰ μοναχὴ φορὰ τὸν λυπήθηκαν καὶ τοῦ γλυκομίλησαν. Ἕνας μεθυσμένος χωρικός λυπήθηκε τὸν ἀκάθαρτο κι ἄσκημο σκύλο καὶ τὸν φώναξε κοντά του.

Ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ πλησιάσῃ, ἀλλὰ κουνούσε τὴν οὐρά του ἀναποφάσιτος.

Ὁ χωρικός τοῦ φώναξε:

—Ἐλα λοιπόν! ἀνότη. Ἀλήθεια σοῦ λέω, δὲ θὰ σὲ πειράξω.

Ἀλλὰ τὴ στιγμὴ, πού ὁ δυστυχισμένος σκύλος ἀποφάσισε νὰ τὸν πλησιάσῃ, ὁ μεθυσμένος τὰ ξέχασε ὅλα καὶ τούδωσε μιὰ δυνατὴ κλωτσιά.

Ὁ σκύλος οὐρλιάξε θλιβερά, ὅχι τόσο ἀπ'τὸν πόνο, ὅσο ἀπ'τὸ παράπονο.

Ἀπὸ τότε ποτὲ δὲν ἐμπιστευόταν ὅσους ἤθελαν νὰ τὸν χαϊδέσουν. Μάζευε τὴν οὐρά του κι ἔφευγε καὶ κάποτε χυμοῦσε ἀπάνω τους καὶ τοὺς δάγκωνε.

Κάποιο χειμῶνα τὸν πέρασε στὸ ὑπόστεγο τοῦ ἐξώστη ἑνὸς ὁλόκλειστου καὶ χωρὶς φύλακα ἐξοχικοῦ σπιτιοῦ. Ἀνάλαβε αὐτὸς τὴ φύλαξη τοῦ σπιτιοῦ, γαβγίζοντας ὅλη τὴ νύχτα.

Ἦρθε ἡ ἀνοιξη κι ἡ ἡσυχὴ ἐξοχὴ ἀντήχησε ἀπὸ ζωηρὲς φωνές, ἀπὸ θόρυβο ἀμαξῶν, ἀπὸ πατήματα ἀνθρώπων, πού κουβαλοῦσαν πράγματα. Ἦρθαν ἀπὸ τὴν πόλιν τ'ἀφεντικά· ἕνας ὁλόκληρος στρατὸς ἀπὸ μεγάλους καὶ παιδιὰ, μεθυσμένους ἀπὸ ἀέρα, ἥλιο

καὶ φῶς. Ἄλλος φώναζε, ἄλλος τραγουδοῦσε, ἄλλος γελοῦσε.

Ὁ πρῶτος ποὺ ἀντίκρισε ὁ σκύλος ἦταν ἡ Λιλίκα, ἓνα ὠραῖο κοριτσάκι, ποὺ κατέβηκε στὸν κήπο. Κοίταζε χαρούμενα τὶς ὁμορφιές τῆς ἐξοχῆς καὶ φώναζε:

—Τί χαρά! Τί ὠραῖα ποὺ εἶν' ἐδῶ!

Τὴν ἴδια στιγμή ὁ σκύλος, ποὺ κρυφὰ κι ἀθόρυβα πλησίαζε, χύμηξε ἀπάνω στὸ κοριτσάκι, τοῦ ἔσχισε τὸ φουστανάκι κι ἐξαφανίστηκε.

—Ἄ! κακόσκυλο! εἶπε φεύγοντας τὸ κοριτσάκι, καὶ ἄκουόταν ἡ τρομαγμένη φωνούλα του:

—Μαμά! παιδιά! Μὴν κατεβαίνετε στὴν αὐλή! Ἐκεῖ εἶν' ἓνας σκύλος με-γά-λος!... ἄ-γρι-ος!...

Τὴ νύχτα κρυφὰ ξαναῆρθε τὸ σκυλί καὶ κοιμήθηκε στὴ θέση του. Οἱ ἄνθρωποι κοιμόνταν στὴν ἔρημη ἐξοχή· κι αὐτὸ τοὺς φύλαγε στοργικά. Λαγοκοιμόταν καὶ ἀνασήκωνε τὸ κεφάλι του στὸν παραμικρὸ θόρυβο. Κι οἱ θόρυβοι εἶναι πολλοὶ στὴν ἐξοχή· τὶς ἀνοιξιὰτικες νύχτες. Τὸ πρῶτὸ ὁ σκύλος ἐξαφανιζόταν.

Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἦρθαν στὴν ἐξοχή, ἦταν πολὺ καλοί. Κι ἡ ἐξοχή μὲ τὸν καθαρὸ τῆς ἀέρα, μὲ τὶς ὁμορφες πρασινάδες καὶ τὸ γαλάζιο οὐρανό, τοὺς ἔκανε πιὸ καλοὺς.

Στὴν ἀρχὴ ἤθελαν νὰ διώξουν τὸ σκύλο, ποὺ τρόμαξε τὸ κοριτσάκι. Ἄλλ' ἔπειτα συνήθισαν στὰ νυχτερινὰ γαβγίσματα καὶ κάποτε τὴν αὐγὴ ρωτοῦσαν:

—Κι ὁ δαγκανιάρης μας ποῦ εἶναι;

Καὶ τὸ καινούργιο αὐτὸ ὄνομα «δαγκανιάρης» τοῦ ἔμεινε.

Μέρα μετὴν ἡμέρα ὁ δαγκανιάρης πλησίαζε περισσότερο τοὺς ἀνθρώπους. Μιστὴ ὥρα πρὸ τοῦ φαγητοῦ στεκόταν ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ καὶ τοὺς κοίταζε φιλικά. Καὶ τὸ κοριτσάκι, ποὺ ξέχασε τὴν τρομάρα τῆς πρώτης μέρας, τοῦ εἶπε κάποτε:

— Δαγκανιαράκι μου, ἔλα κοντά μου! Ἔλα, καλέ μου! Θέλεις ζάχαρη; Θὰ σοῦ δώσω! Ἔλα λοιπόν!

Ὁ δαγκανιάρης φοβόταν καὶ δὲν πῆγαινε. Τὸ κοριτσάκι ζύγωνε ὁλοένα σ'αὐτόν, ἀλλὰ καὶ φοβόταν.

— Σ'ἀγαπῶ, δαγκανιαράκι μου, τούλεγε. Σ'ἀγαπῶ πολύ. Ἔχεις ωραία μυτίτσα καὶ ματάκια γεμάτα καλοσύνη. Δὲ με πιστεύεις;

Ὁ δαγκανιάρης γιὰ δεύτερη φορὰ στὴ ζωὴ του ἔπεσε ἀνάσκελα κι ἔκλεισε τὰ μάτια του μὴ γνωρίζοντας ἂν θὰ τὸν δείρουν ἢ θὰ τὸν χαϊδέψουν.

Ἀλλὰ τὸν χαϊδέψαν! Τὸ μικρὸ κι ἀπαλὸ χεράκι ἀκούμπησε δειλὰ στὸ μαλλιαρό του κεφάλι κι ἔπειτα πῆρε ξαφνικὰ θάρρος καὶ περνοῦσε ἐλεύθερο σ'ὅλο του τὸ κορμί.

— Μαμά! παιδιά! κοιτάξτε! Χαϊδεύω τὸ δαγκανιάρη!

Ὅταν ἦρθαν καὶ τὰ παιδιά, ὁ δαγκανιάρης πάγωσε ἀπ'τὸ φόβο του, γιὰτ'ἤξαιρε, ἂν τώρα τὸν χτυπήσει κανεὶς, δὲ θάχη πιά τὴ δύναμη νὰ τὸν δαγκώσῃ μετὰ τὰ μυτερά του δόντια. Εἶχε σβῆσει πιά ἡ ἀνήμερη ἔχθρα του. Κι ὅταν ὅλοι ἄρχισαν νὰ τὸν χαϊδεύουν ἀνατρίχιαζε στὸ ἄγγιγμα κάθε χεριοῦ.

Ἡ ζωὴ τοῦ δαγκανιάρη ἄλλαξε. Τώρα εἶχε πιά ὄνομα. Ἀνῆκε σὲ ἀνθρώπους καὶ μποροῦσε νὰ τοὺς ὑπηρετῇ. Κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔγινε ἀγνώριστος. Ἦταν

τώρα ὁλοκάθαρος καὶ τὸ τρίχωμά του ἔγινε μαλακὸ καὶ γυαλιστερό σὰν μετάξι.

Ἦρθε τὸ φθινόπωρο μὲ τὶς συχνές του βροχές καὶ μὲ τὸν κλαμένο οὐρανὸ κι ἄρχισαν ν'ἀδειάζουν οἱ ἔσο-
χές καὶ νὰ βουβαίνωνται.

—Τί θὰ κάνουμε μὲ τὸ δαγκανιάρη; ρωτοῦσε ἀνή-
συχη ἡ Λιλίκα.

—Θ'ἀναγκαστοῦμε νὰ τὸν ἀφήσωμ'ἐδῶ, εἶπε ἡ μαμά
της.

—Κρίμα!

—Τί νά γίνη! Αὐλή δὲν ἔχομε στὴν πόλη καὶ μέσα στοῦ σπίτι δὲν μπορούμε νά τὸν κρατήσωμε.

—Κρίμα! ξανᾶπε ἡ Λιλίκα, ἔτοιμη νά κλάψη.

—Ἡ γειτόνισσά μας, ἀπάντησε ἡ μαμά, ἀπὸ καιρὸ μούταξε ἓνα σκυλάκι ἀπὸ καλὴ ράτσα. Αὐτὸ τί εἶναι; ἓνα μαντρόσκυλο.

Ξανάρθαν οἱ ἄγνωστοι ἄνθρωποι, ξανάρθαν τ'ἀμάξια, ξανακούστηκαν φωνές, ἀλλὰ τῶρα μὲ λιγώτερο θόρυβο καὶ χωρὶς γέλια.

Τρομαγμένος ἀπ'τοὺς ξένους καὶ σὰ νὰ προαισθάνοταν κάποιο κακὸ ὁ δαγκανιάρης, ἔφυγε στὴν ἄκρη τοῦ κήπου κι ἀνάμεσα ἀπ'τοὺς ἀραιωμένους πιὰ θάμνους παρακολουθοῦσε τίς κινήσεις ὅλων.

—Ἐδῶ εἶσαι, δαγκανιάρη μου; εἶπε ἡ Λιλίκα κατεβαίνοντας στοὺν κήπο μὲ ταξιδιώτικη φορεσιά. *Ἐλα μαζί μου!

Κι ἔκαναν μαζί ἓναν περίπατο στοὺν κήπο.

*Ἡ βροχὴ πότε δυνάμωνε καὶ πότε ἔπαυε.

*Ὁ οὐρανὸς ἦταν γεμάτος σύννεφα. Κάποτε φάνηκε μιὰ ἀχτίνα ἡλίου κίτρινη κι ἀδύνατη σὰ νάταν βαριά ἄρρωστος ὁ ἥλιος.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ οἰκογένεια βρέθηκε στοῦ σταθμοῦ. Ὁ δαγκανιάρης πολλὴ ὥρα μυριζόταν τ'ἀχνάρια τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔφυγαν. Πῆγε στοῦ σταθμοῦ, δὲ βρῆκε κανένα καὶ ἀργὰ τὸ βράδυ μουσκεμένος καὶ λασπωμένος γύρισε στοῦ σπίτι. Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἀνέβηκε τὴ σκάλα, ἀνασηκώθηκε στὰ πιασινὰ του ποδάρια, κοίταξε στὴ τζαμένιὰ πόρτα καὶ τὴν ἔξυσε μάλιστα λίγο

μέ τὰ νύχια^{αἰ} του. Ἀλλά τὸ σπῖτι ἦταν ἀδειανὸ καὶ κανένας δὲν ἀποκρίθηκε στὸ δαγκανιάρη. Ἀρχίνησε ψιλὴ βροχὴ καὶ παντοῦ ξαπλώθηκε τὸ βαθὺ σκοτάδι τῆς ἀτέλειωτης φθινοπωρινῆς νύχτας.

Κι ὅταν νύχτωσε καλά, τὸ σκυλί θλιβερά καὶ δυνατὰ οὔρλιαζε.

Δυνατὸς καὶ θλιβερὸς σὰν τὴν ἀπελπισία, ὁ θρῆνος αὐτός, ἀνακατεύτηκε μέ τὸ μονότονο θόρυβο τῆς βροχῆς, ἔσπασε τὸ πυκνὸ σκοτάδι κι ἀπλώθηκε στὸ γυμνὸ καὶ σκοτεινὸ κάμφο.

Τὸ σκυλί θρηνοῦσε γιὰ τὸν πικρὸ χωρισμό...

Ρωσσικὸ Μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη

Η ΣΤΑΦΙΔΑ

Μωριάς θὰ εἶπῃ σταφίδα· καὶ σταφίδα θὰ εἶπῃ πλουῖτος ἔθνικός. Ρουμελιώτης ἐγώ, δὲν εἶχα καμιὰ ἰδέα γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς σταφίδας. Κι ἤθελα πολὺ νὰ μάθω.

Σ'ένα ἀπ'τὰ πολλὰ ταξίδια μου στὴν Πελοπόννησο παρακάλεσα ἓναν Πατρινὸ φίλο μου νὰ μ'ὀδηγήσῃ στὸ χτήμα του καὶ νὰ μοῦ ἐκθέσῃ πῶς γίνεται ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδας.

—Καθὼς βλέπεις, μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου, τὰ κλήματα τῆς σταφίδας φυτεύονται σ'ἀπόσταση ἑνὸς μέτρου τὸ ἓνα ἀπ'τὸ ἄλλο καὶ εἶναι πολὺ ψηλότερα ἀπ'τὰ κλήματα τοῦ ἀμπελιοῦ.

Ὅλο τὸν Ἰανουάριο γίνεται τὸ κλάδεμα. Στις 10 Φεβρουαρίου ἀρχίζει τὸ σκάψιμο. Στὸ σκάψιμο αὐτὸ σχηματίζεται ἓνας μικρὸς λάκκος γύρω ἀπὸ τις ρίζες τοῦ φυτοῦ· αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ παίρνουν

άερα οί ρίζες καί γιά νά μένη τὸ νερό στὸ λάκκο, ὅταν βρέχη ἢ ὅταν ποτίζωμε τὰ κλήματα.

Μετὰ τὸ σκάψιμο γίνεται τὸ παλούκωμα· παίρνομε δηλαδή βέργες ἀπὸ ἀγριόξυλα καὶ τίς μπήχνομε

στὴ γῇ δίπλα στὰ ἀδύνατα κλήματα· ἔπειτα δένομε τὰ κλήματα στὰ παλούκια αὐτὰ γιά νά τὰ στηρίξουν καὶ τὰ προστατεύουν ἀπ'τὸν ἄνεμο.

Αὐτὲς εἶναι οἱ χειμωνιάτικες δουλιές μας.

Ὅταν ἀνοίξη τὸ κλῆμα καὶ φτάσῃ ὁ βλαστὸς τοὺς 15–20 πόντους, γίνεται τὸ πρῶτο ράντισμα· ραν-

τίζομε τὰ κλήματα με μιὰ διάλυση ἀπὸ θεϊκὸ χαλκὸ (γαλαζόπετρα) κι ἀσβέστη· μ'αὐτὸ προστατεύονται τὰ κλήματα ἀπ'τὴ φοβερὴ ἀρρώστια τοῦ περονόσπορου· τὸ ράντισμα γίνεται με τὸν ψεκαστῆρα.

Μόλις τελειώση τὸ ράντισμα, γίνεται καὶ τὸ πρῶτο θειάφισμα. Τὸ θειάφι προστατεύει τὰ σταφύλια ἀπὸ μιὰ δική τους ἀρρώστια, πὺν προσβάλλει μόνο αὐτά. Στὸ πρῶτο θειάφισμα ἢ στὸ πρῶτο χέρι, ὅπως λέμε, μεταχειριζόμαστε μιὰ μάλλινη σακκούλα· τὴ γεμίζομε θειάφι καὶ τὴν τινάζομε ἀποπάνω ἀπ'τὰ σταφύλια· με τὸ τίναγμα φεύγει μπόλικο θειάφι καὶ σκορπίζεται ἀπάνω στὶς ρῶγες τῶν σταφυλιῶν.

Τὸ ράντισμα καὶ τὸ θειάφισμα ἐπαναλαμβάνεται κάθε 15 ἡμέρες. Καὶ τὸ δεύτερο θειάφισμα γίνεται με τὴ σακκούλα· ὕστερα ὅμως δὲ χρειάζεται νὰ πέφτει πολὺ θειάφι στὰ σταφύλια καὶ γι'αὐτὸ μεταχειριζόμαστε τὸ φουσερό. Μ'αὐτὸ πέφτει πολὺ ἀραιὸ τὸ θειάφι καί, σχεδόν, δὲ φαίνεται ἀπάνω στὰ σταφύλια.

—Καὶ ὡς πότε ἐξακολουθεῖτε τὸ ράντισμα καὶ τὸ θειάφισμα; ρώτησα τὸ φίλο μου.

—Αὐτό, μοῦ ἀπάντησε, ἐξαρτᾶται ἀπ'τὸν καιρὸ. Ἄν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός, πολλοὶ κόπιοι μας πηγαίνουν χαμένοι· ἡ βροχὴ ξεπλένει τὰ κλήματα ἀπ'τὸ θεϊκὸ χαλκὸ κι ἀπ'τὸ θειάφι· κι ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ κάθε βροχή, πρέπει νὰ ξαναραντίσωμε. Ὁ περονόσπορος κι οἱ ἀκρίδες εἶναι οἱ μεγάλες πληγὲς τῆς σταφίδας. Εὐτυχῶς καὶ τὴν ἀκρίδα τώρα τελευταία

τὴν κυνηγάμε ἀποτελεσματικὰ ραντίζοντας ὅλο τὸν τόπο μὲ ἀκάρτο πετρέλαιο.

Ὅταν μεγαλώσῃ ὁ βλαστὸς καὶ φτάνῃ τὸ ἓνα μέτρο, τότε καθαρίζομε τὸ κλῆμα ἀπὸ τοὺς ἄχρηστους βλαστοὺς καὶ συνάμα κόβομε τὶς κορφές ἀπ'τοὺς καρποφόρους βλαστούς· αὐτὸ τὸ τελευταῖο γίνεται, γιὰ νὰ μὴ μεγαλώνουν πολὺ οἱ βλαστοὶ κι ἀδυνατίζῃ ἄδικα τὸ κλῆμα γιὰ νὰ τοὺς τρέφῃ. Ἀπ'τοὺς ἴδιους βλαστοὺς ἀφαιροῦμε καὶ λίγα φύλλα πρὸς τὸ κάτω μέρος γιὰ νὰ ἀερίζωνται τὰ σταφύλια. Αὕτῃ τὴν ἐργασία τὴ λέμε βλαστολόϊ.

Κατὰ τὶς 10—20 τοῦ Μάη σκαλίζομε τὰ κλήματα· κόβομε τὰ χορτάρια, γεμίζομε τοὺς λάκκους μὲ τὸ χῶμα ποὺ εἶναι σὰ στεφάνι ὁλόγυρά τους καὶ ἱσοπεδώνομε τὸν τόπο. Τώρα φροντίζομε νὰ σκεπάζομε καλὰ μὲ τὸ χῶμα τὶς ρίζες τῶν φυτῶν, γιὰ νὰ μὴν πειράζωνται ἀπ'τὶς καλοκαιρινὲς ζέστες.

Ὅταν ἀνθίσῃ ὁ καρπὸς κι ἀρχίσῃ νὰ πέφτῃ τὸ ἄνθος, γίνεται τὸ χάράκωμα.

—Αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω, εἶπα στὸ φίλο μου.

—Δίκιο ἔχετε, μοῦ ἀποκρίθηκε. Κοιτάξετε καλὰ τὸν κορμὸ αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, γιὰ νὰ ἰδῆτε τὸ περσινὸ χάράκωμα.

Στὴ μέση περίπου τοῦ κορμοῦ καὶ σὲ πλάτος ἑνὸς πόντου ἔλειπε ὁλόγυρα ἡ φλούδα. Τὴν εἶχε βγάλει τὴν προηγούμενη χρονιά χαράζοντας τὸν κορμὸ μὲ κοφτερὰ μαχαίράκια.

—Καὶ γιατί μὲ τόση ἀπονία κάνετε αὐτὰ τὰ δαχτυ-

λίδια στὰ κλήματα; ρώτησα ἐγώ. Δὲ τὰ λυπᾶστε;

—Ἄν δὲ γίνῃ τὸ χαράκωμα αὐτό, δὲ δένει ὁ καρπὸς καὶ τὸ κλῆμα θὰ τινάξῃ ὅλο τὸν ἀνθό του. Τὸ κλῆμα ἔχει πολλοὺς χυμοὺς τὴν ἐποχὴ αὐτῇ· ἂν τοὺς ἀφήσωμε ὅλους ν'ἀνεβοῦνε ὡς τὸν ἀνθό, θὰ ἰδοῦμε τὸν ἀνθὸ νὰ τινάζεται λίγο-λίγο στὸ χῶμα. Μὲ τὸ χαράκωμα ὁμως κόβεται ἡ συγκοινωνία τοῦ ἀνθοῦ μὲ τὶς ρίζες καὶ πολλὺς χυμὸς χύνεται ἀπ'τὸ γυμνωμένο μέρος τοῦ κορμοῦ.

—Κάνετε, τοῦ εἶπα, αὐτὸ ποὺ κάνομε καὶ στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν πολὺ αἷμα. Μὲ βεντοῦζες ἢ μὲ βδέλες τοὺς ἀφαιροῦμε τὴν ἀνοιξὴ ἀρκετὸ αἷμα, γιὰ νὰ μὴν πάθουν συμφόρηση.

—Καὶ πότε ἀρχίζει ὁ τρύγος; ρώτησα τὸ φίλο μου.

—Κατὰ τὶς 20 Ἰουλίου. Δὲ γίνεται ὁμως ὁ τρύγος μιὰ καὶ καλὴ, ὅπως στ'ἀμπέλια. Τρυγᾶμε τὸν ὥριμο καρπὸ ἀφήνοντας τὸν ἄλλο γιὰ δεῦτερο ἢ καὶ γιὰ τρίτο χέρι. Ἔτσι ὁ τρύγος ἐξακολουθεῖ δυὸ καὶ τρεῖς βδομάδες.

Μένει τώρα τὸ λ ι ἄ σ ι μ ο τῆς σταφίδας· πρέπει νὰ μαραθῇ ὁ καρπός, νὰ πέσουν τὰ σπυριά ἀπ'τὰ τσάμπουρα κι ἔτσι καθαρισμένα νὰ παραδοθοῦν στὸ ἐμπόριο.

Γι'αὐτὴ τὴ δουλιὰ ἀκολουθοῦμε διάφορα συστήματα. Ἀπλώνομε τὴ σταφίδα σ' ἁ λ ὡ ν ι α, σὰν αὐτὸ ποὺ βλέπετε ἐκεῖ στὴν ἄκρῃ· τ'ἀλώνια αὐτὰ ἐπίτηδες δὲν εἶναι ἐπίπεδα, ἀλλὰ εἶναι μὲ κάποια κλίση καμωμένα, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά τῆς βροχῆς καὶ νὰ μὴ μένουν στὸν τόπο στάσιμα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπλούστερο καὶ τὸ

φτηνότερο σύστημα· αλλά και τὸ πιὸ ἐπικίνδυνον, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός.

Ἡ βροχὴ εἶναι ὁ χάρος μας αὐτὴ τὴν ἐποχὴ· μᾶς παίρνει σὲ λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ὅλους τοὺς κόπους κι ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς χρονιάς. Μόλις ἰδοῦμε καὶ συννεφιάση καλὰ, ρίχνουμε καραβόπανα πάνω ἀπ' τ' ἀλώνια. Τis περισσότερες φορές σώζομε τὴ σταφίδα μας μὲ τὰ πανιὰ αὐτά· ἀλλὰ πάντα βγαίνομε ζημιωμένοι ἀπ' τὴ βροχὴ.

Ἄλλο σύστημα εἶναι τὸ λιάσιμο μὲ τὶς πατοῦρες. Ἐλᾶτε νὰ τὶς ἰδῆτε.

Μπήκαμε σὲ μιὰ ἀποθήκη· εἶδαμε κάτι στενόμακρο κιβώτια μὲ πλάτος ἓνα καὶ μᾶκρος δυὸ μέτρα· τὸ ὕψος ὅμως ἦταν μόλις πέντε δάχτυλα καὶ στὶς τέσσερις ἄκρες ἐξεῖχαν ξύλινες λαβές.

—Αὐτὲς εἶναι οἱ πατοῦρες ἢ τζιβιέρες, μού εἶπε ὁ φίλος μου. Μέσα σ' αὐτὲς ἀπλώνομε τὶς σταφίδες καὶ τὶς ἀφήνομε στὸν ἥλιο. Ἄμα ἰδοῦμε συννεφιά ἐπικίνδυνη, μαζεύομε τὶς πατοῦρες τὴ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη, ὅσο φτάνει τὸ ἀνάστημα ἀνθρώπου καὶ στὴν κορφινὴ τοποθετοῦμε ἓνα ξύλινο σκέπασμα. Ἀπὸ πάνω ρίχνουμε καὶ καραβόπανα. Κι ἔτσι ἡ σταφίδα μας εἶναι ἀσφαλισμένη. Μᾶς στοιχίζει ὅμως πολὺ τὸ σύστημα αὐτό.

Πιὸ πολὺ ὅμως στοιχίζει, ἀλλὰ καὶ πιὸ καλὺτερο εἶναι τὸ τρίτο σύστημα. Ἐδῶ κοντὰ ἓνας μόνον χτηματίας τὸ ἔχει ἐφαρμόσει· ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κάμωμε ἓναν περίπατο ἕως ἐκεῖ, γιὰ νὰ τὸ ἰδῆτε.

Εὐχαρίστησα τὸν εὐγενικὸ συνομιλητὴ μου καὶ τὸν ἀκολούθησα. Σὰ φτάσαμε κεῖ, εἶδα πῶς εἶχε δίκιο. Στὴν ἄκρη στοῦ χτῆμα ἦταν πολλές σειρὲς ἀπὸ στενόμακρα ὑπόστεγα. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὰ ὑπόστεγα ποὺ ἔχομε στὰ σχολεῖα, μὲ τὴ διαφορὰ πῶς αὐτὰ ἐδῶ εἶναι χαμηλότερα ἀπ'τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι στενὰ καὶ ἀνοιχτὰ ἀπ'ὅλες τὶς πλευρὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στέγη· αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ λαμαρίνα.

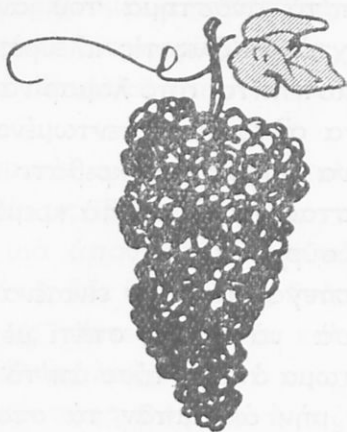
Στὰ ὑπόστεγα αὐτὰ εἶναι τεντωμένα σύρματα καὶ σχηματίζουν ἓνα συρματένιο κρεβάτι· ἀπάνω σ'αὐτὸ ἀπλώνουν τὰ σταφύλια ἢ καὶ τὰ κρεμᾶνε ἀνάμεσα σὲ δυὸ γειτονικὰ σύρματα.

Σὲ κάθε ὑπόστεγο ὅμως δὲν εἶναι ἓνα κρεβάτι, ἀλλὰ πολλὰ· εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, σπῖτι μὲ πολλὰ πατώματα· κάθε πάτωμα ἀπέχει τόσο ἀπ'τὸ ἄλλο ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ μὴν ἀκουμπᾶν τὰ σταφύλια τοῦ σὲ ξένο πάτωμα.

Ἐκεῖ κρεμασμένες λοιπὸν ξηραίνονται σιγὰ-σιγὰ σ τ ἡ σ κ ι ᾱ οἱ σταφίδες· ὁ ἥλιος βλέπει μόνο τὶς ἀκρινὲς κι αὐτὲς ὅχι ὅλη τὴν ἡμέρα· ἔτσι ὅμως ἀργοῦν πολὺ νὰ ξηραθοῦν, ὥστε δὲ μπορεῖ ὁ νοικοκύρης νὰ ἀπλώσῃ ἄλλες, ποὺ ὠρίμασαν στοῦ μεταξὺ. Γι'αὐτὸ ἀναγκάζεται νὰ ἔχῃ πολλὰ ὑπόστεγα γιὰ ὅλο τὸν καρπὸ. Καὶ γι'αὐτό, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, στοιχίζει πολὺ τὸ σύστημα αὐτό. Μ'αὐτὸ τὸν τρόπο ὅμως ἡ σταφίδα γίνεται καλύτερη καὶ στοῦ ἐμπόριο ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρη ποιότητα λεγόμενη σ τ α φ ῖ δ α τ ῆ ς σ κ ι ᾱ ς. Κυρίως ἔτσι ἀποξηραίνουν τὶς ἐκλεκτὲς ποιότητες τῆς σταφίδας, ὅπως εἶναι τῆς Αἰγιαλείας καὶ τῆς

Κορινθίας. Στις άλλες σταφιδοφόρες ἐπαρχίες, πού παράγουν κατώτερη σταφίδα, ὅπως στή Μεσσηνία καί στήν Ἡλεία, δέ συμφέρει τὸ σύστημα αὐτό.

Γιὰ τὴν ἐμπορικὴ κατεργασία καὶ ἐκμετάλλευση τῆς σταφίδας μιλήσαμε σ' ἕνα ἄλλο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου

μας. Ἐδῶ ἀξίζει νὰ σημειώσωμε ὅτι ἡ σταφίδα καλλιεργεῖται σὲ 630 χιλιάδες στρέμματα· ἔχομε παραγωγὴ 140 ἑκατομμύρια ὀκάδες καὶ εἰσπράττομε 1,200 ἑκατομμύρια τὸ χρόνο.

Δ. Κοντογιάννη

ΜΕ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΟΥΛΙΟΥ

Σὲ μιὰ στενὴ καὶ σκοτεινὴ φυλακὴ στὸ ψηλὸ κάστρο κοίτεται ὁ φτωχὸς αἰχμάλωτος. Τὸν ἀλυσόδεσαν καὶ τὸν ἔρριξαν ἐκεῖ.

Στὴ φυλακὴ ὅλα εἶναι ὑγρὰ καὶ σκοτεινὰ καὶ κρύα.

Ἄντις γὰρ κρεβάτι ἔχει βρεμμένα χόρτα. Μοναδική τροφή του εἶναι τὸ ψωμί καὶ τὸ νερό.

Χρόνια τώρα κοίτεται ἐκεῖ χλομός, ἄρρωστος καὶ θλιμμένος. Ἀργὰ καὶ κάπου ὁ ἥλιος φωτίζει τὸ στενὸ παραθύρι του. Τὸ δροσερὸ ἀγέρι δὲ φτάνει ποτὲ στὴ φυλακή του.

Μὲ πόνο σκέπτεται τοὺς ἀγαπημένους του καὶ μάλιστα τὰ μικρά του παιδιά. Σκέπτεται πῶς μπορεῖ νὰ τὸν ξέχασαν πιά, νὰ τὸν νομίζουν νεκρό. Τί ἄραγε νὰ γίνεται στὴ γῆ, πέρα στὸν τόπο του;

Σηκώθηκε καὶ ζύγωσε στὸ παραθύρι. Ἦταν μιὰ ὁμορφὴ καλοκαιριάτικη βραδιά.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε πίσω ἀπ'τὸ βουνὸ καὶ μὲ τὸ κόκκινο φῶς του φωτίζε τὶς κορφές τῶν δέντρων. Στούς δρόμους πηγαινοέρχονταν ἄνθρωποι. Ἡ φυλακή του ἦταν ψηλὰ κι οἱ ἄνθρωποι κάτω τοῦ φαίνονταν σὰ μυρμήγκια. Τοὺς φώναζε, μὰ κανεῖς δὲν τὸν ἄκουε. Στὸ γαλάζιον οὐρανὸ πετοῦν τὰ πουλιά. Μπροστὰ ἀπ'τὸ παραθύρι πετοῦσε ἓνας ἀητός.

— Ἀητέ μου! τοῦ φώναξε· κάθησε στὸ παραθυράκι μου· πές μου τί γίνεται στὸν κόσμον, πές μου τὸ τραγούδι σου.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκε ὁ ἀητός· τὸ παραθύρι σου δὲ μὲ χωρεῖ· δὲ θὰ σοῦ διηγηθῶ τί γίνεται στὸν κόσμον, γιατί πολὺ σπάνια κατεβαίνω ἐκεῖ χαμηλὰ· φτιάνω τὴ φωλιά μου σ'ἀπόκρημνους βράχους ἢ ἀπάνω σὲ πανύψηλα γέρικα πλατάνια, μακριὰ ἀπ'τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ μοῦ τὴ γκρεμίσουν. Δὲ θὰ σοῦ ψάλω τὸ τραγούδι μου, γιατί δὲν τραγουδῶ

Ὁ Μωριάς, Ἀναγνωστικὸν Ἐφημερ. Δ. Ἰ. Κοντογιάννη. Ἔκδ. Α'. 13

ποτέ κάτω στὴ γῆ. Ἀνεβαίνω ψηλά, πολὺ ψηλά καὶ τὰ τραγούδια μου τ'ἀκούει μονάχα ὁ ἥλιος.

Καὶ χτυπώντας δυνατὰ τὶς μεγάλες φτεροῦγες του ἀνέβηκε ψηλά ὁ ἀητὸς καὶ χάθηκε ἀπ'τὰ μάτια του.

—ὦραϊε μου, λευκέ μου κύκνε, διηγῆσου μου τί γίνεται στὴ γῆ! ψάλε μου τὸ τραγούδι σου!

—Ὁχι, ἀποκρίνεται ὁ κύκνος· δὲ θὰ σοῦ διηγηθῶ

τί γίνεται στή γῆ. Καλυμπῶ πάντα στο νερό—στο καθαρό, τὸ διάφανο νερό—ἀνάμεσα στὰ πράσινα καλάμια. Τὴ χαραυγὴ, πού τὸ νερό παίρνει ἓνα τριανταφυλλένιο χρῶμα, φωνάζω δυνατὰ τὴν προσευχή μου. Δὲ θὰ σοῦ ψάλω τὸ τραγούδι μου. Τὸ τραγούδι μου τὸ τραγουδῶ σὰν πρόκειται νὰ πεθάνω.

Κι ὁ κύκνος πέταξε στὸν ἄερα, ἀνοίγοντας τὰ κάτασπρα φτερά του.

—Σπουργιτάκια! σπουργιτάκια! σταθήτε στο πα-
ραθύρι μου! Πέστε μου τί γίνεται στὸν κόσμο. Πέστε
μου τὸ τραγούδι σας.

—Τσίου τσίου! δὲν ἀδειάζομε! Πρέπει νὰ μαζέψωμ
κάτι σποράκια, πού ἄθελα σκόρπισε ὁ μυλωνάς.

Ζαφνικὰ πέταξε ἓνα σταχτερό πουλάκι· ἔκαμε ἓνα
δυὸ γύρους κοντὰ στο παραθύρι καὶ κάθησε στὰ κά-
κελα.

—Καλημέρα, ἀηδονάκι μου! Σ'εὐχαριστῶ, ὦραϊο μου
πουλάκι, πού ἦρθες νὰ με ἰδῆς. Πές μου τί γίνεται στὸν
κόσμο! Πές μου ἓνα τραγουδάκι!

—Θὰ σοῦ διηγηθῶ τί γίνεται στή γῆ· θὰ σοῦ πῶ ἓνα
τραγουδάκι.

Καὶ σκόρπισαν φωνές μελωδικές, πού ἔκαναν τὸν
ἄρρωστο νὰ κλάψῃ ἀπὸ χαρά. Ζαπλώθηκε στο κρε-
βάτι του κι ὅλο ἔκλαιγε κι ὅλο ἄκουε.

—Χτὲς τὴ χαραυγὴ, ἔλεγε τ'ἀηδονάκι, ἦταν ὁμορφα,
πολὺ ὁμορφα. Πέταξα στο σπιτάκι σου· κάθησα στὴν
ὀλοπράσινη καρυδιά, μπροστὰ στ'ἀνοιχτὸ παρα-

θύρι καὶ τραγουδοῦσα ἀδιάκοπα. Στὴν κούνια ἦταν τὸ μωρό σου· ἄνοιξε τὰ μεγάλα, φωτεινὰ μάτια του καὶ μὲ ρώταγε:

—Ποῦ εἶν'ὁ πατέρας μου; Ποῦ εἶν'ὁ πατέρας μου; Κι ἄκουε τὸ τραγούδι μου.

Οἱ συγγενεῖς σου κλαῖνε καὶ σὲ συλλογιῶνται ἀδιάκοπα. Σ'ἀγαποῦν καὶ λαχταροῦν νὰ σὲ ξαναῖδου. Μὴν ἀπελπίζεσαι. Ὁ Θεὸς θὰ σὲ λυπηθῇ καὶ θὰ σὲ λευτερώσῃ. Θὰ ξαναῖδῃς τὸν ἥλιο καὶ θὰ ξαναβρῇς τὸ δροσερὸ ἀγέρι καὶ τὰ χάρδια τῶν παιδιῶν σου. Κι ἓνα ἤσυχο καλοκαιριάτικο βράδυ, ποὺ τὰ δέντρα θὰ ρίχνουν μακριοὺς τοὺς ἴσκιους κι ὁ ἥλιος θὰ λαμποκοπάῃ στὰ τζάμια τῶν παραθυριῶν σου, καθισμένος στὸ χαγιάτι σου θὰ διηγίεσαι στὰ παιδιὰ σου τὰ βάσανά σου· θὰ ἰδῇς τὰ παιδιὰ σου μεγάλα καὶ καλὰ καὶ τίμια.

Θὰ ζήσης πολλὰ-πολλὰ χρόνια· τὰ μαλλιά σου θ' ἄσπρίσουν, μὰ ἡ καρδιά σου θὰ χτυπᾷ πάντα χαρούμενα.

Ὅταν θὰ πεθάνῃς, ὅλοι θὰ σὲ κλάψουν κι ἀπάνω στὸν τάφο σου θὰ φυτέψουν μιὰ τριανταφυλλιά. Καὶ ἐγὼ τίς αὐγές θὰ ἔρχωμαι νὰ σοῦ ψέλνω τραγούδια·

Ἔτσι τραγούδησε τὸ εὐγενικὸ πουλί· κι ὁ θλιμμένος αἰχμάλωτος παρηγορήθηκε· ἔλπιε πὼς θὰ ξαναῖδῃ τὸ γαλάζιο ἑλληνικὸ οὐρανὸ καὶ θὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιά του τοὺς ἀγαπημένους του.

Ρωσσικὸ

Διασκευὴ Λίζας Κοντογιάννη

ΤΟ ΧΕΡΙ

Τὰ παιδιά τῆς ἑκτῆς τάξης ἑνὸς δημοτ. σχολείου τῶν Ἀθηνῶν πῆγαν μιὰ μέρα ἐκδρομὴ στὴν Καισαριανή. Στὸ δρόμο πέρασαν ἀπ' τὸ ἄσυλο, ποὺ μένουν οἱ ἀνάπηροι τοῦ πολέμου. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς κάθονταν στὴ μεγάλη αὐλή. Ἄλλος διάβαζε τὴν ἐφημερίδα του σὲ

δυσὸς τρεῖς τυφλοὺς συναδέλφους του, ἄλλος καθάριζε τὰ ρούχα του, ἄλλος μπάλωνε τὰ παπούτσια του. Ὅλοι κάτι ἔκαναν, γιὰ νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους. Ἦταν ὅλοι χλομοὶ κι ἀδύνατοι. Ἄλλος ἦταν κουτσός

καὶ στηριζόταν σὲ πατερίτσες· ἄλλουνοῦ ἔλειπε τὸ χέρι. Ὅλοι σακάτεψαν τὸ κορμί τους πολεμώντας γιὰ τὴν τιμὴ τῆς σημαίας μας καὶ τὴ δόξα τῆς Πατρίδας.

Ὅλα τὰ παιδάκια μὲ συμπάθεια ἔβλεπαν τὰ θλιμμένα παληκάρια κι ἄρχισαν νὰ συζητοῦν ποίος ἔπαθε τὴ μεγαλύτερη σωματικὴ βλάβη.

Ὁ Δάσκαλος ἄκουε τὴ συζήτησι. ἄλλο παιδί ἔλεγε, πὼς τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ χάσῃ κανεὶς τὸ πόδι του, ἄλλο ἔλεγε τὸ μάτι, ἄλλο τὸ χέρι, ἄλλο τὴ λαλιά.

— Ἄμα φτάσωμε στὴν Καισαριανή, θὰ σᾶς πῶ κι ἐγὼ τὴ γνώμη μου, παιδιά, τοὺς εἶπε ὁ Δάσκαλος.

Καὶ πραγματικὰ σὰν ξεκουράστηκαν στὸν ἴσκιο τῶν ψηλῶν δέντρων, πούναι κοντὰ στὴ βρύση καὶ χόρτασαν δροσερὸ νερό, ὁ Δάσκαλος θυμήθηκε τὴν ὑπόσχεσή του.

— Ὅ,τι καὶ νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος, παιδιά μου, εἶπε ὁ Δάσκαλος, εἶναι κακὸ καὶ ψυχρό· μὰ ἐγὼ νομίζω, πὼς τὸ πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ χέρι.

Τὸ ὄργανο τῆς ἀφῆς, εἶναι τὸ πιὸ θαυμαστὸ ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητήρια. Τὰ ὄργανα τῶν ἄλλων αἰσθήσεων δέχονται τὶς ἐντυπώσεις, χωρὶς καμιὰ δική τους κίνηση. Μόνο τὸ ὄργανο τῆς ἀφῆς εἶναι ἐνεργητικό. Τὸ μάτι, τὸ ἀφτί, τὰ ρουθούνια στέκονται ἀπλῶς ἀνοιχτά. Τὸ φῶς, ὁ ἦχος, ἡ μυρουδιά μπαίνουν ἐλεύθερα σ' αὐτὰ κι ἀναγκαζόμαστε νὰ ἰδοῦμε, ν' ἀκούσωμε, νὰ μυριστοῦμε. Μὰ τὸ χέρι διαλέγει ὅ,τι θὰ ἐγγίξῃ καὶ

ἐγγίζει ὅ,τι θέλει. Ἀπομακρύνει τὰ πράματα, πού δέ θέλομε, καί μᾶς δίνει τὰ πράματα, πού ἐπιθυμοῦμε.

Ἀλλά τὸ χέρι δὲ φροντίζει μόνο γιὰ ὅ,τι χρειάζεται· ἡ ἀφή, ἀλλὰ βοηθάει καί τις ἄλλες αἰσθήσεις, ὅταν δυσκολεύονται στή δουλιά τους. Τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ τὸν ὁδηγεῖ στοὺς δρόμους καί τὸν φυλάει ἀπὸ ὅλες τις κακοτοπιές. Παρατηρεῖ γι' αὐτὸν τὰ πρόσωπα τῶν φίλων του καί τοῦ λέει ποιά ἄγαπημένα πρόσωπα τὸν κοιτάζουν. Τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ διαβάζει μὲ προσοχή ὠφέλιμα βιβλία μὲ τὰ ἔκτυπα γράμματα καί συντομεύει τις μακριές ὥρες μὲ τὸ σιωπηλὸ διάβασμα.

Καί στὸν ἄτυχο τὸν κωφάλαλο τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ μιλοῦν μὲ πολλή εὐγλωττία κι ἀναπληρώνουν τὴν ἀκοή.

Γενικὰ τὰ ὄργανα ὅλων τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, καί στή μεγαλύτερη ἀκόμα τελειότητά τους, ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπεροχὴ καί τὴ δύναμη τοῦ χεριοῦ. Τὸ χέρι κατασκευάζει γιὰ τὸ μάτι τὸ τηλεσκόπιο καί τὸ βοηθᾷ μ' αὐτὸ νὰ φτάνη τὸ βλέμμα του ὡς τ' ἀστέρια. Τὸ χέρι ὀπλίζει τὸ μάτι μὲ τὸ μικροσκόπιο, πού τοῦ φανερώνει ἕναν καινούργιο κόσμο μὲ θαυμαστὰ πράγματα. Τὸ χέρι κατασκευάζει γιὰ τὸ ἀφτὶ ἐργαλεῖα, πού μεγαλώνουν σημαντικὰ τὸν ἤχο. Τὸ χέρι ἐκλέγει τὸ λουλούδι, πού ἀρέσει στήν ὄσφρηση κι ἐτοιμάζει ὅλες τις εὐχάριστες μυρουδιές.

Ὅσο γιὰ τὴ γλῶσσα, ἂν δὲν εἶχε τὸ χέρι νὰ τὴν

ύπηρετῇ, θὰ ἦταν ἀναγκασμένη νὰ παραιτηθῇ ἀπ'τὸ θρόνο της ὡς θεὸς τῶν ἄλλων αἰσθήσεων.

Ἄλλ' ἂν τὸ χέρι μὲ κάθε τρόπο ύπηρετῇ τὸ σῶμα, ὁμως βοηθάει καὶ τὸ νοῦν καὶ τὴν καρδιά. Αὐτὰ μὲ τὴ δική του βοήθεια φανερώνουν τὴν ἐξυπνάδα, τὸ θάρρος, τὴ στοργή, τὴν ἀντρίκια θέληση καὶ τὴ δύναμη.

Βάλε ἓνα σπαθὶ στὸ χέρι καὶ θὰ πολεμήσῃ γιὰ σένα. Βάλε ἓνα ἀλέτρι σ'αὐτὸ καὶ θὰ ὀργώσῃ γιὰ τὸ χατήρι σου. Βάλε του ἓνα μουσικὸ ὄργανο καὶ θὰ παίξῃ γιὰ νὰ σ'εὐχαριστήσῃ. Δῶσ'του μιὰ πέννα καὶ θὰ μιλήσῃ, θὰ παρακαλέσῃ, θὰ προσευχηθῇ γιὰ σένα.

Καὶ τί δὲ θὰ κάμῃ; Καὶ τί δὲν ἔχει κάμει; Μιὰ ἀτμομηχανὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα μεγάλο χέρι καμωμένο γιὰ ν'ἀπλώνῃ τὴ δύναμή του ἓνα μικρὸ ἀνθρώπινο χέρι. Ἕνας ἡλεκτρικὸς τηλέγραφος εἶναι γιὰ τὸ μικρὸ αὐτὸ χέρι μιὰ μεγάλη πέννα γιὰ νὰ γράφῃ ὅσο θέλει καὶ ὅπου θέλει. Κι ὅλα τὰ κανόνια καὶ τ'ἄλλα πολεμικὰ ὅπλα, μὲ τὰ ὁποῖα σκοτώνομε τ'ἀδέρφια μας, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ χέρι τοῦ Κάϊν, μεγαλύτερο, δυνατώτερο, αἱματηρότερο.

Τί εἶναι ἀκόμα ἓνας σιδηρόδρομος, ἓνα ἀτμόπλοιο, ἓνας φάρος, ἓνα ἀνάκτορο; Τί εἶναι, ἀλήθεια, μιὰ ὀλόκληρη πόλη, μιὰ χώρα, ὅλες οἱ πόλεις τοῦ κόσμου, ὀλόκληρη ἡ γήινη σφαῖρα, ὅπως τὴν ἔχει μεταβάλῃ ὁ ἄνθρωπος; Τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἐργασία ἑνὸς γιγάντιου χεριοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅταν σκέπτομαι ὅλα ὅσα ἔκαμε τὸ ἀνθρώπινο χέρι, ἀπ'τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Εὐὰ ἀπλώσε τὸ πλανεμένο χέρι της στὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ, ὡς τὴ σκοτεινὴ ὥρα,

πού τὰ ἄχραντα χέρια τοῦ Χριστοῦ μας καρφώθηκαν ἀπάνω στοῦ Γολγοθᾶ· ὅταν σκέπτωμαι τί καλὸ καὶ τί κακὸ ἔκαμαν ἀπὸ τότε τὰ ἀνθρώπινα χέρια, σηκώνω τὸ χέρι μου καὶ τὸ κοιτάζω μὲ θαυμασμό καὶ μὲ ἔκσταση. Τί ἐργαλεῖο γιὰ καλὸ!... Τί ὄργανο γιὰ κακὸ!... Καὶ δὲ μένει ποτέ ἄργό...

Πολὺ ἀσυλλόγιστα ὀνομάζουμε « χ ε ι ρ ὠ ν α κ τ α » τὸν ἐργατικὸ ἄνθρωπο. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀνήκει σὲ κάθε τίμιο καὶ ἐνεργητικὸ ἄντρα ἢ γυναῖκα καὶ εἶναι ὄνομα, πού ὁ καθένας πρέπει νὰ ζηλεύη. Γιατὶ στοῦ χέρι τοῦ βασιλιᾶ εἶναι τὸ σκῆπτρο, στοῦ χέρι τοῦ στρατιώτη τὸ σπαθί, τοῦ ξυλουργοῦ τὸ πριόνι, τοῦ γεωργοῦ τὸ ἄλέτρι, τοῦ ναύτη τὸ κουπί, τοῦ γλύπτη ἡ σμίλη, τοῦ ποιητῆ ἡ πέννα, τῆς γυναίκας τὸ βελόνι. Ἐὰν κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲ μᾶς ἀρέσῃ, τότε γύρω ἀπ' τὸν καρπὸ τοῦ χεριοῦ μας θὰ περάσουν οἱ ἀλυσίδες τοῦ κατάδικου. Ἀλλὰ γιὰ κάθε ἄντρα καὶ κάθε γυναῖκα μὲ θέληση τὸ χέρι εἶναι ἓνα ἐργαλεῖο, πού πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὸ μεταχειρίζεται. Ὅλοι πρέπει νὰ γνωρίζουμε τοῦτο: « Ὅ τ ι δ πο τε κι ἂ ν ἔ χ η π ρ ο ο ρ ι σ τ ῆ ν ἂ κ ἄ ν η τὸ χέρι μας, π ρέ π ε ι ν ἂ τὸ κ ἄ ν η μὲ κ α λ ῆ σ υ ν ε ἰ δ η σ η ».

Δ. Κοντογιάννη

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ

Τὸν παλιὸ καιρὸ ἡ Μαύρη θάλασσα ἦταν λίμνη. Ἐκεῖ πού εἶναι τώρα ὁ Βόσπορος, ἦταν στεριά, ὡς τῇ θάλασσᾳ τοῦ Μαρμαρᾶ. Κι ἔτσι οἱ δυὸ θάλασσες ἦταν χωρισμένες. Ζαίρετε πῶς ἔσμιξαν; Ἀκοῦστε.

Ὁ Ποσειδῶνας, ὁ τρομερὸς θεὸς τῆς θάλασσας, ὁ πατέρας τῶν κυμάτων, ὠργίστηκε μὲ τὴν ὠραία νύμφη Εὐξενία καὶ τὴν ἔκλεισε στὴ Μαύρη θάλασσα. Ἕνας μικρὸς πορθμὸς, σὰν πόρτα φυλακῆς, τὴ χωρίζε ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ· κι ἀπ' αὐτὴ τὴν κλεισμένη πόρτα ἄκουε τὰ γέλια καὶ τὰ τραγούδια τῶν φιλενάδων της, ποὺ ἔπαιζαν στὰ νερά.

Τοῦ κάκου ἡ φτωχὴ νύμφη στριφογύριζε στὴ φυλακὴ της! τοῦ κάκου κοίταζε πότε δῶ, πότε κεῖ!

Παντοῦ ἔβλεπε πότε ἀνθισμένα καὶ πότε ἀπόκρημνα ἀκρογιάλια. Τὴν ἀνοιξη ποὺ περνοῦσαν τὰ πουλιὰ γιὰ τὸ Βοριά, τῆς ἔφερναν χαιρετισμοὺς ἀπὸ τίς φίλες της καὶ μὲ τὸ κελάηδημά τους τῆς ἔλεγαν ὅλα τὰ θάματα τῆς φύσης στὸ Νότο. Τῆς ἔλεγαν πὼς ἀνθισαν τὰ λουλούδια στὰ νησιὰ τοῦ Ἀρχιπελάγου, πὼς θροίζαν τὰ λιοστάσια καὶ πὼς ἀνεβαίνουν ὀλοένα ψηλότερα τὰ κυπαρίσσια

Ὡδυρόταν ἀκούοντας αὐτὰ ἡ φτωχὴ Νύμφη· κι ὁ Σκύθης ποὺ ταξίδευαν μὲ τὰ καράβια τους στὴ Μαύρη θάλασσα, μέσα στὶς ἀνοιξιὰτικες φουρτοῦνες, ἄκουαν τοὺς στεναγμοὺς της.

Τοῦ κάκου ἰκέτευαν τὸν Ποσειδῶνα κι ἡ φυλακισμένη κι οἱ ὠραῖες φιλενάδες της, ποὺ τὴν ἐπιθύμησαν. Ὁ Θεὸς ἦταν ὠργισμένος καὶ δὲν ἄκουε τὰ παρακάλια τους.

Τότε οἱ Νύμφες ζήτησαν βοήθεια ἀπ' τὸν παντοδύναμο θεό, τὸ Βάκχο. Τὸν καλὸ θεό, ποὺ φανέρωσε στοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς θεοὺς τὸ ὠραιότερο μυστικό, νὰ μεταβάλλουν τὸ σταφύλι σὲ εὐθυμία καὶ χαρά.

Χαμογέλασε ὁ καλὸς θεὸς γιὰ τὰ παράπονα τῶν

Νυμφῶν καὶ βρῆκε τὸ μέσο γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴ φυλακισμένη Εὐξενία.

Ἔστειλε τοὺς Σάτυρους νὰ καλέσουν τὸ θεὸ τῆς θάλασσας νὰ δοκιμάσῃ τὴν καινούργια του ἔσοδεία.

Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες βάσταξε ἡ διασκέδαση. Γλεντοῦσαν οἱ θεοὶ στ' ἀνθισμένα νησιά, κι οἱ Νύμφες χόρευαν τοὺς θεῖους κι ἁρμονικοὺς χορούς.

Κι ὁ Βάκχος ὀλοένα ἔκοβε ὠριμα, κεχριμπαρένια σταφύλια καὶ τὰ ἔστιβε στὸ ποτήρι τοῦ Ποσειδῶνα.

Κι ἔπινε ὁ Ποσειδῶνας τὸ τριανταφυλλένιο κρασί τῆς Ρόδος καὶ τὸ βαθυκόκκινο, σὰν αἷμα, κρασί τῆς Χίος. Κι ὅταν δοκίμασε τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ κρασιά, τὸ πυκνὸ καὶ μοσκοβολισμένον κρασί τῆς Σάμος, ἄνοιξε ἡ καρδιά του.

Κι εἶπε ὁ Ποσειδῶνας.

«Θαυματούργησες ἀπάνω μου, μεγάλε καὶ ὠραῖε καὶ κάλλιστε ἀπ' ὅλους τοὺς θεούς! Ποτὲ δὲν εὐθύμησε τόσο ἡ ψυχὴ μου. Θέλεις νὰ χτυπήσω τὴν τρίαινά μου καὶ τὰ κύματα νὰ τριγυρίσουν τὸ νησί τῆς Σάμος καὶ νὰ χορέψουν τὸν τρελὸ χορὸ τους καὶ νὰ μᾶς τραγουδήσουν τὰ τραγούδια τους; Θέλεις;

Κι ὁ καλὸς θεὸς Βάκχος χαμογέλασε πονηρὰ καὶ εἶπε:

—Τί εἶναι οἱ χοροὶ καὶ τὸ τραγούδι τῶν κυμάτων μπροστὰ στοὺς χορούς καὶ τὰ τραγούδια, ποὺ ξαίρει ἡ Νύμφη Εὐξενία, ἡ ὠραιότερη ἀπ' τὶς Νύμφες τοῦ Ἀρχιπελάγου; Ὅταν τὴν κοιτάζω νὰ χορεύῃ μοῦ φαίνεται πὼς βγήκε ἀπ' τὸν ἄφρὸ τοῦ κρασιοῦ, ὅπως ἡ μεγάλη θεὰ Ἀφροδίτη, ἀπ' τὸν ἄφρὸ τῆς θάλασσας.

Νά, ποιός ἄξιζε νὰ στολίζη τὸ τραπέζι τῶν θεῶν.
Ἀλλὰ ἀλίμονο! αὐτὸ μᾶς εἶναι ἀδύνατο!

Ἄνοιξε ἡ καρδιά τοῦ ζαλισμένου θεοῦ τῆς θάλασσας.

—Γιατί εἶναι ἀδύνατο;

—Γιατ'εἶναι φυλακισμένη στὴ Μαύρη θάλασσα. Ἡ φυλακή της ἀπ' τ' ὄνομά της ὠνομάστηκε Εὐξείνος Πόντος. Καὶ ποιός μπορεῖ, ποιός ἔχει τὴ δύναμη νὰ σπάσῃ τὴ στεριά καὶ νὰ ἐνώσῃ τὶς θάλασσες; Ποιός;

—Ὁ θεός! φώναξε ὁ Ποσειδῶνας· ἢ μήπως ἔπιες τόσο κρασί, ὥστε νὰ ξεχνᾷς πὼς κάθεται μπροστά σου ὁ Ποσειδῶνας; Μήπως δὲν ἔχω τὴν τρίαινά μου; Γιατί ρωτᾷς ποιός;

Καὶ παίρνοντας μαζί του τὸ Βάκχο, ἀνέβηκε στὸ θαλασσινὸ ἄρμα του κρατώντας στὸ χέρι τὴν τρίαινα.

—Κοίταξε! εἶπε ὁ Ποσειδῶνας, καὶ χτύπησε μὲ τὴν τρίαινά του τὴ λουράδα τῆς γῆς, ποὺ χώριζε τὴ Μαύρη

θάλασσα ἀπ'τῇ θάλασσᾳ τοῦ Μαρμαρᾶ. Ἄνοιξε ἡ γῆ καὶ τὰ νερά ἀπ'τὶς δυὸ θάλασσες ἐνώθησαν....

Ἀλλὰ ὁ Ποσειδῶνας ἦταν ζαλισμένος, τὸ χέρι του ἔτρεμε, καὶ γι'αὐτὸ ἡ τρίαινά του δὲν πῆγαινε ἴσια, ἀλλὰ λόξευε δεξιὰ κι ἀριστερά· καὶ γι'αὐτὸ ὁ Βόσπορος ἔγινε φιδωτός.

Ρωσσικὸ

Μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη

ΠΩΣ ΧΤΙΣΤΗΚΕ Η ΠΟΛΗ

Ἡ Πόλη μας χτίστηκε ἀπὸ ἓνα ὄνειρο, ἀπὸ μιὰ ὀπτασία. Ἀγγελοὶ τῇ ζωγράφισαν κι ἄγγελοι ἔκαμαν τὸ σχέδιό της, ποὺ εἶναι χαραγμένο μὲ χρυσὰ γράμματα μέσα στὰ φυλλοκάρδια μας.

Ἀλλ'ἄς ἀκούσωμε τὸ ὄνειρο, ὅπως τὸ γράφει σ'ἓνα βιβλιαράκι ὁ ἴδιος ὁ Μεγάλος Κωσταντῖνος, ὁ βασιλιάς τῆς ὠραίας καὶ πικραμένης Πόλης μας. Τὸ λένε Συναξάρι τὸ βιβλιαράκι αὐτό.

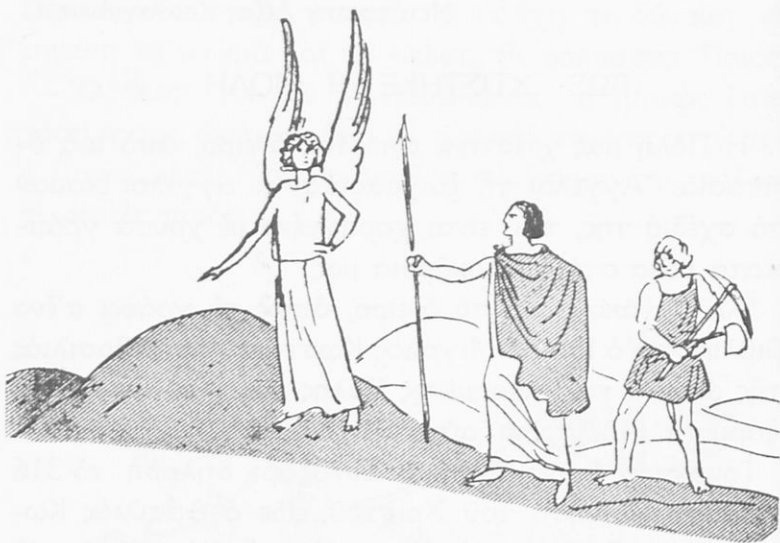
Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, λέει τὸ Συναξάρι, δηλαδὴ τὸ 316 μετὰ τῇ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, εἶδε ὁ βασιλιάς Κωσταντῖνος ὄραμα, ποὺ τὸν πρόσταξε νὰ χτίσῃ μιὰ πόλη στὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ τὴν ἀφιερῶσιν στὸ ὄνομα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἐπῆγε λοιπὸν πρῶτα στὴ Θεσσαλονίκη, μελετώντας νὰ χτίσῃ ἐκεῖ τὴν πόλη, ποὺ εἶδε στ'ὄνειρό του· ἀλλὰ δὲν ἦταν θέλημα Θεοῦ νὰ γίνῃ ἐκεῖ κι ἐμποδίστηκε.

Πηγαίνει στὴ Χαλκηδόνα· τοῦ ἄρесе ὁ τόπος καὶ ἄρχισε νὰ χτίζει. Ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ δὲν ἄρесе. Γι'αὐτὸ κατέβαιναν μερικοὶ ἀετοί, ἔπαιρναν τὰ σύνεργα τῶν

μαστόρων καὶ τάρριχναν στὸ Βυζάντιο. Βλέποντας λοιπὸν τὸ θαῦμα αὐτὸ ὁ Βασιλιάς πῆγε κι αὐτὸς ἐκεῖ καὶ τοῦ ἄρεσε πολὺ ἡ τοποθεσία.

Ἀλλὰ δὲν ἤξαιρε πόσο μεγάλη νὰ τῇ χτίση. Καὶ πάλι τῇ νύχτα εἶδε ἓναν ἄγγελο στ' ὄνειρό του καὶ τοῦ λέει:

«Τὸ πρωί, ἅμα ξημερώση, νὰ μ' ἀκολουθήσης· ὅπου πηγαίνω ἐγὼ ἐκεῖ νὰ σημαδεύης τὸν τόπο καὶ νὰ βάλετε τὰ θεμέλια».

Τὴν αὐγὴ λοιπὸν πῆρε ὁ Βασιλιάς τὸν πρωτομάστορα καὶ τὸν διάταξε νὰ τὸν ἀκολουθᾷ κι ὅπου πατᾷ αὐτὸς νὰ βάζη σημάδι. Ἔτσι, πῆγαινε ὁ ἄγγελος μπροστά, ἀόρατος ἀπ' τὸν πρωτομάστορα, ἀκολουθοῦσε γρήγορα κοντὰ ὁ Βασιλιάς, κι ὕστερα ἐρχόταν ὁ πρωτομάστορας, ἕως ὅτου γύρισαν τὸν τόπο, ποὺ ἦταν

θέλημα Θεοῦ νὰ χτιστῇ ἡ Πόλη. Καὶ τότε τὴν ἄρχισαν.

Ἔβαλε ἓνα γνωστικὸ καὶ πραχτικὸ ἄνθρωπο, τὸν Εὐφράτα, γιὰ νάχη ἀπάνω του τὴ φροντίδα νὰ γίνη τὸ ἔργο θαυμάσιο. Τοῦ ἔδωσε πολὺ χρυσάφι γιὰ ἔξοδα. Ἦταν τόσο ἐπιδέξιος ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὥστε τὴν ἔκαμε πάρα πολὺ ωραία, ὅπως τῆς ταίριαζε, καὶ ἔγινε ὅμοια μὲ τὴ Ρώμη σ' ὅλα τὰ χτίρια.

Παράδοση

ΠΩΣ ΧΤΙΣΤΗΚΕ ΤΟ BYZANTIO

Εἶδαμε παραπάνω, ὅτι ἡ Πόλη χτίστηκε στὸ παλιὸ Βυζάντιο. Ἀξίζει νὰ μάθωμε τώρα πῶς χτίστηκε τὸ ἴδιο τὸ Βυζάντιο. Ἔχει κι αὐτὸ τὴν ὁμορφὴ ἱστορία του.

Στὴν παλιὰ Ἑλλάδα ἦταν ἡ συνήθεια, ἅμα μιὰ πόλη μεγάλωνε πολὺ κι ὁ τόπος της δὲ μπορούσε νὰ θρέψη ὅλους τοὺς κατοίκους, νὰ φεύγουν μερικοί, νὰ πηγαίνουν ἄλλοι καὶ νὰ χτίζουν νέα πόλη· ἡ νέα πόλη λεγόταν ἀποικία· ἡ παλιὰ πόλη, σὰ μητέρα ποὺ ἦταν, λεγόταν μητρόπολη· καμιά φορὰ μάλιστα ἡ ἀποικία γινόταν μεγαλύτερη ἀπ' τὴ μητρόπολη. Εἴτε ὅμως μεγαλύτερη εἴτε μικρότερη ἦταν, κρατοῦσε πάντα τὸ σεβασμό, ποὺ κρατᾷ τὸ παιδὶ στὴ μητέρα.

Ἔχετε ἀκούσει ὅλοι γιὰ τὰ Μέγαρα. Εἶναι τώρα μιὰ πολιτεία κοντὰ στὴν Ἀθήνα. Περνᾷ ἀπὸ κεῖ κι ὁ σιδηρόδρομος τῆς Πελοποννήσου. Εἶναι ἀπ' τὶς ἀρχαιότερες πολιτεῖες τῆς πατρίδας μας. Ὁ κάμπος της γύρω οὔτε μέγας εἶναι, οὔτε πλούσιος. Κι ὅταν κάποτε οἱ κάτοικοι πλήθυναν, σκέφτηκαν νὰ κάνουν μιὰ ἀποικία.

Ἄλλὰ ποῦ θὰ πῆγαιναν οἱ ἄποικοι νὰ χτίσουν τὴ νέα πατρίδα; Γιὰ νὰ μὴν τρέχουν ἄδικα ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἔστειλαν νὰ ρωτήσουν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Ὄταν γύρισε ὁ ταχυδρόμος, ἔφερε τὴν ἐξῆς ἀπάντηση τῆς Πυθίας:

—Νὰ πᾶτε νὰ χτίσετε ἀπέναντι στὴν πόλη τῶν τυφλῶν.

Ἄλλο βάσανο τώρα βρῆκε τοὺς Μεγαρίτες. Κανένας δὲν εἶχε ἀκούσει νὰ ὑπάρχη πουθενὰ πόλη τῶν τυ-

φλῶν. Ρώτησαν ὅλους τοὺς γέρους τῶν Μεγάρων καὶ τῶν γύρω χωριῶν, ἀλλὰ κανένας δὲν εἶχε ἀκούσει τέτοιο παράξενο πρᾶμα.

Ἄλλὰ τί νὰ κάμουν; Ἐπρεπε νὰ ὑπακούσουν στοῦ χρησμοῦ. Διάλεξαν ἀρχηγὸ τὸ Βύζαντα καὶ ξεκίνησαν. Γύρισαν ἐδῶ, γύρισαν ἐκεῖ, γύρισαν παντοῦ καὶ πολλὰ τυφλῶν δὲν ἔβρισκαν. Κατάντησε νὰ γυρίσουν ὅλη τὴν Εὐρώπη. Ἀφοῦ ἀπελπίστηκαν ἐδῶ, ἀποφάσισαν νὰ περάσουν στὴν Ἀσία. Στὴ στενὴ θάλασσα, ποὺ χωρίζει τὴ Θράκη ἀπ' τὴν Ἀσία, βρῆκαν ἓνα καλὸ καράβι καὶ πέρασαν. Περπατώντας ὕστερα ὅλο στὴν ἀκρογιαλιά ἔφτασαν ἓνα βράδυ κατακουρασμένοι στὴ Χρυσούπολη, τὸ σημερινὸ Σκούταρι.

Τὸ πρῶτὸ πρῶτος ξύπνησε ὁ ἀρχηγός· κατέβηκε μόνος του στὴν ἀκρογιαλιά, μήπως μάθῃ τίποτε γιὰ τὴ δουλιά, ποὺ τὸν βασάνιζε τόσον καιρό. Δὲ βρῆκε κανέναν ἐκεῖ· ξαπλώθηκε στὸν ἄμμο κι ἀγνάντευε ἀντίπερα. Ἀλλὰ τὸ θέαμα ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά του, τὸν μάγεψε. Μιὰ στενὴ θαλασσούλα σὰν ἓνα μεγάλο ποτάμι χωρίζε τις δυὸ χῶρες· στὴν ἀπέναντι ἀκτὴ βρισκόταν τὸ ὁμορφότερο μέρος ἀπ' ὅσα εἶχαν ἰδῆ τὰ μάτια του. Ἐφτὰ λόφοι κατάφυτοι ὕψωναν τὸ ὠραῖο ἀνάστημά τους· στὰ πόδια τους ἡ θάλασσα σχημάτιζε ὁμορφα λιμάνια, ποὺ θὰ τὰ ζήλευε κάθε καράβι· στὴν πίσω πλευρὰ τῶν λόφων ξαπλωνόταν κάμπος κατάφυτος ἀπ' ὅλα τὰ δέντρα τῆς γῆς. Ὅταν φυσοῦσε ὁ ἀέρας ἀπὸ κεῖ, ἔφτανε ὡς τὴ Χρυσούπολη ἡ εὐωδία τῶν ἀνθισμένων δέντρων.

Σὰν κάτι νὰ ξύπνησε στὴν ψυχὴ τοῦ βασανισμένου

ἀρχηγού. Σὰ νὰ ξαστέρωσαν τὰ μάτια του ἀπὸ ἓνα θάμπωμα, ποὺ τὰ σκέπαζε. Ἀναστέναξε βαθιὰ ἀπὸ ἀνακούφιση, δόξασε τοὺς Θεούς, καὶ σηκώθηκε. Τρεχάτος πῆγε στοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς εἶπε νὰ μαζευτοῦν ὅλοι ἔξω ἀπ'τὴν πολιτεία. Σὰ συγκεντρώθηκαν ἐκεῖ, ἀνέβηκε σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ δείχνοντας τὴ Χρυσούπολη τοὺς εἶπε:

— Ἀγαπητοί μου σύντροφοι, τελείωσαν πιά τὰ βάσανά μας. Νά, ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Ἡ Χρυσούπολη εἶναι. Δὲν εἶναι τυφλοὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ποὺ ἦρθαν κι ἔχτισαν ἐδῶ τὰ σπίτια τους καὶ δὲν ἄνοιξαν τὰ μάτια τους νὰ ἰδοῦν τὸν παράδεισο, ποὺ βρίσκεται ἀπέναντί τους; Κοιτάξετε καὶ σεῖς καὶ πέστε μου ἂν ἔχω δίκιο. Ἐκεῖ λοιπὸν ἄς πᾶμε νὰ χτίσωμε τὴ νέα μας πατρίδα· ἐκεῖ, ἀπέναντι στὴν πόλη τῶν τυφλῶν, ὅπως μᾶς εἶπε κι ὁ χρησμὸς τῆς Πυθίας.

Καὶ στὰ 657 πρὶν γεννηθῇ ὁ Χριστός, ἀπάνω στοὺς ἔρημους ὡς τότε λόφους χτίστηκε ἡ ξακουσμένη ἀποικία τῶν Μεγάρων. Οἱ ἀποικοὶ, μ'ὅλο τὸ δίκιο, τὴ βάφτισαν μὲ τ'ὄνομα τοῦ ἀρχηγού τους καὶ τὴν ὠνόμασαν Βυζάντιο.

Παράδοση

ΥΣΤΕΡ' ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΜΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Τρεῖς μέρες οἱ Τοῦρκοι λεηλατοῦσαν τὴν Πόλη. Τὸ αἶμα ἄχνιζε παντοῦ· πλημμύρησε τὸν τόπο.

Τὴ δεύτερη μέρα μπῆκε ὁ Μωάμεθ στὴν σκλαβωμένη Πόλη. Καβάλα σ' ὁμορφο ἄλογο, μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του, σταμάτησε στὴν ἐκκλησία τῆς Ἀγιά Σοφιάς.

Προσευχήθηκε στὸν Προφήτη καὶ πρῶτο λάφυρο, ποὺ ζήτησε, ἦταν ὁ αὐτοκράτορας Κωσταντῖνος.

Ποῦ ἦταν;

Κανεῖς δὲν ἤξαιρε ν' ἀπαντήση.

Ἔστειλε καὶ τὸν ζήτησε παντοῦ. Στὰ παλάτια του, στὶς ἐκκλησίες, στὰ ὑπόγεια, στὶς δεξαμενές, παντοῦ. Τίποτε.

Ἐξέτασε ὅλους τοὺς ἐπίσημους Ἕλληνες. Ποῦ τὸν εἶδαν τὴν τελευταία φορά; Ὅλοι θυμοῦνται ὅτι προχτὲς ὁ αὐτοκράτορας ἔκαμε ἐπιθεώρηση στὸ στρατό του, ὅτι λειτουργήθηκε στὴν Ἀγία Σοφία, ὅτι μετάλαβε τὴ θεία Κοινωνία καὶ ζήτησε συχώρεση ἀπ' τὸ λαό του. Ἀπὸ κεῖ πῆγε στὸ παλάτι, ξεντύθηκε τὴ βασιλικὴ στολή του, ἀποχαιρέτησε τοὺς δικούς του, καὶ σὰν ἀπλὸς προλεμάρχης ἔτρεξε στοῦ Ρωμανοῦ τὴν πόρτα. Μερικοὶ θυμοῦνται ἀκόμα τὴ στιγμή, ποὺ ἡ φρουρὰ τῆς πόρτας θερίστηκε κι ὁ Κωσταντῖνος ἀπομένοντας μονάχος φώναξε: «Δὲν εἶναι κανένας Χριστιανὸς ἐδῶ νὰ πάρῃ τὴν κεφαλὴ μου;» Κι ἓνας Ἀράπης τὸν χτύπησε στὸ κεφάλι· ἀλλὰ ὕστερα τί ἀπόγινε;

Ὁ Σουλτάνος ὑποψιάστηκε πὼς ὁ Κωσταντῖνος θὰ κατῶρθωσε νὰ φύγῃ. Εἶχε παρατηρήσει, πὼς ἔφυγαν μερικὰ βενέτικα καράβια τὴν ὥρα, ποὺ κλονιζόταν ἡ Πόλη. Ἐφυγε τάχα κι ἐκεῖνος; Νὰ φύγῃ; Ποτέ! Αὐτοὶ Χριστιανοὶ δὲν τὸ παραδέχονταν.

Ἐνα ἔμεινε μόνο. Νὰ ἐξεταστοῦν ἓνας ἓνας οἱ νεκροί, ποὺ ἦταν ξαπλωμένοι μέσα κι ἔξω στὰ Κάστρα.

Ὅταν ἔπλυναν τὰ πτώματα τῆς Πόρτας τοῦ Ρωμανοῦ,

ένα ξεχώριζε από τ'άλλα. Είχε μορφή εὐγενική. Ἡ στολή του δὲν ἦταν βασιλική. Εἶχε ὅμως κόκκινα πέδιλα. Ποιός ἦταν;

Ἐφεραν τὸ πτώμα μπροστὰ στὸ Νοταρᾶ. Ἐκεῖνος ἅμα ἔρριξε τὰ μάτια του στὸν τίμιο νεκρό, σύσσωμος κλονίστηκε. Γονάτισε, λύθηκε στὰ δάκρυα καὶ τὸν κα-

ταφιλοῦσε.

Ἦρθε κι ὁ Ἀράπης, ποὺ τὸν χτύπησε ἀπὸ πίσω καὶ τὸν σκότωσε. Ὁ Σουλτάνος κιτρίνισε ἀπὸ θυμὸ καὶ διάταξε νὰ κρεμάσουν τὸν Ἀράπη. Ὁ Κωσταντῖνος ἔπρεπε νὰ πιαστῇ ζωντανός.

Τὴν ἄλλη μέρα δόθηκε διαταγή νὰ ταφῇ τοῦ αὐτοκράτορα τὸ σῶμα. Καὶ ἡ κηδεία ἔγινε μὲ φόβο καὶ μὲ τρόμο. Μὰ ἡ μορφή τοῦ Βασιλιᾶ δὲν ἔσβησε!

Ἄραγε πέθανε;

Ὁ λαὸς μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισε ν' ἀμφιβάλλῃ. Κάποιος εἶπε πῶς τὴν ὥρα τῇ θλιβερῇ ἄγγελος τὸν ἄρπαξε καὶ τὸν κοίμισε κάπου. Ἀλλὰ ποῦ; Λησμονήθηκε ὁ τάφος.

Στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας εἶχαν μεταφέρει οἱ Χριστιανοὶ Ἀγία λείψανα, ὅταν τούρκεψε ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Καὶ τώρα πούγινε ἡ ἐκκλησία τζαμί, στὸ δεξιὸ διάδρομο βλέπει κανένας ἱερὰ κειμήλια, ποὺ τὰ σέβονται κι οἱ Τοῦρκοι.

Ὁ μουεζίνη τοῦ τζαμιοῦ σὲ ὁδηγεῖ ἐδῶ καὶ σοῦ λέει μυστικά:

— Ζαίρεις; Ἐδῶ εἶναι τοῦ Κωσταντίνου ὁ τάφος.

Ἀλλὰ δὲν εἶν' ἐκεῖ!...

Στὴν πλατεῖα τοῦ Βεφᾶ, πλάι στὸ τζαμί, εἶναι ἓνα χάνι παλιό. Στὴ γωνία του βρίσκεις ἓνα μνημεῖο μὲ μεγάλες πέτρες. Ἀλλοτε ἔκαιε καντήλι καὶ μιὰ ἱτιά ἴσκιωνε τὸν τάφο τοῦ πεθαμένου. Στὰ τελευταῖα χρόνια ρήμαξαν καὶ τοῦτα τὰ σημάδια.

Ὁ ὁδηγός, ποὺ σᾶς τὰ δείχνει, σᾶς λέει:

— Νά, τοῦ Κωσταντίνου ὁ τάφος.

Κι ὅμως δὲν εἶναι!...

Ἐξω ἀπ' τὰ Κάστρα εἶναι τὸ ἁγίασμα τοῦ Μπαλουκλή. Ὁλος ὁ τόπος γεμάτος δροσιὰ καὶ πρασινάδα.

Μετά τήν ἄλωση, μέσα στοῦ κακό, στοῦ αἵμα καί στή στά-
χτη, ποῦ σκέπασε τήν Πόλη, μακριά ἀπ' τῖς ματιές
τῶν Τούρκων, λένε, πῶς ἐδῶ διάλεξαν τόπο οἱ χρι-
στιανοὶ γιά τόν αἰώνιο ὕπνο τοῦ αὐτοκράτορα. Καί
ἐδῶ τόν ἔθαψαν.

Ψέμα! Οὐτ' ἐδῶ δέν εἶναι!

—Ποῦ εἶναι;

“Ἄμα μπῆς στήν Ἀγιά Σοφιά καί περάσης τῖς θαυμά-
σιες κολόνες, καί δῆς τὸ μεγαλόπρεπο τροῦλο καί φτά-
σης στοῦ ἱεροῦ, ἐκεῖ δεξιά ὁ μουεζίνης σοῦ δείχνει ἓνα
μάρμαρο καί λέει:

—Ἐδῶ εἶναι θαμμένος ὁ τελευταῖος αὐτοκράτορας τῶν
Ἑλλήνων!

Εἶναι ἀλήθεια; Κανεῖς δέν ξαίρει.

Κάθε μεγάλη Παρασκευή, περασμένα τὰ μεσάνυχτα,
γίνεται ἓνα θαῦμα. Πηγαίνουν μερικοὶ τῇ νύχτα στήν
Ἀγιά Σοφιά, φτάνουν στοῦ ἱεροῦ, γονατίζουν καί ἀ-
φουγκράζονται βαθιά στή γῆ. Ψαίλνει μιὰ μελωδία
μυστική. Καί βλέπουν σάν σέ ὄνειρο μπροστά στοῦ διά-
κο καί στον παπὰ ἓνα νεκρὸ σέ ἄργυρὸ κρεβάτι. Ἔχει
τὴν ὄψη ζωερὴ σὰ νὰ κοιμᾶται. Στὰ ροῦχα του κεν-
τημένος ὁ Δικέφαλος. Καί πλάγι του ἓνα σπαθὶ μὲ σπα-
σμένο τὸ θηκάρι. Εἶναι ὁ μαρμαρωμένος Βασιλιάς.

Ὁ λαὸς ρωτάει:

—Γιατί κοιμᾶτ' ὁ Βασιλιάς; Τί ὄνειρα τόν φαρμακώ-
νουν; Καί πότε θὰ ξυπνήσῃ; Πότε;

Καί σβήνει τ' ὄνειρο.

Αὐτὸς εἶναι ὁ τάφος τοῦ Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ καὶ
 σ' αὐτὸν ὁ λαὸς καίει ἀκοίμητη καντήλα: τὴν Ἑλπίδα!
 Παράδοση

ΤΑ ΔΙΣΚΟΠΟΤΗΡΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑΣ

Τὴν ὥρα ποὺ μπῆκαν οἱ Τοῦρκοι στὴν Πόλη, ὁ πρωτόπαπας τῆς Ἀγιά Σοφιάς βρισκότανε στὴ θέση του ἀκόμα. Ὁλη νύχτα κράτησε ἡ λειτουργία..... Ἀποβραδὶς κοινώνησε τὸν Αὐτοκράτορα κι ὡς τὸ πρωξομολογοῦσε τὸ λαὸ καὶ τὸν κοινωνοῦσε.

Κάποια στιγμή, ποὺ βγῆκε ἀπ' τὴν Ὠραία Πύλη, ψηλός, ἡλιοκαμένος, μ' ἄσπρα γένεια καὶ φρύδια παχιά, νόμιζες πὼς ἓνας ἅγιος ξεκόλλησε ἀπ' τὸν τοῖχο. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, ὅταν εἶδε τὸ πλῆθος γονατιστὸ νὰ σπαρταρᾷ, κιτρίνισε σὰν τὸ φλουρί, σὰ νὰ τὸν χτύπησε βόλι.

Κοντοστάθηκε, σφούγγισε τὰ δάκρυα καὶ κοίταξε ἀμίλητος τὸν ἀπελπισμένο λαό, ποὺ γέμιζε τὴν ἐκκλησία ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη.

Τὰ φῶτα, οἱ πολυέλαιοι, τὰ καντήλια ἦταν ἀναμμένα. Γιὰ τελευταία φορὰ ἔλαμπε στὴν Ἀνατολὴ τὸ μεγαλεῖο τῆς Χριστιανοσύνης. Ἐλάμπε ἀφάνταστος πλοῦτος, ποὺ σκόρπισε ὁ Ἰουστινιανὸς γιὰ νὰ νικήσῃ τὸ Σολομῶντα. Κι ἀπὸ μακριὰ ἔφταναν οἱ φωνές:
 —Οἱ Τοῦρκοι! Οἱ Τοῦρκοι!

Οἱ πολυέλαιοι ἀπὸ κρύσταλλα ἀσημοδεμένα, τὰ πελώρια μανουάλια σὰ γίγαντες φωτοβόλοι, τ' ἀσημένια καντήλια, οἱ ποικιλόχρωμες κολόνες, τὰ χρυσὰ μωσαϊκά, ὅλα ἔλαμπαν γιὰ τελευταία φορὰ. Τί

πλοῦτος στὸ ἀσήμι, στὸ χρυσάφι, στὰ μωσαϊκά, στὰ μάρμαρα καὶ τί ὁμορφες γραμμές, τί ὠραῖα σχήματα, τί διαλεγμένα κεφαλοκόλωνα, τί πολύτιμα πετράδια....

Ὁ πρωτόπαπας ἔκαμε τρεῖς σταυροὺς καὶ ξαναμπῆκε στὸ ἱερό. Ἀπάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα, σὰ νὰ ἦταν κρεμαστὸς οὐράνιος θόλος, τὸ Κιβώριο. Στήριζε στὶς τέσσερις γωνιές τὰ τέσσερα χρυσά του πόδια καὶ ἔμπρὸς πρόβαλε ἓνα ὠραῖο τόξο. Στὴν κορφή τοῦ τόξου χρύ-

σιζε ἓνας σταυρός, κι ἀπ'τὴ μέση τοῦ θόλου κρεμόταν ἓνα μεγάλο ἄσπρο περιστέρι—ἡ περιστερὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ πρωτόπαπας βγάζει ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς περιστερᾶς τὰ Δισκοπότηρα.

Σὰν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ ἀγγεῖο, ὅλο ἀπὸ χρυσάφι, λίγο κοντό, μὲ δυὸ ὁμορφα χερούλια καὶ μὲ πλευρὲς καμπύλες, τέτοιο ἦταν τὸ Ἱερὸ Ποτήριο. Καὶ στὴν πρό-
σοψη εἶχε σκαλισμένο τὸ Χριστὸ σὲ κολυμπήθρα.

Ὁ Ἱερὸς Δίσκος ἦταν ἀπὸ χρυσάφι καλοδεμένο. Στὸ

κέντρο ὁ Μυστικός Δεῖπνος τοῦ Κυρίου. Καὶ γύρω πολύτιμα πετράδια.

Ὁ πρωτόπαπας σκέπασε τὰ Δισκοπότηρα μὲ τὸ μεταξωτό, ποὺ λέγεται Ἀέρας, τὰ πῆρε, ἄνοιξε τὴν πίσω πόρτα τοῦ Ἱεροῦ καὶ κατέβηκε σ' ἓνα ὑπόγειο.

Ἀπὸ κεῖ ὑπῆρχε δρόμος μυστικός, ποὺ ἔβγαине σὲ μιὰν ἄλλη ἐκκλησία καὶ κοντὰ ἦταν ἡ θάλασσα.

Ἐνα μικρὸ караβάκι ἦταν τραβηγμένο στὴν ξηρά. Κανεὶς ναύτης, κανεὶς караβοκύρης. Ὅλα τὰ караβια εἶχαν φύγει.

Ὁ πρωτόπαπας ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὴ θάλασσα, ἀνασκουμπώθηκε, κι ἔσπρωξε μὲ τόση δύναμη τὸ караβάκι, ποὺ γλίστρησε ὡς τὸ γιालό. Μπῆκε μέσα, ἄνοιξε τὸ πανὶ καὶ γραμμὴ!

Κι ὁ ἀντίλαλος τῆς Πόλης ἐξακολουθοῦσε:

—Οἱ Τοῦρκοι! Οἱ Τοῦρκοι!

Τρικυμία σηκώθηκε τρανὴ. Τὸ караβάκι σὰν καρυνδόφλουδα χοροπηδοῦσε στὰ κύματα ἀπάνω. Καὶ στὴν Πόλη φλόγες καὶ καπνοὶ παντοῦ....

Σκοτείνιασε. Τὸ σκοτάδι σκέπασε τὸν οὐρανό. Καὶ ἀπὸ τῆς θάλασσας τὰ μακρὰ ἀνέβαινε αἵματοσταγμένος τοῦ φεγγαριοῦ ὁ δίσκος...

Ὁλόρθος στὸ караβὶ ὁ πρωτόπαπας, κάρφωσε στὸν οὐρανὸ τὰ μάτια του—ὦ φρίκη!—τὸ φονικὸ φεγγάρι στέκεται ἀκίνητο στὸν τροῦλο τῆς Ἀγιά Σοφιάς. Κι εἶδε νὰ μαυρίζη, νὰ μαυρίζη ὁ μισὸς δίσκος.

Ἀρχαία προφητεία ἔλεγε:

—Θάναι πανσέληνος. "Εκλειψη θά γίνη. Κι ἡ Πόλη θά πέση!

Ὁ πρωτόπαπας περιχύθηκε κρύον ἰδρωτα. "Εβλεπε μιὰ τὸ σταυρὸ στὸν τροῦλο τῆς Ἀγιά Σοφιάς καὶ μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Τὸ καραβάκι χοροπηδοῦσε στὰ κύματα τῆς θάλασσας. Χίλια κομμάτια ἔγινε τὸ μικρὸ πανί του κι ὁ ἀέρας βούιζε σὰ θρῆνος στὸ κατάρτι του.

Ὁ πρωτόπαπας ἔβαλε τὶς τελευταῖες του προσπάθειες. Στὸ στῆθος του κρατοῦσε σφιχτὰ τὰ Δισκοπότηρα. Κι ἐνῶ θωροῦσε πέρα τὴν Ἀγιά Σοφιά, δὲ βλέπει τὸ σταυρό.

Βλέπει τὸ μισοφέγγαρο...

Ἀμέσως ἀνοιξαν τὰ μεσουράνια. Ἐνα γλυκύτατο φῶς ἀπλώθηκε καὶ φάνηκε ἄγγελος Κυρίου κι ἄρπαξε τὸ Δισκοπότηρο.

Μὴν ἦταν θαῦμα; Ἡ θάλασσα ἀνοιξε καὶ κατάπιε τὸν πρωτόπαπα. Γαλήνη! Τὸ τρομερὸ στοιχειὸ ἡσύχασε. Σὰ νάταν Φῶτα καὶ ἁγίασε τὴ θάλασσα ὁ σταυρός. Καὶ μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε ἀπὸ τὰ σκόρπια σύννεφα:

—Θάρθουν τὰ χρόνια κι οἱ καιροὶ νὰ σοῦ τὰ φέρω πίσω.

Παράδοση

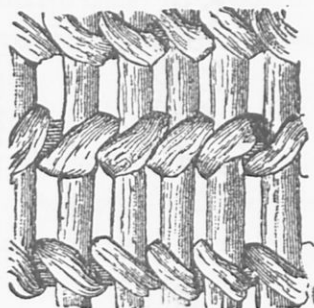
ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Ὅταν οἱ πανάρχαιες φυλὲς σκέφτηκαν νὰ κάνουν τὴ ζωὴ τους πιὸ ἀνετη, ἔκαμαν τοῦβλα μὲ πηλό, ἔστριβαν κι ἔδεναν εὐλίγιστες βέργες, βλαστοὺς καὶ χλόη, ὅπου δὴποτε μποροῦσαν νὰ βροῦν, κι ἔκαναν μ'αὐτὰ σ π ί τ ι α, ἔ π ι π λ α καὶ ὑ φ ά σ μ α τ α.

Πρῶτα-πρῶτα ἔκαναν τὰ σ τ ρ ο γ γ υ λ ά σ π ί -

τ ι α. Ἐχωναν κυκλικά στὴ γῇ νέα δέντρα· μπορούσε μάλιστα νάβρισκαν ἑτοιμα φυτρωμένα μὲ τὴ διάταξη αὐτῇ· ἔδεναν ὅλες μαζί τὶς κορφές τους κι ἀνάμεσα στοὺς κορμούς ἔπλεκαν μικροὺς κλάδους, μακριὰ χόρτα ἢ ὅποιοδῆποτε ἄλλο εὐκολομεταχειρίστο πρᾶγμα γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό.

Καμιὰ φορὰ ἔβαζαν καὶ στὴν κορφὴ χόρτα κι ἔκαναν

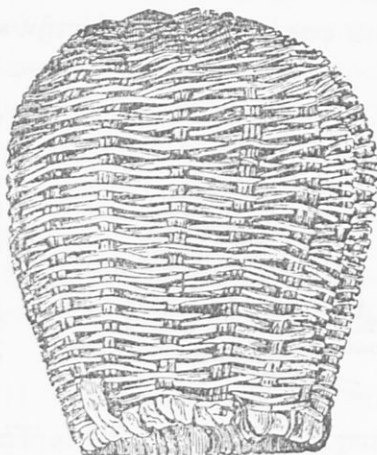

χόρτινη ἢ καλαμένια σκεπή. Τὰ χόρτα καὶ τῆς σκεπῆς καὶ τῶν κορμῶν τὰ συγκρατοῦσαν περνώντας ἀνάμεσά τους ραβδιά· καὶ τὰ ραβδιά τὰ στερέωναν μὲ εὐλίγιστες βέργες. Πρόσθεταν ἔπειτα λάσπη κι εἶχαν ἑτοιμὴ μιὰ ἐπιχρισμένη καλύβα. Πολλὲς πικιλίες ἀπὸ τέτοιες καλύβες κάνουν καὶ τώρα οἱ Ἴνδοί.

Ἀξιοπερίεργα ἦταν καὶ τὰ πλεχτὰ χαλιά. Οἱ ρίζες, οἱ βλαστοί, ἡ φλούδα καὶ τὰ φύλλα πολλῶν φυτῶν ἔδιναν ὑλικὸ γιὰ ὑφάσματα, οἰκοδομές, κι ἐπιπλά· ἰδιαιτέρως πρόσεχαν τὴν κατασκευὴ τῶν καλαθιῶν, ποὺ τοὺς χρειάζονταν γιὰ νὰ τοποθετοῦν τὰ τρόφιμα ἢ νὰ τὰ μεταφέρουν καθαρὰ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Ὁ πλοῦτος μιᾶς Ἰνδικῆς οἰκογένειας φαινόταν

ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴν κομψότητα τῶν καλαθίων.

Συνηθισμένες ἦταν κι οἱ πλεχτές παγίδες, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ πιάνουν ζῶα ἢ ψάρια. Ἀκόμα καὶ στάμνες πλεχτές εἶχαν πρὶν μεταχειριστοῦν τὶς πήλινες στάμνες.

Χιλιάδες χρόνια ὕστερα ἀπ'τὸ πλέξιμο τῶν καλαθίων, ἐφεῦραν τὸ γνέσιμο. Ζαίρετε πῶς ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ γνέσιμο; Οἱ τσοπάνηδες πρόσεξαν τὶς ἄκρες τῶν μαλλίων στὶς ράχες τῶν προβάτων, ποὺ τὶς ἔσχιζαν οἱ θάμνοι. Οἱ θάμνοι ἔξαιναν μόνοι τους τὰ μαλλιά. Ἀπὸ κεῖ οἱ ἄνθρωποι σχημάτισαν τὴν ιδέα, πῶς αὐτὸ τὸ ξασμένο μαλλὶ ἦταν κατάλληλο ὑλικὸ γιὰ ὕφασμα. Κατάλαβαν ὅμως ὅτι, γιὰ νὰ τὸ ὑφάνουν ἔπρεπε πρῶτα νὰ τὸ μεταβάλουν σὲ νῆμα, νὰ τὸ γνέσουν. Ἐνα δέμα μαλλὶ τὸ ἐβάζαν σ'ἓνα ξύλο τὴ ρόκα, καὶ τὸ ἔδεναν ἐλαφρά. Μόλις σχημάτιζαν

λίγη κλωστή, ἔδεναν στήν ἄκρη της μιὰ πετρίτσα καὶ ἔστριβαν τὴν κλωστή ποὺ σχηματιζόταν. Ἡ πετρίτσα ἔπεφτε ἄργὰ καὶ στριφογύριζε καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ στριβόταν κι ἡ κλωστή.

Ἀργότερα τρυποῦσαν τὴν πέτρα καὶ στήν τρύπα περνοῦσαν ἓνα λεπτὸ καὶ κοντὸ ραβδάκι, λίγο μεγαλύτιρο ἀπ' τὸν κοντυλοφόρο. Στὸ ραβδάκι αὐτὸ μάζευαν τὴν ἔτοιμη κλωστή. Ἔτσι σχηματίστηκε τὸ πρῶτο ἄδραχτι· ἡ πετρίτσα ἦταν τὸ σημερινὸ σφολι.

Στὶς Ἰνδίες χρησιμοποίησαν πολὺ νωρὶς τροχὸ γιὰ τὸ καλύτερο στρίψιμο τῆς κλωστῆς, ἐνῶ στήν Εὐρώπη τὸν μεταχειρίστηκαν ἑκατὸ χρόνια μετὰ τὴν ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς.

Τὸ πρῶτο ὕφασμα μὲ νῆμα ἔγινε, βέβαια, χωρὶς ἀργαλειό· ἀλλὰ πολλοὶ λαοὶ τὸν σκέφτηκαν καὶ τὸν χρησιμοποίησαν πολὺ νωρὶς. Οἱ Κινέζοι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπινόησαν πολλῶν εἰδῶν ἀργαλειούς. Ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι βρῆκαν πῶς νὰ κάμουν τὴν κλωστή, ἓνα βῆμα χρειαζόταν ἀκόμα γιὰ νὰ τεντώσουν τὸ στημόνι, νὰ περνοῦν ἀπ' τὰ πλάγια τὸ ὑφάδι καὶ νὰ κάνουν στερεὰ ὑφάσματα.

Ἕνας παλιὸς ἀργαλειὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ μεγάλα ὀριζόντια ξύλα, στερεωμένα σὲ δυὸ ὀρθία χοντὰ ραβδιά· τὰ δυὸ ὀριζόντια ξύλα ἀπέχουν ἓνα μέτρο περίπου τὸ ἓνα ἀπ' τὸ ἄλλο καὶ εἶναι τοποθετημένα τὸ ἓνα ψηλότερα ἀπ' τὸ ἄλλο. Στὸ ψηλότερο εἶναι τυλιγμένο τὸ στημόνι· στὸ ἄλλο τυλίγεται τὸ

ἔτοιμο ὕφασμα· ἀνάμεσα στὰ δυὸ ξύλα εἶναι κρεμασμένο ἀπὸ ψηλὰ ἓνα μακρὺ, καλαμένιο χτένι καὶ σ' αὐτὸ εἶναι περασμένες μία-μία ὅλες οἱ κλωστὲς τοῦ στημονιοῦ· τὸ ὑφάδι εἶναι τυλιγμένο σὲ μικρὰ καλαμάκια, τὰ μασούρια, κι αὐτὰ πάλι στερεώνονται σὲ μιὰ μικροσκοπικὴ βαρκούλα, τὴ σαΐτα. Ὁ ὕφαντὴς ρίχνει τὴ σαΐτα ἀπ' τὰ πλάγια τοῦ στημονιοῦ· τραβᾷ

τὸ χτένι κι ἔτσι τὸ ὑφάδι πυκνώνεται μὲ τὸ στημόνι καὶ γίνεται ἓνα· αὐτὸ γίνεται χιλιάδες φορές· κάθε φορὰ προσθέτεται στὸ ὕφασμα καὶ μιὰ ἀκόμα κλωστή τοῦ ὑφADIOY· κι ἔτσι λίγο-λίγο τὸ στημόνι λιγοστεύει καὶ τὸ ὕφασμα πληθαίνει.

Ὁ πρωτόγονος ἀργαλειὸς ἦταν βέβαια ἀκόμα ἀπλούστερος. Τὸ στημόνι, διπλωμένο σ' ἓνα χοντρὸ ξύλο, κρεμόταν ὀριζόντια ἀπὸ ἓνα δέντρο· ὁ ὕφαντὴς

καθόταν στή γῆ καί περνοῦσε πέρα-δῶθε τὸ ὑφάδι δὲν πιστεύω νὰ ζηλέψετε τὸ ὕφασμα, ποὺ γινόταν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο.

Ὑστερ' ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ὑπάρχουν σήμερα χιλιάδες ὕφαντήρια, ποὺ δουλεύουν μὲ ἀτμὸ ἢ ἡλεκτρισμό· σὲ μεγάλους χώρους βλέπει κανεὶς πάμπολλους κομποῦς ἀργαλειοὺς νὰ δουλεύουν μόνοι τους, χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ ἀνθρώπινου χεριοῦ· ἀλλὰ πάντα κάτι χρωστᾶμε στὸν ἄγριο τρωγλοδύτη, ποὺ μὲ τὰ χοντροκαμωμένα χέρια του ἔστριψε τὴν πρώτη κλωστή.

Ἀμερικανικὸ Διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη

Ο ΠΕΥΚΙΑΣ ΤΟΥ ΖΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ

Ὁ Ὀχτώβρης ἔφτασε. Οἱ καλοκαιρινὲς διακοπὲς τῶν σχολείων τελείωσαν. Τὰ μαθήματα ξανάρχισαν. Στὸ μάθημα τῶν ἐκθέσεων ὁ καθηγητὴς τῆς τετάρτης τοῦ Γυμνασίου εἶπε στὰ παιδιὰ νὰ τοῦ γράψουν μιὰ ἐκθεση, πῶς πέρασε τὸ καθένα τὸ καλοκαίρι του.

Ὁ Δημοσθένης ἔγραψε μιὰ τέτοια ἐκθεση:

«Μόλις τελείωσαν τὰ μαθήματα, ὁ μπαμπάς μου μᾶς εἶπε πῶς θὰ πᾶμε νὰ ξεκαλοκαιριάσωμε στὸν πευκιὰ τοῦ Ζυλοκάστρου.

—Σὲ ποιό βουνὸ εἶναι ὁ πευκιὰς αὐτός, μπαμπά;

—Δὲν εἶναι σὲ βουνὸ παιδί μου, εἶναι στὸν κάμπο, κοντὰ στὴ θάλασσα.

—Πευκιὰς στὸν κάμπο; Κοντὰ στὴ θάλασσα;

—Μὴ σᾶς φαίνεται παράξενο. Τὴν Κυριακὴ θὰ τὸν δῇτε.

Καὶ πραγματικά, τὴν Κυριακὴ τὸ μεσημέρι φύγαμε

μέ τὸ σιδηρόδρομο τῆς Πελοποννήσου γιὰ τὸ Ζυλόκαστρο: ὁ μπαμπάς, ἡ μαμά, τὰ δυὸ μικρότερα ἄδερφάκια μου, ἡ ὑπηρέτριά μας κι ἡ μικρὴ κατσαρόμαλλη σκυλίτσα μας.

Τί εἶδαμε στὸ δρόμο θὰ τὸ περιγράψω σὲ ἄλλη ἔκθεση. Τώρα θὰ περιοριστῶ στὸν «Πευκιά».

Ἀπ'τὴν Κόρινθο ὡς τὸ Κιάτο ὁ τόπος εἶχε τὴ συνηθισμένη του μορφή. Στὸ βάθος βουνά, ἔπειτα κάμπος καλλιεργημένος κι ἀμέσως ἡ θάλασσα τοῦ Κορινθιακοῦ.

Μὰ σὰν περάσαμε τὸ Κιάτο, ἄρχισε νὰ ξεχωρίζη πρὸς τὴ θάλασσα μιὰ λουρίδα βαθυπράσινη. Κι ὅσο προχωροῦσε τὸ τραῖνο, τόσο ἡ λουρίδα πλάταινε καὶ τὸ χρῶμα της γινόταν ἀνοιχτότερο. Λίγο λίγο φαινόταν πιά δάσος σωστό ἀπὸ πεῦκα, δίπλα στὴ θάλασσα.

Ἀπ'τὴ Συκιά καὶ πέρα εἶχαμε ἀπ'τὴ μιὰ μεριά τὸ δάσος κι ἀπ'τὴν ἄλλη χτήματα μὲ σταφίδες κι ἐλιές. Πράσινα ἀπ'τὴ μιὰ μεριά τὰ χτήματα, καταπράσινο ἀπ'τὴν ἄλλη τὸ δάσος. Ἡ θάλασσα δὲ φαινόταν πιά. Τὴ σκέπαζαν ἀπὸ μᾶς τὰ πυκνὰ καὶ ψηλὰ πεῦκα.

Τελειώνοντας τὸ δάσος, τελείωσε καὶ τὸ ταξίδι μας. Κόσμος πολὺς στὸ σταθμὸ τοῦ Ζυλόκαστρου. Ντόπιοι καὶ ξένοι--καὶ πρὸ πάντων ξένοι--γέμισαν τὴν πλατεῖα τοῦ σταθμοῦ, τὴν πενταδρόσερη ἀπ'τὶς πανύψηλες λεῦκες της καὶ τὸ νερὸ τοῦ συντριβανιοῦ της.

Σὲ λίγα λεπτά βρεθήκαμε στὸ ξενοδοχεῖο. «Ξενοδοχεῖο ὁ Πευκιάς» ἔγραφε στὸν ἐξώστη του, γιὰτὶ ἦταν χτισμένο ἔξω ἀπ'τὴν πόλη, κοντὰ στὸν ἀμαξωτὸ δρόμο, ποὺ πηγαίνει δίπλα δίπλα στὸ δάσος.

Τί ἔξοχο θέαμα ἀπ' τὸν ἐξώστη καὶ τὰ παράθυρα τοῦ ξενοδοχείου μας!... Ἐνα τεράστιο μπουκέτο ἀπὸ πεῦκα ἀπλώνεται μπροστά μας. Τ' ἀγκαλιάσαμε ὅλο μὲ τὴ ματιά μας καὶ δὲ χορταίναμε νὰ ρουφοῦμε τὸ πυκνὸ ἄρωμα, ποὺ μᾶς ἔστελνε. Βαθύτερα λαμποκοποῦσαν στὸν ἥλιο τὰ γαλάζια νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ, κι ἀπέναντι ὑψώνονταν γυμνές, τραχιές κι ἀμέτρητες οἱ κορφές τῶν βουνῶν τῆς Ρούμελης. Σὲ μιὰ χαράδρα τῆς Γκιώνας βασιτόταν ἀκόμα ἓνα ἄσπρο μπάλωμα χιονιοῦ, σὰν κουρέλι στὴν ὁλόγυμνη ράχη της.

Ἦταν τέσσερις ἡ ὥρα, ποὺ φτάσαμε στὸ Ζυλόκαστρο. Ἀφοῦ ξεκουραστήκαμε καλὰ, κατεβήκαμε στὸ δάσος. Ἀλλη μαγεία ἐδῶ! Πυκνά, ὁλόπυκνα καὶ πανύψηλα πεῦκα ἔκρυβαν τὸν ἥλιο καὶ μποροῦσε κανεὶς νὰ γυρίζη χωρὶς καπέλο. Καὶ κάτω ἀπ' αὐτὰ ἄλλα πεῦκα μικρότερα, καὶ πιὸ πέρα σκῖνοι πυκνοὶ κι ἀδιάβατοι σχηματίζουν ἀπέραντους κρυψῶνες· κι ἄλλοῦ μικρὰ πευκάκια ξετρύπωναν ἀπ' τὴ γῆ κι ἀγνάντευαν ψηλὰ τὶς κορφές τῶν προγόνων τους.

Κάπου κάπου ὁ πευκιάς ἀραιώνει κι ἀφήνει τὸν ἥλιο νὰ χαϊδεύη τὸ βασίλειό του· μὰ γρήγορα πάλι πυκνώνει καὶ κρύβει στοργικὰ τὰ μικρότερα πεῦκα ἀπ' τὶς θερμές ἀχτίνες του.

Ἐδῶ βλέπει κανεὶς ἀνάρια, γέρικα καὶ χοντρά πεῦκα ν' ἀπλώνουν τὰ κλαδιά τους ὁλόγυρα καὶ νὰ χαρίζουν ἴσκιο, ποὺ νὰ χωρᾷ ὁλόκληρο κοπάδι. Ἀλλοῦ τὰ πεῦκα εἶναι πυκνά κι ἀδύνατα καὶ τραβοῦνε ψηλὰ ψηλά, γιὰ νάβρουν τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ἐ Μωριάς, Ἀναγνωστικὸ Ε' Δημοτ. Δ. Ι. Κουτογιάννη.—Ἐκδ. Α'. 15

Τὸ στῆθος μας φουσκώνει, γιὰ νὰ χορτάση τὸ μυρωμένο ἀγέρα τοῦ πευκιᾶ. Καὶ σὰν ξεμοναχιάσαμε, ξαπλωθήκαμε στὸν ἴσκιο του, γιὰ νὰ τὸν καμαρώσωμε πρὸ ἀναπαυτικά. Τί λεπτὸς κι ἀνάλαφρος ἴσκιος! Ξαπλωμένοι στὸ μαλακὸ κι ἀναπαυτικὸ στῶμα, ποὺ σχηματίζουν τὰ ξεραμένα φύλλα τῶν πεύκων, κοιτάζαμε ὥρα πολλή τὸ σύμπλεγμα τῶν κλαδιῶν τοῦ πευκιᾶ. Σὲ πολλές μεριὲς ἦταν ἔτσι ἀγκαλιασμένα τὰ πεῦκα, ποὺ δύσκολα θὰ ξεχώριζε κανένας τὰ κλαδιά τους.

Βασίλεψε πιά ὁ ἥλιος σὰν ξυπνήσαμε ἀπ'τὴ γλυκιὰ ἐκσταση, ποὺ μᾶς φαινόταν σὰν εὐχάριστο ὄνειρο. Μᾶς ξύπνησαν ζωηρὲς φωνὲς ἀπ'τὴν ἀκρογιαλιά. Ἀρχισαν νὰ κατεβαίνουν ἐκεῖ πυκνὲς πυκνὲς συντροφιὲς ζυλοκαστρινῶν καὶ ξένων, γιὰ νὰ δροσιστοῦν στὸ βραδινὸ ἀγεράκι τῆς θάλασσας.

Κατεβήκαμε κι ἐμεῖς. Νέες εὐχάριστες ἐκπλήξεις μᾶς περίμεναν ἐκεῖ. Ἡ θάλασσα σχηματίζει ἓνα μικρὸ κόλπο, τρυπωμένο στὴν ἀγκαλιά τοῦ πευκιᾶ. Ἡ ἀκρογιαλιά δὲν ἔχει ἄμμο, ἀλλὰ μικρὰ ὁλόασπρα χαλικάκια, σὰ μιὰ ὁμορφὴ δαντέλλα, ποὺ ἀντάμωνετὴ θάλασσα μὲ τὰ πεῦκα· ἡ θάλασσα νανουριζόταν ἀπὸ ἓναν ἑλαφρὸ μπάττη, ποὺ τῆς ἔστελνε τὰ τελευταῖα του φιλιά. Καὶ πέρα στὴ Δύση, ὁ ἥλιος φλογισμένος στὸ κέντρο καὶ στεφανωμένος ὁλόγυρα μ'ἓνα τριανταφυλλὶ ἀχτινωτὸ στεφάνι, μᾶς ἀποχαιρετοῦσε γιὰ μιὰ ὁλόκληρη νυχτιά. Κάπου κάπου οἱ γέρικες ρίζες κανενὸς πεύκου ἔφταναν στὴν ἀκρογιαλιά καὶ τὰ κυματάκια τῆς θάλασσας τίς χαΐδευαν στοργικά. Κι ὄχι μακριὰ

ἀπ'τὸ γιὰ λίγες βαρκοῦλες, γεμᾶτες ἀγόρια καὶ κορίτσια, ἔκαναν βόλτες μὲ ταχύτητα καὶ χάρη ζηλευτή.

Οἱ γεροντότεροι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ξαπλωμένοι στὰ ὀλοκάθαρα χαλίκια ἢ καθισμένοι σὲ διπλωτὲς καρεκλοῦλες, διάβαζαν κανένα βιβλίο, μιλοῦσαν μεταξύ τους ἢ ἀποτραβηγμένοι σὲ μιὰ ἀκρούλα, ρέμβαζαν. Οἱ νεώτεροι περπατοῦσαν στὴν ἀκρογιαλιά, ποὺ τριζοβολοῦσε κάτω ἀπ'τὰ πόδια τους. Καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια χαλοῦσαν τὸν κόσμον μὲ τὶς χαρούμενες καὶ δροσερὲς φωνοῦλες καὶ τὰ ζωηρὰ παιγνίδια τους. Σὲ μιὰν ἄκρη μερικοὶ ξένοι εἶχαν στήσει σκηνὲς καὶ ξεκαλοκαίριαζαν ἐκεῖ.

Μέσα στὴν ἀφάνταστη αὐτὴ ὀμορφιᾷ οὔτε καταλάβαμε πότε σουρούπωσε γιὰ καλὰ. Σὲ λίγο ἄλλο θαῦμα μᾶς περίμενε. Πέρα στὸν Κιθαιρῶνα ἔβγαине τὸ φεγγάρι. Στὴν ἀρχὴ ἓνα χρυσοκόκκινο δρεπάνι, σὰ μιὰ μεγάλη φέτα πεπονιοῦ, πρόβαλε στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ· εἶχε θαμπὸ κίτρινο χρῶμα· προχωρώντας ὅμως ἄνοιγε καὶ τὸ χρῶμα του κι ἄρχισε ν'ἀσημώνη τὴ θάλασσα καὶ τὶς κορφὲς τῶν γύρω βουνῶν. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ λουζόμαστε ὅλοι στὸ ὀλόαχνο φῶς του.

Δὲν ἦταν ἀνάγκη ν'ἀκούσωμε τὸ κουδούνι τοῦ ξενοδοχείου, γιὰ νὰ καταλάβωμε πῶς ἦταν ὥρα γιὰ φαγητό. Μᾶς εἰδοποίησε γι'αὐτὸ πρωτύτερα τὸ ἀδειανὸ στομάχι μας. "Ὅμως μὲ κάποια λύπη μας ἀφήσαμε τὴ μαγευτικὴ ἀκρογιαλιά....

Πρὶν κοιμηθοῦμε, συμφωνήσαμε νὰ σηκωθοῦμε πρωτὶ

καὶ νὰ σεργιανίσωμε ὅλο τὸ δάσος ἀπ'τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη.

Μ'ὅλη τὴν κούραση τοῦ ταξιδιοῦ, βρεθήκαμε ὅλοι στὸ πόδι, πρὶν βγῇ ὁ ἥλιος.

Ἀρχίσαμε τὴν πορεία μας ἀπ'τὴν ἄκρη τοῦ δάσους πρὸς τὸ Ζυλόκαστρο. Ἐκεῖ εἶδαμε καὶ τὸ κομπὸ καὶ μαρμάρينو κενοτάφιο, ποὺ ἔστησε τὸ Ζυλόκαστρο στὴ μνήμη τῶν σκοτωμένων στὸν πόλεμο παληκαριῶν του.

Μέσα στὸ δάσος εἶναι ἓνας κεντρικὸς δρόμος πρὸς τὴ Συκιά, καὶ διάφορα μονοπάτια ἐδῶ κι ἐκεῖ. Κάπου κάπου οἱ καλόκαρδοι κάτοικοι ἔχουν τοποθετήσει παγκάκια γιὰ τοὺς κουρασμένους διαβάτες.

Ἡ πρωινὴ δροσιὰ κι ἡ δυνατὴ μοσκοβολιὰ τῶν πεύκων μᾶς ἀποζημίωσαν γιὰ τὸν ὕπνο, ποὺ χάσαμε. Τὸ πλάτος τοῦ δάσους δὲν εἶναι μεγάλο καὶ περπατώντας κανεὶς βλέπει πολλές φορὲς τὴ θάλασσα καὶ ἀπ'τὴν ἄλλη ἄκρη τὸν ἀμαξωτὸ δρόμο. Μὰ τὸ μακρὸς του εἶναι ἀτελείωτο.

Τί χαρὰ Θεοῦ ἦταν αὐτὸς ὁ πρωινὸς περίπατος! Ἡσυχία ἀπλωνόταν παντοῦ. Κάπου κάπου κανέναν ποὺλάκι ξαφνιαζόταν ἀπ'τὴν παρουσία μας καὶ τρύπωνε στὰ σκῖνα ἢ πετοῦσε στὰ πιὸ ψηλὰ πεῦκα. Τὰ φύλλα θροίζαν ἀπ'τὸ ἀλαφρὸ ἀγεράκι τῆς αὐγῆς, μὰ τὸ θρόισμά τους ἦταν τόσο ἀπαλό, σὰ νὰ τόκαναν μυστικά, γιὰ νὰ μὴ μᾶς χαλάσουν τὴν ἡσυχία.

Ὁ μπαμπὰς κι ἡ μαμὰ ἀκολουθοῦσαν τὸν κεντρικὸ δρόμο· μὰ ἐμεῖς τὰ παιδιὰ τρυπώναμε στὰ μονοπάτια, κρυβόμαστε στὰ σκῖνα· καὶ πάλι, τρέχοντας, βρισκό-

μαστε μπροστά τους. Στὸ παιγνίδι αὐτὸ πρώτη καὶ καλύτερη ἢ κατσαρὴ σκυλίτσα μας.

Στὴ μέση περίπου τοῦ δρόμου, τὰ πεῦκα εἶναι τόσο ψηλὰ καὶ πυκνά, ὥστε ἀπὸ πουθενὰ δὲν τρυπώνει ὁ ἥλιος καὶ νιώθαμε ἀρκετὰ τὴ δροσιὰ τῆς αὐγῆς. Καὶ πάλι χαμηλώνουν τὰ πεῦκα καὶ πάλι ψηλώνουν κι ὅλο μурώνουν τὸν ἀγέρα μὲ τὸ δυνατό τους ἄρωμα.

Λίγο λίγο ξεχωρίζουν τὰ σπίτια τῆς Συκιᾶς. Τ'ὁμορφο χωριουδάκι στέκεται στὴν ἄκρη τοῦ δάσους, σὰ νάναι, μὲ τὸ Ζυλόκαστρο μαζί, οἱ αἰώνιοι καὶ πιστοὶ φύλακες τοῦ πευκιᾶ.

Δὲ μπήκαμε στὸ χωριό· ξαπλωθήκαμε κάτω σ' ἓνα μεγάλο πεῦκο νὰ ξεκουραστοῦμε. Περπατήσαμε ἀρκετὰ κι ἔπρεπε νὰ πάρουμε νέα δύναμη γιὰ τὸ γυρισμό.

— Ἐμπρός, λέει ὁ μπαμπάς. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς πάρη ὁ ἥλιος ἐδῶ!

Κινήσαμε καὶ πάλι χαρούμενοι ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ πεῦκα. Τώρα οἱ διαβάτες ἦταν συχνότεροι. Ἀπ' τὴ θάλασσα ἀκούονταν ἀνάριες φωνές ἀνθρώπων, ποὺ κολυμποῦσαν. Πόσο τοὺς ζηλεύαμε! Μὰ ὁ μπαμπάς εἶπε, πῶς τὸ μεσημέρι θὰ κολυμπούσαμε.

Πραγματικὰ στὶς ἔντεκα κατεβήκαμε στὴν ἀκρογιαλιά. Ἄλλο πανηγύρι τώρα! Σὰ νὰ ἔφυγαν ὅλοι ἀπὸ τὸ Ζυλόκαστρο καὶ μαζεύτηκαν ἐδῶ. Ὁλ' ἡ ἀκρογιαλιά ἦταν ἀνάστατη. Κόσμος καὶ κοσμάκης χαίρονταν τὰ δροσερὰ νερά· ἄλλοι, ξαπλωμένοι μὲ τὰ ροῦχα τοῦ μπάνιου στὴν ἀκρογιαλιά, ἔκαναν ἡλιοθεραπεία. Κι ἄλλοι ἀποτραβηγμένοι στὸν ἴσκιο τῶν πεύκων, διάβαζαν, κουβέντιαζαν ἢ τραγουδοῦσαν.

Στὶς δώδεκα, ξεκούραστοι πιά καὶ ζωογονημένοι ἀπ'τὸ λουτρό μας, ἀνεβήκαμε στὸ ξενοδοχεῖο γιὰ τὸ πρόγευμα.

Ἔτσι περίπου πέρασε ὅλο τὸ καλοκαίρι μας. Πεῦκα καὶ θάλασσα. Θάλασσα καὶ πεῦκα. Ζυλόκαστρο καὶ Συκιά. Μπάνια καὶ διάβασμα. Πρωινὰ ξυπνήματα καὶ φεγγαρονυχτιές.

Κι ὅλα αὐτὰ τὰ χρωστᾶμε στὸν ἀγαπημένο πευκιά. Πῶς πρωτοπήδησε στὸν κάμπο ἀπ'τὸ βουνὸ τὸ δάσος αὐτό, κανέννας δὲν ξαίρει. Ὅλοι ὅμως ξαίρουν καὶ ὅλοι μαθαίνουν ἐκεῖ, πῶς σ'έναν ἄνθρωπο χρωστᾶμε τὴ σωτηρία τοῦ πευκιᾶ ἀπὸ πολλές καταστροφές: στὸν ἀείμνηστο τὸ Γιάννη Σταματούλη. Αὐτὸς ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του στὴ φύλαξη καὶ τὴ συντήρηση τοῦ πευκιᾶ. Αὐτὸς φρόντισε νὰ φραχτῇ ὁλόγυρα μὲ σύρμα. Αὐτὸς φρόντισε νὰ μὴν ἐπιτρέπεται νὰ μπαίνουν στὸ δάσος τὰ γιδοπρόβατα καὶ τ'ἄλλα ζῶα. Αὐτὸς φρόντισε νὰ καθαρίζονται τὰ γέρικα πεῦκα καὶ νὰ σπέρνονται καινούργια φυτώρια. Αὐτὸς ἔσωσε τὸν πευκιά καὶ μᾶς χάρισε τὴ δροσιά του καὶ τὴν ὁμορφιά του. Κι ὅσοι γνῶρισαν τὸν πευκιά καὶ τὴν ἱστορία του, ὅλοι ψιθύρισαν εὐλαβητικά: Ν'ἀγιασθῇ ἡ ψυχὴ του!

Δ. Κοντογιάννη

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

—Τὴν Κυριακὴ, παιδιά, μᾶς εἶπε ὁ Δάσκαλος, θὰ πᾶμε ὅλοι μαζὶ στὸ Στάδιο. Θὰ γίνη ἡ ὀρκωμοσία τῶν νεοσύλλεκτων στρατιωτῶν. Θὰ μαζευτῇτε στὸ σχολεῖο στὶς δύο, γιὰ νὰ πᾶμε λίγο νωρὶς στὸ Στάδιο, νὰ

βροῦμε θέσεις νὰ καθήσωμε, γιατί θὰ εἶναι πολὺς κόσμος.

Ἡ χαρὰ ὅλων τῶν παιδιῶν δὲν περιγράφεται. Ἀπὸ τῇ μία ἄρχισε ἡ αὐλὴ τοῦ σχολείου νὰ γεμίζῃ. Πρὶν ἀκόμα φανῇ ὁ Δάσκαλος, μᾶς ἔβαλε στὴ γραμμὴ ὁ Πρόεδρος τῆς μαθητικῆς Κοινότητος καὶ μᾶς εἶπε:

—Τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητος, παιδιά, στὴ χτεσινὴ του ἑκτακτῇ συνεδρίασιν, ἀποφάσισε ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὸ ταμεῖο μικρὰς σημαιοῦλες, ποὺ θὰ κρατοῦμε ὅλοι στὰ χέρια μας. Αὐριο ὅποιος μπορεῖ ἄς φέρῃ κάτι γιὰ τὴ δαπάνη αὐτή. Ὁ γραμματέας τῆς Κοινότητος θὰ σᾶς μοιράσῃ σὲ λίγο τὶς σημαῖες.

Τὸ συμβούλιο θεωρεῖ χρέος του νὰ σᾶς κάμῃ μιὰ θερμὴ παράκληση: Ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ θὰ κινήσωμε ἀπὸ δῶ, ὡς τὴ στιγμὴ, ποὺ θὰ γυρίσωμε, νὰ σεβαστῇτε τὸ σχολεῖο μας καὶ τὶς σημαῖες, ποὺ θὰ κρατῇτε. Θέλομε νὰ ξεχωρίσῃ στὴ συμπεριφορὰ τὸ σχολεῖο μας ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, ποὺ θὰ μαζευτοῦν στὸ Στάδιο.

Τὸ συμβούλιο ἀποφάσισε καὶ κάτι ἄλλο: Ἀφοῦ πᾶμε σὲ στρατιωτικὴ γιορτῇ, τὴ μεγάλη σημαία τοῦ σχολείου μας θὰ τὴν κρατῇ ὁ Δημητριάδης. Τοῦ ἀξίζει ἡ τιμὴ αὐτή, γιατί εἶναι καλὸ παιδὶ καὶ ὀρφανὸ πο-
λέμου.

Σὰν ἦρθε ὁ Δάσκαλος στὸ σχολεῖο, ὅλα ἦταν ἑτοιμα. Τὰ παιδιά ἦταν στὴ γραμμὴ σὲ τετράδες· σὲ κάθε τέσσερις τετράδες ἦταν ἕξω ἀπὸ τὴ γραμμὴ ἓνας κοσμήτορας· στὴν πρώτη τετράδα ἦταν τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητος. Καὶ πιὸ μπροστὰ οἱ δυὸ τυμπανιστές. Ὄταν πλησίασε ὁ Δάσκαλος χαρούμενος καὶ μᾶς χαι-

ρέτισε, ὅλα τὰ παιδιὰ βγάλαμε τὸ καπέλο μας κι ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος προχώρησε δυὸ βήματα, χαιρέτισε καὶ ἀνάφερε πὼς δὲ λείπει κανένα παιδί.

Χάρηκε πολὺ γι'αὐτὸ ὁ Δάσκαλος. Μὰ πιὸ πολὺ χάρηκε σὰν εἶδε τὸ γραμματέα νὰ μοιράζη τὶς σημαῖες στὰ παιδιὰ. Σὲ λίγο ὁ Δημητριάδης, ἔχοντας δεξιὰ κι ἀριστερά του ἀπὸ δυὸ παιδιὰ, ὄρφανὰ πολέμου κι αὐτά, μπῆκε στὸ γραφεῖο τοῦ σχολείου καὶ πῆρε τὴ μεγάλη σημαία. Ἄμα φάνηκε ἡ σημαία στὴν πόρτα τοῦ γραφείου, ὅλα τὰ παιδιὰ βγάλαμε τὰ καπέλα μας καὶ κινούσαμε τὶς σημαῖες στὸν ἀέρα.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ γειτονιά ἀντηχοῦσε τὸ ρυθμικὸ βῆμα καὶ τὰ χαρμόσυνα τραγούδια μας. Στὸ δρόμο ἀπαντήσαμε κι ἄλλα σχολεῖα. Ἦταν χαρὰ Θεοῦ τὸ χαιρέτισμα τῶν παιδιῶν μὲ τὶς σημαιοῦλες. Ὁλος ὁ κόσμος ἀπ'τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ παράθυρα μᾶς καμάρωνε κι ὅλος ὁ κόσμος χαιρετοῦσε μὲ σεβασμὸ τὴ σημαία μας.

Κι ἓνας ὁλοκάθαρος οὐρανὸς μὲ τὸν ὁλόχρυσο ἥλιο του ὁμόρφαιναν ἀπὸ ψηλὰ τὴν ὠραία πομπή.

Στὸ προαύλιο τοῦ Σταδίου κόσμος καὶ στρατὸς πολὺς. Χαιρετίσαμε μὲ σεβασμὸ τὸ μαρμάρينو ἄγαλμα τοῦ Ἀβέρωφ, ποὺ ὑψώνεται ἐκεῖ. Νιώσαμε ἓνα βαθὺ αἶσθημα ὑγνωμοσύνης στὸ μεγάλο Ἡπειρώτη, ποὺ μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες εὐεργεσίες στὴν Πατρίδα, μᾶς χάρισε καὶ τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμον ὁλομάρο Στάδιο.

Σὰν καθήσαμε στὴν ὠρισμένη κερκίδα, εἶδαμε μὲ ἀνεση τὸ ὠραῖο θέαμα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά μας. Σὲ μιὰ χωριστὴ κερκίδα ξεχώριζαν οἱ ναῦτες μὲ τὴ μουσικὴ τοῦ Θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ». Χιλιάδες κόσμος

γέμιζε τὸν ἀπέραντο χώρο τοῦ Σταδίου. Μέσα στὸ ὁλόασπρο χρῶμα του τὰ φορέματα τῶν θεατῶν ἔπαιρναν ἀκόμα ζωηρότερο χρῶμα κι ὅλο τὸ Στάδιο φαινόταν σὰ μιὰ τεράστια ἀνθοδέσμη.

Στὸν παμμέγιστο στίβο τοῦ Σταδίου οἱ χιλιάδες νεοσύλλεκτοι μὲ τὴν ὁμοιόχρωμη στολή τους ἔμοιαζαν μ' ἓνα ὁλόπυκνο μελίσσι, καθισμένο στὸ κέντρο τῆς ἀνθοδέσμης. Καὶ σὰν κορνίζα στὴν πανέμορφη ζωγραφιὰ ὑψώνονταν ὁλόγυρα στὴν κορφή τοῦ Σταδίου μιὰ σειρὰ πυκνόφυλλων δέντρων.

Ἀπέναντι ἀπλώνεται ὁλοπράσινος ὁ ἐθνικὸς κήπος μὲ τὸ κάτασπρο παλάτι στὸ βάθος του. Πιο κάτω, τριγυρισμένο ἀπὸ ἄφθονη πρασινάδα, ξεχώριζε τὸ μαρμάρينو μέγαρο τοῦ Ζαππείου καὶ πέρα μακριὰ καμαρώναμε τὸ βράχο τῆς Ἀκρόπολης.

Ἐνα δυνατὸ σάλπισμα μᾶς συνέφερε ἀπὸ τὴ βαθιὰ ἔκσταση τῆς ψυχῆς μας. Ἀρχισαν νὰ ἔρχωνται οἱ ἐπίσημοι. Στρατηγοί, ναύαρχοι, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ὁ Δήμαρχος μὲ τὸ Δημοτικὸ συμβούλιο. Στὸ τέλος ἦρθε τὸ Ὑπουργικὸ συμβούλιο καὶ σὲ λίγο ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Ἡ μουσικὴ χαιρέτισε τὸν ἔρχομό τους· ὁ στρατὸς παρουσίασε ὅπλα, κι ὁ λαὸς ἀνασηκώθηκε χαιρετώντας τοὺς ἄρχοντές του.

Σὲ μιὰ μικρὴ ἐξέδρα, κοντὰ στὸ στίβο, ὁ Μητροπολίτης μ' ὅλη τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, ἔψαλαν ἀγιασμό. Στὸ τέλος θὰ γινόταν ἡ ὀρκωμοσία.

Μιὰ ἀπέραντη σιγὴ ἀπλώθηκε σ' ὅλο τὸ Στάδιο. Ὁλος ὁ κόσμος ὄρθιος. Οἱ ἀξιωματικοὶ χαιρετοῦσαν στρατιωτικά. Ὅλες οἱ Σημαῖες ἔγειραν λίγο στὴ γῆ

Δέκα αεροπλάνα πετοῦσαν ἀπάνω ἀπ'τὸ Στάδιο.

“Ὅλοι οἱ νεοσύλλεκτοι ὕψωσαν τὸ δεξί τους χέρι κι ὁ Μητροπολίτης διάβαζε τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη κι οἱ νεοσύλλεκτοι τὸν ἔλεγαν κι αὐτοί:

«Ὁρκίζομαι νὰ φυλάγω πίστη στὴν Πατρίδα καὶ τὴ Δημοκρατία, ὑποταγὴ στοὺς Νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ Κράτους, ὑπακοή στοὺς ἀνωτέρους μου, νὰ ἐκτελῶ πρόθυμα καὶ χωρὶς ἀντιλογία τίς διαταγές τους. Νὰ ὑπερασπίζω μὲ πίστη καὶ ἀφοσίωση, ὡς τὴν τελευταία σταλαματιὰ τοῦ αἵματός μου, τίς σημαίες, νὰ μὴν τίς ἐγκαταλείψω, μήτε ν'ἀποχωριστῶ ποτὲ ἀπὸ αὐτές. Νὰ φυλάγω τοὺς στρατιωτικοὺς Νόμους καὶ γενικῶς νὰ φέρωμαι σὰν καλὸς καὶ φιλότιμος στρατιώτης».

Μόλις τελείωσε ἡ τελετὴ τῆς ὀρκωμοσίας, ὁ στρατηγὸς Διοικητὴς ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀθήνας, εἶπε στοὺς στρατιῶτες αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἐξέδρα τοῦ ἁγιασμοῦ:

Νεοσύλλεκτοι,

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν'ἀφήσετε τὰ σπιτία σας, ν'ἀφήσετε τοὺς γονεῖς σας, τὸ χωριό σας, τίς ἐργασίες σας καὶ νὰ φορέσετε τὴν τίμια στολὴ τοῦ στρατιώτη.

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν'ἀφήσετε τὴν ἡσυχὴ ζωὴ τοῦ τόπου σας καὶ νὰ ρθῆτε στὴν πολυθόρυβη ζωὴ τοῦ στρατῶνα.

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν'ἀφήσετε ὅλους

τούς ἀγαπημένους σας καὶ νὰ ζητήσετε νέες γνωριμίες καὶ νέες φιλίες στοὺς ἄγνωστους ὡς τώρα συναδέλφους σας.

Νεοσύλλεκτοι,

Μὴν ἀφήσετε τὴν ψυχὴ σας νὰ πονῇ γιὰ τὸ χωρισμό σας ἀπ'τὰ σπίτια σας.

Μὴν ἀφήσετε τὸ νοῦ σας νὰ τρέχῃ σ'ἀγαπημένα πρόσωπα, σ'ἀγαπημένους τόπους.

Μιὰ νέα πατρίδα σᾶς δέχεται ἐδῶ. Μιὰ νέα οἰκογένεια σᾶς ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά της. Νέους φίλους θὰ γνωρίσετε. Ὁ στρατῶνας εἶναι σπίτι δικό σας.

Νεοσύλλεκτοι,

Ἐνα νέο ἔργο καὶ μιὰ νέα φροντίδα ἀνοίγεται μπροστά σας. Εἶναι φροντίδα κοινὴ γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες. Εἶναι φροντίδα γιὰ σᾶς, γιὰ τοὺς δικούς σας, γιὰ μᾶς, γιὰ ὅλους μας. Ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ δὲν εἶναι βαρὶὰ ὅσο νομίζετε. Θὰ σᾶς ἀγαπήσωμε ὅλοι μὲ τὴν καρδιά μας καὶ θὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ μὴ σᾶς ἀποφανῇ ἡ νέα ζωὴ. Ἐμεῖς οἱ ἀξιωματικοὶ σας θὰ εἴμαστε πάντα κοντά σας. Θὰ γίνωμε οἱ γονεῖς σας, οἱ φίλοι σας, οἱ δικοί σας. Θὰ γίνωμε ἡ νέα σας οἰκογένεια. Μαζὶ μὲ τὸν ὄρκο, ποὺ δώσατε σήμερα, δώστε μας καὶ τὴν καρδιά σας. Ἔτσι, σὰν καλοὶ φίλοι, πιασμένοι χέρι μὲ χέρι, θὰ κάμωμε σύντομα τίμιον καὶ δυνατὸ τὸν Ἐθνικὸ στρατό. Τὸ στρατό, ποὺ θὰ εἶναι τὸ καμάρι κι ἡ ἐλπίδα τῆς μεγάλης Πατρίδας. Ἡ δοξασμένη σημαία πάντα θὰ

μᾶς προστατεύη. Κι ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλὰ πάντα θὰ μᾶς εὐλογῇ.

—Ζήτω, παιδιά, ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίδα.

—Ζήτω ὁ Ἐθνικὸς Στρατός!

Ὅλο τὸ Στάδιο ἀντήχησε ἀπὸ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές. Γιὰ πολὺν καιρὸ θὰ νιώθωμε τὸν ἀντίλαλο τῆς γιορτῆς. Καὶ γιὰ πάντα θὰ θυμόμαστε τὰ ἀπλὰ καὶ ζωντανὰ λόγια τοῦ καλοῦ στρατηγοῦ.

Δ. Κοντογιάννη

Η ΖΑΧΟΛΗ

Ψηλὰ ἀπ'τὸ καμπαναριὸ τοῦ ἉΓιῶργη σου—πού εἶναι μαζί καμπαναριὸ καὶ στοιχειωμένο δέντρο—σέ καμαρώνω, πανέμορφη Ζάχολη. Κι ἀκούω γύρω μου τὸ θρύλο τῆς πανάρχαιας ἐκκλησιᾶς σου ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Τουρκιάς.

Ἦτανε, λέει, τὸ μεγάλο χωριὸ χωρὶς μεγάλη ἐκκλησία. Καὶ ζήτησε ἀπ'τὸν πασὰ τὴν ἄδεια νὰ χτίσῃ. Καὶ ἐκεῖνος πάντα πονηρὸς κι ἐπίβουλος ἀντὶ νὰ πῇ ξάστερα τὸ «ὄχι», παράγγειλε νὰ γίν'ῃ ἐκκλησία μέσα σὲ σαράντα μέρες· γιατί ἄλλιῶς Τζαμί θεὸ νὰ τὴν κάμῃ.

Ἐλπίζε ἔτσι πὼς δὲ γίνεται ἡ ἐκκλησία σὲ τόση διορία. Μὰ ὁ πασὰς γελάστηκε· ὁ πόνος κι ὁ καημὸς τῆς Ζάχολης θεόρατη ἀνάστησε τὴν ἐκκλησία στὸν Καβαλάρη Ἁγιο της, μιὰ μέρα πρὶν ἀπ'τὴ διωρισμένη...

Ἀχόρταγα σέ καμαρώνω, Ζάχολη, ἀπὸ ψηλὰ ἐδῶ. Δὲ φαίνονται ἀπὸ ἐδῶ τὰ στενὰ σοκάκια σου, πού θυμίζουν καλντερίμι τούρκικο· οὔτε ξεχωρίζουν τὰ χι-

λιογκρεμισμένα σπίτια σου, πού ὁ καιρὸς—ὁ ἄπρονος αὐτὸς κουρσάρος τὰ παράδωσε ἀπέραντες φωλιές στὶς κουκουβάγιες καὶ τὶς σαῦρες καὶ τὶς δεντρογαλιές καὶ μέσα οἱ ἀράχνες ἔστησαν ἀτέλειωτο ἀργαλειό.

Τίποτε δὲν ξεχωρίζει ἀπὸ δῶ ἀπάνω ἀπ'τὸ μεγάλο χαλασμό καὶ τὴ μεγάλη νέκρα· καὶ ὅλα κάτω φαίνονται παραδομένα στὸν πόθο τῆς ζωῆς.

Στὴν πελώρια ἀγκαλιά τοῦ Χελιδorioῦ—τοῦ ὁμορφου Κορινθιακοῦ βουνοῦ—συγκέντρωσες τὸν παλιὸ καιρὸ ὅλα σου τὰ παιδιὰ, μακριὰ ἀπ'τὶς θερμές καὶ τὶς ζέστες καὶ τὰ βαλτονέρια τοῦ κάμπου, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς θάλασσας. Καὶ τὰ παιδιὰ σου, πιστὰ καὶ στοργικὰ σὲ σένανε, σὲ στόλισαν μὲ πύργους καὶ παλάτια κι ἀρχοντόσπιτα.

Κανένas ἔξω ἀπ'τὴ Ζάχολη δὲν πήγαινε γιὰ νύφη. Ὅλα τὰ παληκάρια σου μονάχα στοὺς τρεῖς ξεχωριστοὺς σου μαχαλάδες ἔστελναν γιὰ προξενιά.

Ἀκούραστο τὸ Ζαχολίτικο ποτάμι καὶ τώρ'ἀκόμα ἀντιβοᾷ στὰ πέρατα τῆς γῆς τὴ χλαλοή τῶν συμπεθερικῶν ἀπὸ μαχαλὰ σὲ μαχαλὰ.

Μπροστὰ ξεχωριστοὶ λεβέντες μὲ τὸ φλάμπουρο καὶ πίσω ζυγιές—ζυγιές λαλούμενα· κι ὕστερα οἱ ἀδερφοπητοὶ μὲ τὸ γαμπρὸ καὶ σταυραετὸ στὴ μέση· καὶ παρπίσω—στολίδι καὶ καμάρι τοῦ συμπεθεριοῦ—ἡ νύφη, ἡ πετροπέρδικα τῆς Ζάχολης, ἀνάμεσα στὶς πρῶτες φιλενάδες της.

Καὶ ἡ ζωὴ ὁλόγυρά σου θέριευε καὶ τὰ βουνά σου γύρω ἀντιβούϊζαν ἀπὸ χιλιάδες πρόβατα κι ἀπὸ χιλιάδες γί-

δια· καὶ κύλαγ' ἔτσι ἡ ζωὴ σου σὲ πανηγύρι ἀτέλειωτο καὶ χαροκόπι δυνατό. Καὶ τ' ὄνομα τῆς Ζάχολης ξακούστηκε παντοῦ.

Καὶ σύ, σὰ στοργικὴ μανούλα, βαστοῦσες πάντα τὰ παιδιὰ σου κρυμμένα στὴν ἀπέραντη ἀγκαλιὰ τοῦ Χελιδorioῦ, μακριὰ ἀπ' τὶς θερμὲς καὶ τὶς ζέστες καὶ τὰ βαλτονέρια τοῦ κάμπου, μακριὰ ἀπ' τοὺς ἐχθροὺς τῆς θάλασσας...

Ἀλλὰ κάποια ὥρα κακὴ «ἦρθε καιρὸς ἀδίσεχτος καὶ χρόνος ὠργισμένος», ποὺ λέει καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Κάποιο σύννεφο βαρύσκιωτο σκέπασε τὸ γελαστό σου οὐρανό: Ὁ κάμπος ὁ δολερὸς κι ἡ πλανεύτρα ἢ θάλασσα, δείχνοντας ὅχι τὰ καλὰ τῆς ὁμορφιάς, ἀλλὰ τοῦ παρᾶ τῇ λάμπῃ καὶ τῇ δύναμει, ἄρχισαν νὰ τραβοῦν κοντὰ τοὺς τὰ μεστωμένα σου παιδιὰ καὶ τὶς καλοδεμένες κόρες σου.

Τοὺς πρῶτους ἀκολούθησαν οἱ δεῦτεροι· κι αὐτοὺς οἱ τρίτοι· κι ἐκείνους ἄλλοι πολλοί· κι οἱ Ζαχολῖτες γέμισαν τὸν κάμπο ἀπ' τὴν Κόρινθο ὡς πέρα στὴν Πάτρα καὶ μακρύτερα.

Ὅλους ὁ κάμπος τοὺς μαγνήτεψε καὶ σὰν τοὺς μαγεμένους τράβαγαν ἐκεῖ, χωρὶς τῇ δύναμει ξωπίσω νὰ γυρίσουν, γιὰ νὰ ἰδοῦν τὴν ὁμορφιά, ποὺ ἄφηναν. Καὶ ὅλα τὰ καλὰ τοὺς πίσω—πύργους καὶ παλάτια κι ἄρχοντόσπιτα—τάφησαν ἔρημα, χωρὶς πορτοπαράθυρα, ἀπέραντες φωλιές στὶς κουκουβάγιες καὶ τὶς σαῦρες καὶ τὶς δεντρογαλιές· καὶ μέσα οἱ ἀράχνες ἔστησαν ἀτέλειωτο ἀργαλειό.

Εἶδα μιὰ μέρα τὰ λιγοστὰ παιδιὰ σου, ποὺ σ'ἀπο-
μειναν πιστά, νὰ κάνουν τὸ κάθετι, γιὰ νὰ σὲ ξανα-
φέρουν στὴν πρώτη δόξα σου. Τὰ ἔργα τοῦ καιροῦ-
τοῦ ἄπονου κουρσάρου—ἤθελαν νὰ ρίξουν.

Ἄκουσα εὐλαβικὰ τὸν πόνο τους, τὸν πόνο τὸν ἀ-
γιάτρευτο. Καὶ μὲ μεγάλο σεβασμὸ τοὺς μίλησα:

—Καλὰ παιδιὰ τῆς Ζάχολης, ἡ Μοῖρα δὲ χτυπιέται!
Ἔχει ὁ καιρὸς γυρίσματα. Οἱ ἄπιστοι ἀδερφοί σας θὰ
ξεπληρώσουν κάποτε τῆς πικραμένης μάνας σας τὸν
ξεπεσμό. Ὁ κάμπος ὁ δολερὸς θὰ ρουφήξῃ ὅλο τὸ κα-
θάριο αἷμα τους· καὶ τὰ μεστωμένα τους κορμιὰ θὰ
παραλύσουν ἀπ'τὶς θερμὲς καὶ τὶς ζέστες καὶ τὰ βαλ-
τονέρια τοῦ κάμπου· καὶ τότε θὰ στρέφουν νοσταλ-
γικὰ τὸ νοῦ τους ἐδῶ ἀπάνω καὶ θὰ φωνάζουν μὲ τὴν
ἀδύνατη πιὰ φωνή τους, σὰν τὸν ἄμοιρο τὸν ποιητὴ,
τὸν Κώστα τὸν Κρυστάλλη:

Θέλω νὰ ζῶ μὲ τὰ βουνά,
γιὰ θὰ μὲ φάῃ ὁ κάμπος.

Δ. Κοντογιάννη

1. Ο ΠΡΟΣΚΟΠΟΣ

Στὰ 1899 ἡ Ἀγγλία εἶχε πόλεμο μὲ τοὺς Μπόερς,
ποὺ κατοικοῦσαν στὸ Τράνσβαλ, στὴ Νότια Ἀφρική.
Τότε ἡ μικρὴ πολιτεία Μάφεκιγκ περικυκλώθηκε ξα-
φνικὰ ἀπὸ στρατὸ τοῦ Τράνσβαλ. Μέσα στὴν πόλη
δὲν ἦταν ἀγγλικὸς στρατὸς κι ὅλοι ὅλοι οἱ ἄντρες
ἦταν στὴν ἀρχὴ 700· ἔπειτα ἦρθαν καὶ λίγοι ἀπὸ τὰ
γύρω χωριά κι ἔγιναν 1000.

Ἄλλ' ἀπ' αὐτοὺς οἱ πρὶ πολλοὶ δὲν εἶχαν ἰδέα ἀπὸ στρατιωτικῆ ζωῇ καὶ σκοποβολῇ. Κι αὐτοὶ οἱ 1000 ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ κάμουν ὅλες τὶς δουλειές.

Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦταν ὁ συνταγματάρχης τότε Μπάντεν Πάουελ, διοικητὴς τῆς Μάφεκιγκ. Μέσα στὴ μεγάλη πίεση τοῦ ἐχθροῦ, σκέφτηκε πὼς μπορούσε νὰ χρησιμοποιοῦσῃ τὰ παιδιὰ σὲ βοηθητικὲς δουλιές καὶ παράγγειλε στὸν ἀρχαιότερο ἀξιωματικό του, τὸ λόρδο Ἐδουάρδο Σέσιλ, νὰ τὰ μαζέψῃ, νὰ τὰ ντύσῃ ὁμοιόμορφα καὶ νὰ τὰ γυμνάσῃ. "Ὅλοι οἱ μεγάλοι, ποὺ ἦταν πρὶν σ' ἐλαφριές δουλειές, ἔμειναν ἐλεύθεροι καὶ πολεμοῦσαν τώρα· ἔτσι σύντομα ὁ ἐχθρὸς ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ. "Ὅταν τελείωσε ὁ πόλεμος, ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις παρασημοφόρησε ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς Μάφεκιγκ.

Αὐτοὶ ἦταν οἱ πρῶτοι πρόσκοποι. Σὲ λίγο φάνηκαν στὴ Γερμανία καὶ ὑπάρχουν σήμερα παντοῦ. Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Προσκοπισμοῦ Μπάντεν Πάουελ εἶναι σήμερα στρατηγὸς ἀπόστρατος καὶ μὲ μεγάλη του χαρὰ παρακολουθεῖ τὴν πρόοδο τοῦ Προσκοπισμοῦ σ' ὅλο τὸν κόσμον.

Τὸ μικρότερο ἀδερφάκι μου πολὺ γρηγορώτερα ἀπὸ μὲνα ἀγάπησε τὸν προσκοπισμό, γιατί οἱ σύντροφοί του ἔτυχε νὰ εἶναι πρόσκοποι.

Τότε θὰ ἦταν ὡς 13 χρόνων. Στὴν ἀρχὴ τὸν ἐβλεπα μετὰ τὸ διάβασμα τοῦ σχολείου ν' ἀσχολῆται μὲ μικρὰ ὁμορφα βιβλιαράκια ἢ μὲ κάτι ἄλλες δουλιές, ποὺ μοῦ φαίνονταν σὰν παιγνίδια. Ἐδενε κόμπους μὲ σκοινιά,

σκάλιζε, κι ὥρες ὥρες ἔκανε σήματα μέ δυὸ κίτρινες σημαίες κι αὐτὸ ἦταν ἡ καλύτερή του ἀπασχόληση. Κυριακὴ καὶ γιορτὴ περνοῦσε πάντα στὴν ἐξοχὴ μέ τὴν ὁμάδα του.

Ἦταν πολὺ μικρός, οἱ σκέψεις του ὅμως ἦταν πολὺ πιὸ σοβαρὲς καὶ λογικὲς ἀπὸ τὶς σκέψεις μερικῶν μεγάλων. Σιγὰ σιγὰ διακρίναμε ὅλοι μας μιὰ μεγάλη μεταβολή, πού εἶχε γίνει σ' αὐτόν. Τὴν ἀλλαγὴ του ὅμως μᾶς ἔδειξε τὸ περιστατικὸ αὐτό:

Ἦταν ἓνα βράδυ χειμωνιάτικο, βροχερό. Μόλις εἴχαμε πέσει γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε, ὅταν πυροβολισμοὶ πυκνοὶ καὶ ἤχοι καμπάνας τῆς γειτονικῆς ἐκκλησίας μᾶς ἔκαμαν νὰ ξυπνήσουμε φοβισμένοι. Ἀπὸ τὸ παράθυρο τῆς κρεβατοκάμαρας εἶδαμε σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ σπῆτι φλόγες καὶ καπνοὺς. Διαβάτες πολλοὶ περνοῦσαν στὸ δρόμο κι ἀπ' τὶς φωνές τους μάθαμε πῶς καιόταν ἓνα κατάστημα ξυλείας.

Ὁ ἀέρας βοηθοῦσε τὴ φωτιά στὴ δουλειά της κι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ κινδύνευαν τὰ γειτονικὰ σπῆτια. Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ ἀδερφάκι μου ντύνεται μέ τὰ προσκοπικά του καὶ φεύγει κατὰ τὴ φωτιά, ἀψηφώντας τὸν τσουχτερὸ ἀέρα, τὴ βροχὴ καὶ τὶς συμβουλές τοῦ πατέρα μας.

—Πρέπει νὰ βγῶ, νὰ ἰδῶ τί γίνεται παρακάτω, μᾶς εἶπε, κι ἔφυγε τρεχάτος.

Ὑστερα ἀπὸ δυόμιση ὥρες γύρισε κατακουρασμένος. Τὸν περίμενα διαβάζοντας. Ἦταν παπὶ ἀπὸ τὴ βροχὴ. Στὶς ἐρωτήσεις, πού τοῦ ἔκαμα γιὰ τὴν πυρκαγιά, μοῦ ἀπάντησε:

Ὁ Μωριάς, Ἀναγνωστικὸ Ε' Δημοτ. Δ. Ι. Κοντογιάννη. *Εδ. Α'. 16

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

—Ἡ φωτιά ἔσβησε καὶ τὰ γύρω σπίτια δὲν ἔπαθαν τίποτε...

Ἀλλάξε ροῦχα καὶ σὲ λίγο πέρασε νὰ κοιμηθοῦμε.

Τὴν ἄλλη μέρα μάθαμε πὼς ὁ μικρός μας εἶχε ἀρκετὴ δράση στὴν πυρκαγιά. Κι αὐτὸ τὸ εἶδαμε στὶς ἔφημερίδες, ποὺ ἔγραφαν, ὅτι ὁ πρόσκοπός μας ἔφτασε ἀπὸ

τοὺς πρώτους στὸ μέρος τῆς φωτιάς, βοήθησε τοὺς χωροφύλακες στὴν ἀπομάκρυνση τῶν περιέργων καὶ τῶν κακοποιῶν, βοήθησε στὴ μεταφορὰ τῶν ἐπίπλων τῶν γειτονικῶν σπιτιῶν, ποὺ εἶχαν φόβο ἀπὸ τὴ φωτιά κλπ.

Κάτι θελήσαμε νὰ τοῦ ποῦμε τὸ μεσημέρι στὸ τραπέζι γιὰ τὴν παληκαριά του καὶ γιὰ τοὺς ἔπαινους τῶν ἔφημερίδων. Τὰ μάτια του ἄστραψαν. Τὸ πρόσωπό

του κοκκίνισε καὶ μᾶς παρακάλεσε νὰ μὴν τοῦ ξαναποῦμε τίποτε, γιατί αὐτὸ τὸν πειράζει πολὺ.

Κι ἦταν τόσο μικρός!...

“Ὑστερ’ ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ χίλιες σκέψεις μὲ ἀπασχολοῦσαν γιὰ τὴ δράση τοῦ ἀδερφοῦ μου.

—Νὰ εἶναι τόσος δὰ καὶ νὰ ἔχη τέτοιες ιδέες!... Κι ἐγὼ μεγαλύτερός του ἐνάμισυ χρόνο νὰ μὴ νιώθω τίποτε ἀπ’αὐτά...

“Ὑστερ’ ἀπὸ λίγες μέρες δὲ βάσταξα· νόμιζα τὸν ἑαυτό μου μικρό, πολὺ μικρὸ ἀπέναντί του· τὸν παρακάλεσα καὶ μοῦ ἔδωσε λίγες πληροφορίες γιὰ τὴν προσκοπικὴ ὁργάνωση. Ρώτησα τί κάνουν στὶς ἐμάδες. Ἀντὶ νὰ μ’ἀπαντήση, μὲ πῆρε στὴ λέσχη τους.

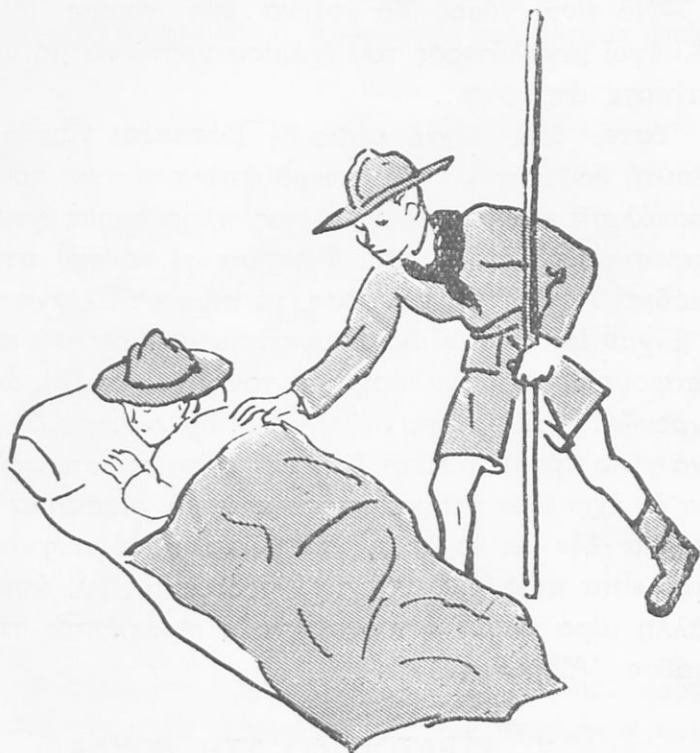
Εἶχαν ἐκείνη τὴν ὥρα συγκέντρωση ταχτικὴ καὶ μὲ παρουσίασαν στὸν ἀρχηγό τους, ἓνα παιδί ὡς 20 χρονῶν. Μοῦ φάνηκε πολὺ καλό. Μὲ ρώτησε ἂν θέλω νὰ γίνω πρόσκοπος, ἂν ἔχω τὴν ἄδεια τοῦ σπιτιοῦ μου κι ἂν ἔχω ιδέα γιὰ τὸν πρόσκοπισμό. Μάσσησα λίγα λόγια· δὲν τὰ θυμάμαι, γιατί μ’ἔπνιγε ἡ συγκίνηση· τοῦ εἶπα πῶς θέλω νὰ γίνω πρόσκοπος καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα ἦμουν ὁ πιὸ ταχτικὸς πρόσκοπος τῆς ἐμάδας Ἀθηνῶν.

2. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΣΤΗ ΒΟΥΛΑ

(Ἐντυπώσεις ἀπὸ Προσκοπικὸ ἡμερολόγιο.)

Παρασκευὴ 12 Ἰουλίου. Ἀπὸ χτὲς τὸ βράδυ βρισκόμαστε στὴ δροσερὴ Βούλα. Δὲν κάναμε οὔτε εἰκοσιτέσσερες ὥρες ἐδῶ, κι ἔχομε ἓνα σωρὸ ἐπεισόδια. Ὁ κύρ

Γιάννης, ο γείτονας—έτσι τὸν λέμε γιατί βάζει τὸ κάρο του σὲ μιὰ μάντρα τῆς γειτονιάς—ἐνῶ ἔφυγε χτὲς τὸ βράδυ δυὸ ὥρες νωρίτερα ἀπ’τὴν Ἀθήνα μὲ τὰ πράγματά μας, ἔφτασε στὴ Βούλα τρεῖς ὥρες πιὸ ἄργά ἀπὸ μᾶς. Ἐχασε ὁ καημένος τὸ δρόμο. Ὅσοτόσο ἐμεῖς, ἀφοῦ

φάγαμε, μαζέψαμε ξερὰ φύλλα, κάναμε μαλακὰ στρώματα, ρίξαμε τὶς κουβέρτες μας, σκεπαστήκαμε καλὰ κοὶ κοιμηθήκαμε...

Δὲν τὸν εἶχα πάρει ἀκόμα καὶ νὰ σου ὁ πλαϊνός μου μὲ σκουντᾷ...

—Ζύπνα, μοῦ λέει, ἡ ὥρα εἶναι μία. Ἦρθε ἡ σειρά σου.

Ἔτριψα τὰ μάτια, τεντώθηκα, θυμήθηκα πῶς ἤμουν σκοπὸς καὶ σηκώθηκα. Ἐρριξα λίγο νερὸ στὰ μάτια, ἔβαλα τὸ ἀδιάβροχό μου, γιατί ἔκανε ἀρκετὸ κρύο ἐκείνη τὴν ὥρα, πῆρα τὸν κοντό μου καὶ στάθηκα παραπέρα. Κάτω, πολὺ κοντά, ἦταν ἡ θάλασσα. Ὁ κρότος ἀπὸ τὰ κύματα, ποὺ ἔσπαζαν στὰ βράχια, ἔφτανε ζωηρὰ στ' ἄφτιά μου καὶ μὲ τὴ συντροφιά τῆς θάλασσας μόνο πέρασα τὴ μιὰ ὥρα τῆς δουλιᾶς μου.

Σάββατο 13 Ἰουλίου. Ἐπρεπε νὰ δῆτε σήμερα τὸν Πάνο μάγερα, γιὰ νὰ μοῦ πῆτε ἂν εἶχα δίκιο νὰ γελάσω, ὅπως γέλασα μὲ τὴν καρδιά μου. Μαῦρος, μὲ μιὰ ποδιά, φυσᾷ, ἰδρώνει, μαυρίζει καὶ τσιγαρίζει κρεμμύδια. Μᾶς ἐτοιμάζει γιὰ τὸ μεσημέρι πατάτες γιαχνί.

Παρακάτω δυὸ μικροὶ κόβουν ξύλα, πιὸ πέρα οἱ ἄλλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὸ μπάνιο, ἐνῶ ὁ Ἀρχηγὸς δίνει ὁδηγίες.

Ἐχομε τρεῖς μέρες μόνο στὴ Βούλα, μέσα στὰ πεῦκα, καὶ τὸ στρατόπεδό μας μὲ τόσο λίγον καιρό, ἔγινε σωστὸ χωριουδάκι. Στὴ μέση στήσαμε μιὰ μεγάλη σκηνὴ τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ τοῦ ὑπαρχηγοῦ καὶ γύρω ἀπ' αὐτὴν ἔξι ἀντίσκηνα δικά μας, ὅμοια καὶ συμμετρικά. Ἀπ' τὸ δημόσιο δρόμο, ποὺ πάει γιὰ τὴ Βουλιαγμένη ὡς τὴ μικρὴ πλατεῖα, ποὺ ἄφηναν τὰ δέντρα ἐμπρὸς στὴ σκηνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀνοίξαμε ἴσιο δρόμο καὶ τὸν στρώσαμε μὲ βότσαλα. Στὴ μέση μὲ βότσαλα ἄσπρα καὶ μαῦρα, κάναμε ἓνα φοίνικα, τὸ γνωστὸ μυθικὸ πουλί, ποὺ ἔχομε οἱ πρόσκοποι γιὰ σῆμα. Πιὸ πίσω ἀπ' τὰ σπίτια μας εἶχαμε τὴν ἀποθήκη

καί λίγο παραπέρα τὸ μαγειρείο, ὅπου ὁ μάγειρας ἀπὸ τὰ χαράματα ὡς τὴ νύχτα εἶναι ὅλο φροντίδα γιὰ τὸ φαγί.

Τρίτη 16 Ἰουλίου. Τὸ χτεσινὸ πρόγραμμα, κοντὰ στὴν ἄλλη δουριά, εἶχε καὶ Καραγκιόζη. Ὁ Ἀλέκος θυμήθηκε κι ἔφερε τὰ χαρτονένια πρόσωπα κι ὅλα τὰ σκηνικά τοῦ Καραγκιόζη.

Φιλοξενοῦμε ἐδῶ καὶ τὸν ἀρχηγὸ τῆς 2ης Ὁμάδας Ναυτοπροσκόπων Πειραιῶς μὲ δυὸ ἐνωμοτάρχες του. Αὐτὸς μὲ δυὸ ἄλλα δικά μας παιδιὰ φρόντισε νὰ γίνῃ ἡ σκηνὴ γιὰ τὴν παράσταση. Παίχτηκε ὁ «Καραγκιόζης Φούρναρης».

Καραγκιοζοπαῖχτες ἦταν τὰ μικρούλια τῆς ὁμάδας μας, ὁ Ἀλέκος κι ὁ Παναγιώτης. Στὴν παράσταση ἦρθαν οἱ συνάδελφοι τῶν ὁμάδων κι ὁ ἀρχηγὸς τῆς 1ης μὲ τὴν κυρία του. Στὰ διαλείμματα καὶ στὰ τραγούδια τοῦ Καραγκιόζη ἔπαιζε ὀρχήστρα προσκοπικὴ ἀπὸ δυὸ μαντολῖνα καὶ μιὰ κιθάρα.

Γελάσαμε ἀπ'τὴν καρδιά μας μὲ τὶς ἐξυπνάδες τοῦ Καραγκιόζη. Ὅλα εἶχαν τελειώσει στὶς δέκα, καὶ στὸ στρατόπεδο ἀκούόταν σὲ λίγο τὸ σιωπητήριο.

Πέμπτη 18 Ἰουλίου. Κατσουφιασμένοι ὅλοι ἐτοιμάζομε τὰ πράγματά μας γιὰ τὴν Ἀθήνα. Ρωτᾶμε, ξαναρωτᾶμε τὸν ἀρχηγὸ μας, ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ μέναμε μιὰ μέρα ἀκόμα.

Μᾶς ἐξηγεῖ πὼς εἶναι ἀδύνατο, γιατί τὰ ψώνια μας ἦταν γιὰ τόσον καιρὸ μόνο καὶ γιὰ νὰ μᾶς εὐχαρι-

στήση μᾶς βεβαιώνει, πῶς σύντομα θὰ πᾶμε κάπου ἄλλου.

Σκηνές, ἀντίσκηνα, κουβέρτες, μαγεριό, καζάνια, ὅλα ἔγιναν δέματα καὶ τὰ βάλαμε στὴ σειρά. Τὸ βράδυ ἦρθε τὸ μεγάλο τετράτροχο κάρο... Φορτωθήκαμε, καὶ ζωηροὶ μὲ τραγούδια γυρνοῦμε στὴν Ἀθήνα.

Γ. Παπαθανασίου

Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓ

Ὅταν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος—ὁ μεγάλος θαλασσοπόρος, ποὺ ἀνακάλυψε τὴν Ἀμερικὴ—ἦταν μικρός, ὑπῆρχαν πολὺ λίγα βιβλία κι ἦταν ἢ χειρόγραφα ἢ χοντρά, ξυλογραφημένα. Τὰ χειρόγραφα ἦταν ἀντίγραφα τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ ἔργων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων.

Πολλοὶ εἶχαν ὥς ἐπάγγελμα νὰ σχεδιάζουν ἢ ν' ἀντιγράφουν τέτοια βιβλία. Οἱ περισσότεροι ἦταν καλόγεροι. Ζοῦσαν στὰ μοναστήρια καὶ χρειάζονταν ἓνα χρόνο γιὰ ν' ἀντιγράψουν ἓνα βιβλίο σὰν τὴν Ἀγία Γραφή. Ἄν ἤθελαν νὰ εἶναι ὠραῖο καὶ καλλιγραφημένο τὸ βιβλίο, χρειάζονταν δυὸ καὶ τρία χρόνια.

Τὰ χειρόγραφα βιβλία γράφονταν ἀπάνω σὲ περγαμηνὲς ἢ μεμβράνες. Ἡ περγαμηνὴ γινόταν ἀπὸ δέρμα προβάτου ἢ τράγου· ἡ μεμβράνη ἀπὸ τὸ δέρμα πολὺ μικρῶν ἀρνιῶν ἢ κατσικιῶν. Ἀφαιροῦσαν τὶς τρίχες ἀπὸ τὸ δέρμα καὶ τόβαζαν μέσα σὲ νερὸ μὲ ἀσβέστη γιὰ νὰ φύγῃ τὸ λίπος. Ὑστερα

τάπλωναν καὶ τότριβαν μ' ἄλαφρόπετρα, γιὰ νὰ γίνη λεπτὸ καὶ λεῖο.

Στὴν ἀρχὴ ἀπὸ κάθε παράγραφο οἱ ἀντιγραφεῖς ἄφηναν ἄγραφο τὸ πρῶτο γράμμα· τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ γιὰ τὶς σπουδαῖες λέξεις.

Ὅταν ὁ καλόγερος τελείωνε τὴν ἀντιγραφή, ἔδινε τὰ φύλλα στὸν εἰκονογράφο. Ἐκεῖνος γέμιζε τὰ περιθώρια μὲ στέφανα, ἄνθη ἢ φύλλα γύρω ἀπὸ ἀγγέλους, ἁγίους, πουλιά ἢ ζῶα. Τὰ περιθώρια τὰ ζωγράφιζαν μὲ διάφορα χρώματα καθὼς καὶ τὶς σπουδαῖες λέξεις καὶ τ' ἀρχικὰ γράμματα, ποὺ εἶχαν παραλείψει στὴν ἀντιγραφή. Τὰ στολίδια αὐτὰ ἔδιναν στὰ βιβλία χάρη καὶ ὠραιότητα, ποὺ δὲν τὴ βρίσκομε πιὰ στὰ σημερινὰ βιβλία.

Ὅταν τελείωνε ἡ διακόσμηση τῶν φύλλων τάστελναν στὸ βιβλιοδέτη. Ἄν εἶχε καὶ ἡ βιβλιοδέτηση διακόσμηση, μεταχειρίζονταν δέρμα μόσχου ἢ γίδας· ἂν ὄχι, μεταχειρίζονταν δέρμα χοίρου. Γιὰ τὴ διακόσμηση σπουδαίων βιβλίων ἐργάζονταν χρυσοχόοι, ζωγράφοι, χαράχτες κλπ.

Πολλὰ βιβλία ἦταν στολισμένα μ' ἐλεφαντοκόκκαλο, μ' ἀσήμι, ἀκόμα καὶ μὲ χρυσὸ καὶ πολύτιμους λίθους.

Ὁ καθένας καταλαβαίνει ἀπ' αὐτὰ πὼς ἡ τιμὴ τέτοιων βιβλίων ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ μόνο οἱ πλούσιοι μποροῦσαν νὰ τ' ἀγοράσουν. Μιὰ Ἀγία Γραφή καλλιγραφημένη καὶ δεμένη στοίχιζε δέκα χιλιάδες σημερινές δραχμές.

Τ' ἄλλα βιβλία, ποὺ τὰ ὠνόμαζαν «βιβλία τῶν φτωχῶν» εἶχαν λίγες εἰκόνες καὶ μερικὲς τυπωμένες ἐξηγή-

σεις ἢ ἐκκλησιαστικὰ ρητά. Οἱ «Εὐαγγελιστές», τὸ πρῶτο τέτοιο βιβλίο, εἶχαν τριάντα σελίδες. Οἱ δεκαπέντε ἦταν τυπωμένες κι οἱ ἄλλες εἶχαν εἰκόνες.

Ἡ «Ἀγία Γραφή τῶν φτωχῶν», τὸ διασημότερο ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτά, εἶχε λίγες σελίδες μὲ πολλές εἰκόνες.

Πῶς τυπώνονταν αὐτὰ τὰ βιβλία;

Ἐκοβαν κομμάτια σανίδας ἀπὸ δρύινο ξύλο ἴσα μὲ τὴ σελίδα τοῦ βιβλίου κι ἀπάνω στὴ σανίδα σκάλιζαν τὰ γράμματα καὶ τὶς εἰκόνες, ὅπως σκαλίζομε σήμερα τὶς σφραγίδες καὶ τὶς εἰκόνες. Κατασκεύαζαν δηλαδή μιὰ σφραγίδα, ὅσο ἦταν ἡ σελίδα τοῦ βιβλίου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ χρειάζοταν μεγάλη ἐπιτηδειότητα καὶ γιὰ νὰ χαραχτῇ ἓνα βιβλίο χρειάζονταν πολλὰ χρόνια· μὲ τὶς σφραγίδες αὐτὲς ἦταν εὐκόλο πιά νὰ τυπώνουν πολλὰ ὅμοια ἀντίτυπα. Καὶ γι'αὐτὸ τὰ τυπωμένα βιβλία ἦταν φτηνότερα πολὺ ἀπὸ τὰ χειρόγραφα.

Μόνο μικρὰ βιβλία ὅμως μποροῦσαν νὰ τυπωθοῦν ἔτσι. Ἄν ἐπιχειροῦσαν νὰ τυπώσουν μιὰ Ἀγία Γραφή θὰ χρειάζονταν τριάντα ὁλόκληρα χρόνια. Γι'αὐτὸ καὶ κανένας δὲ σκέφτηκε νὰ ἐπιχειρήσῃ τέτοιο πρᾶγμα.

Ο ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓ ΤΕΧΝΙΤΗΣ

Ὅλη αὐτὴ τὴν κατάσταση τὴν ἄλλαξε ὁ Γούτεμπεργ μὲ τὰ κινητὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

Εἶχε γεννηθῇ σὲ μιὰ Γερμανικὴ πόλη στὰ 1400 μ.Χ. Οἱ γονεῖς του ἦταν πλούσιοι κι εὐγενεῖς. Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη θεωροῦσαν ταπεινωτικὸ γιὰ ἓνα πλουσιόπαιδο

νὰ γίνη τεχνίτης. Ὁ Γούτεμπεργ ὅμως ἔμαθε ὄχι μιά, ἀλλὰ δυὸ τέχνες. Ἔμαθε νὰ κατεργάζεται πολύτιμους λίθους καὶ νὰ κατασκευάζη καθρέφτες. Καὶ σὲ ἡλικία τριάντα πέντε ἐτῶν εἶχε ἐγκατασταθῇ στὸ Στρασβοῦργο καὶ κέρδιζε πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὴν ἐργασία του κι ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του.

Ὁ Γούτεμπεργ σκέφτηκε ὅτι ὅλες οἱ λέξεις κι ὅλες οἱ γλῶσσες ἔχουν λίγα γράμματα. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει 24, ἡ Λατινικὴ 25, ἡ Γερμανικὴ 26 κλπ.

Ἄν κατασκεύαζε κανεὶς ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ τοποθετοῦσε τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, θὰ ἦταν εὐκόλο νὰ κάμῃ μιὰ καὶ περισσότερες σελίδες. Ἀμα τύπωνε τὶς σελίδες αὐτές, θὰ μπορούσε νὰ διαλύσῃ τὰ γράμματα καὶ μ' αὐτὰ νὰ τυπώσῃ ἄλλες σελίδες. Ἔτσι θὰ τυπώνονταν μεγάλα βιβλία σὲ λίγον καιρὸ καὶ σὲ πολλὰ ἀντίτυπα.

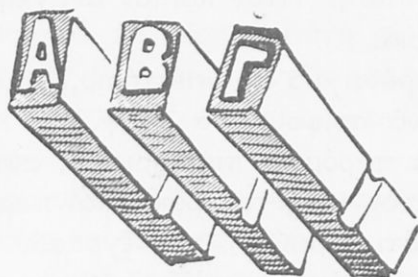
Ἡ ιδέα αὕτῃ τὸν κυρίεψε τόσο, ὥστε ἄφησε κάθε ἄλλη ἐργασία κι ἀφιέρωσε τὸν καιρὸ του καὶ τὴν ἐργασία του στὸ σκοπὸ αὐτό.

Στὴν ἀρχὴ προσπάθησε νὰ κατασκευάσῃ στοιχεῖα ἀπὸ ξύλο. Αὐτὸ τοῦ φαινόταν εὐκόλο, ἐνῶ πραγματικὰ ἦταν πολὺ δύσκολο. Μ' ὅλη τὴν ἐπιτηδειότητά του δὲ μπορούσε νὰ κατασκευάσῃ ἓνα μικροσκοπικὸ στοιχεῖο ἀπὸ ἓνα κομματάκι ξύλο, οὔτε καὶ νὰ κατασκευάσῃ ὁμοιο τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἀκόμα κι ὅταν ὀπωσδήποτε τὸ κατῶρθωνε, ἡ μελάνη μαλάκωνε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, κι ἔπειτα ἀπὸ λίγα τυπώματα τὰ στοιχεῖα φθείρονταν καὶ τὰ γράμματα τυπώνονταν μουτζουρωμένα καὶ δυσανάγνωστα. Γι' αὐτὸ κι ὁ Γούτεμπεργ

παραιτήθηκε από την ιδέα τῶν ξύλινων στοιχείων.

Σκέφτηκε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ μολύβι. Τὸ μολύβι ἦταν μαλακὸ κι εὐκόλα ἔκοψε καὶ χάραξε τὰ στοιχεία. Ἀλλὰ τὴν ὥρα τοῦ τυπώματος τὰ μολυβένια στοιχεία πλάταιναν ἀπὸ τὴν πίεση καὶ τὰ γράμματα ἔβγαιναν σχεδὸν ἀγνώριστα.

Ἀφοῦ τὸ μολύβι ἦταν πολὺ μαλακὸ γιὰ τὴ δουλιὰ αὐτή, ὁ Γούτεμπεργ σκέφτηκε τὸ σίδηρο· ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ κατασκευάσῃ σιδερένια στοιχεία· κατῶρ-

θωσε ὅμως νὰ χαράξῃ μερικά. Ἀλλὰ στὸ τύπωμα τὰ σιδερένια στοιχεία χρειάζονταν μεγάλη πίεση· ἔτσι ὅμως τὰ στοιχεία προχωροῦσαν πολὺ βαθιὰ κι ἔσκιζαν τὸ τυπογραφικὸ χαρτί. Κι ἔτσι μὲ τὰ μολυβένια καὶ τὰ σιδερένια στοιχεία χάθηκαν πολλοὶ μῆνες.

Ἀπὸ τὶς δοκιμὲς αὐτὲς ὁ Γούτεμπεργ εἶδε ὅτι, γιὰ νὰ πετύχῃ καλὰ τυπογραφικὰ στοιχεία, ἔπρεπε νὰ βρεθῇ μέταλλο σκληρότερο ἀπ'τὸ μολύβι καὶ μαλακώτερο ἀπ'τὸ σίδηρο.

Δοκίμασε διάφορα μίγματα. Πότε δοκίμαζε μολύβι καὶ χαλκὸ, πότε μολύβι καὶ ὀρείχαλκο (μπροῦτζο). Βδομάδες καὶ μῆνες περνοῦσαν μὲ τὶς δοκιμὲς. Κι ἐπὶ

τέλους βρήκε ὅτι τὸ καλύτερο μίγμα ἦταν πέντε μέρη μολύβι, τέσσερα ἀντιμόνιο κι ἓνα κασσίτερος.

ΕΦΕΥΡΕΣΗ ΤΗΣ ΤΥΠΩΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ

Γιὰ τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ξυλόγραφα βιβλία δὲ χρειαζόταν πιεστήριο. Ὄταν ὁ Γούτεμπεργ βρήκε τὰ μεταλλικὰ στοιχεῖα, εἶδε ὅτι, γιὰ νὰ μεταφερθοῦν τὰ γράμματα στὸ χαρτὶ ἢ στὴν περγαμηνή, χρειαζόταν μεγάλη πίεση. Ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἐφευρεθοῦν πιεστήρια.

Πῆρε γιὰ παράδειγμα τὸ πιεστήριο, ποὺ μεταχειρίζονταν γιὰ νὰ στίψουν τὰ σταφύλια. Κατασκεύασε λοιπὸν ἓνα παρόμοιο πιεστήριο· κι αὐτὸ χρησιμοποιήθηκε ἑκατὸν πενήντα χρόνια καὶ παραπάνω.

Ὑστερα εἶδε ὅτι ἡ μελάνη, ποὺ ἔγραφαν τὰ χειρόγραφα βιβλία, δὲν ἦταν κατάλληλη στὴν τυπογραφία. Ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ αὕτῃ οἱ Ἰταλοὶ ζωγράφοι ἄρχισαν νὰ μεταχειρίζονται μιὰ νέα βαφή ἀπὸ καπνιά καὶ λινέλαιο. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ Γούτεμπεργ πῆρε τὴν ἰδέα γιὰ τὴν τυπογραφικὴ μελάνη του· κι ὡς τὰ σήμερα ἀκόμα ἡ τυπογραφικὴ μελάνη γίνεταί κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

Ὁ Γούτεμπεργ ἔφτασε πιά στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του· ἀλλὰ νέα βάσανα τὸν περίμεναν.

Χρόνια ὁλόκληρα βασανίστηκε γιὰ τὴν ἐφεύρεσὶ του. Σ'αὐτὴν ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του. Σ'αὐτὴ δαπάνησε

τὰ προσωπικά του κέρδη καὶ τὴν πατρικὴ κληρονομιά του.

Γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ ἐργασία, χρειάζονταν πολλὰ χρήματα. Ἀναγκάστηκε νὰ κάμῃ συνεταιρισμὸ μὲ τρεῖς ἄλλους καὶ συμφώνησαν νὰ μοιραστοῦν τὰ κέρδη.

Ὅπως ἦταν τότε συνήθεια, οἱ συνέταιροι ὠρκίστηκαν νὰ κρατήσουν μυστικὴ τὴν ἐφεύρεση. Τὸ σχέδιό τους ἦταν νὰ τελειοποιήσουν τὴν ἐφεύρεση καὶ νὰ τυπώσουν τὴν Ἀγία Γραφή, ποὺ θὰ εἶχε μεγάλη κυκλοφορία.

Τὸ τί στοίχισε ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ καὶ πόση ἦταν ἡ πεποίθησις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν γιὰ τὴν ἐπιτυχία της, φαίνεται στὴν ἀκόλουθη συνομιλία ἐνὸς ἀπ' αὐτοὺς μὲ μιὰ κυρία.

—Μὰ δὲ σκοπεύετε λοιπὸν νὰ σταματήσετε λίγο, γιὰ νὰ κοιμηθῆτε καὶ σεῖς καμιά ὥρα;

—Εἶναι ἀνάγκη νὰ τελειώσω πρῶτα αὐτὴ τὴν ἐργασία.

—Ἀλλὰ πόσα χρήματα ξοδεύετε!..., Θὰ σᾶς κόστισε τὸ λιγώτερο δέκα χιλιάδες φράγκα.

—Τί λέτε; φαντάζεστε πὼς κόστισε μόνο τόσα;

—Ἄν εἶχατε τὰ χρήματα, ποὺ ξοδέψατε γι' αὐτὴ τὴν ἐργασία, θὰ εἴστε ἐξασφαλισμένος γιὰ ὅλη σας τὴ ζωὴ.

—Γι' αὐτὴ ξόδεψα τὴν κληρονομία μου καὶ τὴν ἀξία ὅλου τοῦ ἐργοστασίου μου.

—Ἄν ὁμως δὲν πετύχετε, τί θὰ κάμετε;

—Εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν πετύχωμε. Πρὶν κλείσῃ χρό-

νος θὰ ἔχωμε μαζέψει τὰ κεφάλαιά μας καὶ θὰ εἴμαστε πλούσιοι.

Δυστυχῶς ὁ συνέταιρος αὐτὸς πέθανε σὲ λίγες μέρες. Ὁ θάνατος αὐτὸς ἔφερε τὸ Γούτεμπεργ σὲ πολὺ δύσκολη θέση. Οἱ ἄλλοι δυὸ συνέταιροι ἔχασαν τὸ θάρρος τους κι ἦταν ἕτοιμοι ν' ἀφήσουν τὴν ἐπιχείρηση. Ὁ Γούτεμπεργ ἄρχισε νὰ φοβᾶται γιὰ τὸ μυστικὸ τῆς τέχνης του. Ἔστειλε στὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου συντρόφου του καὶ παρακάλεσε τοὺς δικούς του νὰ μὴν ἐπιτρέψουν σὲ κανένα νὰ ἰδῇ τὸ πιεστήριο.

Ὁ ἀδερφὸς τοῦ νεκροῦ ζητοῦσε τώρα νὰ μάθῃ τὸ μυστικὸ ἢ νὰ τοῦ ἐπιστρέψουν τὰ κεφάλαια τοῦ ἀδερφοῦ του.

Ὁ Γούτεμπεργ ἀρνήθηκε κι ἡ ὑπόθεση ἔφτασε στὸ δικαστήριον. Καὶ σ' ἓνα χρόνο βρῆκε τὸ δίκιο του. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἦταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐφευρέσεις του.

Ἀφοῦ πέρασαν ἓνα δυὸ χρόνια, ἄρχισε καὶ πάλι νὰ συλλογίζεται τὴν ἐφεύρεσή του καὶ νὰ περνᾷ τὶς νύχτες του μ' αὐτή. Στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ κάμῃ τυπογραφεῖο μόνος του.

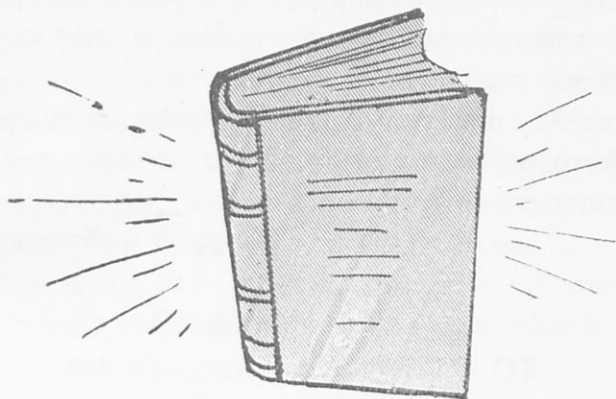
Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τέσσερα ἢ πέντε χρόνια ἀργότερα ἔκαμε τὴν πρώτη ἐκτύπωση. Ἡ ἐπιτυχία ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε ἓνας πλούσιος τοκογλύφος ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐπιχείρηση. Ἀποφάσισαν νὰ τυπώσουν ὁλόκληρη τὴν Ἀγία Γραφή. Θὰ τυπωνόταν λατινικὰ κι ἔπρεπε

νὰ εἶναι ὅμοια μὲ τὰ καλύτερα χειρόγραφα βιβλία.

Ὅταν τυπώθηκε, εἶχε 1282 σελίδες καὶ ἦταν δεμένη σὲ δυὸ τόμους. Εἶναι ἡ πρώτη μεγάλη ἐργασία ἀπὸ τυπογραφικὸ πιεστήριο.

Ὁ τοκογλύφος ὅμως δὲ συνεταιρίστηκε μὲ τὸ Γούτεμπεργ μόνον γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ στὴν ἐκτύπωση τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Κι ἐπειδὴ πέντε χρόνια τώρα δὲν εἶχε εἰσπράξει οὔτε πεντάρρα, βρῆκε εὐκαιρία μὲ τὴν ἐκ-

τύπωση τῆς Ἀγίας Γραφῆς νὰ κερδοσκοπήσῃ.

Ἔκαμε ἀγωγή στὸ Δικαστήριον ζητώντας ἀπὸ τὸ Γούτεμπεργ τὰ κεφάλαιά του καὶ τοὺς τόκους του. Κι ἓνας ἄδικος δικαστὴς ἔβγαλε ἀπόφαση κακὴ γιὰ τὸ Γούτεμπεργ. Κι ἐπειδὴ δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ, ὁ τοκογλύφος τοῦ ἔκαμε ἔξωση ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον καὶ τοῦ πῆρε ὅλα τὰ βιβλία.

Κατὰ καλὴ τύχη ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ τόπου δὲν ἄφησε τὸ Γούτεμπεργ νὰ κακοπαθήσῃ. Ζεπληρώνοντας τὶς ὑπηρεσίες του στὴν Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν πολιτισμό,

τοῦ ἔδωσε τιμητικό τίτλο καὶ τοῦ χάρισε μηνιαία σύνταξη.

Ἄλλ' ὁ Γούτεμπεργ δὲν πρόφτασε ν' ἀπολάβῃ τὶς τιμὲς αὐτὲς πολὺν καιρό. Τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1468 ἀρρώστησε καὶ πέθανε.

Μεγάλες τιμὲς τοῦ ἔκαμαν μετὰ τὸ θάνατό του. Στὸ μνήμα του τοποθέτησαν ἀναμνηστικὴ πλάκα μὲ τὴν ἀκόλουθη ἀφιέρωση:

«Στὸν Ἰωάννη Γούτεμπεργ, ποὺ βρῆκε τὰ ὀρειχάλκινα τυπογραφικὰ στοιχεῖα· ὅλος ὁ κόσμος ὀφείλει νὰ τὸν τιμᾷ».

Σὲ πολλὰ μέρη τοῦ ἔκαμαν μνημεῖα ἀναμνηστικά. Ἄλλὰ τὸ μεγαλύτερο καὶ αἰώνιο μνημεῖο του εἶναι τὸ τυπωμένο βιβλίο.

Διασκευή Δ. Κοντογιάννη

Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ ΤΟ ΣΤΕΜΜΑ ΤΟΥ ΙΕΡΩΝΑ

Ζοῦσε μιὰ φορὰ στὶς Συρακοῦσες ὁ βασιλιάς Ἰέρωνας. Ἡ χώρα ποὺ κυβερνοῦσε, ἦταν πολὺ μικρὴ, ἀλλὰ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἤθελε νὰ φορῇ τὸ μεγαλύτερο στέμμα τοῦ κόσμου.

Φώναξε λοιπὸν ἓνα ξακουσμένο χρυσοχόο καὶ τοῦ ἔδωσε δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι.

—Πάρε αὐτό, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ μοῦ τὸ φτιάσῃς ἓνα στέμμα, ποὺ νὰ τὸ ζηλεύῃ κάθε βασιλιάς. Πρόσεχε νὰ βάλῃς μέσα σ' αὐτὸ ὅλο τὸ χρυσάφι, καὶ νὰ μὴν ἀνακατώσῃς κανένα ἄλλο μέταλλο.

—Θὰ γίνῃ ὅπως διατάξεις, εἶπε ὁ χρυσοχόος. Ἐδῶ μοῦ δίνεις δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι· σ' ἐνενῆντα ἡμέρες θὰ σοῦ γυρίσω τὸ στέμμα ἑτοιμο καὶ θὰ ἔχῃ ἀκρι ὥς τὸ ἴδιο βάρος.

Ὑστερα ἀπὸ ἐνενῆντα ἡμέρες, πιστὸς στὸ λόγο του ὁ χρυσοχόος ἔφερε τὸ στέμμα στὸ βασιλιά. Ἦταν ὡραῖο, λεπτοκαμωμένο καὶ μὲ μεγάλη τέχνη γινωμένο. Ὅλοι, ὅσοι τὸ εἶδαν, εἶπαν πῶς δὲν ἦταν ἄλλο τέτοιο στὸν κόσμο. Ὅταν ὁ βασιλιάς Ἰέρωνας τόβαλε στὸ κεφάλι του, τὸν στενοχώρησε κάπως, ἀλλὰ δὲν τοῦ κακοφάνηκε γι' αὐτό. Ἦταν βέβαιος πῶς κανέναν ἄλλος βασιλιάς δὲν εἶχε τόσο ἔξοχο ἀριστούργημα. Ἀφοῦ τὸ θαύμασε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ ζύγισε στὴ δική του τὴ ζυγαριά. Εἶχε ἀκριβῶς τὸ βάρος, ποὺ εἶχε τὸ χρυσάφι, ποὺ εἶχε δώσει.

—Σοῦ ἀξίζει μεγάλη τιμὴ, εἶπε στὸ χρυσοχόο. Ἐκαμες πολὺ καλὴ δουλιὰ καὶ δὲν ἔχασες οὔτε ἓνα κόκκο ἀπὸ τὸ χρυσάφι μου.

Στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ ζοῦσε τότε ἓνας πολὺ σοφὸς ἄνθρωπος, ποὺ λεγόταν Ἀρχιμήδης. Ὅταν τὸν φώναξαν νὰ θαυμάσῃ κι αὐτὸς τὸ στέμμα τοῦ βασιλιᾶ, τὸ γύρισε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ πολλὰς φορὲς καὶ τὸ ξέτασε προσεχτικά.

—Λοιπὸν τί ιδέα ἔχεις γι' αὐτό; ρώτησε ὁ Ἰέρωνας.

—Ἡ ἐργασία εἶναι, ἀλήθεια, πολὺ ὡραία, ἀπάντησε ὁ Ἀρχιμήδης, ἀλλὰ... ἀλλὰ τὸ χρυσάφι...

—Τὸ χρυσάφι εἶναι ὅλο ἐδῶ! φώναξε ὁ βασιλιάς. Τὸ ζύγισα στὴ δική μου τὴ ζυγαριά.

—Ὡραία εἶπε ὁ Ἀρχιμήδης, ἀλλὰ δὲ φαίνεται νὰ ὦ Ὁ Μωριάς, Ἀναγνωστικὸ Ε' Δημοτ. Δ. Ι. Κοντογιάννη. Ἔκδ. Α'. 17

ἔχη τὸ ἴδιο πλούσιο κόκκινο χρῶμα, ποὺ εἶχε τὸ ἀδούλευτο χρυσάφι. Δὲν εἶναι καθόλου κόκκινο, ἀλλ' ἔχει ἓνα ζωηρὸ κίτρινο χρῶμα, ὅπως μπορεῖτε νὰ ἰδῆτε καθαρά.

—Τὸ περισσότερο χρυσάφι εἶναι κίτρινο, εἶπε ὁ Ἰέρωνας· ἀλλὰ τώρα ποὺ τὸ λέτε αὐτὸ θυμοῦμαι πῶς πρὶν δουλευτῇ εἶχε πιὸ πλούσιο χρῶμα.

—Κι ἂν ὁ χρυσοχόος κράτησε μιὰ ἢ δυὸ λίτρες ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ συμπλήρωσε τὸ βάρος μὲ ἀσήμι ἢ μπροῦτζο; ρώτησε ὁ Ἀρχιμήδης.

—ὦ! δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ κάμη αὐτό», εἶπε ὁ Ἰέρωνας· «τὸ χρυσάφι ἄλλαξε τὸ χρῶμα του, ὅταν δουλεύτηκε.

Ἄλλ' ὅσο περισσότερο συλλογιζόταν τὸ ζήτημα αὐτό, τόσο λιγώτερο ἦταν εὐχαριστημένος μὲ τὸ στέμμα του. Ἐπὶ τέλους εἶπε στὸν Ἀρχιμήδη: Δὲν εἶναι κανένας τρόπος νὰ ἐξακριβώσωμε, ἂν ὁ χρυσοχόος αὐτὸς πραγματικὰ μὲ γέλασε ἢ ἂν, σὰν τίμιος ἄνθρωπος, μοῦ ἔδωσε πίσω τὸ χρυσάφι μου;

—Δὲν ξαίρω κανένα τρόπο, ἦταν ἡ ἀπάντησις.

ΒΡΗΚΑ! ΒΡΗΚΑ!

Ἄλλ' ὁ Ἀρχιμήδης δὲν ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ θάλεγε πῶς ἓνα πρᾶγμα ἦταν ἀδύνατο. Εὐχαριστιόταν πάρα πολὺ νὰ καταγίνεται νὰ λύνη δύσκολα προβλήματα. κι ἅμα ἓνα ζήτημα τὸν ἔφερνε σὲ στενοχώρια, ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸ μελετᾷ, ὥσπου νὰ βρῇ κάποια λύσις.

Ἔτσι λοιπὸν κάθησε καὶ συλλογιζόταν πολλὰς μέ-

ρες νὰ βρῇ μὲ ποιὸ τρόπο θὰ μπορούσε νὰ δοκιμασθῇ τὸ χρυσάφι, χωρὶς νὰ πάθῃ τὸ στέμμα τίποτε.

Μιὰ μέρα εἶχε στὸ νοῦ του τὸ ζήτημα αὐτό, ἐνῶ ἐτοιμαζόταν νὰ κάμῃ λουτρό. Ἡ μπανιέρα ἦταν γεμάτη νερό ὡς ἀπάνω καὶ καθὼς ὁ Ἀρχιμήδης μπῆκε μέσα, μιὰ ποσότητα νεροῦ χύθηκε ἔξω, ἀπάνω στὸ πέτρινο πάτωμα. Τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶχε γίνῃι πολλές φορές πρωτύτερα, αὐτὴ ὁμως ἦταν ἡ πρώτη φορά, ποὺ τὸ παρατήρησε ὁ Ἀρχιμήδης.

«Πόσο νερό διώχνω ὅταν μπαίνω μέσα στὴ μπανιέρα;» εἶπε μέσα του. «Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἰδῇ, πῶς ἔδιωξα τόσο νερό, ὅσο εἶναι τὸ σῶμα μου. Ἐνας ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει τὸ μισό ἀνάστημα ἀπὸ μένα, θὰ ἐδιωχνε τὸ μισό νερό.

»Τώρα, ἂν ὑποθέσωμε πῶς, ἀντὶ νὰ μπῶ ἐγὼ μέσα στὴ μπανιέρα, ἔβαζα μέσα τὸ στέμμα τοῦ Ἱέρωνα, θὰ ἐδιωχνε τόσο νερό, ὅσο εἶναι αὐτό. Ἄ, γιὰ νὰ ἰδῶ. Τὸ χρυσάφι εἶναι βαρύτερο ἀπὸ ἀσήμι. Δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι ἔχουν λιγώτερο ὄγκο ἀπὸ ὅσο ὄγκο ἔχουν ἑφτά λίτρες χρυσάφι ἀνακατωμένες μὲ τρεῖς λίτρες ἀσήμι. Ἄν τὸ στέμμα τοῦ Ἱέρωνα εἶναι καθαρὸ χρυσάφι, θὰ ξετοπίσῃ τὸν ἴδιο ὄγκο νεροῦ, ὅπως καὶ κάθε ἄλλες δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι. Ἄν ὁμως εἶναι νοθευμένο μὲ ἀσήμι, θὰ ξετοπίσῃ μεγαλύτερο ὄγκο. Ἐπὶ τέλους τὸ βρῆκα! τὸ βρῆκα!»

Τὰ λησμόνησε ὅλα καὶ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὸ λουτρό. Χωρὶς νὰ σταματήσῃ νὰ ντυθῇ, ἔτρεξε μέσα στοὺς δρόμους πηγαίνοντας στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ καὶ φωνάζοντας: «βρῆκα! βρῆκα! βρῆκα!»

Τὸ στέμμα δοκιμάστηκε. Βρέθηκε πὼς ξετόπιζε περισσότερο νερὸ ἀπὸ ὅ,τι ξετόπιζαν δέκα λίτρες χρυσάφι καθαρὸ. Ἡ ψευτιά τοῦ χρυσοχόου ἀποδείχτηκε

χωρὶς καμιά ἀμφιβολία. Ἄν ὅμως τιμωρήθηκε ἢ ὄχι δὲν ξαίρω, οὔτε μᾶς ἐνδιαφέρει.

Ἡ ἀπλή ἀνακάλυψη, πού ἔκαμε ὁ Ἀρχιμήδης στή μπανιέρα του, ἄξιζε πολὺ περισσότερο γιὰ τὸν κόσμιο ἀπὸ τὸ στέμμα τοῦ Ἱέρωνα.

Διασκευή Δ. Κοντογιάννη

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

Οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος ἀφοῦ γύρισαν χωριστὰ πολλές χῶρες καὶ δίδαξαν παντοῦ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ σκόρπισαν παντοῦ τὸ φῶς τῆς νέας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, καταδιώχτηκαν στὸ τέλος ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ συναντήθηκαν στή φυλακὴ τῆς Ρώμης. Τὰ βάσανα, πού ὑπόφεραν στή φυλακὴ, εἶναι ἀδιήγητα.

Ἐφτασε τέλος ἡ τελευταία τους ὥρα.

Ἦταν γραφτὸ ὁ Γαλιλαῖος ψαρὰς νὰ παρέψη δυὸ ἀκόμα ψυχὲς μέσα στή φυλακὴ. Δυὸ στρατιῶτες, πού τὸν φύλαγαν στή φυλακὴ του, βαπτίστηκαν. Ἐπειτα ἔφτασε ὁ καιρὸς τῶν βασάνων του. Ὑστερα ἀπ'τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση, τιμώρησαν, κατὰ τὸ νόμο τὸ γηραλέο Ἀπόστολο μὲ μαστίγωμα. Τὴν ἄλλη μέρα θὰ τὸν ἐβγαζαν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Ρώμης, στὸ λόφο τοῦ Βατικανοῦ, ὅπου ἔπρεπε νὰ σταυρωθῇ.

Οἱ στρατιῶτες ἀποροῦσαν γιατί μαζεύτηκε τόσος κόσμος ἔξω ἀπ'τὴ φυλακὴ του. Δὲ μπορούσαν νὰ καταλάβουν, ὅτι ὁ λαὸς αὐτὸς δὲ μαζεύτηκε ἐκεῖ ἀπὸ περιέργεια, ἀλλὰ γιατί ἦταν χριστιανοὶ κι ἤθελαν νὰ συνοδέψουν ὡς τὸ τέλος τὸν ἀρχηγό τους Ἀπόστολο.

Τὸ ἀπόγεμα ἀνοίξαν οἱ πόρτες τῆς φυλακῆς κι ὁ Πέτρος φάνηκε συνωδευμένος ἀπὸ χωροφύλακες. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πιά στὸ βασίλειμα. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἡσυχὴ καὶ

γλυκιά. Ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἦταν πάρα πολὺ γέρος, δὲν τὸν ἀνάγκασαν νὰ βαστᾷ μόνος τοῦ τὸ σταυρὸ τοῦ.

Ὁ Πέτρος περπατοῦσε ἄργά, κι ἔτσι ὅλοι μποροῦσαν νὰ τὸν ἰδοῦν καλὰ. Σὰν φάνηκε τὸ κάτασπρο κεφάλι τοῦ ἀνάμεσα στὴ λάμψη τῶν ἀτσαλένιων σπαθιῶν, ἓνας θρῆνος ἀκούστηκε. Ἀλλ' ἀμέσως ἔπαψε, γιατί τὸ πρόσωπο τοῦ Πέτρου ἦταν τόσο ἡσυχό καὶ φωτιζόταν ἀπὸ τόση χαρά, ποὺ ὅλοι κατάλαβαν, πὼς αὐτὸς δὲν ἦταν τὸ θυμὰ, ποὺ πῆγαινε στὸν τόπο τῆς καταδίκης, ἀλλὰ ὁ νικητὴς, ποὺ ἔκανε τὴ θριαμβευτικὴ τοῦ πορεία.

Ὁ ψαράς, ποὺ πάντα ἦταν ταπεινὸς καὶ σκυμμένος, τώρα περπατοῦσε κρατώντας ψηλὰ τὸ κεφάλι καὶ ξεπερνώντας ὅλους τοὺς στρατιῶτες μὲ τ'ἀνάστημά του. Ποτὲ στὴν κορμοστασιά του δὲν εἶχαν παρατηρήσει τόση μεγαλοπρέπεια. "Ὅλοι σὰ νὰ λησμόνησαν πὼς τὸν περιμένουν μαρτύρια καὶ θάνατος." Ὅλοι περπατοῦσαν μεγαλόπρεπα καὶ ἤρεμα.

Περνώντας δίπλα ἀπ'τοὺς ναοὺς ὁ Πέτρος εἶπε:

—Θὰ γίνετε Ναοὶ τοῦ Χριστοῦ!

Τὸ πλῆθος ἐγίνε τόσο πυκνὸ, ὥστε ὁ ἀξιωματικὸς, νιώθοντας πὼς συνοδεύει κάποιον μεγάλον ἄνθρωπο, ἀνησύχησε, ποὺ εἶχε τόσο λίγους στρατιῶτες. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἦταν ἐντελῶς ἡσυχό.

Ἡ πομπή, τέλος, σταμάτησε ἀνάμεσα στὸ Ἱπποδρόμιο καὶ τὸ λόφο τοῦ Βατικανοῦ. Ἄλλοι στρατιῶτες ἄρχισαν νὰ σκάβουν λάκκο κι ἄλλοι ἀκούμπησαν στὴ γῆ τὸ σταυρὸ καὶ τὰ καρφιά. Τὸ πλῆθος σιωπηλὸ καὶ συγκρατημένο γονάτισε. Ὁ Ἀπόστολος, φωτι-

σμένος ἀπὸ τὸν ἥλιο, ποὺ βασίλευε τελευταία φορὰ γι'αὐτόν, στράφηκε πρὸς τὴν πολιτεία.

Οἱ στρατιῶτες πλησίασαν τὸν Πέτρο γιὰ νὰ τὸν γδύσουν. Ἀλλ'αὐτὸς ξαφνικὰ ὑψώθηκε ὀλόρθος καὶ σήκωσε τὸ δεξί του χέρι. Τρομαγμένοι οἱ δῆμιοι σταμάτησαν· ἔγινε ἀπόλυτη ἡσυχία.

Ὁ Πέτρος στέκονταν στὸ ὕψωμα, ἔκανε τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ εὐλογώντας τὴ στιγμή τοῦ θανάτου του τὴν πολιτεία καὶ τὸν κόσμο. Κι ἀμέσως ξεψύχησε.

Τὴν ἴδια ἐκείνη θεία βραδιὰ ἄλλοι χωροφύλακες ὠδηγοῦσαν τὸν Παῦλο ἀπ'ἄλλο δρόμο. Κι αὐτὸν τὸν ἀκολουθοῦσαν πλῆθος πιστοί, ποὺ τοὺς εἶχε βαφτίσει.

Ὁ Παῦλος ἀναγνώριζε τοὺς γνωστούς, σταματοῦσε καὶ κουβέντιαζε μ'αὐτούς. Ἡ φρουρὰ τοῦ φερνόταν μὲ σεβασμὸ σὰν σὲ Ρωμαῖο πολίτη. Οἱ σκέψεις του, ὅπως καὶ τοῦ Πέτρου, ἦταν ἡσυχες καὶ φωτεινές σὰν τὸ βραδινὸ αὐτὸν οὐρανό. Τὰ μάτια του σκεφτικὰ κοίταζαν τὰ γύρω βουνὰ καὶ τὴν πεδιάδα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά του.

Ὁ δρόμος ὡς τὸν τόπο τῆς καταδίκης ἦταν μακρὺς, κι ἔτσι, χωρὶς νὰ τὸ νιώσουν, βράδιασε. Τὰ κοπάδια γύριζαν ἀπ'τὶς βοσκές τους· στὰ κατώφλια τῶν σπιτιῶν ἔπαιζαν τὰ παιδάκια καὶ μὲ περιέργεια κοιτοῦσαν τὴ συνοδεία, ποὺ περνοῦσε μπροστά τους. Τέλος ἔφτασαν στὸν τόπο τῆς καταδίκης καὶ στάθηκαν κοντὰ σὲ μιὰ πηγὴ. Ὁ Παῦλος σήκωσε τὰ γαληνεμένα μάτια του στὸν οὐρανό, ποὺ ἦταν κατακόκκινος κι ἄρχισε νὰ προσεύχεται. Ναί, ἡ στιγμή ἔφτασε, ἀλλὰ

ἔβλεπε μπροστά του ἓναν πλατὺ δρόμο, ποὺ ὡδη-
γοῦσε στὸν οὐρανό, καὶ στὴν ψυχὴ του ξανάλεγε τὰ
λόγια, ποὺ ἔγραψε πρωτύτερα μαντεύοντας τὸ γρή-
γορο θάνατό του. «Μὲ καλὲς πράξεις ὑψώθηκα, τὸ δρό-
μο μου τελείωσα, τὴν πίστη κράτησα καὶ τώρα μοῦ
ἀπομένει νὰ λάβω τὸ στέφανο τῆς Δικαιοσύνης».

Ρωσικό. Μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη

ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Ἀπ' ὄξω, ἀπ' τὰ ὀργώματα, γυρνοὺν οἱ ζευγολάτες,
ἡλιοκαμμένοι, ξέκοποι, βουβοί, ἀποκατωμένοι,
μέ τοὺς ζυγοὺς, μέ τὰ βαριά τ' ἄλέτρια φορτωμένοι
καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους
κι ἄργα τὰ βόϊδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μου-
〈γκ ίζουν

Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τη ζωή σας,
την απλοϊκή σας τη ζωή, πώχει περισσίες χάρες.
Μα πιο πολύ το μαγικό ζηλεύω γυρισμό σας
όντας ή μέρα σώνεται και βασιλεύει ο ήλιος.

Κ. Κρυστάλλη

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ!

Όλοι μας γνωρίζομαστε από μικρά παιδιά·
 με τὸ μικρὸ του τ'ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλο κράζει·
 στὰ μυστικά μας δὲ μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά,
 ξαίρει καθένας στ' ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζη.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερὰ·
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρὰ,
γιά βρέχει σ' ὅλο τὸ χωριό, **γιά** σ' ὅλο εἶναι λιακάδα.

Γάμος; Ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
 κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
 Θάνατος; Ὅλοι θλιβεροί, κι ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
 κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας τὸν βάφει τὸν ἄερα.

Διάπλστα τὶς ὁξώπορτες ἢ καλτσύνη ἀνοῖ
 καὶ στὸ παλάτι τοῦ φτωχοῦ καὶ στοῦ τρανοῦ τὴν
 <τρούπα.
 κι ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ, γιορτῇ, καθημερινῇ,
 θὰ βρῇ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ' τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πι-
 <κρούς,
 μὲς στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
 κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς
 ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι...

Γ. Ἀθάνα

Α·Ι· ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάση,
 μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονιοὶ μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
 Δὲν τῆς ἔχομε φκιασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
 τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσά.

Φτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπάδες.
 Ταπεινοὶ κι οἱ δύο τῆς ψάλτες εἶναι, ἀλήθεια, ἐργατικοί.
 Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβομε λαμπάδες,
 στὸν ἀφέντη Ἀῖ Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χῶρο, ποὺ ὅλους κι ὅλους δέ
 <μᾶς πιάνει,
 τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο τὸ αἰσθανόμαστε τρανό.
 Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
 πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲ σπιθᾷ πιὸ φωτεινό.

Τὴν καλὴ μας ἐκκλησούλα! Ὅλοι μας ἐκεῖ στὴ μέση
Χριστιανοὶ στὴν κολυμπήθρα γίναμε κλαψαριστά.
Θὰ γελάσωμε μιὰ μέρα καὶ γαμπροὶ στὴν ἴδια θέση,
θὰ σωπάσωμε μιὰν ἄλλην μὲ τὰ μάτια μας κλειστά...

Γ. Ἀθάνα

Η ΚΑΛΑΜΙΑ

—Γιατί, παραπονιάρικα καλαμιά,
σύσσωμη παραδέρνεσαι στ' ἄγερι
καὶ βόγγεις μοναχὴ στὴν ἔρημιὰ
σὰ νὰ σὲ ξεριζώνη κάποιο χέρι;

Στὴν ἀκροποταμιά, πές μου, γιατί
ξυλιάζει κούφιο κάθε σου καλάμι
καὶ σκύβει ὀρμητικὰ σὰ νὰ ζητῇ
νὰ πέση νὰ πνιγῇ μὲς στὸ ποτάμι;

Γιατί ἡ φλογέρα ἀπὸ δικό σου ἄρμὸ
κι ἀπ' τὸ κορμί σου τὸ λιγνὸ κομμένη,
λαλεῖ καὶ κλαίει μὲ πίκρα καὶ καημό,
κι ὅλο μ' ἀναστενάγματ' ἀνασαίνει;

—Μὴ μ' ἔρωτᾷς, διαβάτη· εἶναι πικρὴ
ἡ ἐνθύμηση τοῦ πόνου μου τοῦ πρώτου!
Θαρρῶ πὼς βλέπω ἀκόμα ἐκεῖ ἀντικρὺ
τὸ Ναζωραῖο ἀπάνω στὸ σταυρό Του.

Σ' ἓνα καλάμι μου ψηλὸ πολὺ
ἔδεσαν βιαστικὰ στεγνὸ σφουγγάρι,
τὸ πότισαν μὲ ξίδι καὶ χολή
καὶ Τούδωκαν νὰ πιῇ... στερνή του χάρη.

*Αχ! ἀπὸ τότε ἡ ἔρημη θαρρῶ
 πὼς βλέπω ἓνα σφουγγάρι σὰν ἐκεῖνο
 σὲ κάθε μου καλάμι λιγερό,
 κι ὅλη τὴν πίκρα τῆς χολῆς του πίνω.

Ἰ. Πολέμη

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
 ποὺ ὠραιότερη ἡ φύση ξυπνάει,
 καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
 πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.

*Ανθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
 παιδιὰ κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
 ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
 ὅλοι οἱ δρόμοι γιομάτοι χαρά.
 Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τῇ νιότη,
 ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ.

Δ. Σολωμοῦ

ΤΟ ΚΑΛΥΒΙ

Ἐκεῖ, ποὺ οἱ καστανιές χυτὰ
 κλωνάρια ξανεμίζουν,
 ποὺ ροδοβάφονται οἱ μηλιές
 κι οἱ γαλανόφυλλες ἐλιές
 πολύκαρπες λιγίζουν·

ποὺ ἀνθοῦν λευκὰ τριαντάφυλλα
 καὶ κλήματα ἀφροστάφυλα
 τὶς κρεβατιές ἰσκιώνουν·
 καὶ κυπαρίσσια ἀραδαριὰ
 παλεύοντας μὲ τὸ βοριά
 ἀνίκητα ψηλώνουν·

συμμαζεμένο, ντροπαλό,
 σάν καραβάκι στο γιαλό,
 κατάλευκο καλύβι
 μές σ'όλοπράσινα κλαριά
 τή χιονισμένη του θωριά
 μιὰ δείχνει καὶ μιὰ κρύβει.

Μικρὰ τὰ καμαράκια του
 καὶ τὰ παραθυράκια του,
 κι ὅλο μικροπλασμένο,
 τόσο μικρό, ὅσο πού μπορεῖ
 τὴν Εὐτυχία νὰ χωρῇ.
 Τί κρίμα πού εἶναι ξένο!

Γ. Δροσίνη

ΠΑΤΡΑΓΑΘΙΑ

Ἀπ'τὴ βροχή ζυμώθηκε λάσπη στο μονοπάτι,
 καὶ λέγει ἡ λάσπη στὸν ἀργό κι ἀδιάφορο διαβάτη!

—Ζαίρεις ποιόν εἶχα ἐγὼ γονιό; Τὸ σύννεφο στὰ οὐ-
 ράνια

πού τὸν ἀέρα ἀνάδευε μὲ τόση περηφάνεια·
 κι οὔτε ποτέ του ἀντίκοβε τὴ στράτα του τὴν ἴσια
 ψηλὴ κορφή καμπαναριοῦ, ψηλὴ κορφή βουνίσια·
 γιατί πετοῦσε πιὸ ψηλά, ὅπου εἶναι τ'ἄστρα κι ὅπου
 θαμπώνεται, κουράζεται νὰ φτάση μάτι ἀνθρώπου.
 Καὶ μόνο αὐτό; Διαβαίνοντας τὸ δρόμο, ποῦχε πάρει
 ἐμάχονταν μὲ τοῦ καιροῦ τὸ κάθε παληκάρι,
 μὲ τὸ βοριά, μὲ τὴ νοτιά καὶ μ'ὅλα των τὰ ταίρια,
 καὶ τὸ φεγγάρι ἐσκέπαζε, κι ἐσκέπαζε τ'ἀστέρια·
 ὡς καὶ τὸν ἥλιο, πού ἀφοβα στὴ λάμπη του ξενοιάζει,
 κι ἐκεῖνον τὸν ἀνάγκασε νὰ συχνοσκοτεινιάζῃ·
 γιατί εἶχεν ὄρματα βαριά, χρυσὰ σπαθιά, τουφέκια
 τίς ἀστραπὲς καὶ τίς βροντὲς καὶ τ'ἄγρια ἀστροπελέκια

κι ἦταν φοβέρα τῶν ἀητῶν, φοβέρα ὅλου τοῦ κόσμου!...
Αὐτὸς ὁ ἀτρόμητος γονιὸς ἦταν γονιὸς δικός μου!

Κι εἶπ' ὁ διαβάτης:—Σώπαινε, τὸ ὑγρὸ σου στόμα κλείσε·
γιὰ τὸ γονιό σου δὲ ρωτῶ, ἐσένα βλέπω τ' εἶσαι.

Ἰ. Πολέμη

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΛΕΦΤΙΚΟ

Πότε θὰ ρθῇ μιὰν ἄνοιξη, θὰ ρθῇ ἓνα καλοκαίρι,
πού λουλουδίζουν τὰ κλαριά, πού λιώνουνε τὰ χιόνια,
γιὰ νὰ ζωστοῦμε τ' ἄρματα καὶ τὰ χρυσὰ τσαπράζια,
νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιὰ, κλέφτες στὰ κορφοβούνια;
Μὲς στὴν ψηλότερη κορφή νὰ στήσωμε λημέρι,
νάχουμ' μὲ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τ' ἀποβραδὶς κουβέντα,
κι ἐμᾶς τὸ γλυκοχάραμα νὰ πρωτοχαιρετίζη,
ἐμᾶς ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴ σὰν κρούη νὰ πρωτοβλέπη,
νὰ μᾶς ζηλεύουν οἱ ἀητοί, νὰ μᾶς ξυπνοῦν τ' ἀηδόνια;
'Αράδ' ἄράδα τ' ἄρματα στὰ πεῦκα θὰ κρεμᾶμε
καὶ θε νὰ σταίνουμε χορό. Καὶ κάθε μας τραγούδι,
θάναι βροντὴ ἀπὸ σύννεφο, φωτιὰ ἀπ' ἀστροπελέκι.
Θὰ μᾶς τρομάζουν τὰ θεριά, θὰ προσκυνοῦν οἱ κάμποι.
Πότε θὰ ρθῇ μιὰν ἄνοιξη, θὰ ρθῇ ἓνα καλοκαίρι
νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιὰ, κλέφτες στὰ κορφοβούνια;
(Δημοτικὸ)

Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΙ Ο ΚΙΣΣΑΒΟΣ

‘Ο Ὀλυμπος κι ὁ Κίσσαβος, τὰ δυὸ βουνά, μαλώνουν,
τὸ ποιό νὰ ρίξη τὴ βροχή, τὸ ποιό νὰ ρίξη χιόνι.
‘Ο Κίσσαβος ρίχνει βροχή κι ὁ Ὀλυμπος τὸ χιόνι.
Γυρίζει τότ' ὁ Ὀλυμπος καὶ λέγει τοῦ Κισσάβου:
—Μὴ μὲ μαλώνης, Κίσσαβε, κονιαροπαττῆ μένε,
πού σὲ πατάει ἡ Κονιαριὰ κι οἱ Λαρσινοὶ ἀγάδες.

Ἐγὼ εἶμ' ὁ γέρο Ὀλυμπος, στὸν κόσμον ξακουσμένος,
 Ἐχὼ σαράντα δυὸ κορφές κι ἐξῆντα δυὸ βρυσσοῦλες·
 κάθε κορφὴ καὶ φλάμπουρο κάθε κλαρὶ καὶ κλέφτης.
 Κι ὅταν τὸ παίρνη ἡ ἀνοιξὴ κι ἀνοίγουν τὰ κλαράκια,
 γεμίζουν τὰ βουνὰ κλεφτιά καὶ τὰ λαγκάδια σκλάβους.
 Ἐχὼ καὶ τὸν χρυσὸν ἀετό, τὸ χρυσοπλουμισμένο,
 πάνω στὴν πέτρα κάθεται καὶ μὲ τὸν ἥλιο λέγει:
 — Ἥλιε μ', δὲν κροῦς τ' ἀποταχιά, μὸν κροῦς τὸ μεσημέρι
 νὰ ζεσταθοῦν τὰ νύχια μου, τὰ νυχοπόδαρά μου;
 (Δημοτικὸ)

Ο ΠΕΥΚΟΣ

Ἐνας πεῦκος μὲς στὸν κάμπο
 γέρασε ὁ φτωχός.
 Στέκει ἐκεῖ πρῶτὶ καὶ βράδυν
 μοναχός.

Ἐχασε μεγάλους κλώνους,
 ἔμαθε πολλά.
 Ζῇ διακόσια τόσα χρόνια
 στρογγυλά.

Ἀκουσε τὰ καριοφίλια,
 εἶδε ἄρματωλούς,
 πέρασε πολέμους, μπόρες,
 κεραυνούς.

Μὰ βαστάει σὰν παληκὰρι
 ὅσο κι ἂν γερνᾷ
 κι ἀγναντεύει πέρα ὡς πέρα
 τὰ βουνά.

Ζαχ. Παπαντωνίου

ΟΙ ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα που φυσοῦν βοριάδες
καὶ τὸ κῦμα εἶναι ψηλό,
ἄχ! ἄς ἤμαστε ψαράδες
μέρα νύχτα στὸ γιαλό!

Τ'ἄσπρο κῦμα νὰ μᾶς λούζη
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ'ἄγριοβόρι νὰ μᾶς τσούζη,
κι ὅμως νάμαστε ζεστοί.

Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγη οὐτ'ένα ψάρι
ἀπ'τὴν κάθε μας ριξιά.

Ὅταν ράβουμε τὰ δίχτυα
σ'ἀκρογιαλὶ ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ μερονύχτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μὲς στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

Γ. Ἀθάνα

ΤΗΣ ΑΓΙΑ-ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουρά-
 <νια

σημαίνει κι ἡ Ἀγιά-Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξῆντα δυὸ καμπάνες,
κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.

Ψαίλνει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
 κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
 Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικό καὶ νάβγη ὁ βασιλέας,
 φωνὴ τοὺς ἦρθε ἀπ' οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:

Πάψετε τὸ χερουβικό, κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
 παπᾶδες, πάρτε τὰ ἱερά, καὶ σεῖς κεριά, σβηστήτε,
 γιατί εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέψη.

Μὸν στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά, νὰ ρθοῦνε τρία καρά-
 <βια,
 τόνα νὰ πάρη τὸ σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ βαγγέλιο·
 τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια τράπεζά μας,
 μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴ μαγαρίσουν.

Ἡ Δέσποινα ταραχτήκε, καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
 Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης,
 πάλι μὲ χρόνια, μὲ καιροὺς, πάλι δικά σας εἶναι.

(Δημοτικὸ)

ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα ποὺ θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα,
 καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
 ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
 γαλανὴ πατρίδα πολυαγαπημένη·
 ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
 γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθετι κακό,
 φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
 μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι·
 χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη·
 χῶμα μυρωμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι·
 χῶμα εὐλογημένο· χῶμα ποὺ γεννάει

μόνο με τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
 μόνο με τοῦ Ἥλιου τὰ θερμὰ φιλιά,
 τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
 τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τόχουν σκάψει
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἓνα Παρθενῶνα·
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τόχουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα·
 χῶμα, πούχει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά·
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἑμένα,
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θε νὰ σέ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια·
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σέ βάλῃ,
 ἀπὸ σέ θὰ παίρνη δύναμη, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρη θὰ με δυναμῶνῃ·
 κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θε νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θε νὰ ρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικὸ μου, ἔρημο καὶ μαῦρο,
 μούγραψε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὕστερνὸ συχώριο εἰς ἑσένα θάβρω,
 τὸ ὕστερνὸ φιλί μου σένα θὰ χαρίσω...
 Ἔτσι, κι ἂν σέ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναι πιὸ γλυκό,
 σὰ θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἀπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό.

Γ. Δροσίνη

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

—Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, γιαγιά, τὸ βασιλέα,
ἢ μήπως καὶ σοῦ φάνηκε σὰν ὄνειρο, νὰ ποῦμε,
σὰν παραμῦθι τάχα;

—Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, ὥσάν καὶ σένα νέα,
πάω νὰ γινῶ ἑκατὸ χρονῶ κι ἀκόμα τὸ θυμοῦμαι
σὰ νάταν χτὲς μονάχα.

Στὴν Πόλη, στὴ Χρυσόπορτα, στὸν πύργον ἀπὸ κάτου,
εἶν' ἓνα σπήλαιο πλατὺ, στρωμένο σὰν παλάτι,
σὰν ἅγιο παρεκκλήσι.

Κανένας Τοῦρκος δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῇ κοντά του,
κανεὶς τῆς σιδερόπορτας νάβρη τὸ μονοπάτι,
νὰ πάη νὰ τὸ μηνύσῃ.

Μόνο κανένας Χριστιανός, κανένας ποὺ τὸ ξαίρει,
περνᾷ ἀπ' αὐτοῦ κρυφὰ κρυφὰ καὶ τὸ σταυρό του κάνει
μὲ φόβο καὶ μ' ἐλπίδα.

Ἔτσι καὶ γὼ βαστούμενη στὸ πατρικὸ μου χέρι,
ἐπῆγα καὶ προσκύνησα. Καὶ ἐδ' αὐτοῦ μ' ἐφάνη,
ὄχι μ' ἐφάνη, εἶδα!

Μὲς στὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ ἐν ἄστρο, σὰ λυχνάρι,
σὰ μία φλόγα μυστικὴ ἀπ' τὸ Θεὸ ἀναμμένη,
γαλάζια λάμψη χύνει.

Καὶ φέγγει τῇ λευκόχλομη τοῦ βασιλιᾶ μας χάρη,
ποὺ μὲ κλεισμένα βλέφαρα ἐξαπλωμένος μένει
στὴν ἀργυρὴ του κλίνη.

Καὶ σὰν παλιοὶ του σύντροφοι, πιστοὶ του παραστάτες,
στὰ στήθη του ὁ Σταυραετός, στὰ πόδια του προβάλλει
δικέφαλο ξεφτέρι.

Ἄπ' ἀν' ἀπ' τὸ κεφάλι του ἡ ἀσπίδα παραστέκει
 κι ἐκεῖ πού τὸ χρυσόπλεχτο τὸ ψηφωτὸ ζωνάρι
 τῇ μέσῃ του κατέχει,
 σὰν ἀστραπὴ π' ἀπόμεινε χωρὶς ἀστροπελέκι,
 ζερβὰ ὡς κάτου κρέμεται τ' ἀστραφτερὸ θηκάρι·
 μέσα σπαθὶ δὲν ἔχει.

—Γιατί γιαγιά; Ποῦ εἶναι το;—Βαμμένο μὲς στὸ αἷμα
 ἀκόμα ὡς τώρα βρίσκεται σ' ἐνὸς ἀγγέλου χέρι
 στὸν οὐρανὸ ἀπάνου...

Ἦτανε τότε πού ἡ Τουρκιὰ τὴν Πόλῃ ἐπολέμα.
 Μέσα μιὰ χούφτα ἐλεύτεροι, ἀπ' ἔξω μύριο ἀσκέρι,
 οἱ σκλάβοι τοῦ Σουλτάνου.

Κι ὁ Μωχαμέτ ὁ ἴδιος πὰ στ' ἄγριό του τ' ἄτι.

—Δῶς μου τῆς Πόλης τὰ κλειδιά! τοῦ Κωσταντίνου
 <κράζει

καὶ τὸ σπαθὶ σου δῶς μου!

—Ἐλα καὶ πάρτα! λέγει αὐτὸς τοῦ Τούρκου τοῦ μουρ-
 <τάτη.

Ἐγὼ δὲ δίνω τίποτε! Τίποτ' ἐνόσω βράζει
 μιὰ στάλα αἷμα ἐντός μου!

Κι ἐπρόβαλαν τὰ λάβαρα, κι ἀρχίνησε ἡ μάχη!
 Σαράντα μέρες πολεμοῦν, σαράντα μερονύχτια
 χτυπιοῦνται καὶ χτυποῦνε.

Οἱ Τοῦρκοι, σὰν τὰ κύματα κι οἱ Χριστιανοὶ σὰ βράχοι.

Ἀπ' τίς σαράντα κι ὕστερα Θεὸς τοῦ παραγγέλλει:
 Γιὰ τοῦ λαοῦ τὰ κρίματα εἶναι γραφτὸ νὰ γίνη·
 προσκύνῃ τὸ Σουλτάνο.

Μ' αὐτὸς, στὸ χέρι τὸ σπαθὶ, πεισμώνεται, δὲ θέλει.

—Πρὶν μπρὸς σὲ Τοῦρκο τύραννο τὸ γόνατό μου κλίνη,
 πὲς κάλλιο ν' ἀποθάνω!

Ἐξω ἀπ'τὸ κάστρο χύνεται μὲ σπάθα γυμνωμένη
καὶ σφάζει Τούρκων κατοστὲς κι Ἀγαρηνῶν χιλιάδες,
ἐκεῖνος κι ὁ στρατός του.

Μὰ ἦτον λίγος ὁ στρατός κι οἱ πρῶτοι λαβωμένοι
ἔπεσαν τ'ἀρχοντόπουλα, ἔφυγαν οἱ Ρηγάδες,
κι ἀπόμεινεν ἄτός του.

Μὰ κεῖ τοῦ πέφτει τ'ἄλογο! Καὶ πέφτει αὐτὸς καὶ κρά-
ζει:

—Δὲ βρίσκειτ'ένας Χριστιανὸς νὰ πάρ'τὴν κεφαλὴ μου
πρὶν πᾶν καὶ μὲ σκλαβώσουν;

Μιὰ τρίχα καὶ τὸν σκότωνεν ἀράπικη λεπίδα,
μὰ δὲν τὸ ἤθελ'ὁ Θεός. Δὲν ἤθελε ν'ἀφήσῃ
τῶν Χριστιανῶν τὸ γένος
αἰώνια δίχως Βασιλιὰ καὶ λευτεριάς ἐλπίδα.
Γι'αὐτὸ προστάζ' ἐν ἄγγελο νὰ πᾶ νὰ τὸν βοηθήσῃ,
σὰν ἦταν κυκλωμένος.

Κι αὐτὸς τὸ μαῦρο σύντριψε, τὸ Βασιλιὰ γλιτώνει
τὸ κοφερό του τὸ σπαθὶ τοῦ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι,
τοὺς Τούρκους διασκορπίζει.

Πὰ στὰ λευκά του τὰ φτερά τὸ Βασιλιὰ σηκώνει,
μὲς στὸ πλατύ τὸ σπήλαιο ποὺ εἶπα τότε φέρει,
καὶ κεῖ τότε κοιμίζει.

—Καὶ τώρα πιά δὲν ἔμπορεῖ, γιαγιάκα, νὰ ξυπνήσῃ;
—ὦ βέβαια! Καιροὺς καιροὺς σηκώνει τὸ κεφάλι,
στὸν ὕπνο τὸ βαθύ του.

Καὶ βλέπ'ἄν ἦρθε ἡ στιγμή, πούχ'ὁ Θεὸς ὀρίσει,
καὶ βλέπ'ἄν ἦρθ'ὁ ἄγγελος γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ πάλι
τὸ κοφερό σπαθὶ του.

—Καὶ θάρθη, ναί, γιαγιάκα μου;—Θάρθη, παιδί μου,
 <θάρθη,
 καὶ ὅταν ἔρθη, τί χαρὰ στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
 σ' ὅποιους θὰ ζοῦνε τότε!
 Διπλὸ τριπλὸ θὰ πάρωμε αὐτό, ποὺ μᾶς ἐπάρθη,
 κι ἡ Πόλη κι ἡ Ἀγιά Σοφιά δική μας θὲ νὰ γένη.
 —Πότε γιαγιά μου, πότε;

—Ὅταν τρανέψης, γιόκα μου, κι ἀρματωθῆς καὶ κάμης
 τὸν ὄρκο στὴν Ἐλευθεριά σὺ κι ὅλη ἡ νεολαία,
 νὰ σώσετε τὴ χώρα.
 Τότε θὲ νάρθη ὁ ἄγγελος κι ἀγγελικὲς δυνάμεις
 νὰ μποῦνε νὰ ξυπνήσουνε, νὰ ποῦν στὸ Βασιλεῖα
 πῶς ἦρθε πιά ἡ ὥρα!

Γ. Βιζυηνού

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.

Τὸ γιάτρεμα τοῦ τυφλοῦ (Μητροπολίτη Καρυστίας Π. Φωστίνη)	3
Ἡ καλάθου (Ἀμερικανικό· διασκευή Δ. Κοντογιάννη)	11
Ψηλὰ στὸ Παλαμήδι (Δ. Κοντογιάννη)	23
Ὁ Μπαρμπα-Στέλιος ὁ ψαράς (Π. Παναγοπούλου)	29
Ὁ μαρασμός (Ἐ. Λυκούδη)	34
Στὸ κέντρο τοῦ Μωριᾶ. (Δ. Κοντογιάννη)	37
Ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδί (Π. Παναγοπούλου)	56
Στὴ χώρα τῶν ὀλοζώντανων νεκρῶν (Δ. Κοντογιάννη)	57
Τὸ κυπαρίσσι (δημοτικὴ παράδοση)	63
Ὁ σοφὸς Πέρσης (ἀνέκδοτο)	65
Τὸ ἄλογο (Ζαχ. Παπαντωνίου)	67
Στὸ στρατόπεδο τοῦ Βουλγαροκτόνου (Π. Δέλτα)	73
— Τὸ φρούριο τῶν Βοδενῶν. (Πηνελ. Δέλτα)	79
Ὁ Βουλγαροκτόνος στὴν Ἀκρόπολη (Δ. Κοντογιάννη)	86
Στὴ νεροποντὴ τοῦ καταρράχτη (Ἀμερικανικό· διασκευή Δ. Κοντογιάννη)	88
Ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος (Δ. Κοντογιάννη)	91
Τὸ παληκάρι τοῦ Δερβενιοῦ (Δ. Κοντογιάννη)	95
Ὁ παράδεισος τοῦ Μωριᾶ. (Δ. Κοντογιάννη)	99
Τὰ Χριστούγεννα τοῦ προσκόπου. (Ἀγγλικό· Διασκευή Δ. Κοντογιάννη)	101
Ὁ Ἅγιος Βασίλειος (Δ. Κοντογιάννη)	112
— Τὸ δωρητήριο (Δ. Καμπούρογλου)	118
Ἡ πρωτοχρονιά στὰ Βυζαντινὰ παλάτια (Πλ. Ροδοκανάκη)	120
Ανδρέας Συγγρός (Δ. Κοντογιάννη)	124

Τὰ ἔργα τοῦ Γλαύκου (Δ. Κοντογιάννη)	125
Ὁ σκύλος τοῦ ψαῤᾳ (Ἀγγλικό· διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	128
Πῶς γίνεται τὸ χαρτί (Δ. Κοντογιάννη)	133
Θάλασσα-ἄρμύρα (Π. Παναγοπούλου)	142
Ἡ ἀγάπη τῆς μάνας (ἄγγλικό· διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	148
Ὁρφέας κι Εὐρυδίκη (διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	148
Ἐνα μικρὸ παιδί τοῦ παλιοῦ καιροῦ. (διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	153
Στὰ ψηλῶματα τοῦ Χελμοῦ (Δ. Κοντογιάννη)	158
Τὸ πονετικὸ λουλούδι (διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη) ..	168
Ἡ νύχτα τῆς ἀγωνίας (Μητροπολίτη Καρυστίας Π. Φωστίνη)	170
Ἡ Ἀνάσταση (Μητροπολίτη Καρυστίας Π. Φωστίνη)....	175
Ὁ Δαγκανιάρης. Ρωσικὸ (μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη) ..	179
Ἡ σταφίδα (Δ. Κοντογιάννη)	185
Μὲ τὸ τραγούδι τοῦ πουλιοῦ. Ρωσικὸ (μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη)	192
Τὸ χέρι (ἄγγλικό· διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	197
Ὁ Βόσπορος. Ρωσικὸ (μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη) ..	201
Πῶς χτίστηκε ἡ Πόλη (παράδοση)	205
Πῶς χτίστηκε τὸ Βυζάντιο (παράδοση)	207
*Ὑστερα ἀπὸ τὸ χαμὸ τῆς Πόλης (παράδοση)	210
Τὰ δυσκοπότηρα τῆς Ἀγιᾶ-Σοφίᾳς (παράδοση).....	215
Στὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ (διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)....	218
Ὁ πευκιάς τοῦ Ζυλόκαστρου (Δ. Κοντογιάννη).....	223
Ὁ ὄρκος τοῦ στρατιώτη (Δ. Κοντογιάννη)	230
Ἡ Ζάχολη (Δ. Κοντογιάννη)	236
Ὁ πρόσκοπος (Γ. Παπαθανασίου)	239
Ἡ τυπογραφία (διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	247
Ὁ Ἀρχιμήδης (διασκευὴ Δ. Κοντογιάννη)	256

Τελευταία ημέρα Πέτρου καὶ Παύλου. Ρωσσικό(μετάφραση Λίζας Κοντογιάννη)	261
--	-----

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τὸ ἡλιοβασίλεμα (Κ. Κρυστάλλη)	264
Οἱ χωριανοὶ (Γ. Ἀθάνα)	264
Ἄϊ-Δημήτρης (Γ. Ἀθάνα)	265
Ἡ καλαμιὰ (Ἰ. Πολέμη)	266
Ἡ πρωτομαγιά (Δ. Σολωμοῦ)	267
Τὸ καλύβι (Γ. Δροσίνη)	267
Πατραγαθία (Ι. Πολέμη)	268
Τραγούδι κλέφτικο (δημοτικό)	269
Ὁ Ὀλυμπος κι ὁ Κίσσαβος (δημοτικό)	269
Ὁ πεῦκος (Ζαχ. Παπαντωνίου)	270
Οἱ ψαράδες (Γ. Ἀθάνα)	271
Τῆς Ἀγιᾶ-Σοφιάς (δημοτικό)	271
Χῶμα Ἑλληνικό (Γ. Δροσίνη)	272
Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος (Γ. Βιζυνοῦ)	274

Ἀριθμός ἐγκριτικῆς } 39751
ἀποφάσεως } 13162

ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΙΣ

*Περὶ ἐγκρίσεως διδακτικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν
μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων.*

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΠ.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 3 τοῦ νόμου 5045 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 326 πρακτικὸν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν ὅπως ἐγκριθῇ ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Ε' τάξεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΤΗΣ Ε' ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ Ο ΜΩΡΙΑΣ», βιβλίον τοῦ Δ. Κοντογιάννη διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1932-33 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως ὁ συγγραφεὺς συμμορφωθῇ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Ὑπουργός

Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΤΙΜΗ ΑΔΕΤΟΥ ΔΡ. 18.70 (ΔΕΔΕΜΕΝΟΝ ΔΡ. 3 ΕΠΙ ΠΛΕΟΝ)

Ἀριθ. διατιμῆσεως καὶ ἀδείας λογιωγραφίας 54859/5.10.32

Τὰ διδακτικὰ βιβλία, τὰ πωλούμενα μακρόν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ δέκα πέντε τοῖς ἑκατὸν τῇ κανονισθείσῃ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. (Ἐνάρθρ. 6 ἰσχύοντος νόμου τοῦ τοῦ τόπου τῆς διατιμῆσεως διδακτικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας λογιωγραφίας ἀριθ. 4421/10.32).